

RĪGAS TEHNISKĀ UNIVERSITĀTE

**LATVIJAS AMATNIECĪBAS
KOKA IZSTRĀDĀJUMU PRODUKCIJAS
NOIETA TIRGUS PAPLAŠINĀŠANAS
IESPĒJU IZPĒTE**

Rīga, 2006

PĒTĪJUMU SAGATAVOJA

Heinrihs Budreiko (5,6,7,8,12,13 sadaļas)

Andris Ziemelis (1,2,3,4,5,9,10,11,12,13 sadaļas)

Pētījums veikts

**Izglītības un zinātnes ministrijas tirgus orientēto pētījumu ietvaros
un sadarbībā ar Latvijas Amatniecības Kameru**

Par vērtīgiem padomiem izsakām pateicību:

Zemkopības Ministrijas Mežu resursu departamentam

Satura

	Lpp.
Anotācija	6
Ievads	7
1. Vispārējs amatniecības raksturojums	10
2. Amatniecības attīstība Latvijā no 1920 - 1939. gadam	12
2.1. Amatniecības organizācija	12
2.2. Amatniecības īpatsvars tautsaimniecībā	15
2.3. Pagātnes labāko tradīciju pārmantošanas iespējas	29
3. Amatniecība Latvijā no 1940 – 1989. gadam	31
4. Amatniecības koka izstrādājumu ražošana Latvijā no 1990.gada	33
4.1. Amatniecības organizācija	33
4.2. Amatniecības uzņēmumi un to izvietojums un nodarbināto skaits	39
4.3. Amatniecības uzņēmumu produkcijas veidi un ražošanas apjomi	47
5. Latvijas vispārējās ekonomiskās attīstības ietekme uz amatniecības koka izstrādājumu ražošanu	51
6. Galveno ražošanas faktoru raksturojums	59
6.1. Izejmateriāli	59
6.2. Darbaspēka raksturojums	61
7. Atbalstošo un saistīto nozaru iespaids	65
7.1. Būvniecība	65
7.2. Mašīnbūve	66
8. Amatniecības koka izstrādājumu ārējā tirdzniecība	67
9. Eiropas valstu pieredze amatniecības organizēšanā	77
9.1 Amatniecība Vācijā	77
9.2 Amatniecība Austrijā	79
9.3 Amatniecība Francijā	80
9.4 Amatniecība Lielbritānijā	82
9.5 Amatniecība Itālijā	83
9.6 Amatniecība Luksemburgā	84
9.7 Amatniecība Nīderlandē	85
9.8 Amatniecība Dānijā	87
9.9 Amatniecība Portugālē	88
10. Amatniecības problēmu izzināšana ar uzņēmumu aptauju un apsekošanu	90

11. ES standarti, kas satur amatniecības koka izstrādājumu ražošanai izvirzītos vispārējos noteikumus un var ietekmēt tās attīstību	95
12. Investīciju un ES fondu līdzekļu piesaistes iespēju izvērtēšana	96
12.1. Vispārēja informācija par Eiropas Savienības strukturāliem fondiem	97
12.2. ES strukturālo fondu atbalsts amatniecībai 2004. – 2006. gada plānošanas periodā..	97
12.2.1. Eiropas Reģionālās attīstības fonda (ERAF) atbalsts	100
12.2.1.1. Apakšprogramma „Komercedarbības pilnveidošana atbilstoši starptautisko standartu prasībām”	100
12.2.1.2. Apakšprogramma "Atbalsts ieguldījumiem uzņēmumu attīstībā īpaši atbalstāmajās teritorijās"	102
12.2.1.3. Apakšprogramma „Infrastruktūras attīstībai nepieciešamo pieslēgumu izveide un rekonstrukcija”	103
12.2.1.4. Apakšprogramma „Komersabiedrību dalība starptautiskajās izstādēs, gadatirgos un tirdzniecības misijās”	104
12.2.1.5. Apakšprogramma „Konsultāciju pakalpojumi”	105
12.2.1.6. Valsts atbalsta programma „Aizdevumi (t.sk. mikrokredīti) komercedarbības uzsākšanai”	106
12.2.1.7. Valsts atbalsta programma „Aizdevumu garantiju sistēmas attīstība”	108
12.2.2. Eiropas Sociālā fonda (ESF) atbalsts - Valsts atbalsta programma „Apmācības un konsultācijas komercedarbības un pašnodarbinātības uzsācējiem”	110
12.2.3. Eiropas Lauksaimniecības virzības un garantiju fonda (ELVGF) atbalsts - Lauku tūrisma un amatniecības veicināšana	111
12.3. Plānotais Eiropas Savienības fondu atbalsts 2007. – 2013. gada plānošanas periodā	
12.3.1. Eiropas lauksaimniecības fonda lauku attīstībai (ELFLA) - Atbalsts uzņēmumu radīšanai un attīstībai	113
12.3.2. Struktūrfondu atbalsts - Eiropas Reģionālais attīstības fonds (ERAF)	117
12.3.2.1. Pasākums „Uzņēmējdarbības aktivitātes un konkurētspējas celšana”	119
12.3.2.2. Pasākums „Finanšu pieejamība”	122
12.3.3. Eiropas Sociālais fonds (ESF)	123
12.3.3.1. Pasākums „Izglītības kvalitātes uzlabošana un zinātnes attīstība”	123
12.3.3.2. Pasākums „Mūžizglītības attīstība un izglītībā un mūžizglītībā iesaistīto institūciju rīcībspējas un sadarbības uzlabošana"	125
12.3.3.3. Pasākums „Nodarbinātība”	125
12.4. Secinājumi un priekšlikumi par SF apguvi	126
12.4.1. Administratīvās kapacitātes celšana	126

12.4.1.1. Valsts institūciju savstarpējās sadarbības informācijas (izziņu) ieguves veicināšanā.....	127
12.4.1.2. Projektu vērtēšanas termiņu saīsināšana	127
12.4.1.3. Pilnvērtīga uzņēmēju informēšana par struktūrfondu iespējām uzņēmuma atbalstam	127
12.4.2. Iepirkumu veikšana	128
12.4.3. Precīza atbalsta mērķa noteikšana	128
12.4.4. Nākamā plānošanas perioda atbalsta pasākumu novērtējums	128
12.5. Investīciju un citu atbalsta formu piesaistīšanas iespējas	129
13. Problēmu loka formulēšana, no kuru atrisināšanas atkarīga sekmīga amatniecības attīstība.....	131
Saīsinājumi, mērvienības un nosacītie apzīmējumi	138
Terminoloģija	140
Informācijas avotu saraksts	143
Pielikumi	146

Anotācija

Izglītības un zinātnes ministrijas veicināto tirgus orientēto pētījumu ietvaros Rīgas Tehniskā Universitātē sadarbībā ar LAK veikts pētījums „Latvijas amatniecības koka izstrādājumu produkcijas noieta tirgus paplašināšanās iespēju izpēte”. Pētījumā parādīta amatniecības attīstība Latvijā un vadošajās ES valstīs un dots galveno ražošanas faktoru un izstrādājumu ārējās tirdzniecības raksturojums. Izmantojot anketēšanu un padziļinātās tiešās intervijas noskaidrots pašreizējās situācijas vērtējums amatnieku skatījumā kā arī tālākās attīstības stiprās un vājās puses.

Bez vispārējā situācijas vērtējuma praktiskā saimnieciskā darbībā amatnieki var izmantot SVID analīzes rezultātus, apskatu par investīciju un ES fondu līdzekļu piesaistes praksi un iespējām 2007 – 2013. gada plānošanas periodā, kā arī izvērtēt ar konkrēto izstrādājumu izgatavošanu saistīto LVS EN standartu darbības noteikumus.

Ievads

Lai dziļāk un precīzāk izprastu amatniecības saimniecisko un kulturālo nozīmi un nākotnes izredzes, nepieciešams neliels pārskats par šīs tautsaimniecības nozares attīstību. Amatniecība ir viena no vecākajām un ilgos gadu simtos valdošajām saimnieciskās dzīves nozarēm. Var droši teikt, ka tā ir tikpat veca, cik veca ir cilvēce. Amatniecība ir visvienkāršākais vērtību radīšanas veids. Lai cik primitīva arī nebūtu pirmatnējā cilvēka dzīve, savas eksistences uzturēšanai tai bija nepieciešami ieroči, apģērbs, darbarīki, sadzīves priekšmeti utt. Tieši amatnieciskās rīcības rezultātā radās šodien dažādos kultūras un civilizācijas līmeņos attīstīta sabiedrība (21).

Arī mūsdienās amatniecība ir svarīga sabiedrības sociāli ekonomiskās dzīves sastāvdaļa. Amatniecības darbs un pieredze ir unikāla – tā aptver praktiski visas galvenās sabiedrību interesējošās jomas: saskarsmi starp cilvēku un cilvēku, cilvēku un dabu, cilvēku un sabiedrības radītām vērtībām – ekonomiku, drošību, politiku un tml. (21).

Amatniecībai piemīt īpatnēji uzdevumi: ļoti kvalificētu darbinieku sagatavošana vienlaicīgi ar jaunatnes audzināšanu un praktiskās izglītības veicināšanu. Amatniecības izstrādājumu ražošanai visās sabiedriskās formācijās ir bijusi svarīga nozīme un tā vienmēr ir ieņēmusi nozīmīgu vietu Latvijas tautsaimniecībā. Amatniecības apzinīgais darbs kā pirmās brīvvalsts laikā, tā pēc neatkarības atjaunošanas godam sekmējis Latvijas celšanu un saimnieciskās dzīves nostiprināšanu. Pateicoties stingriem noteikumiem un labām tradīcijām Latvijas amata meistariem vienmēr bijusi raksturīga augsta tehniskā un ētiskā kvalifikācija. Tāpēc ar amatniecību saistītās materiālu apstrādes nozares vienmēr ir kalpojušas ne tikai par ievērojamas sabiedrības daļas nodarbinātības avotu, bet arī par tās estētisko izjūtu un komforta sajūtas veidošanas galvenajiem nodrošinātājiem. Amatniecība valstij ir nozīmīgs uzņēmējdarbības sektors, kas valsts ekonomikai sniedz augstu pievienoto vērtību. Amatnieki ar savu radošo potenciālu un uzņēmējdarbības garu ieņem īpašu vietu uzņēmējdarbības sektorā, nodrošinot patērētājam tādu preču pieejamību, kuru ražošanā ielikta vērtība – radošais roku darbs un mākslinieciskā izdoma, ko nevar atrast pie masveidā ražotajiem rūpnieciskajiem izstrādājumiem. 2004. gadā izdotajā likumā „Par Apvienoto Nāciju izglītības, zinātnes un kultūras organizācijas konvenciju par nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanu” tradicionālās amatniecības prasmes ietvertas nemateriālo kultūras mantojumu sarakstā.

Pēc 1935. gada rūpniecības un amatniecības skaitīšanas datiem Latvijā bija 41096 amatniecības uzņēmumi ar 54 827 nodarbinātām personām un to ražojumu apgrozījuma vērtība sasniedza 43 milj. Ls (25). Amatniecības īpatsvars Latvijas rūpniecībā raksturojās ar 34 % nodarbinātiem, 10 % strādnieku un 9 % no kopējā saražoto preču apgrozījuma. Neskatoties uz zemāku darba ražību kā mehanizētā rūpniecībā, amatniecības ieguldījums bija nozīmīgs, it sevišķi bezdarba samazināšanā.

Amatniecības darbība Latvijā praktiski noritēja visā laika posmā no 1940. līdz 1988. gadam, tikai tā izpaudās dažādās individuālā darba formās, tika saistīta ar māksliniecisku priekšmetu, suvenīru un specpasūtījumu izgatavošanu, bet netika fiksēts tās īpatsvars un devums tautsaimniecībā.

Par amatniecības darbības atjaunošanas sākuma posmu uzskatāms 1988. gads, kad nodibinājās „Latvijas amatnieku brālība”. 1992. gadā Izglītības ministrijā tika apstiprināta amatizglītības koncepcija, lai amatniecību iesaistītu valsts ekonomisko, tautsaimniecisko un kultūrpolitisko mērķu sasniegšanā. Pirmo amatniecības uzņēmumu izveidošanās sākās ar 1992. gada likuma „Par individuālo (ģimenes) uzņēmumu, zemnieka saimniecību un individuālo darbu” stāšanos spēkā, bet oficiāla organizatoriskā darbība Latvijā atjaunojās 1993. gadā, kad tika izdots LR likums „Par amatniecību” (46).

Kopš tā laika amatniecības attīstībā panākti būtiski sasniegumi. Izveidoti amatniecības organizatoriskie pamati, amatizglītības pamatnoteikumi un amatnieka kvalifikācijas noteikšanas kārtība. Tika atjaunota Latvijas Amatniecības kamera, kas tika veidota kā amatniecības biedrību apvienība, lai pārstāvētu amatnieku profesionālās un sociālās intereses, veicinātu amatniecības attīstību un kalpotu kā amatniecības biedrību pārstāvības institūcija. Tika radīta amatizglītības

sistēma un attiecīgas amatizglītības apgušanas mācību iestādes. Uz radītiem pamatiem sāk veidoties daudzo amatu tradīcijas un paražas.

Neskatoties uz to, aizvadītajā laika posmā nejutot pienācīgu valsts atbalstu, tikai ar LAK un amatniecības biedrību iespējām, amatniecībai nav nodrošināta līdzvērtīga vieta citu tautsaimniecības ekonomisko kategoriju vidū.

Valsts ekonomiskās attīstības pamatnostādnes formulētas tādos dokumentos kā:

- „Nacionālais stratēģiskais ietvardokuments” (2006),
- „Nacionālais attīstības plāns” (2006),
- „Latvijas ilgtspējīgas attīstības pamatnostādnes” (2002),
- „Latvijas ilgtermiņa ekonomiskā stratēģija” (2001),
- „Tautsaimniecības vienotā stratēģija” (2004),
- „Latvijas izaugsmes modelis” (2005),
- „Latvijas konverģences programma” (2004),
- „Valsts investīciju programmas koncepcija” (2002) ar sekojošiem investīciju programmas pieteikumiem, no kuriem pēdējais 2006 – 2010.gadam.

Atsevišķu tautsaimniecības nozaru, tai skaitā kokrūpniecības, attīstības virzieni ir ieskicēti tādos dokumentos kā:

- „Latvijas rūpniecības attīstības pamatnostādnes 2004 – 2013.gadam” (2004),
- „Tautsaimniecības nozaru attīstības tendences, konkurētspēja un struktūra” (2004),
- „Rūpniecības politika paplašinātā Eiropā” (2002),
- dažādu tautsaimniecības nozaru attīstības nacionālās programmās u.c.

Izstrādātais NSID (43) un NAP (32) projekts 2007 – 2013. gadam un citi minētie stratēģiskie dokumenti paredz vispārējus valsts un sabiedrības attīstības t.sk. arī cilvēku labklājības celšanas priekšnosacījumus, neiedziļinoties atsevišķu tautsaimniecību nozaru un vēl vairāk apakšnozaru, tai skaitā arī amatniecības attīstības konkretizācijā. Ja par citām darbības sfērām ir izstrādātas un sāk īstenoties nacionālās programmas, tad amatniecības stratēģisko attīstību tās diemžēl vēl nav skārušas.

Amatniecības raksturojums, īpatnības, izglītība, organizācija un stratēģisko mērķu raksturojums dots „Amatniecības attīstības programmā” (2). Tomēr šai programmai nav nacionālās programmas statuss un tajā izteiktas LAK vēlmes bez valstiska atbalsta iespējām. Zināmā mērā amatniecības attīstība iekļaujas un ir saistīta ar „MVU attīstības politikas pamatnostādnēm” un MVU nacionālo programmu (42), „Mazo uzņēmumu Eiropas hartu” un izstrādājamo Latvijas reģionālās attīstības nacionālo programmu. Tomēr šīs programmas vairāk atbilst MVU, kas tradicionāli skatīti no mehanizētās rūpniecības viedokļa un neievēro amatniecības specifiku. Amatniecības nozīme pieminēta arī ZM 2006.gadā izstrādātajā „Latvijas lauku attīstības valsts stratēģijas plānā”. 2001. gadā LAK izvērta sadarbību ar EM par amatniecības attīstības stratēģisko mērķu iekļaušanu Latvijas nacionālās attīstības programmā. Stratēģiskās izstrādes tomēr aprobežojās ar augstāka līmeņa mērķu nosprašanu, konkrētām amatniecības vajadzībām nepieskaroties.

Pozitīvas ievirzes amatniecības attīstībā saistāmas ar jaunās valdības deklarāciju, kurā pirmo reizi atjaunotās Latvijas tautsaimnieciskajā vēsturē ietverti LAK sagatavotie priekšlikumi par atbalstu amatniecības attīstībai, tās iesaistīšanu uzņēmējdarbībā un atskaišu samazināšanu un vienkāršošanu mikrouzņēmumiem, individuālajiem komersantiem, amatniekiem (65).

Lai uzsāktu vai turpinātu veiksmīgu uzņēmējdarbību ir nepieciešams daudz informācijas. Informācija pati par sevi vien negarantē panākumus, bet bez tās nevar pieņemt svarīgus lēmumus, var tikai minēt, kas būtu jādara. Diemžēl amatniecības izstrādājumu ražošanas attīstībai nepieciešamais informatīvais nodrošinājums ir nepietiekošs, jo apkopojošas atziņas informācijas avoti sniedz tikai par 30 – to gadu pieredzi. Mūsdienu atziņas par MVU attīstības pieredzi un nākotnes stratēģiskiem virzieniem amatniecības specifisko īpatnību dēļ ne katreiz sakrīt ar tās vajadzībām.

Salīdzinot ar citām darbības sfērām amatniecībai ir niecīgs informatīvais nodrošinājums par darbības vidi, noieta tirgiem, konkurences spēju, sadarbības veidiem un iespējām u.c. veiksmīgai

saimnieciskai darbībai nepieciešamiem nosacījumiem. Izņemot LAK interneta mājas lapu un informatīvos izdevumus, kas attiecas uz amatniecības vispārējiem jautājumiem un visām tās nozarēm kopumā, līdz šim nav pieejama informācija par atsevišķu amatniecības izstrādājumu veidu nozīmi tautsaimniecības vispārējās attīstības kontekstā, nemaz nerunājot par šīs nozares faktisko stāvokli un attīstības iespējām. Tā rezultātā svarīgas, daudzu cilvēku nodarbinātības nozares ir palikušas bez nepieciešamā informatīvā nodrošinājuma daudzuma un līdz šim bieži pakļautas gadījuma rakstura attīstībai.

Lai noskaidrotu iespējamo attīstības virzienu tendences nepieciešams veikt pētījumus, kuri saturētu ne tikai detalizētu pašreizējās amatniecības situācijas analīzi visas tautsaimniecības ietvaros, bet arī tirgus pētījumus pa izlaižamās produkcijas veidiem, apjomiem un iespējām. Šādi pētījumi rastu iespējas identificēt grūtības un problēmas un sniegt konkrētus priekšlikumus to novēršanai un par to iesākumu uzskatāms arī šis darbs, kuru bija iespējams realizēt pateicoties IZM atbalstam tirgus orientēto pētījumu ietvaros un līdzvērtīgai sadarbībai ar LAK.

Šī pētījuma mērķis ir amatniecības patreizējā stāvokļa novērtējums, vajadzību, attīstības priekšlikumu un investīciju piesaistes iespēju noskaidrošana, lai palielinātu produkcijas izgatavošanas un noieta tirgus apjomus, kas vienlaicīgi saistīti ar nodarbinātības veicināšanu un amatniecības tālāku attīstību.

Amatniecība ir ļoti daudzveidīga un raksturojas ar visdažādāko materiālu: koksnes, ādas, tekstiliju, augu šķiedru, minerālu, stikla, metālu un citu materiālu izstrādājumu izgatavošanu un savstarpējo savietojamību. Par cik sākotnējā pētījuma ietvaros būtu grūti aptvert visu amatniecības ražoto izstrādājumu daudzveidību, katra no kurām pie tam raksturojas ar specifiskām īpatnībām, par šī pētījuma priekšmetu sakarā ar darba uzdevumu izvēlēta **koka izstrādājumu ražošanas nozare**, jo tradicionāli tā jau no seniem laikiem ietilpst vadošo amatniecības izstrādājumu nozaru skaitā.

Izvirzītā mērķa sasniegšana panākta atrisinot šādus galvenos uzdevumus:

- analizējot amatniecības īpatsvaru Latvijas pirmās brīvvalsts tautsaimniecībā un noskaidrojot galveno attīstības tendenču pārmantojamības iespējas;
- novērtējot Latvijas makroekonomiskās vides un vispārējās ekonomiskās attīstības ietekmi uz amatniecības attīstību;
- izdarot pašreizējās situācijas analīzi par amatniecības izstrādājumu ražošanas, patēriņa un tirdzniecības dinamiku;
- noskaidrojot koka amatniecības izstrādājumu produkcijas veidu, to izgatavojošo uzņēmumu un darbinieku skaita ģeogrāfisko izvietojumu Latvijas reģionos;
- dodot galveno ražošanas faktoru – izejmateriālu un cilvēkresursu raksturojumu;
- dodot atbalstošo un saistošo nozaru – būvniecības un mašīnbūves nozares palīdzības novērtējumu;
- veicot amatniecības izstrādājumu ārējā tirgus dinamikas analīzi;
- apskatot Rietumeiropas valstu pieredzi amatniecības atbalstam;
- izzinot tekošās un ilgtermiņa amatniecības problēmas apsekojot amatniekus ar anketēšanas un padziļinātu aptauju un interviju metodēm;
- noskaidrojot ES standartu noteikumu un kvalitātes prasību loku, kas attiecas uz amatniecības koka izstrādājumu ražošanu un ekspluatācijas drošību;
- apkopojot ES strukturālo fondu atbalsta apgūšanas pieredzi un parādot iespējas to izmantošanai amatniecības attīstībai Latvijā 2007 – 2013. gada plānošanas periodā;
- uz pētījumu bāzes pamata konstatējot to dažādos kompetences līmeņos risināmo problēmu loku, kuru risināšana varētu pozitīvi ietekmēt amatniecības attīstību, pacelt tās ražojumu konkurences spēju un līdz ar to paplašināt noieta tirgus iespējas, kā arī veicināt nodarbinātību.

1. Vispārējs amatniecības raksturojums

"Amatnieks ir viens no cēlākiem vārdiem, ko cilvēce izgudrojusi un amatniecība - viena no viscēlākajām nodarbībām, kas cilvēkam dota. Caur amatnieku rokām māls, koks, akmens, dzelzs sāka pieņemt cilvēka prāta izdomas un saprašanas smalkuma pilnās līnijas. Amats tātad ir visu cilvēka darbību māte, un uz tās balstās kā katedrāles būvētājs, tā vienkāršs mājas cēlājs" - tā amatniecības būtību ir raksturojis latviešu rakstnieks Eduards Vīrza un grūti atrast precīzāku tās novērtējumu.

Līdz 18. gadsimta sākumam, kad parādījās tvaika dzinēji un mehāniski darbināmās darba mašīnas amatniecība bija galvenā sabiedrības vajadzību apmierinātāja pēc tādiem ražojumiem, kurus nespēja dot naturālā saimniecība, bet pieprasījums, pēc kuriem arvien pieauga. Amatniecība koncentrējās pilsētās, tā veicinot to uzplaukumu. Kad mehāniskais dzinēja spēks un darba mašīnas stājas veco amatnieku vietā, izveidojās fabrikas un amatniecības nozīme tautsaimniecībā pakāpeniski samazinājās atdodot vietu rūpniecībai, kas saražotās produkcijas apjomu ziņā pārņēma visas ražošanas nozares.

Neskatoties uz to amatniecības nozīme saglabāsies vienmēr, jo tā ir saistīta ar nodarbinātības veicināšanu apkalpojot tādas ražošanas un pakalpojumu nozares, kas lielrūpniecībai vispār nav pieejamas. Amatnieku darinājumiem ir unikalitātes zīmols. Amatnieki izgatavo lietas, nepielietojot ļoti modernas tehnoloģijas, bet kā it visur pasaulē, kur valda lietu pārprodukcija, katra ģimene vai organizācija cenšas iegādāties vismaz dažas lietas, kam nav svarīga kvantitāte, bet to unikalitāte. Individualizēti, mākslinieciski vērtīgi priekšmeti labvēlīgi ietekmē cilvēku garīgo dzīvi un kultūru.

Salīdzinot ar citām saimnieciskām nozarēm, amatniecība nenoliedzami atrodas īpatnējā stāvoklī, un tās uzdevumi kvalificētu darbinieku sagatavošanā, jaunatnes audzināšanā un praktiskās izglītības veicināšanā ir daudz plašāki un atbildīgāki, nekā citās nozarēs. Pareizi noorganizētas amatniecības lielā nozīme pasvītrotā daudzu Eiropas valstu likumdošanā, sevišķi uzsverot kvalificēto darbinieku iniciatīvu savā nozarē, personīgas atbildības izkopšanu un centienus pēc patstāvīgas darbības.

Amatniecības jēdziens, kas saglabājies līdz mūsu laikam, **tagad guvis jaunu saturu**. Ar šo vārdu apzīmē **sīkos rūpniecības uzņēmumus**, kuriem tautas dzīvē piekrīt svarīga loma. Ceļot un remontējot ēkas, ražojot un izlabojot apģērbus un apavus, mēbeles, saimniecības piederumus un darba rīkus, sīkrūpnieks amatnieks ar savu darbu apmierina iedzīvotāju neatliekamās, elementārākās vajadzības. Bieži vien tie ir nelieli, bet ļoti vērtīgi pakalpojumi (drēbju pašūšana, kurpju vai pulksteņu remonts, logu iestiklošana, interjeru noformēšana, speciālu mēbeļu, suvenīru un fotogrāfiju izgatavošana, kopēšanas un iesiešanas darbi u. t. t.), kas lielākam rūpniecības uzņēmumam nemaz nav piemēroti un kuru izpildīšanai pasūtītājam, savas ērtības labā, nepieciešams tuvumā ar attiecīgu prasmi apveltīts sīkrūpnieks - amatnieks.

Šīs, savas vērtīgās, kaut arī neuzkrītošās lomas dēļ par amatniecību dēvētā sīkrūpniecība daudzās valstīs ņemta īpašā valsts aizsardzībā. Tā bauda speciālas tiesības, bet viņas interešu pārstāvēšanai nodibinātas **amatniecības kameras** vai analogas sabiedriskas organizācijas, kas rūpējas par visiem ar amatniecības darbību saistītiem jautājumiem, tai skaitā arī par amatnieku pienācīgu sagatavošanu darbam, par arodmācību.

Līdz ar īpašu amatniecības aizsardzību rodas arī vajadzība novilkt robežu starp šo nozari un pārējo rūpniecību, noteikt, kādus uzņēmumus pieskaitīt tā saucamai amatniecībai un kādus rūpniecībai. Šim nolūkam ieteiktas dažādas pazīmes, kā: pasūtījuma veids, dzinējspēka lietošana, algota darbaspēka nodarbināšana, darba dalīšana un ražošanas veids, produkcijas vērtība u. t. t. Runājot par amatnieku skaitu valstī, nākas sadurties ar lielām grūtībām. Grūtības rodas tai ziņā, ka līdz šim trūkst praktiskas norobežotības starp amatniecības un pārējiem saimnieciskiem novadiem. Izdalīt zināmu uzņēmumu grupu, vadoties no tanīs nodarbināto skaita, un to iedalīt amatniecības uzņēmumu sektorā ir tikpat nepareizi, kā rūpniecības un amatniecības norobežotības pamatā likt dzinējspēka jaudu vai citas ārējas dabas pazīmes. Amatniecības īpatnība iepretim pārējām saimnieciskām nozarēm neizpaužas viss tik daudz ārējās pazīmes, kā **tās iekšējā būtībā**.

Tādēļ, runājot par amatniecības uzņēmumu skaitu, nākas sadurties ar rūpniecības sektoru, bet runājot par amatniekiem ar strādnieku sektoru. Runājot par amatniecības uzņēmumu skaitu vai ar amatu patstāvīgi nodarbināto skaitu, vispirms jānosprauž amatniecības sektors tautsaimniecībā. Modernā amatniecības likumdošanā, amatniecības literatūrā un praksē ir atņemts uzskats, ka amatniecība ir raksturīga tikai ar roku darbu, ka, ierakstot amatniecības uzņēmumu uzņēmumu reģistrā, tas vairs nebūtu amatniecības. Ir atzīts, ka amatniecības uzņēmuma īpašniekam nemaz nav jāstrādā līdz tehniskā darbā, tam pietiek ar uzraudzību un vadību, bet tam katrā ziņā jābūt sava amata pratējam. Amatniecības uzņēmumi ne tikai strādā uz pasūtījumu, bet tie ražo arī nezināmam patērētājam. Tāpat ir atzīts un prakse ir pārliecinājusi, ka amatniecības uzņēmumi var būt visdažādāko uzņēmumu kategoriju veidā.

Tomēr neviena no minētām pazīmēm amatniecības raksturošanai pilnībā nav piemērojama. Ja ražotnes, kas strādā tieši patērētājam uz tā pasūtījumu, uzskatītu par amatniecību, tad drēbnieki, mēbeļu galdnieki u.c. ne vienmēr būs amatnieki, jo bieži vien tie ražo gatavu produkciju veikaliem, t. i. preču krājumam, tirgum vispārīgi un ne noteiktam patērētājam. No otras puses amatniecībā tad ietilptu lielās fabrikas, kas darba galdus, speciālas celtniecības u.c. konstrukcijas, tiltu fermu daļas, u. t. t. izgatavo tikai pēc speciāla pasūtījuma. Arī mehāniskā dzinējspēka trūkums nav vairs raksturīgs sīkrūpniecībai. Pateicoties dažādu enerģijas veidu pieejamībai, jebkuras nozares amatnieki tagad lieto atbilstošus mehāniskos rokas instrumentus, vienkāršus vai sarežģītus darba galdus, dažādas tehniskas ierīces u. t. t.

Ja par amatniecības uzņēmumu uzskata pasākumu, kurā katrs strādnieks visu darba procesu pārvalda no sākuma līdz galam un, viens pats izstrādājot no materiāla gatavu ražojumu, parāda tajā savu individualitāti, tad vienā un tanī pašā nodarbē viens uzņēmējs būs amatnieks, otrs - rūpnieks. Modes ateljē ar speciālu piegriezēju būs rūpniecības uzņēmums, bet bez tāda - amatniecības uzņēmums. Juvelieris gan viens pats izpilda savu darbu, tomēr apgrozījuma, ražoto preču vērtības ziņā to pavisam nevaram pieskaitīt sīkrūpniecībai.

Kas attiecas uz nodarbināto personu skaitu kā amatniecības atšķirības pazīmi, tad arī tas ne vienmēr būs raksturīgs. Individuālo māju celtniecībā meistaram dažreiz strādā 5 un vairāk palīgi, kamēr automatizēti rūpniecības uzņēmumi iztiek ar 3 – 4 strādniekiem.

Šo grūtību dēļ amatniecības kontūras tad arī ir stipri nenoteiktas un gandrīz katrā valstī savādas. Ir valstis, kuras centušās amatniecību no rūpniecības atšķirt pēc uzņēmuma nodarbināto strādnieku skaita, dzinējspēka jaudas u.c. Ir arī valstis, kas gājušas šinī ziņā individuālu ceļu, nosakot katra uzņēmuma piederību amatniecībai vai rūpniecībai individuāli, t. i. atstājot šo abu saimniecisko nozaru šķirošanu katras nodarbes individuālai vērtēšanai. Tās nodarbes, kuru veikšanai ir nepieciešams meistars, kas mācījies amatu resp. tanī strādājis ilgāku laiku un ieguvis vajadzīgas zināšanas un amata prasmi, ir atzītas par amatnieciskām. Tās valstis, kas gājušas pirmo ceļu (Francija, Šveice), jau tagad atzīst, ka atšķirt amatniecību no rūpniecības pēc nodarbināto strādnieku skaita, apgrozījuma lieluma u.c. ir maldīgi. Krievijā līdz 1917. gadam un līdz ar to arī Latvijas teritorijā par amatniecības uzņēmumiem uzskatīja tādus, kas bez mehāniskā dzinēja nodarbināja ne vairāk kā 30 strādniekus. Francijā amatnieks ir meistars, kas strādā bez algotiem strādniekiem, tikai ar saviem ģimenes locekļiem un mācekļiem vien. Darba atvieglināšanai amatnieks var lietot arī mehānisko dzinēja spēku. Vācijā, individuālas vērtēšanas ceļā, amatniecībā ietilpinātas 72 nodarbes.

Neskatoties uz minētām grūtībām amatniecības formulējumā, amatniecība ir ražojoša nozare, kas spējīga attīstīties uz vietējo izejvielu bāzes, tādējādi sekmējot nacionālo īpatnību attīstību gan kultūras, gan ražošanas jomā. Valsts tautsaimnieciskajā struktūrā tā izpilda divas galvenās funkcijas: ražo kvalitatīvu produkciju un sniedz kvalitatīvus pakalpojumus. Amatniecību raksturo sekojošas īpatnības un specifika (2).

Darba procesa īpatnības:

- amatniecība ir individuāla nodarbošanās;
- darba process ir cieši saistīts ar sadzīvi un kultūru;
- šodienas darba formas tiek balstītas tradīcijās, amata un prasmju pārmantojamībā un pēctecībā;

- darba process nodrošina atbildību un kvalitāti, jo viens darītājs no sākuma līdz galam ir atbildīgs par darba procesu;
- spēja izpildīt individuālu pasūtījumu;
- amatniecības darba process atrodas nemitīgā attīstībā, ko nosaka mainīgās un augošās klientu prasības, valsts intereses un tehniskās iespējas.

Amatniecības radīto vērtību specifika:

- amatniecības produkcijas amplitūda ir plaša – no mākslinieciski radoša izstrādājuma līdz sērijveida ražošanai un pilnīgi noteiktam pakalpojuma veidam;
- izstrādājumiem piemīt praktiska un kultūrvēsturiska vērtība;
- nacionālās savdabības lietiskošana un piesaiste pasaules tirgum;
- senlaicīgu tehnoloģiju un produkciju etnogrāfiskā un pasaulvēsturiskā nozīme.

Amatniecības kā ražošanas veida specifika:

- nelieli uzņēmumi;
- tieša sasaiste ar tirgu – preču noieta organizēšana, klientu apkalpošana notiek vienā un tajā pašā uzņēmumā;
- izmanto vietējās izejvielas;
- tehnoloģiskās īpatnības (vairumā gadījumu – roku darbs) un uzkrātā tradīciju bāze ir priekšnoteikums vides un ražošanas labvēlīgām attiecībām;
- personīgais elements ir raksturīgs vairāk par tehnoloģisko;
- spēja ātri mainīt funkcijas un izmēģināt jaunus produkcijas veidus (var iekļauties tirgus stāvokļa izmaiņās un tehnoloģijas attīstībā).

Amatniecības attīstība valstī:

- veicina vienmērīgāku ražošanas spēku izvietojumu pa valsts teritoriju;
- atrisina problēmas vietējo izejvielu, kurināmā izmantošanā;
- veicina infrastruktūras attīstību un pilnīgu izmantošanu;
- atslogo nozares, kurās svarīgs patēriņa faktors (maizes ceptuves, sadzīves pakalpojumi u.c.);
- attīsta pakalpojumus;
- veicina pakalpojumu kvalitātes paaugstināšanu;
- veicina ēnu ekonomikas un melnā tirgus samazināšanos;
- samazina pārmērīgas monopolcenā.

Amatniecības produkcija un pakalpojumi tiek virzīti galvenokārt uz vietējo tirgu, bet līdz ar tūrisma un pakalpojumu sfēras attīstību Latvijā paveras daudz plašākas iespējas amatnieku produkcijas realizācijā.

2. Amatniecības attīstība Latvijā no 1920 - 1939. gadam

2.1. Amatniecības organizācija

Pēc 1. pasaules kara palielinājās pieprasījums pēc vienkāršiem amatniecības ražotiem ikdienas saimniecību apmierinošiem izstrādājumiem, kas stimulēja amatnieku atgriešanos pie pārbaudītām vērtībām – funkcionāliem un formās lakoniskiem darinājumiem. Līdz 1935. gada beigām amatniecība Latvijā bija organizējusies pakāpeniski izveidotajās apmēram 80 biedrībās un savienībās. No pastāvošo atsevišķo amatniecības nozaru biedrību darbības pieredzes bija konstatēts, ka līdzšinējās sašķeltās, norobežotās un izklaidētās amatnieku organizāciju darbības vietā sekmīgāk kopējā amatniecības attīstība noritētu atsevišķā amatniecības pārstāvības iestādē. Izveidojot Latvijā kameru sistēmu (1,6,18,27,40), kurai neapšaubāmi bija pozitīva nozīme valsts attīstībā Ministru kabinets atzina amatniecības nozīmi un ar 1935. gada 30. decembra likumu noteica vienotas amatniecības interešu pārstāvēšanas un amatniecību veicināšanas iestādes - Amatniecības kameras izveidošanu (4).

Latvijas 1935. gada likums par Latvijas Amatniecības kameru amatniecības definīciju nesatur (5). Tāpat 1936. gada likumā par rūpniecības un amatniecības uzņēmumiem un 1938. gada amatniecības aizsardzības likumā šādas definīcijas nav (24). Abos pēdējos gan minēts, ka finansu ministrs noteiks, kādas ražotājas nozares, respektīvi, uzņēmumu grupas uzskatīt par amatniecības uzņēmumiem. Amatniecības aizsardzības likums un tam sekojoši noteikumi šī likuma piemērošanai tomēr deva iespēju novilkt nosacītu robežu. Likumā bija noteikts, ka patstāvīgi aroda veidā ar amatniecību var nodarboties vienīgi amata lietpratēji. Par amata lietpratējiem šī likuma nozīmē uzskatāmas personas, kam Latvijas Amatniecības kamera izsniegusi amata meistara diplomu vai amatnieka karti. Pie kam par patstāvīgu nodarbošanos ar amatniecību uzskatama ikvienas personas vai personālas sabiedrības arodveidīga darbība, pieņemot pasūtījumus vai izpildot darbus finansu ministra rīkojumos noteiktos amatos un šādos rīkojumos noteiktā darbības apjomā. Kas patstāvīgi piekopj šādu arodveidīgu darbību, uzskatams par amatniecības uzņēmuma īpašnieku vai nomnieku neatkarīgi no tā, vai viņš iekārtojis pastāvīgu darbnīcu, izdara vai izdod darbus ārpus mājas, nodarbina algotus darbiniekus, vai strādā viens pats. Līdzās tam finansu ministrs rīkojuma veidā noteica pagaidu 55 saimnieciskās nozares, kurās darbojošies uzņēmumi uzskatami par amatniecības uzņēmumiem, un uz tiem attiecināti amatniecības aizsardzības likuma nosacījumi (3).

Tikai individuālā ceļā, ņemot atsevišķas saimnieciskās nozares un novērtējot katru uzņēmumu atsevišķi, reģistrējot to, ir iespējams noteikt, kurš uzņēmums ir amatniecības un kurā nodarbinātie uzskatami par amatniekiem un kurā par strādniekiem. Izejot un vadoties no šiem principiem, kas bija nosprausti amatniecības aizsardzības likumā, Amatniecības kamera stājās pie darba veikšanas par amatnieku pārbaudēm, uz kuru pamata tika izsniegtas amatnieku kartes, kuras uzskatamas par amatu meistaru diplomu pagaidu atvietotājām, vai arī amatu meistaru un zeļļu diplomi. Noslēdzoties amatnieku karšu izsniegšanas darbam visos finansu ministra rīkojumos noteiktajos amatos strādājošiem uzņēmumu īpašniekiem vai nomniekiem tad arī praktiski būtu novilkta robeža starp amatniecības un rūpniecības uzņēmumiem. Šo svarīgo darbu pārtrauca 1940. gada notikumi.

Kameras uzdevums (4,5) bija amatnieku vajadzību un tiesību taisnīga pārstāvēšana un pie šīm aprindām piederīgo Latvijas pilsoņu dzīves līmeņa pacelšana sabiedriskā, saimnieciskā un kulturālā ziņā, kā arī viņu uz šo mērķi virzītas pašdarbības un pašpalīdzības ierosināšana un veicināšana. Amatniecības kamera bija pārstāvības institūts skaitliski lielai valsts iedzīvotāju daļai – 1/3 no valstī rūpniecībā nodarbinātiem darbiniekiem, kas līdz ar to turpmāk vēl aktīvāk varēja piedalīties Latvijas uzplaukuma veicināšanā. Amatniecības kamerā pārstāvētie iedzīvotāji tika ņemti pēc tautsaimniecības nozares. Katram bija iespējams iestāties kamerā un līdz ar to amatnieka darbībā iekļāvās papildus iespējas, kādas dod piederība pie šādas organizācijas.

Amatniecības kameras galvenie uzdevumi bija sekojošie:

- amatniecības interešu pārstāvēšana, arī starptautiskā mērogā,
- amatnieku vienības idejas un ideoloģijas veidošana un realizēšana,
- amatniecības veicināšana un amatniecības apstākļu pētīšana,
- valsts iestāžu konsultēšana amatniecības jautājumos,
- amatnieku arodizglītības veicināšana, sevišķi mācekļu lietu kārtošana,
- saimniecisku pasākumu realizēšana.

Likums noteica, ka kamerai vienīgai tiesības pārstāvēt amatniecības intereses Latvijas valsts, pašvaldību, kā arī starptautiskās iestādēs. Tāpat kamerai piešķirtas izņēmuma tiesības sasaukt amatnieku kongresus un sanāksmes. Par cik amatniecības kā ražošanas sistēmas - īpatnējais svars un nozīme tautsaimniecībā vēl maz bija izpētīti kameras uzdevumos ietilpa sīkāk izpētīt amatniecības apstākļus. Tās pienākums arī bija informēt valsts un pašvaldības iestādes par amatniecības vajadzībām. Amatniecības kameras nozīme vēl pieauga ar to, ka tā darbojās kā konsultatīvs orgāns valsts varai, piedaloties likumu sagatavošanā un sniedzot atsauksmes par likumiem un saimnieciskās politikas principiāliem soļiem no amatniecības interešu viedokļa.

Amatnieku arodizglītības un mācekļu lietu kārtošana bija viens no galvenajiem jaunās kameras uzdevumiem. Kamerai bija tiesīga dibināt un uzturēt speciālas mācības un audzināšanas

iestādes un kursus, nodibināt stipendijas amata mācekļu izglītības veicināšanai, kā arī izsniegt prēmijas un atzinības rakstus mācekļiem par sekmīgām amata zināšanām. Kamera darbojās arī privātsaimniecības laukā, rūpējoties par amatniecības uzņēmumu veselīgu finansēšanu un organizējot izejmateriālu izdevīgu iepirkšanu un ražojumu pārdošanu. Kamera veicināja Latvijas ražojumu labo slavu, apkarojot visāda veida negodīgus paņēmienus amatniecībā. Kamerai bija tiesības ierosināt tiesu un administratīvās iestādēs represīvus soļus pret nesolīdiem amatniekiem un uzņēmumiem. Izcila nozīme bija kamerai piešķirtām tiesībām izsniegt diplomus par amata meistara vai zeļļa grāda iegūšanu. Likums noteica, ka sešu mēnešu laikā pēc darbības atklāšanas kamera uzsāk mācekļu un zeļļu pārbaudes un ir vienīgā organizācija, kas izsniedz amata meistaru un zeļļu diplomus.

Kamera veicināja aroda izglītību un dažādu kooperatīvu darbību, organizēja sporta biedrības un darba arteļus, ierīkoja un uzturēja informācijas, padomu došanas un tiesiskās palīdzības birojus. Tāpat kamera uzturēja darba apgādes jautājumus, godalgoja priekšzīmīgākos algotos darbiniekus, uzturēja goda tiesas institūtu un darbojās līdzī darba attiecībās radušos pārratumu un nesaskaņu novēršanā un kārtošanā starp algotiem darbiniekiem un darba devējiem. Kamera uzturēja juridiskās palīdzības biroju un amatnieku grāmatvedības biroju, aktīvi atbalstīja amatnieku kopdarbību, propagandēja amatnieku ražojumus un veica citus līdzīgus darbus.

Amatniecības kamera pa visu Latviju izveidoja plānveidīgu un saskaņotu amatnieku organizāciju tiklu: pa vienai biedrībai pilsētās ar pāri par 5000 iedzīvotāju, bet šo biedrību skaitu katrā apriņķī noteica finansu ministrs pēc kameras priekšlikuma.

LAK nodibināja amatnieku biedrības praktiski visās lielākajās pilsētās. Šo biedrību darbs aptvēra ne tikai to biedru amata prasmes paaugstināšanu, bet arī bibliotēku dibināšanu, amatnieku vasaras nometņu, tūrisma braucienus, dažādu amatnieku pasākumu rīkošanu, žurnāla "Amatnieks" izdošanu un amatnieku bankas dibināšanu (2).

Amatniecības kameras uzbūve bija sekojoša. Kamera sastāvēja no finansu ministra ieceltiem amatnieku pārstāvjiem: 90 locekļiem un 50 viņu kandidātiem. Kameras orgāni bija pilnsapulce, prezidijs, galvenā komisija un revīzijas komisija. Revīzijas komisija sastādās sekojoši: komisijas priekšsēdētāju un vienu locekli iecēla valsts kontrolieris, vienu locekli finansu ministrs, bet divus pārējos locekļus izvēlēja kameras pilnsapulce uz vienu gadu. Valsts kontroles pārstāvju dalība Amatniecības kameras revīzijas komisijā bija nepieciešama sakarā ar kamerai atvēlamām līdzekļiem valsts budžeta kārtībā (5).

Svarīga sastāvdaļa kameru sistēmā bija kamerām pakļautās biedrības un sekciju izveidošana tajās. Tādā veidā savu daļu sabiedriskā darbā var uzņemties katrs biedrs apmierinot savas profesionālās intereses un gūstot priekšstatu par vispārējām attīstības tendencēm un baudot arī priekšrocības, kādas sagādā piederība pie Amatniecības kameras. Jāatzīmē arī biedrību finansiālas, kā arī organizatoriskas priekšrocības.

Īpatnējs pārvaldes orgāns Amatniecības kamerā bija arodu padome - zeļļu un amata mācekļu apmācības organizēšanai un zināšanu pārbaudei, kas darbojās saskaņā ar speciāliem noteikumiem par arodu padomes sastāvu. Arodu padome kārtoja arī jautājumu par arodskolas izglītības (skolnieks) sistēmas saskaņošanu ar praktiskās izglītības (māceklis un zellis) sistēmu. Tāpēc paredzēta arī izglītības ministrijas līdzdalība noteikumu izstrādāšanai par arodu padomi un Finansu un Izglītības ministriju pārstāvju piedalīšanās pašā arodu padomē.

Kameras līdzekļi sastādījās galvenā kārtā no valsts budžetā paredzētiem līdzekļiem, kā arī no kameras īpašumu ienākumiem un no ienākumiem par kameras iestāžu pakalpojumiem. Algotie darbinieki, tāpat kā amatnieki, no maksājumiem kameru uzturēšanai bija atsvabināti.

Jaunais likums par Amatniecības kameru pavēra amatniekiem plašas iespējamības iekļauties Latvijas saimnieciskā dzīvē un aktīvi darboties līdzī valsts un tautas labklājības nostiprināšanā un attīstīšanā. Tālāka amatniecības attīstība iezīmējās ar 1936. gada 9. jūlija likumu par rūpniecības un amatniecības uzņēmumiem (15), kurš paredzēja visu uzņēmumu pārreģistrāciju. To plānoja veikt pakāpeniski pa nozarēm, sākot ar tekstilrūpniecību, kokrūpniecību, dzirnavām un tabakas fabrikām. Ar to domāja panākt tādu amatniecības un rūpniecības izveidošanos, kas atbilstu tautsaimniecības interesēm, lai novērstu saimnieciski nepamatotu uzņēmumu dibināšanu, Visu

Latvijas rūpniecību un amatniecību sadalīja 14 galvenās nozarēs un 400 apakšnozarēs. Darbības atļauja nebija jāprasa:

1) uzņēmumiem, kas nodarbina ne vairāk par 10 strādniekiem, neatkarīgi no dzinējspēka, visās valsts pilsētās, miestos un pagastos.

2) uzņēmumi, kas nodarbina ne vairāk par 4 strādniekiem un izmanto dzinējspēku līdz 10 zirgspēkiem. Šai grupā ietilpst mucinieku darbnīcas, koka trauku, mājturības piederumu, veiduļu galdnieki, koktēlnieki, apavu izgatavotāji, sedlinieki, māla trauku izgatavotāji u.c.,

3) uzņēmumi, kas nodarbina ne vairāk kā 4 strādniekus un izmanto ne vairāk kā 10 zirgspēku jaudu un atrodas ārpus Rīgas pilsētas administratīvām robežām. Šinī grupā ietilpst kalējdarbnīcas, skārdnieku darbnīcas, sūkņu izgatavotāju, būvgaldnieku, mēbeļu galdnieku, vilnas apstrādāšanas un dažādi šķiedrvielu apstrādāšanas uzņēmumi.

Likums noteica arī tos uzņēmumus, kuru vadītājam vajadzēja būt ar speciālu aroda izglītību

1938. gada 10.maijā Ministru kabinets izdeva likumu par amatniecības aizsardzību, un tā paša gada novembrī finansu ministrs izdeva noteikumus par šī likuma piemērošanu. Likums noteica, ka patstāvīgi aroda veidā ar amatniecību var nodarboties vienīgi amata lietpratēji. Par lietpratējiem uzskatamas personas, kurā Latvijas Amatniecības kamera izsniegusi amata meistara diplomu vai amatnieka karti. Šīs kartes sākumā izsniedza arī tām personām, kas nebija amata meistari, bet bija izturējuši amata zeļļa pārbaudi vai vismaz 8 gadus nostrādājuši savā amatā.

Līdz 1940. gada 1. janvārim likums visā pilnībā attiecās uz 27 amatiem. Ar tirdzniecības un rūpniecības ministra 1940.gada 29. februāra rīkojumu tas attiecināts vēl uz 24 amatiem.

Izpildot likumu, strauji pieauga to amatnieku skaits, kuri ieguva amata meistara un zeļļa diplomus. 1939. gadā kamera izdeva kartes 13 000 amatniekiem. Amatniecības aizsardzības likums deva iespēju norobežoties no neīstajiem amatniekiem, tiem, kuri pieņēma pasūtījumus, paši amatu īsti neprazdami. Katrs darba darītājs - amata meistars vai amata kartes īpašnieks - bija atbildīgs par savu darbu pasūtītāja priekšā, jo amatniecības kamerai bija tiesības anulēt karti personām, kas uzņemtos darbus un pasūtījumus kārtīgi nepildīja un ar savu rīcību kaitēja amatnieku kārtas godam (19). Likuma pozitīvā nozīme ir arī tā, ka, lai izturētu attiecīgo pārbaudi, amatniekiem vajadzēja interesēties par jaunākiem amata sasniegumiem un zināt amata teorētisko pusi. Līdz ar to vēl lielāka vērība tika veltīta izglītības jautājumiem.

Ar šiem likumiem bija iecerēts panākt tādu amatniecības un rūpniecības savienības izveidošanos, kas atbilstu pareizi un objektīvi izprastām valsts interesēm.

2.2. Amatniecības īpatsvars tautsaimniecībā

Ievērojot minētās atziņas par amatniecības būtību, kā arī saimniecības politikā nospraustās amatniecības īpatnības iepretim rūpniecībai ekonomiskā, tehniskā, sociālā, tiesiskā un izglītības ziņā, amatniecības sektoros var saskatīt lielākajā saimniecisko nozaru daļā un visos tautsaimniecības apskatos par amatniecību uzskatīta tā sīkrūpniecības daļa, kas saskaņā ar Baltijas statistiķu konferences lēmumu izslēgta no gadskārtēji statistiski kontrolējamās rūpniecības, proti, **uzņēmumus bez mehāniskā dzinējspēka ar mazāk kā 5 algotiem strādniekiem** (1,25, 54).

Dati par amatniecības attīstību un nozīmi Latvijas pirmās brīvvalsts laikā sastopami daudzos informācijas avotos, tomēr tie pārsvarā raksturo tikai vai nu atsevišķu nozari ar tās specifisko īpatnību aprakstu vai dod tikai vispārējas ziņas. Amatnieku skaitu Latvijā līdz tās precīzai uzskaitē raksturo šāda aina (54) (2.1 tabula).

Rūpniecībā un amatniecībā nodarbināto skaits Latvijā 1897. – 1925. gados

Gadi	Rūpniecībā nodarbināto skaits	Strādnieku skaits	Amatnieku skaits
1897	147793	57000	90793
1920	61054	21213	39841
1925	124920	54489	70441

Praktiski vienīgie dati par amatniecību Latvijā, kas precīzi atspoguļo tās nozīmi un īpatsvaru tautsaimniecībā, parādās tikai pēc 1935. gadā veiktās tirdzniecības un rūpniecības uzņēmumu skaitīšanas. Vēlākos gados izdarīti atsevišķi precizējumi, pēc kuriem redzams, ka amatniecības loma būtiski nemainās. Tāpēc minētie pilnīgākie dati ņemami par pamatu sīkākas analīzes veikšanai.

1935. gadā Latvijā pavisam bija 49774 rūpniecības un amatniecības uzņēmumi, kas nodarbināja 162209 personas, kuru ražojumu vērtība sasniedza 375222 tūkst. Ls un apgrozījums 468629 Ls. No 2.2. tabulas (25) redzams, ka 1935. gada tirdzniecības un rūpniecības uzņēmumu skaitīšanā reģistrēti 41096 amatniecības uzņēmumi, kas sastādīja 83 % no visu uzņēmumu skaita. Uz 1 rūpniecības uzņēmumu bija 5 amatniecības uzņēmumi. Uz katriem 1000 iedzīvotājiem caurmērā 1935. gadā bijis 21 amatniecības uzņēmums.

Amatniecības un rūpniecības uzņēmumu kopskaits 1935. gadā

	Uzņēmumi		Nodarbinātās personas	
	Skaits	%	Skaits	%
Amatniecība	41096	82.57	54827	33.80
Rūpniecība	8678	17.43	107382	66.20
Kopā	49774	100.00	162 209	100.00

Nodarbinot 54827 personas amatniecības īpatsvars kopējā uzņēmumos strādājošo skaitā sasniedza 34 %. Tātad katrs trešais nodarbinātais bija saistīts ar kādu no amatniecības darbības veidiem. Nosacīti amatniecībai pieskaitāmi vēl 17 000 cilvēki, jo minētajā nodarbināto skaitā nebija uzrādīti tie ģimenes locekļi, kas uzņēmumā strādāja atsevišķos gadījumos, bet no darba uzņēmumā pilnīgi nepārtika (23).

No 8678 rūpniecības uzņēmumiem 5312 bija stacionāri uzņēmumi ar mehānisko dzinējspēku vai vismaz ar 5 algotiem strādniekiem. Valsts statistiskā pārvalde tos uzskaitīja katru gadu un tie sastādīja t.s. kontrolējamo rūpniecību. To ražojumu vērtība sastādīja 95 % no visas rūpniecības ražojumu kopvērtības un tāpēc tās apskats arī citos gados pietiekoši labi raksturo rūpniecību kopumā.

2.3. tabula

Amatniecības uzņēmumu sadalījums pēc nodarbināto personu skaita

	Nodarbināto personu skaits				
	Uzņēmumu skaits	Uzņēmēji	Uzņēm. ģimenes locekļi	Algoti strādnieki	Kopā
Amatnieki bez algotiem strādniekiem	35302	35302	3848	-	39150
Tai skaitā:					
- vieninieki	32021	32021	—	-	32021
- ar līdzstrādājošiem ģimenes locekļiem	3281	3281	3848	-	7129
Amatnieki ar algotiem strādniekiem	5794	5723	3484	9 606	15677
Tai skaitā :					
- ar 1 strādnieku	3264	3264	276	3 264	6804
- 2 strādniekiem	1507	1507	72	3 014	4 593
- 3 strādniekiem	692	687	-	2 076	2763
- 4 strādniekiem	313	265	-	1 252	1517
- apkalpo tā paša amatniecības uzņēmuma citas nozares personāls	18	-	-	-	-
Kopā	41096	41025	4196	9606	54827

2.4. tabula

Amatniecības uzņēmumu sadalījums pēc atrašanās vietas

Atrašanās vieta	Uzņēmumi		Nodarbinātās personas	
	Skaits	%	Skaits	%
Rīgā	10519	45,4	15745	47,4
Liepājā	1576	6,8	2290	6,9
Daugavpilī	1269	5,5	1948	5,9
Jelgavā	1030	4,4	1514	4,6
Ventspilī	480	2,1	685	2,1
Pārējās pilsētās	8310	35,8	10985	33,1
Pilsētās kopā	23184	100,0	33167	100,0
%	56,4		60,5	
Laukos	17912		21660	
%	43,6		39,5	
Pavisam	41096		54827	
%	100,0		100,0	

1935. gada rūpīgā uzņēmumu skaitīšana deva iespēju ievākt precīzas ziņas arī par statistiski nekontrolējamiem rūpniecības uzņēmumiem, no kuriem 1844 bija labības kuļgarnitūras un 1515 uzņēmumi ar dzīvnieku dzinējspēku vai vēja dzinēju, kā arī pārvietojamie gateri, jumstiņu drāšanas mašīnas u.c. un 50 valsts un pašvaldību būvtechnikas uzņēmumi. Kokrūpniecībā kā statistiski nekontrolējami darbojās 914 rūpniecības uzņēmumi: 911 pārvietojami gateri u.c. un 3 mēbeļu galdniecības, kuri kopā nodarbināja 1206 personas.

Kā redzams no 2.3 tabulas (25) pašā amatniecībā, kā atbilstošākie saviem uzdevumiem, pārsvarā bija **sīkākie** uzņēmumi. No visa amatniecības uzņēmumu kopskaita — 41096 — bez algota darbaspēka iztika 35302 jeb 86 % uzņēmumi, kas savukārt nodarbināja 71 % no kopējā amatniecībā nodarbināto skaita. No minētiem savukārt 32021 uzņēmumā strādāja amatnieks - uzņēmējs viens pats, pat bez ģimenes locekļu palīdzības un tādi bija 58 % no visiem amatniekiem.

Lielais vairums amatniecības uzņēmumu ar algotu darbaspēku (3264 jeb 56,3 % no to kopskaita 5794) iztika ar 1 strādnieku un nodarbināja 43 % no šajā kategorijā strādājošiem. 2 strādniekus nodarbināja 1 507 jeb 26 % amatniecības uzņēmumu ar algotu darbaspēku, 3 strādniekus — 692 jeb 11,9 % uzņēmumu, bet 4 strādniekus tikai 313 jeb 5,4 % uzņēmumu, toties tajos bija nodarbināti 9,7 % no uzņēmumiem, kas strādāja ar algotu darbaspēku.

Mazliet vairāk kā puse amatniecības uzņēmumu izvietojusies pilsētās, galvenā kārtā Rīgā (25) (2.4. tabula).

Pilsētās uz katrām 1000 iedzīvotājiem bija 33 amatniecības uzņēmumi, laukos — tikai 14.

Pa atsevišķām rūpniecības nozarēm amatniecības uzņēmumi sadalījās šādi (25) (2.5. tabula).

2.5. tabula

Amatniecības uzņēmumu sadalījums pa rūpniecības nozarēm

Nozares		Uzņēmumu skaits			
		Pilsētās	Laukos	Kopā	%
I	Raktuves un akmeņu laužuves	7	16	23	0.06
II	Keramika, akmens izstrādājumi u. t. t.	182	271	453	1.10
III	Metālapstrādāšana, mašīnbūves	2164	3821	5985	14.56
IV	Ķīmijas rūpniecība	159	39	198	0.48
V	Ādu rūpniecība	321	3196	717	1.75
VI	Tekstilrūpniecība	414	510	924	2.25
VII	Kokrūpniecība	2236	2598	4834	11.76
VIII	Papīrrūpniecība	33	0	33	0.08
IX	Poligrāfijas rūpniecība	515	136	651	1.59
X	Pārtikas un baudvielu rūpniecība	791	257	1048	2.55
XI	Apģērbu un apavu rūpniecība	13111	5605	18716	45.54
XII	Celtniecība	3251	4263	7 514	18.28
	Kopā	23184	17912	41096	100

Četrās nozarēs, kas amatniecības jomā bija galvenās: apģērbu un apavu, celtniecībā, metālapstrādāšanas un mašīnbūves, kā arī kokrūpniecībā strādāja pavisam 37049 amatniecības uzņēmumi jeb 90 % no visiem.

Visvairāk amatniecības uzņēmumu bija apģērbu un apavu rūpniecībā: 18716 jeb 45,5 % no visu amatniecības uzņēmumu kopskaita 41 096. Otrā vietā atradās celtniecība ar 7511 uzņēmumiem jeb 18,3% no amatniecības uzņēmumu kopskaita (2438 mūrnieki, 2388 namdari, 1162 būvgaldnieki, 815 būvkrāsotāji, 207 jumīki, 157 elektrības instalatori, 135 stiklinieki u. t. t.). Tad seko metālapstrādāšanas un mašīnbūves nozare ar 5985 jeb 14,6% uzņēmumu (4003 kalēju

darbnīcas, 693 atslēdznieku darbnīcas, 400 skārdnieku darbnīcas, 367 pulksteņu izlabotāju darbnīcas, 109 juvelieri, 104 zobu tehniķi u. t. t.). Ar kokrūpniecību nodarbojās 4831 jeb 11,8% uzņēmumu (2658 galdniecības, 937 ratnieku darbnīcas, 312 mucinieku un koka trauku darbnīcas, 209 kurvju un suku darbnīcas u. t. t.).

No 41096 amatniecības uzņēmumiem 40891 piederēja vienām personām (tā saucamais amatniecības individuālais sektors) un 205 — pilnām sabiedrībām, kooperatīviem u. t. t. (amatniecības kolektīvais sektors: rokas krejošanas punkti, zivju žāvēšanas un tamlīdzīgi pasākumi).

Līdzīgu ainu rāda arī amatniecības nozīmes apskats pēc nodarbināto skaita (39) (2.7.tabula). Kopējais nodarbināto skaits salīdzinot ar 2.2. un 2.3. tabulās uzrādīto lielāks par 13789, jo šeit pieskaitīti arī sīko uzņēmumu, kas formāli pieskaitīti rūpniecībai, bet praktiski ir amatniecības darbinieki.

2.6. tabula

Rūpniecības un amatniecības uzņēmumu darbinieku skaits 1935. gadā pa ražošanas nozarēm

Nozares:		Nodarbināto skaits		
		Uzņēmumi ar 5 > strādniekiem vai mehānisko dzinējspēku	Pārējie sīkie rūpniecības vai amatniecības uzņēmumi	Visa rūpniecība un amatniecība kopā
I	Raktuves un akmens laužu	1069	743	1812
II	Keramika, akmens izstrād. u.t.t.	4694	2277	6971
III	Metālapstrāde, mašīnbūve	14970	7939	22909
IV	Ķīmijas rūpniecība	4811	362	5173
V	Ādu rūpniecība	1603	983	2586
VI	Tekstilrūpniecība	16560	1456	18016
VII	Kokrūpniecība	13435	7293	20728
VIII	Papīrrūpniecība	3054	139	3193
IX	Poligrāfijas rūpniecība	3243	787	4030
X	Pārtikas un garšvielu rūpniecība	17094	3964	21058
XI	Apģērbu un apavu rūpniecība	5536	24760	30296
XII	Celtniecība	5549	18889	24438
	Kopā	93793	68416	162209

Redzams, ka amatniecībā nodarbinātas ~ 68000 personas vai 42 % no visiem rūpniecībā un amatniecībā nodarbinātiem. Amatniecības īpatsvars ir sevišķi liels ir apģērbu un apavu rūpniecībā, kur nodarbināti 82 % no nozarē strādājošiem kā atsevišķi patstāvīgi drēbnieki, kurpnieki, šuvējas, kas algotus strādniekus nodarbina maz. Otra nozare kurā izpaudās amatniecības vadošā nozīme bija celtniecība, kurā amatnieku īpatsvars sastādīja 77 %. Patstāvīgi strādājošie namdari, mūrnieki, krāsotāji, podnieki un citi meistari algotus strādniekus pārsvarā nenodarbināja.

Arī pēc nodarbināto skaita kokapstrāde atradās ceturtā vietā. No 14970 nozarē nodarbinātiem amatniecība pārstāvēja 7939 personas vai 54 %.

Tomēr, kā redzams no uzņēmumu sekojošā apgrozījuma apskata, amatnieku ieguldījums ir mazāks kā darbinieku skaits. To saražotā produkcija ir mazāka par 42 %, jo lielākajos rūpniecības uzņēmumos pielieto dažādas darba mašīnas, kuras amatniecībā trūkst vai ir sastopamas nelielos apjomos. Bez tam amatniecībai nebija raksturīgi moderni darba tehnikas paņēmieni un darba dalīšana. Turpretī lielākos uzņēmumos strādnieki specializējas atsevišķu operāciju veikšanā un tehnika ir daudz modernāka. Šo iemeslu dēļ rūpniecības uzņēmumos ir daudz augstāks adrba ražīgums un daudz lielāka preču produkcijas izlaide uz 1 darbinieku.

Aplūkojot šos datus, jāņem vērā divi apstākļi. Pirmkārt, daži lielāki tipiski amatniecības uzņēmumi, neapšaubāmi, bijuši ieskaitīti rūpniecības uzņēmumos. Otrkārt, no minētajiem uzņēmumiem, kas ieskaitīti amatniecībā, nereti izauga lieli rūpniecības uzņēmumi. "Rīgas Audums", kas 1925.g. uzsāka darboties pagraba telpās ar vienu algotu darbinieku, 1938.g. nodarbināja jau 1600 cilvēku.

2.7. tabula

Amatniecības uzņēmumu sadalījums pēc atrašanās vietas un apgrozījuma

	Uzņēmumu skaits	Apgrozījums			
		Ražoto pašiem piederošo preču vērtība, Ls	Atlīdzība par citiem veiktu darbu, Ls	Kopā, Ls	Caurmērā uz 1 nodarbināto personu, Ls
Rīgā	10519	5881944	13895009	19776953	1256
Liepājā	1576	1265495	1215852	2481347	1083
Daugavpilī	1269	643434	769983	1413417	726
Jelgavā	1030	497488	743380	1240868	820
Ventspilī	480	313828	304139	617967	902
Pārējās pilsētās	8310	2946930	4823245	7770175	707
Pilsētās kopā un caurm. %	23184	11549119 34.68	21751608 65.32	33300727 100.00	1004
Laukos kopā un caurm. %	17912	1980767 20.52	7670543 79.48	9651310 100.00	446
Pavisam kopā un caurm. %	41096	13529886 31.5	29422151 68.5	42952037 100.00	783

Amatniecības kopapgrozījums 1935. gadā sasniedza 42952037 Ls (25) (2.7.tabula). 13529886 Ls jeb 31,5 % no šīs summas sastādīja pašiem piederošo preču vērtība un 29422151 Ls jeb 68,5 % atlīdzība par citiem veiktu darbu, respektīvi, par pasūtītāju materiālu apstrādāšanu.

Caurmērā apgrozījums uz 1 amatniecībā nodarbinātu personu laukos līdzinājās Ls 446 gadā, pilsētās caurmērā - Ls 1004, bet galvas pilsētā vien - Ls 1256. Tas izskaidrojams pa daļai ar to, ka laukos amatniekam ir arī blakus ienākuma avots — zeme, kurai tas ziedo laiku uz amata rēķina un — pa daļai arī ar to, ka lauku amatnieki vairāk strādā ar pasūtītāju materiāliem, kuru vērtība viņu apgrozījumos nav ietilpināta. Ja pilsētās ražoto, pašiem piederošo preču vērtība sastāda $\frac{1}{3}$ daļu no amatnieku apgrozījuma, laukos tā līdzinās $\frac{1}{5}$ daļai.

Rīgā no katriem 100 amatniecības uzņēmumiem latviešiem piederēja 60, pārējās pilsētās — 63, laukos — 87, bet valstī caurmērā — 73 uzņēmumi.

Pa atsevišķām rūpniecības nozarēm amatnieku apgrozījumi sadalījās šādi (25) (2.8. tabula).

Pirmo vietu amatniecības apgrozījumos ieņem apģērbi un apavu nozare ar Ls 15692543 jeb 36,5 % no kopapgrozījuma Ls 42952037. Tai seko celtniecība ar Ls 6136240 jeb -14,3 %, tad — pārtikas un baudvielu nozare (Ls 5870966 jeb 13,7 %), metālapstrādāšanas nozare (Ls 5708438 jeb 13,3 %), kokrūpniecības nozare (Ls 4616741 jeb 10,7 %), ķīmijas nozare (Ls 1443056 jeb 3,4%), poligrāfijas nozare (Ls 1060576 jeb 2,5 %) u. t. t.

2.8. tabula

Amatniecības uzņēmumu apgrozījuma sadalījums pa ražošanas nozarēm

Nozares:		Uzņēmumu skaits	Apgrozījums			
			Ražoto, pašiem piederošo preču vērtība, Ls	Atlīdzība veiktu par citiem darbu, Ls	Kopā, Ls	Caurmērā uz 1 nodarbināto personu, Ls
	Raktuves un akmens laužuves	23	42880	940	43820	1217
I	Keramika, akmens izstrād. u.t.t.	453	559436	253515	812951	1 010
II	Metālapstrāde, mašīnbūve	5985	1214329	4494109	5708438	740
V	Ķīmijas rūpniecība	198	1397856	45200	1443056	3302
	Ādu rūpniecība	717	306422	572823	879245	896
I	Tekstilrūpniecība	924	217623	391969	609592	491
II	Kokrūpniecība	4834	1263903	3352838	4616741	758
III	Papīrrūpniecība	33	42019	35850	77869	1180
X	Poligrāfijas rūpniecība	651	941297	119279	1060576	1179
	Pārtikas un garšvielu rūpniecība	1048	5640307	230659	5870966	2717
I	Apģērbu un apavu rūpniecība	18716	1865614	13826929	15692543	642
II	Celtniecība	7514	38200	6098040	6136 240	617
	Kopā	41096	13529886	29422151	42952037	783

Amatniecības apgrozījumus 1935. gadā dažās svarīgākās nozarēs apkopots 2.9. tabulā.

Jāatzīmē, ka amatniecības apgrozījums nav analogs ne rūpniecības bruto produkcijai (tai strukturāli atbilst ražoto, pašiem piederošo preču vērtība), nedz arī tās neto produkcijai (kurai atbilst atlīdzība par citiem veiktu darbu). Šajā sakarībā amatniecības produkcijas bruto un neto vērtība precīzi netika aprēķināta un turpmākā apskatā izmantošana salīdzinājumā ir samērā nosacīta.

Ja informācijas avotā (25) galvenokārt doti dati par amatniecības uzņēmumu skaitu un to apgrozījumu, tad vēlāk sastādītais precizējums (3) dod ieskatu arī par nodarbināto sadalījumu pa nozarēm (2.10. tabula).

2.9. tabula

Amatniecības galveno nozaru uzņēmumi un to apgrozījums

Nodarbes:		Uzņēmumu skaits	Apgrozījums			
			Ražoto, pašiem piederošo preču vērtība, Ls	Atlīdzība par citiem veiktu darbu, Ls	Kopā, Ls	Caurmērā uz 1 nodarbināto personu, Ls
III	Atslēdznieku darbnīcas	693	61062	790190	851252	898
	Kalēju darbnīcas	4003	168732	2261661	2430393	492
	Skārdnieku darbnīcas	400	208563	340079	548642	914
V	Āduniecība	247	93770	176354	270124	792
	Segliniekdarbnīcas	409	133102	269029	402131	795
VII	Galdnieku darbnīcas	2658	656084	2259094	2915178	846
	Ratnieku darbnīcas	937	123026	434441	557467	513
	Kurvju un suku izgatavošanas darbnīcas	209	100405	99330	199795	719
VIII	Kartonāžu darbnīcas	20	21829	26750	48579	1157
IX	Fotogrāfu darbnīcas	501	685559	-	685559	1036
X	Maiznīcas	539	3795140	-	3795140	3280
XI	Drēbnieku darbnīcas	10093	421968	7395060	7817028	586
	Kurpnieku	5285	585138	3915976	4501114	686
XII	Mūrnieki	2438	-	1583450	1583450	520
	Namdari	2388	-	1799351	1799351	528

2.10. tabula

Amatniecības uzņēmumu un nodarbināto skaita sadalījums pa amatiem

Amats	Pilsētās		Laukos		Kopējais	
	Uzņēmumu skaits	Nodarbināto skaits	Uzņēmumu skaits	Nodarbināto skaits	Uzņēmumu skaits	Nodarbināto skaits
Celtniecības amati						
Mūrnieku un krāšņu licēja	997	1222	1447	1883	2444	3105
Namdara	658	1002	1764	2636	2422	3638
Būvgaldnieka	482	996	884	1089	1366	2085
Būvskārdnieka	150	304	66	71	216	375
Stiklinieka	112	123	23	23	135	146
Daiļkrāsotāja	739	1359	110	130	849	1489

Centrālapkures un elektro instalātoru	176	1063	4	4	180	1067
Kopā	3314	6069	4298	5836	7612	11905
<i>Metālamati</i>						
Kalēja	504	863	3552	4253	4056	5116
Atslēdznieka un mehāniķa	815	2480	195	263	1010	2743
Metāllējēja	22	349	2	2	24	351
Mūzikas instrumentu būvētāja	87	146	4	4	91	150
Pulksteņtaisītāja	292	354	77	79	369	433
Juveliera, zeltkaļa un sudrabkaļa	137	438	1	1	138	439
Smalkmehāniķa	26	104	0	0	26	104
Kopā	1883	4734	3831	4602	5714	9336
<i>Ādu apstrādāšanas amati</i>						
Ādmiņa	130	1322	199	284	329	1606
Seglinieka	209	318	205	221	414	539
Smalkādu izstrādātāja	58	338	1	1	59	339
Kopā	397	1978	405	506	802	2484
<i>Koka apstrādāšanas amati</i>						
Galdnieka	1746	4141	1428	1673	3174	5814
Virpotāja	85	204	11	12	96	216
Ratnieka	230	379	759	861	989	1240
Laivu būvētāja	13	30	12	19	25	49
Suku, otu un slotu taisītāja	170	377	50	64	220	441
Kopā	2244	5131	2260	2629	4504	7760
<i>Poligrāfijas amati.</i>						
Grāmatasējēja	98	267	3	3	101	270
Fotogrāfa	371	531	132	148	503	679
Kopā	469	798	135	151	604	949
<i>Pārtikas amati</i>					0	0
Maiznieka un konditora	637	2790	91	149	728	2939
Miesnieka*					1163	
Kopā	637	2790	91	149	728	2939
<i>Apģērbu amati</i>						
Veļas šuvēja	896	1322	75	76	971	1398
Drēbnieka un kažoknieka	6432	10180	3775	4297	10207	14477
Adītāja	991	3586	247	264	1238	3850
Pozamentiera	417	571	14	14	431	585
Virvju vijēja	80	428	7	15	87	443
Kurpnieka	3881	5476	1460	1580	5341	7056

Virsu taisītāja	281	530	16	17	297	547
Cepurnieka	342	822	5	7	347	829
Cimdnieka	31	117	0	0	31	117
Kopā	13351	23032	5599	6270	18950	29302
Skursteņslaucītāja	81	146	32	32	113	178
Friziera	1389	3177	398	483	1787	3660
Pavisam	23765	47855	17049	20658	40814	68513
Miesnieka*					1163	
Pavisam	23765	47855	17049	20658	41977	68513

* par nodarbināto skaitu nav precīzu datu

2.11. tabula

**Amatniecības un rūpniecības uzņēmumu un tajos nodarbināto skaita sadalījums
pa kokapstrādes nozarēm 1935. gadā**

Nozares	Uzņēmumu skaits			Nodarbināto skaits			
	Rūpniecības	Amatniecības	Kopā	Rūpniecības	Amatniecības	Amatniecības, %	Kopā
	Kontrollējamie			Kontrollējamie			
Zāģētavas	283	104	387	6531	187	3.0	6718
Ēvelētavas	22	22	44	48	28	0.5	76
Finieru fabrikas	16	0	16	3394	0	0.0	3394
Mēbeļu galdniecības un tapsētavas	338	2658	2996	2061	3465	56.0	5526
Krēslinieku darbnīcas	8	66	74	32	82	1.3	114
Zārku darbnīcas	7	88	95	30	138	2.2	168
Liestes un koka zoles	10	1	11	52	2	0.0	54
Apavu tapiņas	2	0	2	26	0	0.0	26
Gulšņu mērcētavas	1	0	1	36	0	0.0	36
Sērkokociņu skaliņi	2	0	2	258	0	0.0	258
Koka trauki	8	313	321	24	359	5.8	383
Rotaļ- un piemiņlietas	13	57	70	32	76	1.2	108
Vērpjamie ratiņi un aužamās stelles	3	34	37	4	38	0.6	42
Darba rīki	2	122	124	23	128	2.1	151
Virpoti izstrādājumi	41	55	96	145	71	1.1	216
Kastes	16	15	31	219	20	0.3	239

Ragavu slieces, zirgu loki un taml.	0	45	45	0	82	1.3	82
Rati, kamanas, ragavas, riteņi	52	937	989	137	1087	17.6	1224
Laivas	0	25	25	0	49	0.8	49
Koka zvejniecības piederumi	0	3	3	0	3	0.0	3
Kurvji, sukas	11	209	220	136	278	4.5	414
Koka sieti	0	7	7	0	9	0.1	9
Slotas, kājslaukemie	0	9	9	0	13	0.2	13
Korķa darbnīcas	4	2	6	130	9	0.1	139
Bilžu rāmji	3	25	28	31	32	0.5	63
Spieķi, lietus un saules sargi	6	29	35	64	27	0.4	91
Finiera izstrādājumi	1	8	9	18	8	0.1	26
Kopā	849	4834	5683	13431	6191	100.0	19622
	Nekontro- lējamie*			Nekontro- lējamie*			
Zāģētavas	911	0	911	1100	0	0	1100
Mēbeļu galdniecības	3	0	3	6	0	0	6
Pavisam	1763	4834	6597	14537	6191	0	20728

Kokapstrādes nozaru rūpniecības un amatniecības uzņēmumu apgrozījums 1935. g.

Nozares	Apgrozījums, tūkst. Ls						
	Rūpniecības	Nozares īpatsvars, %	Amatniecības	Nozares īpatsvars, %	Kopā	Amatniecības daļa nozaru apgrozījumā	Amatniecības nozaru daļa kopējā apgrozījumā
	Kontrolējamie						
Zāģētavas	9982	32.7	12	0.3	9994	0.1	0.03
Ēvelētavas	42	0.1	11	0.2	53	20.8	0.03
Finieru fabrikas	11315	37.0	0	0.0	11315	0.0	0.00
Mēbeļu galdniecības un tapsētavas	3906	12.8	2915	63.1	6821	42.7	8.29
Krēslinieku darbnīcas	63	0.2	64	1.4	127	50.4	0.18
Zārku darbnīcas	100	0.3	182	3.9	282	64.5	0.52
Liestes un koka zoles	112	0.4	1	0.0	113	0.9	0.00
Apavu tapiņas	36	0.1	0	0.0	36	0.0	0.00
Gulšņu mērcētavas	1103	3.6	0	0.0	1103	0.0	0.00
Sērkokociņu skaliņi	1182	3.9	0	0.0	1182	0.0	0.00
Koka trauki	40	0.1	174	3.8	214	81.3	0.49
Rotaļ- un piemiņlietas	41	0.1	67	1.5	108	62.0	0.19
Vērpjamie ratiņi un aužamās stelles	3	0.0	20	0.4	23	87.0	0.06
Darba rīki	43	0.1	78	1.7	121	64.5	0.22
Virpoti izstrādājumi	198	0.6	87	1.9	285	30.5	0.25
Kastes	601	2.0	46	1.0	647	7.1	0.13
Ragavu slieces, zirgu loki u.tml.	0	0.0	70	1.5	70	100.0	0.20
Rati, kamanas, ragavas, riteņi	199	0.7	557	12.1	756	73.7	1.58
Laivas	0	0.0	34	0.7	34	100.0	0.10
Koka zvejniecības piederumi	0	0.0	1	0.0	1	100.0	0.00
Kurvji, sukas	215	0.7	200	4.3	415	48.2	0.57
Koka sieti	0	0.0	6	0.1	6	100.0	0.02
Slotas, kājslaukemie	0	0.0	5	0.1	5	100.0	0.01
Korķa darbnīcas	374	1.2	4	0.1	378	1.1	0.01
Bilžu rāmji	61	0.2	42	0.9	103	40.8	0.12
Spieķi, lietis un saules sargi	290	0.9	25	0.5	315	7.9	0.07
Finiera izstrādājumi	27	0.1	16	0.3	43	37.2	0.05
Kopā	29933	98.0	4617	100.0	34550	13.4	13.13
Nekontrolējamie*							0.00
Zāģētavas	618	2.0	0	0	618	0.0	0.00
Mēbeļu galdniecības	7	0.0	0	0	7	0.0	0.00
Pavisam	30558	100.0	4617	100	35175	13.1	13.13

Amatniecības kokrūpniecības uzņēmumu īpatsvars kopējā amatniecības un rūpniecības uzņēmumu sastāvā

	Uzņēmumu skaits	Nodarbināto personu skaits	Apgrozījums, tūkst. Ls
Visi Latvijā reģistrētie uzņēmumi	49774	162209	468629
Visi rūpniecības uzņēmumi	8678	107382	425677
% no visiem	17.43	66.20	90.83
<i>Statistiski kontrolējamie</i>	5312	93793	404504
% no visiem	10.67	57.82	86.32
% no visiem rūpniecības	61.21	87.35	95.03
Kokrūpniecības uzņēmumi	1763	14637	30558
% no visiem	3.54	9.02	6.52
% no visiem rūpniecības	20.32	13.63	7.18
<i>Statistiski kontrolējamie</i>	849	13431	29933
% no statistiski kontrolējamiem rūpniecības	15.98	14.32	7.40
% no visiem kokrūpniecības	48.16	91.76	97.95
Amatniecības uzņēmumi	41096	54827	42952
% no visiem	82.57	33.80	9.17
% no visiem rūpniecības	473.57	51.06	10.09
Amatniecības kokapstrādes uzņēmumi	4834	6091	4617
% no visiem	9.71	3.76	0.99
% no visiem rūpniecības	55.70	5.67	1.08
% no visiem kokrūpniecības	274.19	41.61	15.11
% no visiem amatniecības	11.76	11.11	10.75

Ja no kopēji rūpniecībā nodarbinātiem katrs trešais bija saistīts ar amatniecību, tad tajā savukārt ievērojama nozīme bija amatiem, kas saistīti ar **kokapstrādi**. 1935. gada rūpniecības un amatniecības skaitīšanas dati par uzņēmumu un tajos nodarbināto skaita sadalījumu pa kokapstrādes nozarēm doti 2.11. tabulā un kokapstrādes nozaru uzņēmumu apgrozījums 2.12. tabulā. 1938. gada precizējums par kokapstrādes amatiem parādīts 2.9. tabulā. Kopējs pārskats par amatniecības kokapstrādes uzņēmumu un tajos nodarbināto skaitu, kā arī īpatsvaru: visas amatniecības, visu kokrūpniecības, visu rūpniecības un visu Latvijā reģistrēto uzņēmumu starpā redzams 2.13. tabulā. Tabulas sastādītas vadoties pēc literatūras avotu (1; 3; 23; 24; 25; 29; 30; 31; 35; 36) datiem.

Visu amatniecības uzņēmumu starpā kokapstrāde gan pēc uzņēmumu skaita, gan pēc tajos nodarbināto skaita sastādīja 11 %. Lai gan pilsētās un laukos esošo kokapstrādes uzņēmumu skaits praktiski bija vienāds, pilsētas uzņēmumi bija lielāki un nodarbināja 66 % no kopējā ar kokapstrādi saistīto darbinieku skaita 7760.

Koka apstrādāšanas nozares grupā ietilpa galdnieki, virpotāji, laivu būvētāji, kurvju pinēji, slotu, otu un suku taisītāji, mūzikas instrumentu būvētāji, rotaļlietu taisītāji, kokā kurpju taisītāji un citi. Galdnieki savukārt tika ieskaitīti apakšnozarēs: būvgaldniekos, mēbeļu galdniekos, zārku galdniekos, krēsliniekos un modeļu galdniekos. Galdnieka amats bija visizplatītākais. Galdnieku darbnīcu skaits, ieskaitot mēbeļu, visā valstī bija 3073 ar 5642 nodarbinātiem (3). No šī skaita 1675 uzņēmumi ar 4012 nodarbinātiem atradušies pilsētās, bet 1398 ar 1637 nodarbinātiem laukos. Vislielākais galdnieku skaits uz laukiem sastopams Rēzeknes apriņķa pagastos - 128 darbnīcas. Samērā daudz arī bija Ludzas, Abrenes un Rīgas apriņķu pagastos. Vismazākais galdnieku darbnīcu skaits, kur iznāk tikai pa 2 vienā pagastā, bija Ventspils un Jelgavas apriņķu pagastos. Galdnieku amatā savukārt visvairāk bija mēbeļu galdniecības uzņēmumi, kuru skaits sastādīja 2658 vai 86 % no kopējās galdniecības jeb 55 % no kokapstrādes un piesaistīja 57 % nodarbinātos (35;36).

Pēc skaita otrs izplatītākais bija ratnieka amats, kas piederēja pie lauku amatiem. No kopējā 982 darbnīcu skaita (20,3 % no kokapstrādes) ar 1169 nodarbinātiem (18,9 % no kokapstrādes), 754 darbnīcas ar 812 nodarbināto atrodas uz laukiem, bet pilsētās - 228 ar 357 nodarbinātiem. Lauku pagastos vislielākais ratnieku darbnīcu skaits bija Ventspils, Rīgas un Madonas apriņķos. Samērā maz - Abrenes, Daugavpils, Ilūkstes, Jēkabpils un Aizputes apriņķos, kur par visu apriņķu pagastiem reģistrētas katrā apriņķī tikai pa 2 darbiniekiem.

Nākošais pēc uzņēmumu skaita bija koka trauku izgatavotāju amats ar ko darbojās 313 uzņēmumi (6,5 % no kokapstrādes) un piesaistīja 359 nodarbinātos (5,8 % no kokapstrādes). Ceturtā vietā ierindojās pīto izstrādājumu ražotāji - 209 uzņēmumi (4,3 % no kokapstrādes) kuros strādāja 278 nodarbinātie (4,5 % no kokapstrādes).

Skatoties pēc apgrozījuma (2.11. tabula) vērojama līdzīga aina. Mēbeļu galdniecība deva 63 % no kokrūpniecības kopējā ieguldījuma. Ratnieku amatī nodrošināja 13,6 %, koka trauku izgatavotāji 3,8 % un pīto izstrādājumu ražotāji 4,3 %.

Pēc preču apgrozījuma amatniecības nozīme sevišķi izceļas atsevišķu nozaru ieguldījumā tautsaimniecībā, kur skaidri redzamas tās priekšrocības salīdzinājumā ar rūpniecisko ražošanu. No nozares kopējā apgrozījuma amatniecība deva: pilnībā ražoja laivas, koka zvejniecības piederumus, sietus un slotas; 87 % vērpjamos ratiņus un stelles, 81 % koka traukus, 74 % ratnieku izstrādājumus, 65 % zārkus un darba rīkus, 62 % rotaļlietas, 50 % krēslus, 48 % pītos izstrādājumus, 43 % mēbeles, 41 % bilžu rāmjus, 37 % finiera izstrādājumus un pat 21 % ēvelēto kokmateriālu produkciju. Vislielākā nozīme bija mēbeļu galdniecībai, kas ražoja 8,3 % no visu kokapstrādes nozaru kopējā apgrozījuma. Kopējais kokapstrādes devums visas nozares apgrozījumā bija 13 %.

Pēc sava īpatsvara amatniecības kokapstrādes uzņēmumi:

- ✓ sastādīja 12 % no kopējā amatniecības uzņēmumu skaita un pa 11 % no kopējā amatniecībā nodarbināto skaita un apgrozījuma;
- ✓ iesaistīja 42 % no kokrūpniecībā nodarbināto skaita (54 % ieskaitot formāli reģistrētos sīkos rūpniecības uzņēmumus) dodot 15 % no kopējā apgrozījuma,
- ✓ nodarbināja 5,7 % no visa rūpniecības personāla ražojot 1,1 % no rūpniecības preču apgrozījuma,
- ✓ pārstāvēja 3,8 % no visiem Latvijā reģistrētiem uzņēmumiem ar 1 % ražojumu apgrozījumu.

Amatniecības izstrādājumiem galvenā nozīme bija Latvijas vietējā patēriņā. Eksportēja galdnieku vai virpotus vienkāršus vai izgreznotus izstrādājumus, koka traukus, apavus, pakaramos, mucas un toverus, finiera izstrādājumus, slotu kātus, zābaku liestes, apavu tapiņas, lokus, dažādus pinumus u.c. izstrādājumus (26; 29; 30; 31). Tomēr uzskaitīto izstrādājumu

un amatnieku kārtas godu. Amatnieciskā ražošana sekmēja arī ģimenes darbu uzņēmumā: bieži vien vienas nozares amatniecības uzņēmums, saglabājot tradīciju, tika uzturēts daudzās paaudzēs.

Kameru sadarbība savā starpā un ar valsts un pašvaldību iestādēm ir bijusi dzīva, tajā bija vērojams liels elastīgums un piemērošanās dzīves vajadzībām. Šī darbība ir bijusi daudzpusīga. Valsts un pašvaldības iestādes no savas puses izrādīja labvēlību šai sadarbībai. 1935. gadā tika nodibināta Valsts Saimniecības Padome, kas sastāvēja no visu četru kameru galveno komisiju locekļiem un kuras galvenais uzdevums bija piedalīties saimniecisko darbību regulējošu likumu veidošanā, lai tajos tiktu ņemtas vērā arī amatniecības intereses. Konsultatīvā sadarbība ar valsts varu piedaloties likumu sagatavošanā no amatniecības interešu viedokļa ir viens no augstākiem pagātnes sasniegumiem, kura realizēšana mūsdienās ir ļoti nepieciešama.

Ar šo darbību zināmā mērā ir saistīta arī atsauksmju došana par valsts vai pašvaldību iestāžu piesūtītiem projektiem un dažādu priekšlikumu izstrādāšana. Kaut arī nepastāvēja noteikums, ka likumu vai rīkojumu projekti būtu automātiski katrā gadījumā jānodod kameru atsauksmei, praksē tomēr šādu atsauksmei nodoto projektu ir bijis ļoti daudz. Plaši praktizētā projektu autoru un citu lietpratēju piedalīšanās sēdēs ir lielā mērā veicinājusi sekciju un komisiju darba ražīgumu.

Vispārīgo, svarīgāko, kā arī kameras iekšējo pārvaldes jautājumu apspriešanu veica prezidijs un galvenā komisija, bet speciālo jautājumu atrisināšanai tika veidotas sekcijas, kā arī pastāvīgās un gadījuma rakstura komisijas. Komisijās ietilpa vienas vai vairāku sekciju locekļi. Par ļoti tālredzīgu vērtējams likuma noteikums, kas paredzēja komisiju sastādīšanas iespējas bez saistības ar iepriekš noteiktu sekciju shēmu. Sekcijas un pastāvīgas komisijas sastādīja, ņemot par pamatu saimniecības nozares vai zināmu jautājumu grupu. Gadījuma rakstura komisijas visbiežāk sastādīja tādu jautājumu apspriešanai, kas var interesēt vairākas sekcijas. Šāds kameru iekšējās struktūras elastīgums izrādījās lietderīgs.

Taču ļoti svarīga bija arī tā darbība, kuras mērķis bija sagādāt dažādas ērtības un sniegt dažādus tehniskas dabas pakalpojumus kamerā pārstāvētiem iedzīvotājiem. Attaisnojās tautas paruna: amatam - zelta pamats. Amatniecības kamera pacēla amatnieka nozīmi un cieņu tautas acīs un pamudināja jaunatni necensties pēc parasti maznozīmīgas kancelejas darbinieka karjeras, bet izvēlēties kādu amatu.

Amatniecības nozīme vēl pieauga saimnieciskās krīzes laikā, kad atsevišķas valstis preču apmaiņā norobežojas no ārzemju ražojumiem. Ar sīkrūpniecības un amatniecības ražojumiem, ja vien šīs nozares labi nostādītas, tika ne vien pilnīgi apmierinātas iekšzemes vajadzības, bet arī iegūti patērētāji ārzemēs.

Ar likumu par rūpniecības un amatniecības uzņēmumiem tika panākta tāda rūpniecības izveidošanās, kas atbilda pareizi un objektīvi izprastām valsts interesēm. Minētais likums ienesa pārmaiņas rūpniecības turpmākā attīstībā radot to kārtību, ka rūpniecības un amatniecības saskaņota darbība norit saskaņā ar visas tautsaimniecības interesēm.

Neatkarīgi no rūpniecības politikas plašākiem tautsaimnieciskiem mērķiem, 1936. gada likums par rūpniecības un amatniecības uzņēmumiem sagādāja iespēju arī rūpnieku un amatnieku ētiskā un morāliska līmeņa izkopšanai un celšanai. Ar šo likumu tika noteikts, ka tiesība ierīkot un laist darbā rūpniecības un amatniecības uzņēmumus ir vienīgi tādām fiziskām un juridiskām personām, kas nav ierobežotas ar tiesas spriedumu vai likumu. Neatkarīgi no sacītā arī Finanšu ministrijai ieradītas tiesības uzstādīt sevišķas prasības par uzņēmuma vadību, un šim pēdējam nebūt nav jāaprobežojas ar tehnisku priekšnoteikumu pildīšanu, bet gan var prasīt, lai uzņēmumu vadība atrastos morāliski augsti vērtējamu personu rokās. Vēl atzīmējams, ka likums prasīja, lai uzņēmuma atbildīgais vadītājs būtu Latvijas pilsonis un prastu valsts valodu. Izņēmumi no šī noteikuma bija pieļaujami vienīgi sevišķi svarīgos gadījumos.

Lai paceltu rūpniecības ražojumu kvalitāti, ka arī lai pavērtu tai plašākas tehniskas attīstības iespējas, likumā paredzēts, ka finanšu ministrs var noteikt, kādu rūpniecības uzņēmumu tehniskiem vadītājiem jābūt ar speciālu aroda izglītību.

Likums rūpniecības un amatniecības uzņēmumiem paredzēja, ka finanšu ministrs var atbrīvot no darbības izprasīšanas rūpniecības un amatniecības uzņēmumus, kas nodarbina ne vairāk kā 10 algotus strādniekus.

Atsevišķi vēl atzīmējams tirdzniecības un rūpniecības uzņēmumiem uzliktais pienākums finansu ministra noteiktā kārtībā sniegt Tirdzniecības un rūpniecības departamentam ziņas par uzņēmumu darbību. Ar to Finanšu ministrijai sagādāta iespēja gūt pārskatu par rūpniecības atsevišķo nozaru stāvokli un vajadzībām, lai pēc tam, uz iegūto atziņu pamata, attīstītu un pārveidotu rūpniecības politiku.

Speciāli jāatzīmē **juridiskās palīdzības biroja** loma, kas, izveidojot profesijas īpatnības sīki pārzinošu institūciju, sekmīgi palīdzēja nozares amatniecības uzņēmumiem pozitīvi atrisināt konflikta situācijas.

Jāatzīst, ka pirmās Latvijas brīvvalsts laikā izprastais un uzstādītais kameru kā korporatīvo organizāciju darbības ideāls uzstādīja augstas prasības šo organizāciju aktīviem darbiniekiem tādā veidā panākot tautas labuma principiālu nostādīšanu pāri grupas labumam. Ar tādu politisku ētiku var panākt, ka kļūst pilnīgi neiespējams atklāti aizstāvēt acīm redzami vienpusīgu grupas egoismu. Grūtākais ir novērst domstarpības par konkrētiem jautājumiem. Ar zinātnisku precizitāti retos gadījumos iespējams pierādīt, vai un kādā mērā viens vai otrs likumdošanas akts vai administratīvā kārtā sperts solis nāk par labu taisnīgām interesēm. Lai tiktu pāri šādām iespējamām domstarpībām, nemodinot savstarpējas apkarošanās instinktus, citas izejas nav, kā atstāt galīgu izšķiršanu kādas centrālas autoritātes rokās, kura nebūtu spiesta rēķināties ne ar ko citu, kā ar tautas labumu. Šāda stipra centrāla autoritāte ir valdības uzticību baudošās augstākās amatpersonas, kas tad lielā mērā ietekmē korporatīvo organizāciju darba kvalitāti. Rezultātā arī katra kamerās, asociācijās un citās sabiedriskās organizācijās apvienotā iedzīvotāju daļa atrod par pareizāku arvien vairāk koncentrēt savu sabiedrisko darbību uz centieniem, kas attaisnojami no vispārējās valsts politikas viedokļa.

3. Amatniecība Latvijā no 1940 – 1989. gadam

1940. g. atnāca ar nozīmīgām pārmaiņām. Okupācijas vara pārtrauca Latvijas Amatniecības Kameras darbību. 1940. gadā 28. jūnijā jaunā valdība izdeva likumu par visu kameru likvidēšanu. To uzņēmumu vadīšanai, kurus nacionalizēja 1941. gada februārī un martā un, kas nodarbināja vairāk par 10 strādniekiem, nodibināja īpašus apriņķu un rajonu (pilsētās) rūpniecības kombinātus, kas bija pakļauti minēto administratīvo vienību izpildu komitejām. Pāri palika sīkie amatnieki, kurus valdība un partija centās iekļaut īpašās amatnieku sabiedrībās - arteļos. Līdz vācu iebrukumam Latvijā bija organizēti vairāki simti šādu arteļu (19). Amatnieku apvienošanās arteļos panāca pa daļai ar smagiem nodokļiem privātiem amatniekiem un pa daļai vispār noliedzot privātiem amatniekiem darboties dažādās ražošanas nozarēs. Zemākās likmes bija paredzētas strādniekiem, ierēdņiem, mākslas un literatūras darbiniekiem. Nedaudz (par 10%) augstākas nodokļu likmes bija ražošanas kooperatīvos (arteļos) apvienotiem amatniekiem un sīkražotājiem. Visaugstākās nodokļu likmes bija paredzētas arteļos neapvienotiem amatniekiem un sīkražotājiem, kā arī privātiem tirgotājiem.

1941.gada Padomju Savienībā vairs nebija privāto tirgotāju: arī patstāvīgo amatnieku un sīkražotāju skaits bija visai niecīgs, jo ļoti daudzās nozarēs (piemēram. veļas, apavu, apģērbu u.c. nozarēs, ja amatnieki izgatavoja paši no sava, nevis pievesta materiāla) viņiem bija aizliegts darboties (19). Latvijā šādus aizliegumus nepaspēja izdot, tāpēc valsts ieņēmumi no šīs grupas nodokļu maksātājiem bija diezgan lieli.

Sekojošā karadarbība zināmā mērā veicināja amatniecības attīstību, jo pastāvēt vispārējam jebkādu sadzīves priekšmetu deficītam, par vispieejamākiem kļuva tieši amatniecības izstrādājumi. Pirmā uzņēmumu reprivatizācija, kas skāra mazus uzņēmumus, notika maskētā veidā, izvairoties šo procesu nosaukt vārdā. Tā notika visai ierobežotos apmēros un uz reihskomisāra 1941. gada 17. oktobra rīkojuma pamata, kas saucās "Rīkojums par amatniecības, sīkrūpniecības un sīktirdzniecības pārkārtošanu". Šis rīkojums paredzēja, ka amatniecības un sīkrūpniecības uzņēmumi, kurus padomju vara bija iekļāvusi kombinātos un trestos, un tāpat arī sīktirdzniecības uzņēmumi pārveidojami par patstāvīgiem uzņēmumiem, ja:

- 1) pastāv vispārēja vajadzība pēc tiem un
- 2) uzņēmuma īpašnieks ir personīgi un arodnieciskā ziņā piemērots.

Privatizētie uzņēmumi nododami pēc iespējas to agrākiem īpašniekiem vai viņu ģimenes locekļiem. Par sīkrūpniecības uzņēmumiem uzskatāmi tādi, kas nodarbina ne vairāk par 20 strādniekiem (19).

Komentējot šo rīkojumu, Rīgā tā laika vācu avīze min arī tā iemeslus. Amatniecības privatizācija esot bijusi sevišķi steidzama uz laukiem, jo labu amatnieku trūkums kavējis lauksaimniecību. Padomju varas radītie kombināti būtu amatniecību ar laiku pilnīgi iznīcinājuši.

Sakarā ar iepriekšminēto reihskomisāra rīkojumu, padomju varas radītie arteļi, kas deva zaudējumus, likvidējami, bet sekmīgie arteļi pārveidojami par kooperatīvām sabiedrībām. Privatizējot sīkrūpniecības uzņēmumus, agrākajiem šo uzņēmumu īpašniekiem neatdeva viņu nekustamos īpašumus (namus un zemes gabalus), bet tie bija jānomā.

Pēc iestāžu 1941. gada septembrī iegūtām ziņām, kombināti Latvijā aptvēra 1288 rūpnieciska un amatnieciska rakstura uzņēmumus, jo daudzi šāda veida uzņēmumi, kas darbojās neatkarīgās Latvijas laikā, bija likvidēti. Līdz 1942. gada beigām bija privatizēti 153 sīkrūpniecības un 636 amatniecības uzņēmumi (19).

Arī pēckara sociālisma apstākļos tika veikti vairāki organizatoriski pasākumi, kas sekmēja amatniecības tradīciju attīstību. Objektīvi pieprasījums pēc amatnieku darba palielinājās pēc otrā pasaules kara beigām, kad pastāvēja pēckara perioda apgādes grūtības, bija jāatjauno sagraudās ēkas un māju iedzīve. Tika atjaunota sīkrūpniecības kooperācija. Amatnieki apvienojās arteļos, iesaistījās darbā kolhozos. Tomēr tālākajā kolektivizācijas periodā amatniecības ražošana visumā sašaurinājās, jo amatnieki dzīvoja izklaidus un nebija iespējams noorganizēt arteļus pēc tiem principiem kā bieži apdzīvotās vietās. Daļa amatnieku, pārsvarā tie bija vecākās paaudzes meistari, izcili sava aroda pratēji, strādāja individuāli, tomēr to skaits strauji samazinājās līdz ar kara postījumu likvidēšanu, ko galvenokārt izsauca lielražošanas atjaunošana.

Pirmajos pēckara gados - 50. gadu sākumā tika dibināti daudzozaru rūpniecības kombināti, kam pakāpeniski pievienojās arī individuāli strādājošie amatnieki. Tika veidoti arī lietišķās mākslas pašdarbības pulciņi, kuru pamatuzdevums bija izzināt tautas mākslas mantojumu un ieviest to laikmetīgos izstrādājumos. Šai kustībai attīstoties, radās nepieciešamība iepazīstināt sabiedrību ar padarīto darbu. Kopš 1947. gada regulāras bija tautas mākslas izstādes. Nozīmīgas norises Latvijas amatniecības attīstībā bija vērojamas 50. gadu vidū. Vispārējām tautas mākslas izstādēm pievienojās tematiskās atsevišķu nozaru skates. Jauka tradīcija savukārt bija tautas mākslas skates Dziesmu svētku laikā. 50. gadu beigās likvidēja amatnieku arteļus, to ražošanas iekārtas tika nodotas rūpkombinātu rīcībā. Strauji augošā rūpniecība ne vienmēr spēja apmierināt prasības pēc dekoratīviem priekšmetiem, tāpēc atsevišķi meistari turpināja individuāli darināt lietas gan savām vajadzībām, gan arī pasūtītājiem no darba brīvajā laikā. Viņi iesaistījās dažādos pašdarbības pulciņos, kas organizējās pie kultūras iestādēm. Pulciņu dalībnieki piedalījās arī izstādēs.

Latviešu amatniecībai nozīmīgs ir 1960. gads, kad tika nodibināta tautas daiļamata meistarību apvienība. Par TDM kļuva aktīvākie lietišķās mākslas pašdarbības pulciņu dalībnieki. Ar katru gadu auga daiļamata meistarību skaits (no 683 - 1962.g līdz 2751 - 1980.g.). Tomēr daudzi no viņiem strādāja savā nozarē ne pamatdarba brīvajā laikā.

20. gs. sešdesmitajos gados veidojās jauns tautas daiļamatnieku slānis - profesionāli daiļamata meistari, kuri nodarbojās tikai ar daiļamatniecību, izstrādājot dažādus priekšmetus galvenokārt izstādēm un mākslas saloniem. Auga darbu mākslinieciskā kvalitāte un arī daiļamata meistarību sabiedriskā aktivitāte. Lietišķās mākslas kolektīvi izpelnījās Tautas studiju goda nosaukumu. Katrā Latvijas novadā attīstījās savas skaistuma kritēriju variācijas, atbilstoši novada tradīcijām.

Mainījās sociālā vide un patērētājs, mainījās arī tautas māksla, daļa tautas mākslas priekšmetu zaudēja savu praktisko nozīmi, bet pastiprinājās to dekoratīvā, tīri rotājošā nozīme interjerā. Tomēr tautas mākslas meistarību galvenais uzdevums bija un palika - pārmantot un

saglabāt tautas kultūrā paliekošās estētiskās vērtības, attīstīt tālāk un nodot mantojumā nākamām paaudzēm.

Jā pirmā Latvijas brīvvalsts laikā ar tautas mākslu nodarbojās galvenokārt zemnieki un amatnieki, tad 60 - 80 tajos gados amatniecībā iesaistījās arī plaši inteliģences slāņi. Tautas māksla vienlīdz svarīgu vietu ieņēma gan lauku iedzīvotāju, gan pilsētnieku dzīvē. Tautas mākslā liela nozīme ir bijusi priekšmetu lietojamībai, to praktiskai nepieciešamībai. 80-tajos gados izstādēs un mākslas salonos bija vērojama tendence, ka tautas mākslas meistari pievērsās visgreznākajiem un izsmalcinātākajiem paraugiem, kas galvenokārt raksturoja senās godu tradīcijas un mazāk bija domāti ikdienas lietošanai. Šādi dekoratīvi tautas mākslas izstrādājumi ieņēma noteiktu vietu arī dzīvokļos. Piemēram, koka lādīti vai māla krūzi vairāk glabāja kā mākslas priekšmetu, kā tautas garīgās kultūras liecinieku.

60. gadu vidū tika meklēti tautas meistari, kas vēl zina pīšanas tehnikas, dibināti lietišķās mākslas pulciņi, kuru dalībnieki mācījās tautas meistarību vadībā. Savā laikā šī nozare sasniedza respektējamu māksliniecisko un tehnisko līmeni. Jaunas priekšmetu formas un tehniku varianti, pinumu apvienošana ar citām tehnikām un sasaistīšana ar citiem materiāliem, kā arī daudzveidīgā izmantošana interjera priekšmetu darināšanai šo nozari izveidoja par vienu no vadošām saistībām ar koksnes izmantošanu. Pinumu izmantošana interjerā ienesa savdabību daudzās mājās. Gadiem krātā tautas mākslas pieredze bija radusi vēl vienu iespēju būt noderīgai sabiedrībā.

Sākot ar 1960. gadu pulciņu dalībniekiem, kuru darbiem bija augsts mākslinieciski tehniskais izpildījuma līmenis, tika piešķirts Tautas daiļamata meistara nosaukums. Viņu darbi tuvinājās profesionālo mākslas darbu līmenim.

Padomju sistēmai nostiprinoties, tomēr kļuva skaidrs, ka individuāla amatnieku darbība jau tuvākā nākotnē vairs nebūs iespējama, tādēļ cilvēki, kam interesēja amatniecība, meklēja izpausmi citās formās – mākslā un pašdarbībā. Relatīvi patstāvīgi 70 - 80. gados varēja strādāt ražošanas apvienības „Daiļrade” un viņas filiāļu paspārnē, kur citu izstrādājumu starpā darināja arī izstrādājumus no koksnes, pārsvarā dažādus suvenīrus.

4. Amatniecības koka izstrādājumu ražošana Latvijā no 1990. gada

4.1 Amatniecības organizācija

Amatniecības atjaunošana sākās 1988. gadā, kar sadarbībā ar Latvijas Kultūras fondu izveidojās Latvijas Amatnieku brālība. Par amatniecības darbības oficiālu uzsākšanu Latvijā uzskatāms 1993. gads, kad izdots likums „Par amatniecību” (46) atbilstoši tautsaimniecības vajadzībām noteica amatniecības organizatoriskos pamatus, amatizglītības pamatnoteikumus un amatnieka kvalifikācijas noteikšanas kārtību, kā arī atjaunoja Latvijas Amatniecības kameras darbību.

Par nodarbošanos ar amatniecību likuma izpratnē uzskatāma ikvienas personas profesionāla darbība, pieņemot pasūtījumus vai izpildot darbus amatos, kuru sarakstu apstiprina Ministru Padome. Nodarbošanās ar amatniecību tiek realizēta:

- veicot individuālo darbu;
- dibinot amatniecības uzņēmumus,
- strādājot amatniecības uzņēmumā uz darba līguma pamata.

Amatniecības uzņēmums ir individuāls uzņēmums vai uzņēmēj sabiedrība, ko nodibina, lai nodarbotos ar amatniecību. Amatniecības uzņēmumiem valsts ekonomikā ir liela nozīme, jo tie:

- ✓ veicina konkurenci un līdz ar to tirgus attiecību attīstību - veicina cenu līmeņa krišanos, preču un pakalpojumu kvalitātes uzlabošanu, rada normālas konkurences attiecības;
- ✓ ne tikai sniedz daudzveidīgus pakalpojumus patērētājiem, bet arī palīdz efektīvāk darboties lielajiem uzņēmumiem;

- ✓ spēj ātri reaģēt uz pieprasījuma izmaiņām, ir elastīgi, ātri pārveido produkcijas sortimentu, jo mazais bizness efektīvāks par lielo, lai veiktu straujas preču kustības izmaiņas nosacīti īsā laikā, ātri piepildot tirgu;
- ✓ orientējas uz nelielām “tirgus nišām” preču un pakalpojumu tirgū;
- ✓ veicina sabiedrības vidusslāņa veidošanos, bez kura nav iespējama valsts stabilitāte un labklājība; ar mazo uzņēmumu skaita pieaugumu, palielinās arī vadītāju un īpašnieku skaits visā valstī, līdz ar to palielinās uzņēmējdarbībā ieinteresēto personu skaits;
- ✓ racionāli izmanto vietējos resursus (darbaspēka un dabas resursus);
- ✓ uzlabo dzīves līmeni attiecīgajā teritorijā, jo rada jaunas darba vietas;
- ✓ ar savu darbību palielina valsts ienākumus caur nodokļu sistēmu.

Mazo amatniecības uzņēmumu raksturīgās iezīmes:

- ✓ uzņēmuma īpašnieki parasti ir arī tā vadītāji;
- ✓ kapitāla īpašnieku skaits ir neliels vai kapitāls pieder tikai vienai fiziskai personai;
- ✓ uzņēmums galvenokārt darbojas ierobežotā, tas ir, vietējā tirgū;
- ✓ uzņēmums pārstāv nelielu daļu no visas nozares.

Mazie amatniecības uzņēmumi pēc juridiskās formas un daudzu problēmu esamību ir līdzīgi MVU, tomēr ar izstrādājumu raksturu, tirgus situāciju, finansu piesaistīšanas iespējām un darba organizāciju būtiski atšķiras no vidējiem tai pašā kategorijā ietilpstošiem mazajiem rūpnieciska rakstura uzņēmumiem.

Amatniecības attīstība notiek LAK vadībā, kuras uzdevums ir veicināt amatniecību, izkopt amatnieku pašdarbību un pašpalīdzību, sekmēt augsta profesionālā līmeņa sasniegšanu, aizstāvēt un pārstāvēt amatniecības intereses dažādās valsts un pašvaldību institūcijās, kā arī ārvalstīs.

LAK tiek veidota kā amatniecības biedrību pārstāvības institūcija un veic šādas amatniecības pašpārvaldes funkcijas:

- organizē amatapmācību;
- nosaka un piešķir amatnieku kvalifikāciju;
- reģistrē amata meistarus, zeļļus un mācekļus, veic amatniecības uzņēmumu uzskaiti.

LAK izveidota Amatu padome, kuras galvenie uzdevumi ir:

- izstrādāt un apstiprināt amatizglītības, amatapmācības, amata meistaru un zeļļu pārbaudes programmas;
- organizēt un uzraudzīt amatapmācību un pārkvalificēšanos;
- piešķirt amatnieka kvalifikāciju.

Amatniecības speciālistu pedagoģisko un zinātnisko kvalifikāciju novērtē un viņus atestē Amatniecības Zinātniskā padome.

Amatizglītību un amatnieka kvalifikāciju var iegūt valsts vai privātās skolās, kā arī amatniecības uzņēmumos amata meistara vadībā. Izšķir šādus amatnieka kvalifikācijas līmeņus:

- 1) amata zellis;
- 2) amatnieks;
- 3) amata meistars;
- 4) akadēmiski izglītots amata meistars.

Pamatojoties uz pilnvarotās teritoriālās vai nozares amatniecības biedrības pieprasījumu LAK izsniedz amatnieka karti, kas ir amatnieka kvalifikāciju apliecinošs dokuments. Amatnieka karti izsniedz, ja amatnieks pēc attiecīga apmācības procesa vai skolas beigšanas nostrādājis amatā vismaz piecus gadus.

Latvijā amatizglītību var iegūt šādās mācību iestādēs:

- 1) amatniecības (zeļļu) skolās;
- 2) amatniecības vidusskolās;
- 3) amatniecības meistaru skolās;
- 4) amatniecības augstskolās;
- 5) amatniecības centros;

6) attiecīgu apmācību var organizēt arī citās mācību iestādēs speciālu grupu, klašu un fakultāšu veidā.

Amatu izglītības ietvaros var apgūt 157 amatus, apgūstot profesiju zeļļa un meistara līmenī, taču no šīm iespējām pašreiz tiek izmantota puse. Zeļļa un meistara diplomu gadā apgūst vidēji 400 dažāda vecuma cilvēku, no tiem lielākā daļa jauniešu amata zeļļa kvalifikāciju iegūst paralēli mācībām līdzīgās profesionālās izglītības programmās. Latvijā nepietiekami tiek izmantotas iespējas apgūt amatu mācekļa statusā pie amatnieka vai individuāli darba vietā, apvienojot amata apguvi ar mācībām, piemēram, vakarskolā, tādējādi paplašinot darba prasmju apguves iespējas jauniešiem (43).

Viens no LAK uzdevumiem ir arī starptautiskās sadarbības veicināšana. 2003. gada 8. oktobrī LAK kopā ar 14 Eiropas valstu 27 organizācijām Briselē nodibināja Eiropas Amatniecības un Dizaina asociāciju (European Association of Crafts and Design – EACD) kuras mērķi ir saistīti ar Eiropas amatniecības pamatvērtību saglabāšanu un modernās amatniecības attīstību. Īpaša uzmanība asociācijas darbībā pievērsta dažādu starptautisku projektu realizācijai, kuri ir saistīti ar profesionālo tālākizglītību un speciālistu pārvietošanos. Par neatņemamu amatniecības sastāvdaļu tiek akcentēta sadarbība ar universitātēm un pētniecības institūcijām. Kā pozitīvs piemērs vairākkārt tika pieminēta Latvija, kurā kopš 1996. gada RTU realizē studiju programmas amatniecībā un dizainā. Kā atsevišķu problēmu apsprieda Eiropas meistars (Euromaster) kvalifikācijas ieviešanu un starptautisku akceptēšanu.

LAK uzticēts izplatīt ideju par Eiropas Austrumu amatniecības centra veidošanu Latvijā. Šo ideju un izvēli nopamatoja Latvijas Amatniecības kameras līdzšinējie sasniegumi amatniecības atjaunošanā Latvijā, paveiktais likumdošanā, starptautiskā sadarbībā (Latvijas Amatniecības kamera ir Eiropas mazo, vidējo un amatniecības uzņēmumu asociācijas UEAPME biedre) un Latvijas ģeogrāfiskais stāvoklis.

Tika akcentēts, ka ES šāds centrs ir nepieciešams, lai realizētu amatizglītības un pētniecības kvalitāšu izlīdzināšanu ES jaunajās valstīs un ar kvalitatīviem piemēriem ietekmētu līdzīgos procesus Krievijā un Baltkrievijā, uzsverot, ka šos uzdevumus nevarēs veikt no Briseles vai citas Eiropas centra pilsētas. Jaunizveidotais Eiropas Austrumu amatniecības centrs ir cieši saistīts ne tikai ar profesionālās tālākizglītības attīstību, bet arī plaši skar vides veidošanas un biznesa programmas.

Amatniecības attīstību visā Latvijas teritorijā pārzin amatnieku profesionālās un teritoriālās organizācijas. Profesionālajās organizācijās apvienojas viena vai radniecīgu amatu pārstāvji, fiziskas un juridiskas personas, lai uz kopēju interešu pamata rūpētos par amata attīstību, savu profesionālo izaugsmi, radošo spēju izkopšanu, sekmētu sava amata prestiža pieaugumu un vērtīgākās pieredzes apgušanu. Teritoriālās amatniecības biedrības izveido viena amata vai vairāku radniecīgu amatu amatnieki, kas strādā vai mācās noteiktā administratīvajā teritorijā.

Konkrētās amatniecības profesijas tika fiksētas MK 1994. gada 22. novembra noteikumos Nr.213 "Par amatiem, kuros personu profesionālā darbība ir uzskatāma par amatniecību" (45), precizētas un papildinātas MK 1998. gada 6. oktobra noteikumos Nr. 395 „Noteikumi par amatiem, kuros personu profesionālā darbība ir uzskatāma par amatniecību” (44). Šajos noteikumos dots amatu saraksts, kuros personu profesionālā darbība, pieņemot pasūtījumus vai izpildot darbus, ir uzskatāma par amatniecību. Attiecībā uz apskatāmo nozari – kokapstrādi ar amatniecību saistītas šādas profesijas (3.1. tabula). Jaunajā profesiju klasifikatora izdevumā (52) minētas vēl šādas profesijas, kas nākotnē būtu saistāmas ar amatniecību (3.2. tabula). Vadoties pēc ekonomiskās darbības veida amatniecība kokapstrādē saistīta ar 3.3. tabulā minētām grupām.

Ar amatniecības tālākas attīstības veicināšanu zināmā mērā saistāma Ekonomikas ministrijā ar 2004. gada 16. februāra rīkojumu Nr. 49 izveidotās MVU un amatniecības padomes (MVUAP) darbība, kas ir EM konsultatīva institūcija. MVUAP sastāvā ir 28 MVU un komersantu pārstāvošo nevalstisko organizāciju deleģēti pārstāvji. MVUAP galvenās funkcijas - izskatīt un sekot līdzi tādu jautājumu (normatīvo dokumentu projektu, tautsaimniecības attīstības koncepciju, valsts budžeta un citu dokumentu) risināšanai, kas ir nozīmīgi uzņēmējdarbībai labvēlīgas vides politikas veidošanai

un īstenošanai, un sekmētu MVU attīstību, kā arī sagatavot priekšlikumus un pieņemt rekomendējošus lēmumus par šiem jautājumiem, realizēt dialogu starp uzņēmējiem un EM, citām valsts institūcijām un sabiedriskām organizācijām, kā arī starptautiskajām organizācijām, kuras ietekmē MVU darbību un attīstību.

3.1. tabula

Ar amatniecību saistītās kokapstrādes profesijas

Profesijas nosaukums	Kods
Būvniecības un izbūves arodu grupa:	
Namdaris	7124 01
Jumiķis	7131 01
Grīdas licējs	7132 01
Plāksnīšu licējs	7132 03
Kokamatniecības arodu grupa:	
Mēbeļu, kokgriezumu restaurētājs	3476 07
Būvgaldnieks	7124 02
Galdnieks	7124 03
Parketa licējs	7132 02
Kokgriezējs	7331 02
Koka inkrustators	7422 03
Ratnieks	7422 04
Koka virpotājs	7423 05
Koka izstrādājumu lakotājs	7422 07
Koka modeļu izgatavotājs	7422 10
Mēbeļu galdnieks	7422 16
Pinējs	7424 01
Tapsētājs	7437 01
Koktēlnieks	7331 07
Mucinieks	7422 12
Laivu izgatavotājs	7422 13
Koka izstrādājumu pulētājs	7422 14
Zārku izgatavotājs	*
Koka/pūšamo instrumentu meistars	7312 03

* Amats nebija iekļauts Profesiju klasifikatorā.

Ar amatniecību saistāmās kokapstrādes profesijas

. Profesijas nosaukums	Kods
RESTAURĒTĀJS	2452 08
KokTĒLNIEKS	2452 19
Koka izstrādājumu DIZAINERS	3471 18
Koka būvju RESTAURATORS	3476 13
Būvizstrādājumu GALDNIKS	7124 02
VijoļMEISTARS	7312 12
AMATNIKS	7331 01
KokTĒLNIEKS	7331 07
Koka māksliniecisko izstrādājumu	7331 09
Koka apavu KURPNIEKS	7422 05
Koka izstrādājumu KRĀSOTĀJS	7422 06
Parketa IZGATAVOTĀJS	7422 09
Koka rotaļlietu IZGATAVOTĀJS	7422 15

Ar amatniecības tālākas attīstības veicināšanu zināmā mērā saistāma Ekonomikas ministrijā ar 2004. gada 16. februāra rīkojumu Nr. 49 izveidotās MVU un amatniecības padomes (MVUAP) darbība, kas ir EM konsultatīva institūcija. MVUAP sastāvā ir 28 MVU un komersantu pārstāvošo nevalstisko organizāciju deleģēti pārstāvji. MVUAP galvenās funkcijas - izskatīt un sekot līdzi tādu jautājumu (normatīvo dokumentu projektu, tautsaimniecības attīstības koncepciju, valsts budžeta un citu dokumentu) risināšanai, kas ir nozīmīgi uzņēmējdarbībai labvēlīgas vides politikas veidošanai un īstenošanai, un sekmētu MVU attīstību, kā arī sagatavot priekšlikumus un pieņemt rekomendējošus lēmumus par šiem jautājumiem, realizēt dialogu starp uzņēmējiem un EM, citām valsts institūcijām un sabiedriskām organizācijām, kā arī starptautiskajām organizācijām, kuras ietekmē MVU darbību un attīstību.

Pēc MVUAP iniciatīvas mazajiem un vidējiem uzņēmējiem tika izveidots interneta portāls – www.mazaisbizness.lv, kas tika veidots kā rokasgrāmata, lai sniegtu praktisku informāciju cilvēkiem, kas vēlas sākt komercdarbību, kā arī mazajiem un vidējiem uzņēmējiem nepieciešamo informāciju par likumdošanas aktiem, dažādiem juridiskiem un finanšu jautājumiem un aktualitātēm.

Jautājumi, kurus MVUAP plāno risināt 2007.gadā ir:

- mazo uzņēmumu dalība publiskajos iepirkumos;
- jautājums par uzņēmējdarbības riska valsts nodevas apmēru un darbinieku prasījumu garantiju fondā ieskaitāmās nodevas daļu 2007. gadā;
- operacionālās programmas struktūrfondu līdzekļu apguvei nākošajam plānošanas periodam – 2007.-2013. gadam u.c. (57).

Amatniecības vieta ekonomiskās darbības veidu (NACE) grupās

Sekcija	Apakšsekcija	Nodaļa	Grupa, klase	Nosaukums
D				Apstrādes rūpniecība
	DD			Koka izstrādājumu ražošana
		20		Koksnes, koka un korķa izstrādājumu ražošana, izņemot mēbeles; salmu un pīto izstrādājumu ražošana
			20.3	Koka celtniecības un galdniecības izstrādājumu ražošana
			20.4	Koka taras ražošana
			20.51	Pārējo koka izstrādājumu ražošana
			20.52	Korķa, salmu un pīto izstrādājumu ražošana
	DE			Celulozes, papīra un papīra izstrādājumu ražošana; izdevējdarbība un poligrāfija
		21		Celulozes, papīra un papīra izstrādājumu ražošana
			21.2	Papīra un kartona izstrādājumu ražošana
	DN			Citur neklasificēta rūpnieciskā ražošana
		36		Mēbeļu ražošana; citur neklasificēta ražošana
			36.1	Mēbeļu ražošana
			36.11	Krēslu un sēdekļu ražošana
			36.12	Biroju un veikalu mēbeļu ražošana, izņemot krēslus un sēdekļus
			36.13	Virtuves mēbeļu ražošana, izņemot krēslus un sēdekļus
			36.14	Citu mēbeļu ražošana, izņemot krēslus un sēdekļus
			36.30	Mūzikas instrumentu ražošana
			36.50	Spēļu un rotaļlietu ražošana
			36.6	Citur neklasificētu dažādu izstrādājumu ražošana
			36.62	Slotu un suku ražošana

4.2 Amatniecības uzņēmumi, to izvietojums un nodarbināto skaits

Latvijā MVU, tāpat kā citur Eiropā veido lielu tautsaimniecības daļu, un tiem ir nozīmīga loma iekšzemes kopprodukta radīšanā un nodarbinātībā. Pēc provizoriskajiem datiem, 2005. gadā Latvijā bija 55 632 ekonomiski aktīvi komersanti un komercsabiedrības (bez zemnieku, zvejnieku saimniecībām un pašnodarbinātām personām, kuras veic saimniecisko darbību), no kuriem vairāk nekā 99% atbilda MVU kategorijai. Latvijā ekonomiski aktīvo MVU sadalījums pēc to lieluma ir līdzīgs ES valstīs esošajam: mikrouzņēmumi – 78,1%, mazie uzņēmumi – 17,8%, vidējie uzņēmumi – 3,6%. MVU kopumā nodarbināti 69,9% no privātā sektorā strādājošajiem valstī, kas rada 63,2% no IKP. Būtisks ekonomisko aktivitāti raksturojošs rādītājs ir ekonomiski aktīvo komersantu un komercsabiedrību skaits uz 1000 iedzīvotāju. Latvijas rādītājs ir konstanti audzis pēdējo 5 gadu laikā no 17 uz 1000 iedzīvotāju 2001. gadā līdz 23 – 2005. gadā. Taču tikpat nozīmīgs ir individuālo darba veicēju (pašnodarbināto) skaits: 2004. gadā – 36 344 (16 uz 1000 iedzīvotāju) un zemnieku, zvejnieku saimniecību skaits: 2004. gadā – 13 850 (6 uz 1000 iedzīvotāju) (57).

Tomēr minēto uzņēmumu skaitu, kā arī citur minētos datus un problēmas par MVU praktiski nevar attiecināt uz amatniecības uzņēmumiem. Atbilstoši ES noteiktai MVU definīcijai MVK ietilpst komercsabiedrības, kurās strādā līdz 250 darbiniekiem, gada neto apgrozījums nepārsniedz 23 milj. Ls vai arī bilances kopsumma nepārsniedz 15 milj. Ls. Amatniecības uzņēmumi iekļaujas tikai mikrokomercsabiedrību skaitā, kurās strādā ne vairāk par 9 darbiniekiem, gada neto apgrozījums nepārsniedz 0,5 milj. Ls vai arī bilances kopsumma nepārsniedz 0,4 milj. Ls. Šādu uzņēmumu un to īpatsvara vērtējums nav izdarīts.

CSP saimnieciskās darbības gada rezultātus iegūst apsekojot visus uzņēmumus un uzņēmēj sabiedrības, kurās nodarbināti 50 un vairāk strādājošo vai neto apgrozījums gadā bijis virs 300 tūkst. Ls. Pārējie uzņēmumi tiek apsekoti izlases veidā. No tā redzams, ka amatniecības uzņēmumi nav pakļauti tekošai statistiskai kontrolei un ziņas par tiem tiek ievāktas izlases veidā.

Vispārējs ar amatniecību saistīto uzņēmumu un tajos nodarbināto skaita vērtējums līdz šim nav izdarīts. Ziņas par tiem sastopamas dažādos informācijas avotos, kuros skaita novērtējums noteikts atbilstoši apsekojuma mērķu sasniegšanai izvirzītai metodikai. Tāpēc skaita vērtējumā novērojamas lielas atšķirības. Apskatīti sekojoši amatniecības uzņēmumu un tajos nodarbināto skaita informācijas avoti:

- LAK amatniecības reģistri, pēc kuriem tiek veikta amata meistarų, zeļļu, mācekļu, biedrību un amatniecības uzņēmumu reģistrācija,
- CSP oficiālie izdevumi, kā Latvijas statistikas gadagrāmatas, Latvijas rūpniecības galvenie rādītāji, Uzņēmējdarbības ekonomiskās analīzes rezultāti, darbaspēka un tā izmaksu apsekojumi,
- CSP dati, kas sastādīti pēc uzņēmumu ceturkšņu pārskatiem,
- CSP pēc uzņēmuma reģistra datiem sastādītie pārskati,
- CSP veiktie profesiju apsekojuma rezultāti,
- CSP vērtējums pēc statistikas vienību reģistra.

LAK ar kokapstrādi saistīto biedrību saraksts dots 3.4. tabulā no kuras redzams, ka kokapstrāde ietilpst 11 biedrību darbībā, kuras kopā apvieno 2241 biedrus tai skaitā 416 amata meistarus un 1275 zeļļus. Ar kokapstrādes dažādiem veidiem ir saistītas arī 25 teritoriālās amatnieku biedrības.

Kokapstrādes brālība ir pati vecākā un lielākā LAK biedrība, kas aptver 820 biedrus jeb 36 % no kokapstrādes profesiju kopskaita. Apvieno tradicionālos galdniekus, kuri pārstāv visas paaudzes. Biedrībā ir koncentrējušies arī tautas studiju pārstāvji.

Latvijas mēbeļnieku gilde apvieno 642 biedrus vai 29 % no kopskaita. Šobrīd spēcīgākā mēbeļu amatnieku apvienība. Biedrības biedri var paveikt vissarežģītākos uzdevumus, veidojot tradicionālo stilu atdarinājumus, kā arī modernos interjerus.

**Latvijas Amatniecības kameras biedrību saraksts,
kuru profesionālā darbība ir saistīta ar koka apstrādi**

Nr.	Nosaukums	Biedrību vadītāji	Biedri	Meistari	Zeļļi
1.	Koka karkasu būvniecības amata biedrība	LAK meistars Modris Casno, tel. 26856498	40	10	0
2.	Jumiķu biedrība	LAK meistars Juris Skrebelis, tel. 9425448	250	20	0
3.	Namdaru biedrība	LAK meistars, dipl.inž. Kārlis Apinis, tel. 29552537; E – mdzilna@inbox.lv	120	12	21
4.	Būvgaldnieku brālība	LAK meistars Edvīns Lācis, tel. 29478990 E – elsauna@gmail.com	160	36	77
5.	Latvijas Mēbeļnieku gilde	LAK meistars Gints Upītis, tel. 29428859 E – gints.upitis@rcdp.lv	642	115	519
6.	Pinēju amata brālība	LAK meistars Henrijs Konrāds, tel. 7819613; 29246958	112	61	69
7.	Dabīgā koka apstrādes biedrība	LAK meistars, mģ.ing. Kārlis Kazāks, tel. 26484934; E – kazaksk@inbox.lv	19	5	1
8.	Stila mēbeļu modelētāju biedrība	LAK meistars Mārgers Briedis, tel. 26161585; E – info@interjeri.lv	36	16	12
9.	Kokapstrādes brālība	LAK goda meistars Pēteris Lapiņš (šobrīd pensionārs), biedrības vadītāja vietnieki, LAK meistari Andris Buševics, tel.7289947 , Egons Karls, tel. 29484317	820	125	571
10.	Rotaļlietu izgatavotāju biedrība	LAK meistars Gvido Grazdanovičs, tel.7606453	22	12	0
11.	LAK tapsētāju profesionālā biedrība	LAK meistars, inž. Kristaps Strazds, tel. 29139543; E – kristaps.strazds@apollo.lv	20	4	5
	Kopā		2241	416	1275

Stila mēbeļu modelētāju profesionālā biedrība var veikt ļoti sarežģītus profesionālos uzdevumus. Pati jaunākā LAK biedrība.

Latvijas jumiķu biedrībā ir 250 biedri vai 11 % no kopskaita. Biedrība apvieno jumta konstrukciju un jumta segumu veidotājus. Ļoti izplatīts amats, jo jumti ir nepieciešami ne tikai jaunām, bet arī vecām mājām. Amatam ir būtiska nozīme Latvijas ainavas veidošanā. Biedrībā iesaistīti daudzi inženieri, jo projektēšanas darbi ir konstruktīvi sarežģīti. Darbā pieņem amatniekus tikai pēc speciālām pārbaudēm uz augstuma izturību.

Latvijas būvgaldnieku brālības biedrībā iesaistījušies logu, durvju, vārtu, kāpņu, iebūvēto mēbeļu, sienu paneļu, pirts iekārtu arī grīdu licēji un tml. Būvgaldnieki parasti strādā ar masīvu koku un plātnēm, bet paši neveic sarežģītus finierēšanas un kokgriešanas darbus.

Pinēju amata brālība ir spēcīga amatu apvienība, jo tās darbība PSRS laikos netika pārtraukta un darbojas kā pinēju studijas.

Rotaļlietu izgatavotāju biedrība. Ļoti perspektīvs amats. Tieši šī amata produkti varētu būt viskonkurētspējīgākie, jo produktu vislētāk var aiztransportēt praktiski uz jebkuru zemeslodes vietu. Latvijā ir daudzi speciālisti ar labu māksliniecisku izglītību, kuri ir spējīgi radīt interesantu rotaļlietu dizainu.

Dabīgā koka apstrādes biedrības meistari un uzņēmumi piedāvā plašu sortimentu – rotaļlietas, traukus, mēbeles, dārza mēbeles, rotaļu laukumus, nojumes, kāpnes, būvdekoros, starpsienas un tml. izstrādājumus no dabīga koka, izmantojot dažādu koku sugu savdabīgo formu īpatnības. Ekoloģiski tīrs produkts, populārs guļbūvēs un modernos mājokļos. Nākotnē amats var kļūt par otro profesiju mežkopjiem un zemniekiem.

Namdaru biedrība ir ar ļoti augstiem kvalifikācijas standartiem. Pirmie uzņēmumi veidojušies no Latvijas Etnogrāfiskā Brīvdabas muzeja speciālistiem. Paraugs kā atjaunojās amatniecība – 12 gados nodibināti 132 uzņēmumi, no tiem 42 saistīti ar Bukultiem.

Koka karkasa būvniecības amata biedrība. Ļoti populārs amats, jo modernā karkasa būve ir visizplatītākā. Taču šajā amatā, sakarā ar amata nosacīto vienkāršību un būvniecības dokumentācijas sarežģītību daudzi uzņēmumi nepieder amatniekiem. Savukārt uzņēmumu īpašnieki nav ieinteresēti attīstīt amatnieku kvalifikācijas. Biedrībā apvienojušies galvenokārt nozares fani un no ārzemēm atbraukušie meistari. Biedrībai ir izcilas izaugsmes iespējas.

LAK tapsētāju profesionālā biedrība. Latvijā ļoti nepieciešams amats, īpaši mēbeļu restaurācijā. Amata gala produkts izcili izskatās modernos interjeros un guļbūvēs. Viena no jaunākām biedrībām LAK.

LAK amatu biedrību saraksti tomēr nav ņemti par pamatu nozares amatniecības uzņēmumu skaita un reģionālā izvietojuma novērtēšanā, jo daudzu amatnieku pamatdarbs ir saistīts ar citu profesiju. Amatniecības uzņēmumu un tajos nodarbināto skaita vērtējumu labāk izdarīt pēc ekonomiskās darbības veida reģistrācijas UR, kurus regulāri apkopo CSP. Šie dati visoperatīvāk atspoguļo radušās izmaiņas un ir saistīti ar kokapstrādes rūpniecību un visu meža nozari kopumā. Vadoties no šiem apsvērumiem tad arī izmantoti, lai raksturotu amatniecības uzņēmumu un tajos nodarbinātā skaita izvietojumu Latvijā pa reģioniem. Šie dati izvērtēti arī salīdzinājumā ar CSP vērtējumu pēc statistikas vienību reģistra. Diemžēl tikai vispārīgos vilcienos var izmantot CSP veiktos profesiju apsekojuma rezultātus, jo amatniecība ir iekļauta lielās 7. pamatgrupas „Kvalificēti strādnieki un amatnieki” sastāvā bez iespējām novērtēt tai raksturīgās īpatnības. Tāpat, ja amatniecība citos CSP izdevumos apskatīta no ekonomiskās darbības veida pozīcijām to nav iespējams izdalīt no visas apstrādes rūpniecības vai būvniecības.

3.5 un 3.6. tabulās apkopotī dati par amatniecības uzņēmumu un tajos nodarbināto skaitu pēc CSP sastādītā pārskata pēc uzņēmuma reģistra datiem uz 01.01.2006. Pēc LAK pieredzes un ieteikuma par amatniecības uzņēmumiem uzskatīti tādi, kas nodarbina līdz 5 darbiniekiem. Tādi paši salīdzinoši dati uz 01.01.2000 un 01.01.2005 doti pielikumos 3. un 4, bet attiecībā uz lielāko kokapstrādes amatniecības nozari – mēbeļu izgatavošanu pielikumos 1. un 2. Taras (mucu, kublu u.c.) ražotāji mazā skaita dēļ pieskaitīti pie pārējo izstrādājumu ražošanas. Tāpat šeit pieskaitīti arī 36.30 – mūzikas instrumentu, 36.50 – spēļu un rotaļlietu un 36.60 – citur neklasificētu izstrādājumu ražošanu pārstāvošie nedaudzie uzņēmumi, kas faktiski saistīti ar kokapstrādi.

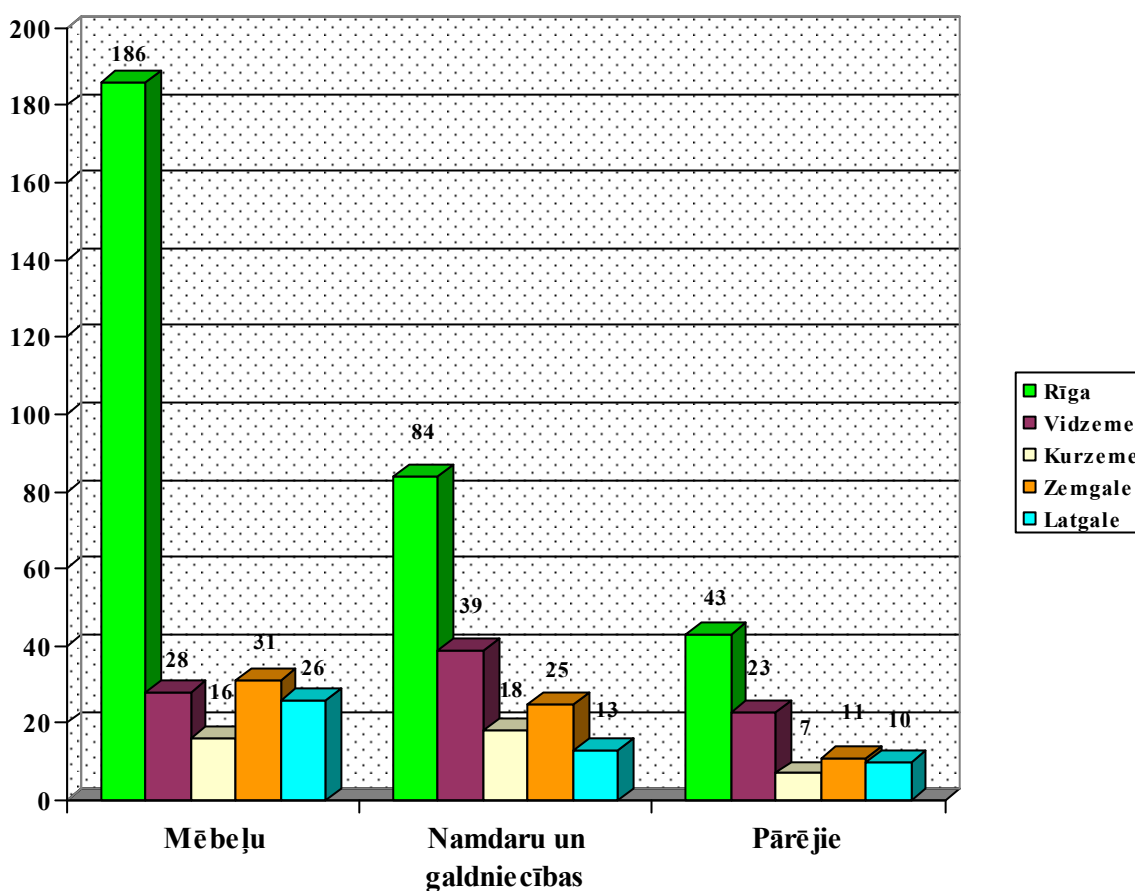
No 3.5. tabulas redzams, ka uz 01.01.2006. Latvijā bija 560 ar kokapstrādi saistīti amatniecības uzņēmumi, kuros tika nodarbināti 1544 darbinieki. No kopējā kokapstrādes uzņēmumu skaita 2086 un 42843 tajos nodarbinātiem amatniecība aizņēma attiecīgi 27 % un 36 %. Kā uzņēmumu tā tajos nodarbināto skaita īpatsvars gan atsevišķas nozares gan kopskaita ietvaros būtiski neatšķiras. Apmēram puse no nozares uzņēmumiem, kā arī nodarbinātiem (287 uzņēmumi un 760 darbinieki) izgatavoja mēbeles, bet katrs trešais uzņēmums saistīts ar celtniecības un galdniecības izstrādājumu ražošanu.

Rīgas reģionā, kas šajā apskatā ietver arī Rīgas rajonu un Jūrmalu ir koncentrēti 313 jeb 56 % kokapstrādes amatniecības uzņēmumi tai skaitā 65 % mēbeļu un 46 % pārējo nozaru uzņēmumi. Otrs lielākais amatniecības izvietojuma reģions ir Vidzeme ar 90 uzņēmumiem un 242 nodarbinātiem vai 16 % no kopskaita. Šeit izvietoti 10 % no mēbeļu uzņēmumiem un ~ 25 % no pārējo izstrādājumu ražotājiem.

Amatniecības uzņēmumu reģionālais izvietojums pa nozarēm uzskatāmāk redzams 3.1. attēlā, bet kopējais īpatsvars pa reģioniem 3.2. attēlā. Izšķirošais amatniecības attīstības pārsvars Rīgā un Pierīgā izskaidrojams ar sekojošo. Galvenā šī reģiona priekšrocība salīdzinājumā ar pārējiem ir atrašanās vietas ļoti izdevīgais ģeogrāfiskais izvietojums. Būtiski ir tas, ka uzņēmēji Rīgas pilsētā atrodas tiešā tuvumā pie svarīgākām valsts institūcijām un stratēģiskās informācijas avotiem. Rīgas uzņēmēji pirmie saņem svarīgāku informāciju par tautsaimniecībā notiekošiem procesiem un plānotiem lēmumiem dažādos līmeņos, kā arī viņiem ir daudz vieglāk pārstāvēt savas intereses un ātri reaģēt uz pārmaiņām. Tas ir viens no galvenajiem faktoriem, kāpēc uz uzņēmējdarbības attīstību vērstu dažādu valsts programmu, it sevišķi ES struktūrfondu atbalstā, pārsvarā piedalās tikai Rīgas vai tās apkārtnē strādājošie uzņēmēji.

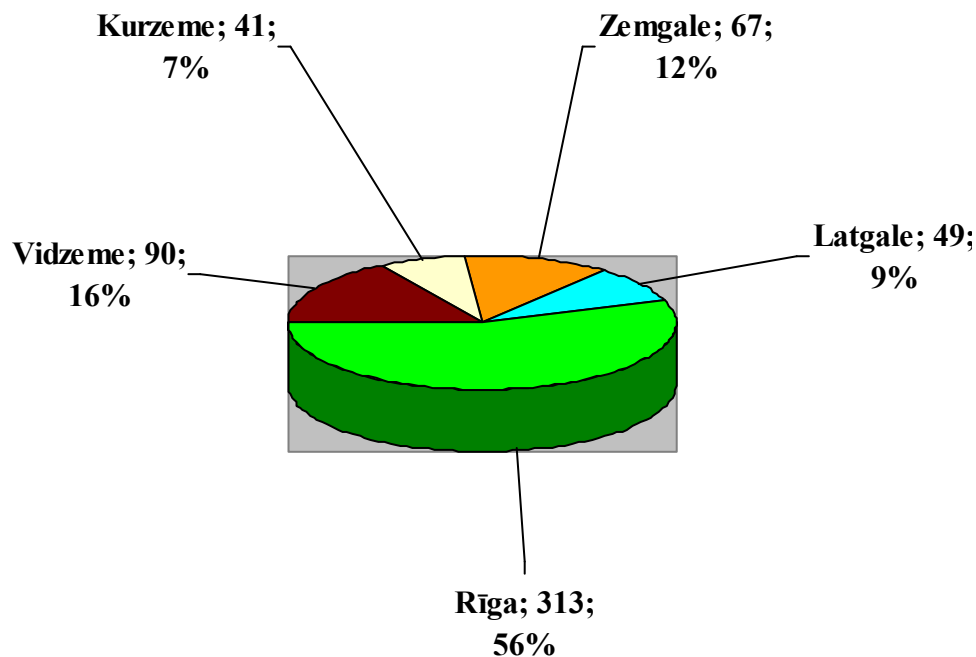
3.1. attēls

Amatniecības uzņēmumu nozaru reģionālais izvietojums uz 01.01.2006.

Otrais būtisks faktors, kas veicina uzņēmējdarbības attīstību šajā reģionā, ir augsts infrastruktūras attīstības līmenis. Uzņēmumi var izvietot savu ražotni tuvāk lieliem tirgiem, tuvāk pieejamajam darbaspēkam un tur, kur precī vai izejvielas var ātri un ērti piegādāt. Rīgā ir dzelzceļš un autoceļi, kas savieno pilsētu ar pārējām republikas pilsētām un citām valstīm gan ES gan NVS, kuru uzņēmumi ir partneri preču piegādē vai saņemšanā. Strauji aug arī gaisa satiksmes kravu apgrozījums, kas 2005. gada pirmajā pusgadā tas sasniedza 10047 tonnas, tādējādi 2 reizes pārsniedzot visu 2000. gada apgrozījumu. Tas liecina par to, ka uzņēmumi sāk izmantot aviāciju preču, it sevišķi ar augstu pievienoto vērtību transportam. Arī jūras satiksme ir pietiekoši attīstīta, jo Rīgas ostai ir piešķirts brīvostas statuss, kas dod zināmos atvieglojumus saimnieciskās darbības veikšanā (47).

Amatniecības uzņēmumu īpatsvars Latvijas reģionos

Uzņēmējiem Rīgas reģionā ir lielāka kapacitāte veikt uzņēmējdarbību un īstenot vairākus projektus sava uzņēmuma attīstībai, jo Rīgā ir daudz vairāk iestāžu (privātās konsultāciju kompānijas, valsts iestādes u.c.), kas var sniegt kvalificētas profesionālas konsultācijas ar uzņēmējdarbību saistītajos jautājumos – gan nodokļu likumdošanā, gan valsts atbalsta un ES fondu piesaistē u.c.

Rīgas reģiona attīstību pozitīvi ietekmē arī daudznacionālā iedzīvotāju struktūra un daudzveidīgi darbaspēka resursi, kas spēj apmierināt visdžādākas darba devēju vēlmes. Tādēļ, ka ekonomiskā aktivitāte ir daudz lielāka par pārējiem reģioniem un pieprasījums pēc dažādākām profesijām ir diezgan liels, cilvēki ne tikai no Rīgas, bet arī no citiem reģioniem brauc šeit strādāt, jo ir daudz vieglāk atrast sev piemērotāku darba devēju un atbilstošus darba apstākļus un darba algu salīdzinājumā ar reģioniem, kur strādājošo uzņēmumu nav tik daudz (47).

Pierīgas reģionā nosacīti ir vēl vairāk priekšrocības, kā Rīgas pilsētā. Nelielais attālums no Rīgas nozīmē to pašu noieta tirgu, infrastruktūru un cilvēkresursus. Taču šeit ir lētāks nekustamais īpašums un nepieciešamo telpu noma, kā arī dabas resursu ziņā ir daudz lielāka izvēle. Tuvums Rīgai nodrošina ērtu piekļūšanu visām administratīvajām iestādēm un informācijas avotiem. Pierīga kopā ar Rīgas pilsētu veido Latvijas nozīmīgāko tirgu un līdz ar to tās stratēģiskais izvietojums nodrošina nelielu attālumu no liela noieta tirgus, kā rezultātā daudzu uzņēmumu darbība ir orientēta tieši uz Rīgas pilsētas preču un pakalpojumu tirgu. Amatniecības attīstībai būtiska ir ārzemju tūristu vislielākā koncentrācija tieši Rīgas pilsētā.

Izdevīgs ģeogrāfiskais izvietojums netālu no Rīgas pilsētas nosaka arī lielākas infrastruktūras iespējas, jo blakus atrodas visi svarīgākie satiksmes ceļi – dzelzceļš, ostas, lidostas un lielās maģistrāles, kā arī gāzes vadi un efektīva energosistēma. Tas viss dod priekšroku Pierīgas uzņēmējiem plānot savu darbību lētāk kā Rīgā un īpaši nerēķinoties ar lielām izmaksām dažādu komunikāciju pieslēgšanai.

Neskatoties uz daudzām priekšrocībām Rīgas reģionam raksturīgi arī uzņēmējdarbību kavējoši faktori. Salīdzinājumā ar pārējo Latvijas teritoriju ir daudz augstākās cenas uz nekustamo īpašumu, kā arī ierobežotas platības savu uzņēmumu izvietošanai Rīgas pilsētā. Ar iestāšanos ES

kvalificēti Latvijas speciālisti tagad var realizēt sevi citās ES dalībvalstīs un gūt lielāku peļņu. Rezultātā no Rīgas reģiona vairāk kā no citiem ir aizbraukuši uz ES dalībvalstīm, kā arī pārcēlušies uz Pierīgu un Rīgas darba tirgū sāka veidoties kvalificētā darbaspēka trūkums, bet tie, kas palika, sāka prasīt lielākas algas, palielinot izdevumus darba devējiem un samazinot viņu konkurētspēju. Tas, protams, ir viens no būtiskākiem kavēkļiem Rīgas uzņēmumos, jo attīstības nodrošināšanai ir nepieciešami papildu cilvēki, kurus šobrīd vairs nav tik viegli atrast.

Vērtējot pēc statistikas vienību reģistra datiem (38; 3.8. tabula) redzams, ka 2004. gadā kopējais kokapstrādes uzņēmumu skaits bija 2603 tai skaitā 836 mēbeļu ražošanas uzņēmumi. Pie amatniecības uzņēmumiem nosacīti pieskaitāmi uzņēmumi, kas saistās ar pašnodarbinātām personām, individuāliem komersantiem un zemnieku saimniecībām. To kopskaits bija 741 ieskaitot 272 mēbeļu uzņēmumus, kas visumā saskan ar LAK biedrību datiem, bet ievērojami pārsniedz 4. pielikumā uzrādīto. Kopējais pēc UR datiem sastādītais 2004. gada saraksts arī uzrāda ievērojamas atšķirības - 1648 uzņēmumus tai skaitā 453 mēbeļu ražošanas, bet par amatniecības uzņēmumiem uzskaitāmos (4. pielikums) – 376 uzņēmumus tai skaitā 203 mēbeļu izgatavotājus. Būtiskās atšķirības izskaidrojamas ar iepriekš minētiem faktoriem, ievērojamo pašnodarbināto personu un individuālo komersantu skaitu, kas savu aktivitāti izrādījuši neilgu laiku, bet uzrādījuši aptaujās, kā arī ar neprecizitātēm statistisko apsekojumu un aptauju nedaudzo rezultātu interpolēšanā uz visu nozari pa visu Latviju. Pēc šiem vispārīgajiem datiem nav iespējams precīzi konstatēt arī reģionālo izvietojumu. Šie dati tomēr ņemti vērā apskatot amatniecības produkcijas ražošanu.

Ar koksnes apstrādi saistīto uzņēmumu ar darbinieku skaitu ≤ 5 sadalījums pa Latvijas reģioniem uz 01.01.06

Rajons	Celtniecības un galdniecības izstrādājumu ražošana						Taras un pārējo izstrādājumu ražošana						Mēbeļu ražošana						Amatniecības koka izstrādājumu ražošana kopā			
	Uzņēmumi			Nodarbinātie			Uzņēmumi			Nodarbinātie			Uzņēmumi			Nodarbinātie			Uzņēmumi		Nodarbinātie	
	Skaitis	% no nozares	% no kopskaita	Skaitis	% no nozares	% no kopskaita	Skaitis	% no nozares	% no kopskaita	Skaitis	% no nozares	% no kopskaita	Skaitis	% no nozares	% no kopskaita	Skaitis	% no nozares	% no kopskaita	Skaitis	% no kopskaita	Skaitis	% no kopskaita
Rīgas pilsēta	57	31.8	10.2	139	28.0	9.0	33	35.1	5.9	120	41.8	7.7	165	57.5	29.4	429	56.4	27.7	255	45.5	688	44.6
Rīgas	21	11.7	3.7	58	11.7	3.7	8	8.5	1.4	21	7.3	1.4	17	5.9	3.0	36	4.7	2.3	46	8.2	115	7.4
Jūrmala	6	3.4	1.1	20	4.0	1.3	2	2.1	0.4	6	2.1	0.4	4	1.4	0.7	12	1.6	0.8	12	2.1	38	2.5
Pierīga	27	15.1	4.8	78	15.7	5.0	10	10.6	1.8	27	9.4	1.7	21	7.3	3.7	48	6.3	3.1	58	10.4	153	9.9
Liepājas	9	5.0	1.6	33	6.6	2.1	3	3.2	0.5	9	3.1	0.6	11	3.8	2.0	34	4.5	2.2	23	4.1	76	4.9
Saldus	1	0.6	0.2	1	0.2	0.1		0.0	0.0		0.0	0.0	2	0.7	0.4	8	1.1	0.5	3	0.5	9	0.6
Ventspils		0.0	0.0		0.0	0.0		0.0	0.0		0.0	0.0	2	0.7	0.4	6	0.8	0.4	2	0.4	6	0.4
Talsu	1	0.6	0.2	5	1.0	0.3	1	1.1	0.2	3	1.0	0.2	0	0.0	0.0	0	0.0	0.0	2	0.4	8	0.5
Kuldīgas	7	3.9	1.2	18	3.6	1.2	3	3.2	0.5	8	2.8	0.5	1	0.3	0.2	2	0.3	0.1	11	2.0	28	1.8
Kurzeme	18	10.1	3.2	57	11.5	3.7	7	7.4	1.2	20	7.0	1.3	16	5.6	2.9	50	6.6	3.2	41	7.3	127	8.2
Valmieras	8	4.5	1.4	24	4.8	1.5	5	5.3	0.9	20	7.0	1.3	8	2.8	1.4	26	3.4	1.7	21	3.8	70	4.5
Valkas	4	2.2	0.7	5	1.0	0.3		0.0	0.0		0.0	0.0	2	0.7	0.4	5	0.7	0.3	6	1.1	10	0.6
Cēsu	5	2.8	0.9	14	2.8	0.9	3	3.2	0.5	7	2.4	0.5	3	1.0	0.5	7	0.9	0.5	11	2.0	28	1.8
Ogres	8	4.5	1.4	20	4.0	1.3	4	4.3	0.7	5	1.7	0.3	6	2.1	1.1	11	1.4	0.7	18	3.2	36	2.3
Limbažu	4	2.2	0.7	17	3.4	1.1	2	2.1	0.4	9	3.1	0.6	1	0.3	0.2	2	0.3	0.1	7	1.3	28	1.8
Gulbenes	3	1.7	0.5	10	2.0	0.6	2	2.1	0.4	9	3.1	0.6	4	1.4	0.7	7	0.9	0.5	9	1.6	26	1.7
Madonas	5	2.8	0.9	13	2.6	0.8	5	5.3	0.9	13	4.5	0.8	2	0.7	0.4	8	1.1	0.5	12	2.1	34	2.2
Alūksnes	2	1.1	0.4	3	0.6	0.2	2	2.1	0.4	3	1.0	0.2	2	0.7	0.4	4	0.5	0.3	6	1.1	10	0.6
Vidzeme	39	21.8	7.0	106	21.3	6.8	23	24.5	4.1	66	23.0	4.3	28	9.8	5.0	70	9.2	4.5	90	16.1	242	15.7
Jelgavas	8	4.5	1.4	25	5.0	1.6	4	4.3	0.7	6	2.1	0.4	16	5.6	2.9	38	5.0	2.5	28	5.0	69	4.5
Bauskas	2	1.1	0.4	6	1.2	0.4	2	2.1	0.4	6	2.1	0.4	3	1.0	0.5	10	1.3	0.6	7	1.3	22	1.4
Dobeles	3	1.7	0.5	8	1.6	0.5	2	2.1	0.4	7	2.4	0.5	1	0.3	0.2	3	0.4	0.2	6	1.1	18	1.2
Tukuma	7	3.9	1.2	22	4.4	1.4	2	2.1	0.4	7	2.4	0.5	6	2.1	1.1	30	3.9	1.9	15	2.7	59	3.8
Jēkabpils	2	1.1	0.4	7	1.4	0.5	1	1.1	0.2	1	0.3	0.1	3	1.0	0.5	5	0.7	0.3	6	1.1	13	0.8
Aizkraukles	3	1.7	0.5	13	2.6	0.8		0.0	0.0		0.0	0.0	2	0.7	0.4	8	1.1	0.5	5	0.9	21	1.4
Zemgale	25	14.0	4.5	81	16.3	5.2	11	11.7	2.0	27	9.4	1.7	31	10.8	5.5	94	12.4	6.1	67	12.0	202	13.1
Daugavpils	3	1.7	0.5	9	1.8	0.6	4	4.3	0.7	10	3.5	0.6	9	3.1	1.6	26	3.4	1.7	16	2.9	45	2.9
Rēzeknes	6	3.4	1.1	20	4.0	1.3	1	1.1	0.2	5	1.7	0.3	7	2.4	1.2	18	2.4	1.2	14	2.5	43	2.8
Preiļu	3	1.7	0.5	4	0.8	0.3	2	2.1	0.4	9	3.1	0.6	7	2.4	1.2	18	2.4	1.2	12	2.1	31	2.0
Balvu		0.0	0.0		0.0	0.0		0.0	0.0		0.0	0.0	2	0.7	0.4	5	0.7	0.3	2	0.4	5	0.3
Ludzas		0.0	0.0		0.0	0.0	2	2.1	0.4	2	0.7	0.1	0	0.0	0.0	0	0.0	0.0	2	0.4	2	0.1
Krāslavas	1	0.6	0.2	3	0.6	0.2	1	1.1	0.2	1	0.3	0.1	1	0.3	0.2	2	0.3	0.1	3	0.5	6	0.4
Latgale	13	7.3	2.3	36	7.2	2.3	10	10.6	1.8	27	9.4	1.7	26	9.1	4.6	69	9.1	4.5	49	8.8	132	8.5
Latvija	179	100.0	31.9	497	100.0	32.1	94	100.0	16.8	287	100	18.5	287	100	51.2	760	100.0	49.0	560	100.0	1544	100.0

Mēbeļu uzņēmumu ar darbinieku skaitu ≤ 5 sadalījums pa Latvijas reģioniem uz 01.01.06

Rajons	Krēslu un sēdekļu ražošana		Biroja un veikalu mēbeļu ražošana		Virtuves mēbeļu ražošana		Pārējo mēbeļu ražošana		Visa veida mēbeļu ražošana			
	Skaitis	Nodarbinātie	Skaitis	Nodarbinātie	Skaitis	Nodarbinātie	Skaitis	Nodarbinātie	Skaitis	%	Nodarbinātie	%
Rīgas pilsēta	8	21	16	45	20	50	122	319	165	57,4	429	56,4
Rīgas	1	3	1	1			15	32	17	5,9	36	4,7
Jūrmala	0		2	5			2	7	4	1,4	12	1,6
Pierīga	1	3	3	6	0	0	17	39	21	7,3	48	6,3
Liepājas			2	5	2	9	7	20	11	3,8	34	4,5
Saldus			1	5			1	3	2	0,7	8	1,0
Ventspils							2	6	2	0,7	6	0,8
Talsu									0	0,0	0	0,0
Kuldīgas	0						1	2	1	0,3	2	0,3
Kurzeme	0	0	3	10	2	9	11	31	16	5,6	50	6,6
Valmieras							8	26	8	2,8	26	3,4
Valkas	1	1					1	4	2	0,7	5	0,7
Cēsu							3	7	3	1,0	7	0,9
Ogres			1	1			5	10	6	2,1	11	1,4
Limbažu			1	2					1	0,3	2	0,3
Gulbenes			2	5			2	2	4	1,4	7	0,9
Madonas							2	8	2	0,7	8	1,1
Alūksnes	0						2	4	2	0,7	4	0,5
Vidzeme	1	1	4	8	0	0	23	61	28	9,8	70	9,2
Jelgavas	1	3	2	6	2	3	11	26	16	5,6	38	5,0
Bauskas	1	6			1	4	2	6	4	1,4	16	1,3
Dobeles							1	3	1	0,3	3	0,4
Tukuma	0	9	0	0	1	1	5	20	6	2,1	30	3,9
Jēkabpils							3	5	3	1,0	5	0,7
Aizkraukles	0		0		1	4	1	4	2	0,7	8	1,1
Zemgale	2	18	2	6	5	12	23	64	32	10,8	100	12,4
Daugavpils	1	1	1	2	1	3	6	20	9	3,1	26	3,4
Rēzeknes			1	4	1	4	5	10	7	2,4	18	2,4
Preiļu			1	4	1	3	5	11	7	2,4	18	2,4
Balvu							2	5	2	0,7	5	0,7
Ludzas									0	0,0	0	0,0
Krāslavas	0						1	2	1	0,3	2	0,3
Latgale	1	1	3	10	3	10	19	48	26	9,1	69	9,1
Latvija	13	44	31	85	30	81	215	562	287	100,0	760	100,0

4.3. Amatniecības uzņēmumu produkcijas veidi un ražošanas apjomi

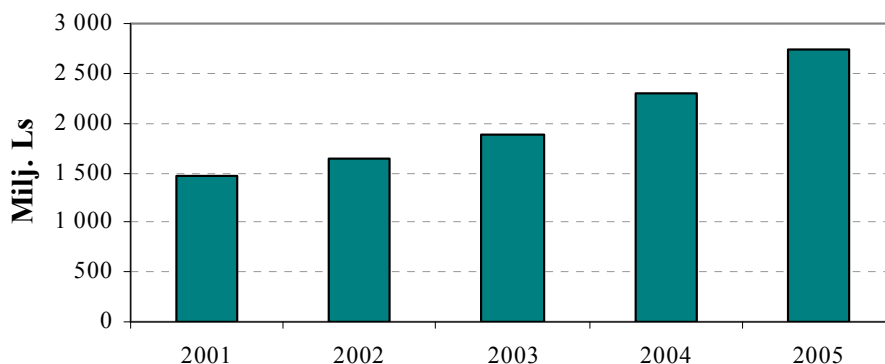
Amatniecības koka izstrādājumu ražošana un tirdzniecība, saskaņā ar pastāvošo ekonomiskās darbības klasifikāciju (NACE) un Preču kombinēto nomenklatūru (HS) atsevišķi no pārējās koksnes produkcijas netiek uzskaitīta, jo šīm ražotnēm un izstrādājumiem nav izdalīti atsevišķi klasifikācijas kodi, tāpēc aplūkotas vispārējās ekonomiskās darbības klasifikācijas NACE grupas 20.30 – „Koka celtniecības un galdniecības izstrādājumu ražošana”, 20.40 – „Koka taras ražošana”, jo šī grupa ietver tādus amatnieku izstrādājumus kā mucas un toveri, 20.51 – „Pārējie koka izstrādājumi”, 20.52 – „Korķa, salmu un pīto izstrādājumu ražošana” un 36.1 – „Mēbeļu ražošana”, kuras varētu ietvert amatnieku izstrādājumu ražošanu. Lielākais amatnieku īpatsvars varētu būt grupā 20.51, jo šajā grupā ietilpst tādu izstrādājumu kā koka rokturu, darba rīku, slotu, otu kātu un spalvu, zābaku un kurpju koka liestu, drēbju pakaramo, virtuves koka piederumu un priekšmetu, mēteļu un cepuru koka pakaramo, koka statuju, rotājumu inkrustāciju un intarsiju veidojumi, koka lādīšu, spolišu un citu tamlīdzīgu izstrādājumu ražošana. Savukārt, saskaņā ar Preču Kombinētās nomenklatūras klasifikāciju, koksnes produkcijas grupas, kurās nosacīti varētu ietilpt amatnieku izstrādājumi, ir sekojošas – kodi; 4409; 4414; 4415; 4416; 4417; 4418, 4419; 4420; 4421, kurās ir arī nelieli koka izstrādājumi, kā arī koda 94 grupā, kurā ietilpst mēbeles, sevišķi tajā, kurā ir pārējās mēbeles, kurām nav piemērojams izplatītais iedalījums (biroju, dzīvojamās istabas, virtuves, guļamistabas, veikalu mēbeles), kā arī pītās mēbeles, kods 940380 un koka rotaļlietas, kodi 95033010; 95034910; 95036010 varētu būt amatnieku veikums. Pilns iespējamo amatniecības koka izstrādājumu materiālu saraksts saskaņā ar KN dots 5. pielikumā. Tas, ka arī jau minēto produkcijas grupu koka izstrādājumu klāsts ir ļoti dažāds un ne vienmēr to raksturošanai ir piemērojama atbilstošā koda pieņemtā klasifikācija, norāda tas, ka lielāko īpatsvaru šo izstrādājumu apzīmēšanai aizņem visu izstrādājumu klasifikācijas grupas – „pārējie izstrādājumi”. Pēdējos gados ir pieaugusi apaļkoku māju popularitāte, gan vietējā tirgū, gan eksportā un daļa šo būvju noteikti ir amatnieku produkcija, taču jau iepriekš minēto nosacījumu dēļ nav iespējams noteikt amatnieku veikuma īpatsvaru.

Samērā precīzi situācijas un attīstības tendences var iegūt par produkcijas izlaidi uzņēmumu grupās, kas nodarbina 20 un vairāk cilvēku, vai kuru apgrozījums ir virs 300 tūkst.latu. Arī no CSP veiktajām aptaujām un pētījumiem par pārējiem uzņēmumiem ir izmantojama šiem nolūkiem, taču tā kā amatniecības izstrādājumu ražotāji visbiežāk šajās grupās neiekļaujas, tad situācijas raksturošanai vairāk tiek piemērots ekspertu viedoklis, kas balstīts uz metadatu izmantošanu. Lai uzskatāmāk raksturotu situāciju augstāk minēto izstrādājumu ražošanā, tiek apskatīti arī dati kopumā par apstrādes rūpniecību, kurā saskaņā ar NACE klasifikāciju tie ir iekļauti.

Pēc Centrālās statistikas pārvaldes datiem apkopotā informācija liecina, ka apstrādes rūpniecības produkcijas izlaide pēdējos piecos gados ir palielinājusies 1,85 reizes, savukārt koksnes izstrādājumu un mēbeļu izlaide ir dubultojusies.

3.3.attēls

Apstrādes rūpniecības produkcijas izlaide, milj. Ls

Dati aptver uzņēmumus un uzņēmējiesabiedrības, kur rūpnieciskajā ražošanā nodarbināti 20 un vairāk cilvēku, vai kuru iepriekšējā gada apgrozījums bijis virs 300 tūkst Ls

Apstrādes rūpniecības kopējā produkcijas izlaides struktūrā 2005.gadā koksnes izstrādājumi aizņem 21% un mēbeles 4%. Savukārt koksnes izstrādājumu struktūrā tāda produkcija kā koka celtniecības un galdniecības izstrādājumi veido -1%, gatavā koka tara - 1% un pārējie koka izstrādājumi - 1%. izlaides struktūrā izstrādājumu izlaide.

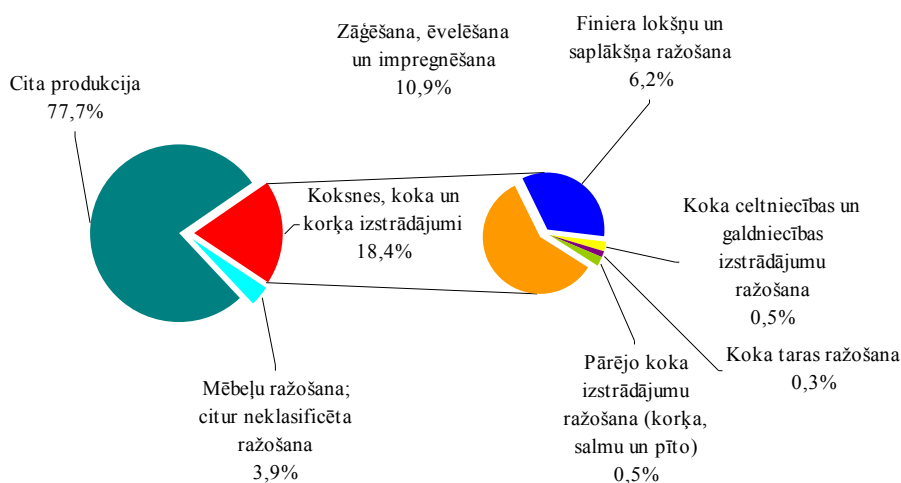
3.7.tabula

Koksnes un koksnes produkcijas izlaide

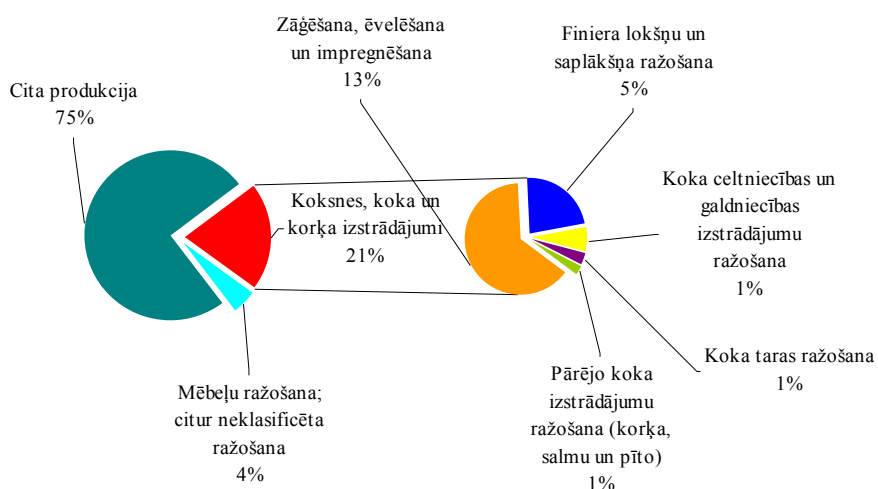
Produkcija	NACE	Izlaide, milj.Ls				
		2001	2002	2003	2004	2005
Visa rūpniecība	CDE	1 795	1 986	2 236	2 711	3 175
Apstrādes rūpniecība	D	1 473	1 648	1 882	2 302	2 732
Mēbeļu ražošana; citur neklasificēta ražošana	36	57	64	77	94	121
Cita produkcija		1 145	1 280	1 411	1 710	2 047
Zāģēšana, ēvelēšana un impregnēšana	201	160	183	265	328	364
Finiera lokšņu un saplākšņa ražošana	202	92	98	99	113	129
Koka celtniecības un galdniecības izstrādājumu ražošana	203	7	8	14	31	38
Koka taras ražošana	204	5	7	8	14	18
Pārējo koka izstrādājumu ražošana (korķa, salmu un pīto)	205	7	8	8	13	15

3.4.attēls

Apstrādes rūpniecības produkcijas izlaide, 2000.gadā

Apstrādes rūpniecības produkcijas izlaide, 2005.gadā

Diemžēl detalizētāku saražotās produkcijas iedalījumu pastāvošās klasifikācijas dēļ nav iespējams iegūt.

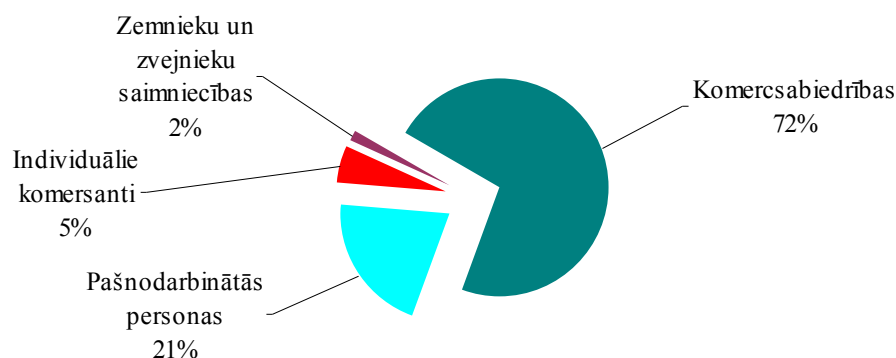
Ekonomiskajā darbībā iesaistīto dalībnieku raksturojumam tiek izmantota CSP informācija par ekonomiski aktīvajām statistikas vienībām. Kopumā Latvijā lielāko īpatsvaru ekonomiski aktīvo statistikas vienību struktūrā ar 45,9% aizņem komercsabiedrības, ļoti liels īpatsvars ir arī pašnodarbinātajiem – 35,8%, taču produkcijas izlaidē lielāko daļu – 83%, veido uzņēmumi, kas nodarbina 20 un vairāk cilvēku, vai kuru iepriekšējā gada apgrozījums bijis virs 300 tūkst.latu. Konkrēti apstrādes rūpniecībā situācija atšķiras no kopējās Latvijas situācijas, jo te komercsabiedrības aizņem 72% un pašnodarbināto īpatsvars ir mazāks - 21%.

3.8.tabula

Tirgus ekonomiski aktīvajās statistikas vienības

	NACE	Komerc-sabiedrības	Individuālie uzņēmēji		Zemnieku un zvejnieku saimniecības
			Pašnodarbinātās personas	Individuālie komersanti	
Kopā Latvijā		46 634	36 344	4 806	13 850
Koksnes, koka un korķa izstrādājumu ražošana	20	1 298	294	89	86
Mēbeļu ražošana; citur neklasificēta ražošana	36	564	212	57	3
Apstrādes rūpniecība	D	5 642	1 650	429	134

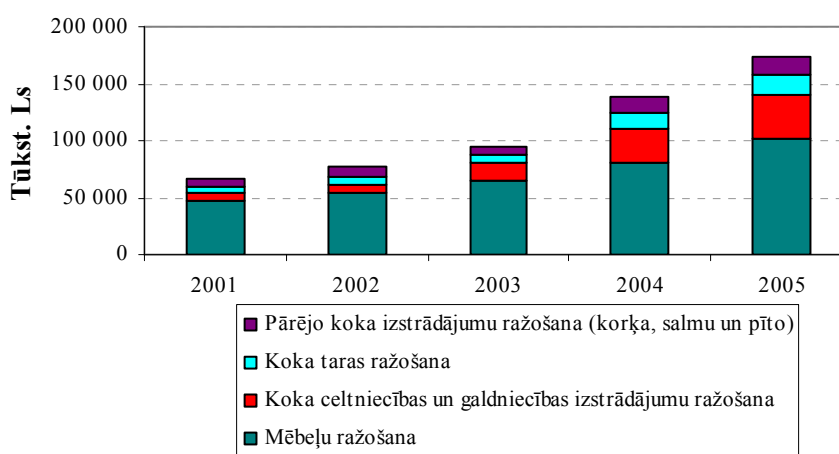
**Tirgus sektora ekonomiski aktīvās statistikas vienību struktūra
apstrādes rūpniecībā 2004.gadā**

Līdzīga situācija ir arī koka izstrādājumu ražošanā, taču te zemnieku saimniecību īpatsvars ir lielāks kā pārējā apstrādes rūpniecībā. Savukārt mēbeļu ražošanā komercsabiedrību īpatsvars ir mazāks, taču pašnodarbināto īpatsvars lielāks. Tas varētu būt izskaidrojams ar to, ka vairāk amatnieku ir iesaistījušies mēbeļu izgatavošanā nekā koka izstrādājumu ražošanā. Arī mēbeļu ražošanā ir iesaistījušās zemnieku saimniecības, jo gan koka izstrādājumu, gan mēbeļu izgatavošana dod iespēju iegūt papildus ienākumus lauksaimnieciskai nodarbei.

Tā kā par atsevišķu koka izstrādājumu ražošanas apjomiem un struktūru ir neiespējami iegūt informāciju, tad par pamatu ekspertu vērtējumam ir izmantoti ārējās tirdzniecības dati, kur šis iedalījums ir daudz detalizētāks savienojumā ar CSP datiem par ražošanas tendencēm NACE klasifikācijas 20.30; 20.40; 20.50 un 36.1 grupās.

Koksnes un koksnes produkcijas izlaide, tūkst. Ls

Dati aptver uzņēmumus un uzņēmēj sabiedrības, kur rūpnieciskajā ražošanā nodarbināti 20 un vairāk cilvēku, vai kuru iepriekšējā gada apgrozījums bijis virs 300 tūkst Ls

Lai gan salīdzinot ar citu koksnes produkciju, amatnieku izstrādājumu lielākā daļa tiek realizēta vietējā tirgū, tomēr ārējās tirdzniecības informācija dod iespēju apskatīt tendences.

5. Latvijas vispārējās ekonomiskās attīstības ietekme uz amatniecības koka izstrādājumu ražošanu

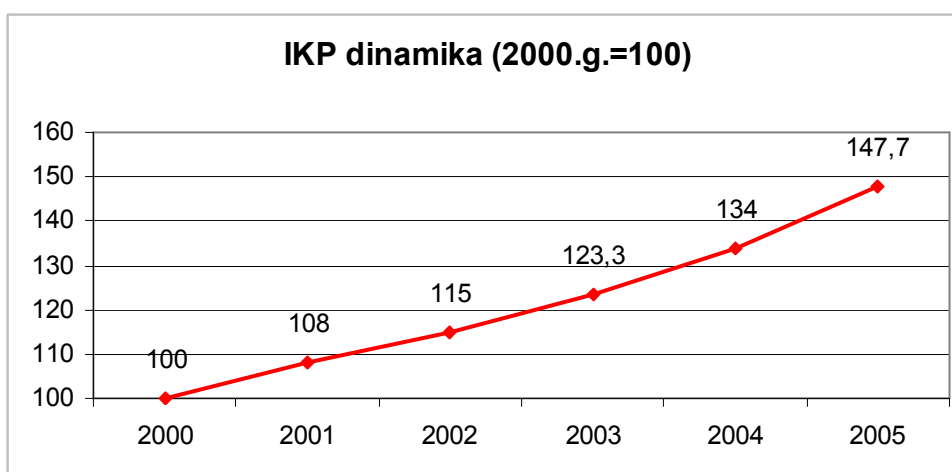
2004. gada 1. maijā Latvija, topot par Eiropas Savienības pilntiesīgu dalībvalsti, ir kļuvusi par tās iekšējā tirgus dalībnieci ar vairāk nekā 450 miljonu patērētāju. Līdz ar to Latvija var izmantot tās priekšrocības, ko dod plašs tirgus, brīva preču un pakalpojumu, darbaspēka un kapitāla kustība. Tomēr, pakāpeniski virzoties uz ES vidējo dzīves līmeņa rādītāju sasniegšanu, palielināsies arī izdevumi algām, izejmateriāliem, tehnikas iegādei un infrastruktūras attīstībai. Tāpēc arī Latvijas amatniekiem ir nopietni jādomā par stratēģiskās attīstības virzienu noteikšanu vismaz vidēja termiņa ietvaros.

Pareizi izvēlēta stratēģija var būt kā galvenais faktors veiksmīgas attīstības nodrošināšanai nākotnē. Lai spētu izdzīvot vienmēr mainīgajos tirgus apstākļos katram uzņēmumam nepieciešama attīstības stratēģijas izstrāde, kas saistīta ar vēlmi darboties veiksmīgi un ilglaicīgi. Nav tādas stratēģijas, kura bez izmaiņām derētu jebkuram uzņēmumam. Tāpēc jāatrod tāda, kas atbilst uzņēmuma darbības videi, tirgus situācijai, iespējām, mērķiem un resursiem. Pateicoties, pareizai stratēģijas, vadības struktūras un funkciju sadalījuma izvēlei, var iegūt priekšrocības attiecībā uz konkurentiem un radīt priekšnoteikumus ilgspējīgai attīstībai.

Jebkura uzņēmuma attīstību ietekmē valsts vispārējā ekonomiskā situācija, atsevišķu reģionu, attiecīgās nozares un saistīto nozaru attīstība. Šāds novērtējums tad arī veido šīs sadaļas saturu un sastādīts galvenokārt balstoties uz EM 2005. gada decembra „Ziņojumu par Latvijas tautsaimniecības attīstību” (57), citiem, valsts kopējo attīstību raksturojošiem dokumentiem (47) un CSP izdevumiem (33;37;38).

Pēdējos gados Latvijā ir strauja ekonomiskā izaugsme. Īpaši strauja attīstība bija 2004. un 2005. gadā, kad iekšzemes kopprodukts salīdzināmās cenās salīdzinot ar iepriekšējo gadu pieauga par attiecīgi par 8,6% un 10,2%. Visās nozarēs ekonomiskā aktivitāte ir pieaugusi, palielinās arī ārvalstu investoru interese par Latviju, kas liecina par to, ka kopumā uzņēmējdarbības vide ir kļuvusi labvēlīgāka un valdības politika uzņēmējdarbības veicināšanā un atbalstīšanā vispārējos vilcienos ir bijusi pareiza.

4.1.attēls

Taču viens no valsts ekonomiskās politikas svarīgākiem mērķiem ir nodrošināt sabalansētu tautsaimniecības nozaru attīstību un veicināt līdzsvarotu nozaru reģionu attīstību tā, lai ikvienam Latvijas iedzīvotājam neatkarīgi no viņa dzīves vietas, profesijas vai citas īpašības ir visas iespējas realizēt savu potenciālu kā uzņēmējam, kā darba ņēmējam un patērētājam un kā

pilntiesīgam sabiedrības loceklim. Lai to panāktu, valstij ir jāīsteno ļoti pārdomāta politika, kas uzlabotu uzņēmējdarbībai labvēlīgu vidi, un to lielā mērā nosaka tas, cik konsekventa ir valsts nodokļu politika, kāda ir kapitāla tirgus, infrastruktūras, izglītības sistēmas un valsts atbalsta efektivitāte, cik sakārtota un stabila ir uzņēmējdarbības likumdošana (47).

Vispārējās ekonomiskās vides ietekmē izveidojušos situāciju kokapstrādē raksturo tālāk minētais apskats un galvenie faktori parādīti 4.2 – 4. 8. attēlos. Par cik par amatniecību attiecīgi dati trūkst, nosacīti jāpieņem, ka tie kopumā raksturo arī amatniecību.

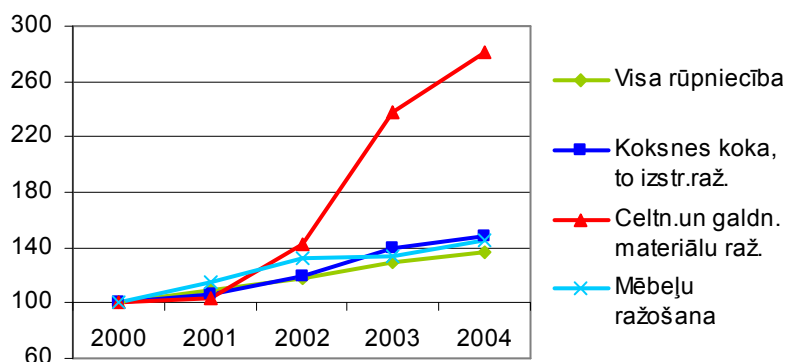
Straujo izaugsmi 2003. un 2004.gadā veicināja stabils iekšzemes pieprasījums, savukārt 2005.gadā lielāka loma tautsaimniecības izaugsme bija eksporta pieaugumam. Strauji attīstījās apstrādes rūpniecība – tās ražošanas apjomi pēc operatīvās statistikas datiem 2001-2005.gadam pieauga vidēji par 6,9% gadā. Kokapstrādes ražošanas apjomi šai periodā pieauga vidēji par 7,6% gadā.

Koka amatniecība ir pārstāvēta gan mēbeļu rūpniecībā, gan kokapstrādē (koksnes, koka un korķa izstrādājumu ražošana, neieskaitot mēbeles; salmu un pīto izstrādājumu ražošana NACE 20). Amatniecības izstrādājumus pamatā ražo tādās kokapstrādes apakšnozarēs, kā koka celtniecības un galdniecības izstrādājumu ražošana, koka taras ražošana un pārējo koka izstrādājumu ražošana

Gan kokapstrādē, gan mēbeļu rūpniecībā pēdējos gados ir attīstījusies strauji, straujāk nekā rūpniecība kopumā, kaut gan jāatzīmē, ka kokapstrādes izaugsmes tempi ir mērenāki, kā līdz 2000.gadam. Produkcijas fiziskā apjoma pieauguma rezultātā saražotās produkcijas vērtība laika periodā no 2000. līdz 2004.gadam mēbeļu rūpniecībā pieaugusi par 46% un kokapstrādē par 48%, kamēr rūpniecībā kopumā tā pieaugusi par 37%. Strauja izaugsme 2003. un 2004. gadā bija vērojama koka celtniecības un galdniecības izstrādājumu ražošanā. Tās produkcijas fiziskā apjoma indekss 2004.gadā pret 2000.gadu bija 281,4.

4.2.attēls

**Rūpniecības produkcijas fiziskā apjoma indeksi
(2000=100)**

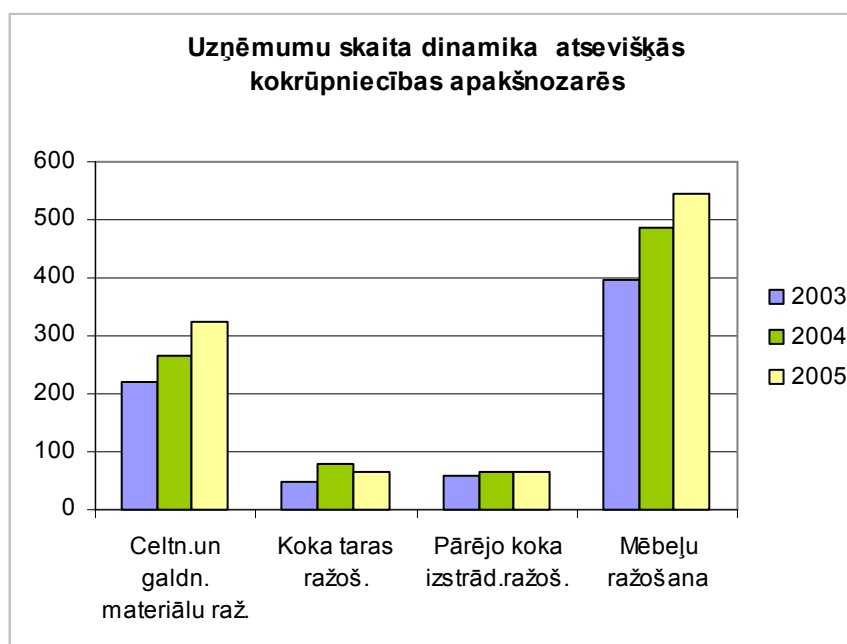

No 2003. līdz 2005.gadam ir pieaudzis uzņēmumu skaits koka celtniecības un galdniecības izstrādājumu ražošanā (par 47%), koka taras ražošanā un mēbeļu rūpniecībā (par 37%), bet pārējo koka izstrādājumu ražošanā (par 14%).

Ar koka amatniecību nodarbojas galvenokārt individuālie uzņēmēji - pašnodarbinātās personas vai individuālie komersanti. Šādu mazo uzņēmumu (ar nodarbināto skaitu līdz 3 cilvēkiem) īpatsvars kokrūpniecības apakšnozarēs ir atšķirīgs – koka celtniecības un galdniecības izstrādājumu ražošanā un mēbeļu ražošanā tas ir lielāks 2005. gadā 37 %, bet koka taras ražošanā un gan pārējo koka izstrādājumu ražošanā 31 %. Šo mazo individuālo uzņēmumu skaits aug straujāk nekā kopējais uzņēmumu skaits attiecīgajās kokrūpniecības apakšnozarēs (izņemot pārējo koka izstrādājumu ražošanu), Uzņēmumu skaits (ar nodarbināto skaitu līdz 3 cilvēkiem) laika periodā no 2003 - 2005. gadam koka taras ražošanā pieaudzis par 110 %, galdniecības

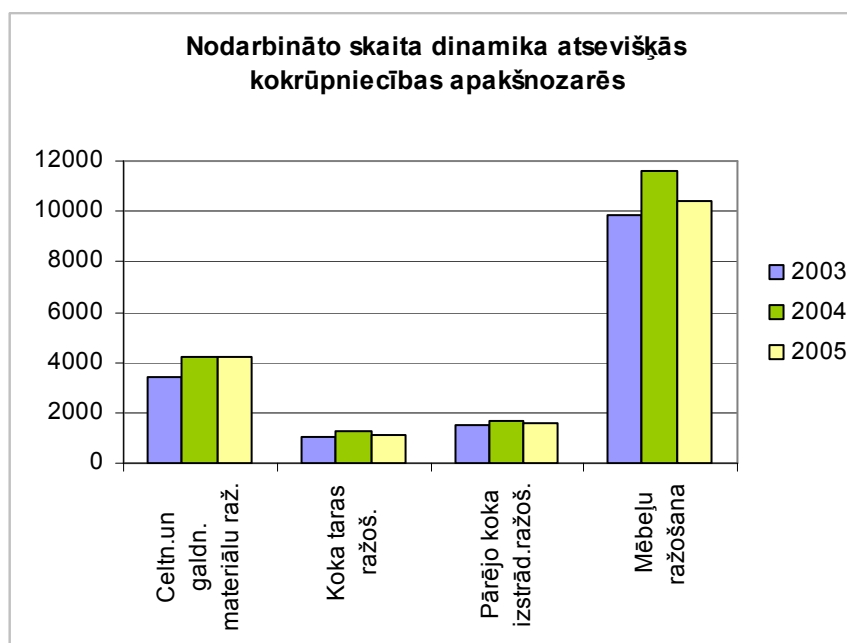
izstrādājumu ražošanā par 62%, mēbeļu ražošanā par 68% bet pārējo koka izstrādājumu ražošanā par 11%.

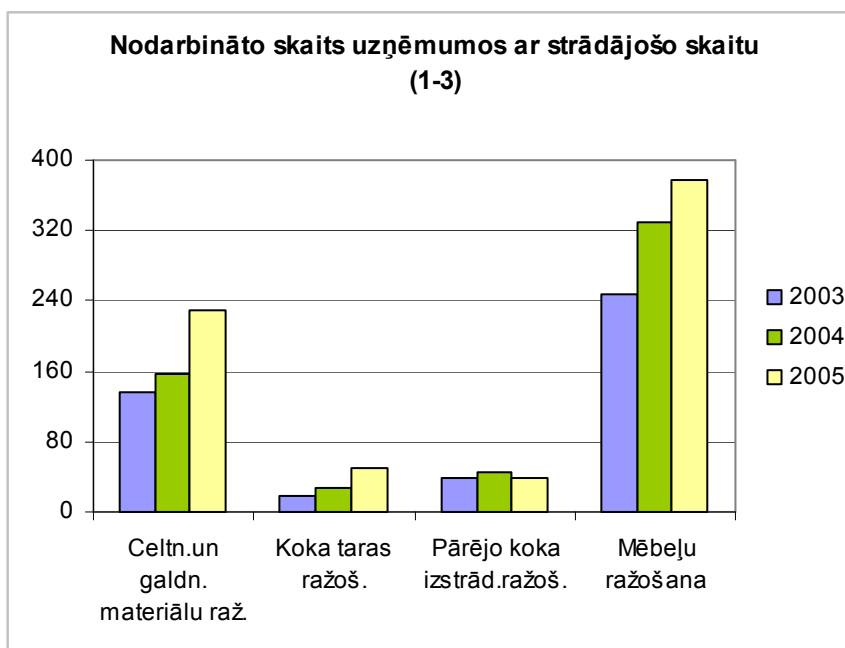
4.3.attēls

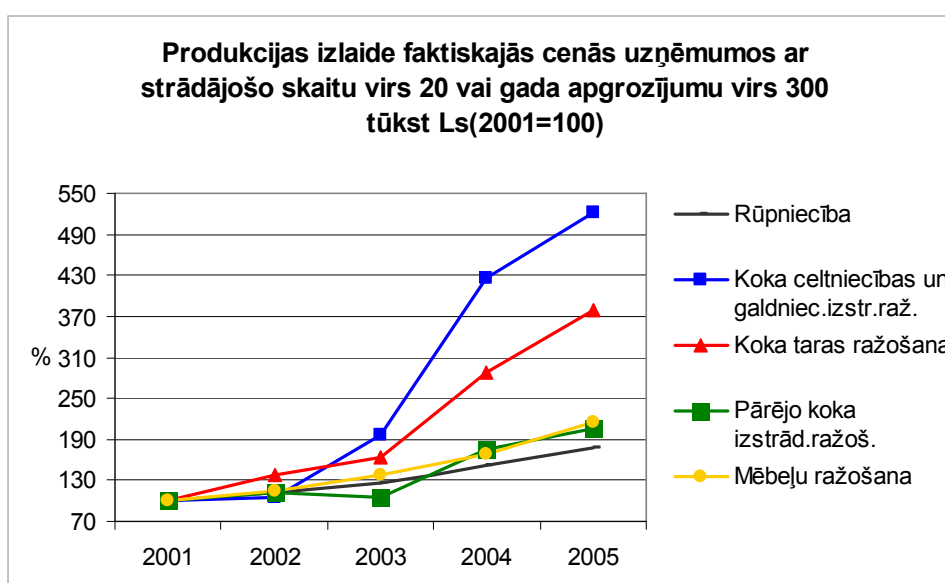
2004. gadā salīdzinājumā ar 2003. gadu koka celtniecības un galdniecības izstrādājumu ražošanā, koka taras izstrādājumu ražošanā, gan pārējo koka izstrādājumu ražošanā un mēbeļu ražošanā nodarbināto skaits pieauga, taču 2005. gadā atkal samazinājās, izņemot koka celtniecības un galdniecības izstrādājumu ražošanu, kur nodarbināto skaits turpināja pieaugt. Kopumā laika periodā no 2003.-2005. gadam nodarbināto skaits koka celtniecības un galdniecības izstrādājumu ražošanā pieaudzis par 24%, koka taras ražošanā par 11%, bet pārējo koka izstrādājumu ražošanā un mēbeļu rūpniecībā par 6%.

4.4.attēls

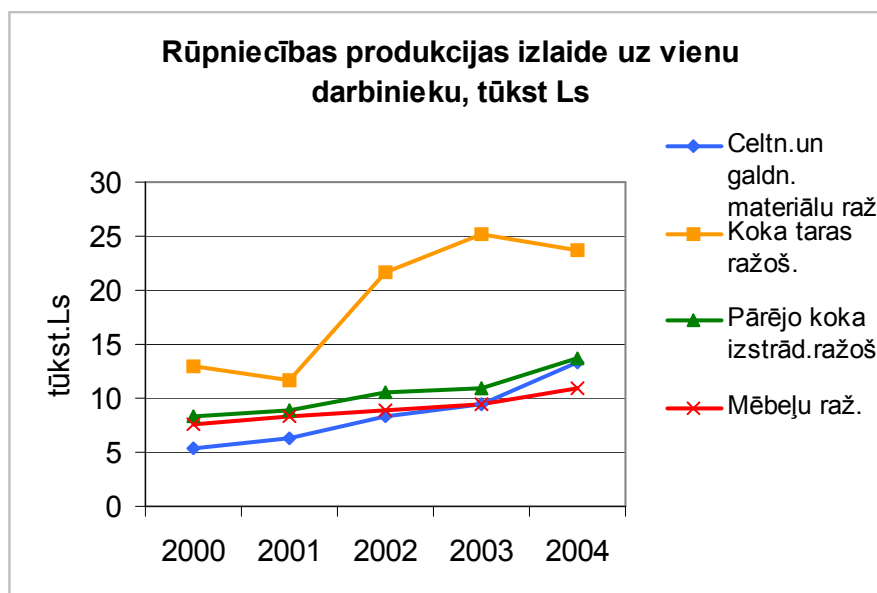
Mazajos uzņēmumos ar nodarbināto skaitu (1-3) apskatītajās kokrūpniecības apakšnozarēs strādā 2-6% no nodarbinātajiem. Koka celtniecības un galdniecības izstrādājumu ražošanā šādos uzņēmumos 2005. gadā strādāja 5,4% apakšnozarē nodarbināto, koka taras izstrādājumu ražošanas uzņēmumos 4,6%, pārējo koka izstrādājumu ražošanas uzņēmumos 2,4%, bet mēbeļu ražošanas uzņēmumos 3,6% no apakšnozarē nodarbinātajiem. Atšķirībā no kopējā nodarbināto skaita izmaiņām, mazajos uzņēmumos (uzņēmumos ar nodarbināto skaitu 1-3) strādājošo skaits pēdējos gados noturīgi pieaug, kas liecina, ka pēdējos gados situācija bijusi labvēlīgāka tieši mazajiem individuālajiem uzņēmumiem (izņemot pārējo koka izstrādājumu ražošanas apakšnozari). Laika periodā no 2003.-2005. gadam mazajos individuālajos uzņēmumos strādājošo skaits visstraujāk, t.i., par 183% ir pieaudzis koka taras izstrādājumu ražošanā, celtniecības un galdniecības izstrādājumu ražošanā tas kāpis par 69% un mēbeļu ražošanā par 53%. Pārējo koka izstrādājumu ražošanā pēc pieauguma 2004.gadā, tas pagājušajā gadā atkal nokritās līdz 2003. gada līmenim.

Produkcijas izlaides pieaugums faktiskajās cenās periodā no 2001.- 2005.gadam koka celtniecības un galdniecības izstrādājumu ražošana, koka taras ražošana un pārējo koka izstrādājumu ražošana un mēbeļu rūpniecībā ir lielāks nekā vidēji rūpniecībā. No pārstāvētajām apakšnozarēm vismazākais produkcijas izlaides pieaugums sasniegts pārējo koka izstrādājumu ražošanā. Šīs apakšnozarē produkcijas izlaide faktiskajās cenās divkārtšojās, kamēr celtniecības un galdniecības izstrādājumu ražošanā tā piekārtšojās.

Rūpniecības produkcijas izlaides apjoms vērtības izteiksmē uz vienu darbinieku starp nozarēm, kurās ražo arī koka amatniecības izstrādājumus, visstraujāk laika periodā 2000-2004.g. ir audzis koka taras ražošanas nozarē un pārējo koka izstrādājumu ražošanas nozarēm.

4.7.attēls

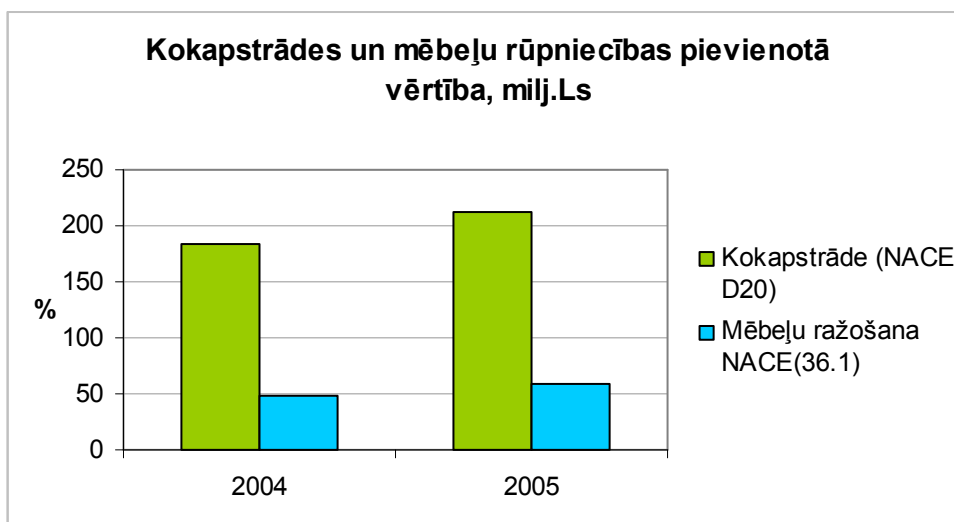

Statistika nesniedz datus par koka amatniecības izstrādājumu izlaides apjomiem, taču ievērtējot iespējamo koka amatniecībā strādājošo skaitu attiecīgajā kokrūpniecības apakšnozarē un aplēses par produkcijas izlaidi uz vienu strādājošo, var secināt, ka koka amatnieku devums produkcijas izlaidē apskatīto kokrūpniecības apakšnozaru izlaidē nav liels un starp nozarēm atšķirīgs. Ja koka celtniecības un galdniecības gadam celtniecības un galdniecības izstrādājumu ražošana tas nevarētu pārsniegt 5-6%, tad koka taras ražošanā tas varētu būt 1% līmenī. Mēbeļu rūpniecības izlaidē amatnieku īpatsvars varētu būt ap 3%, bet pārējo koka izstrādājumu ražošanā ap 5%.

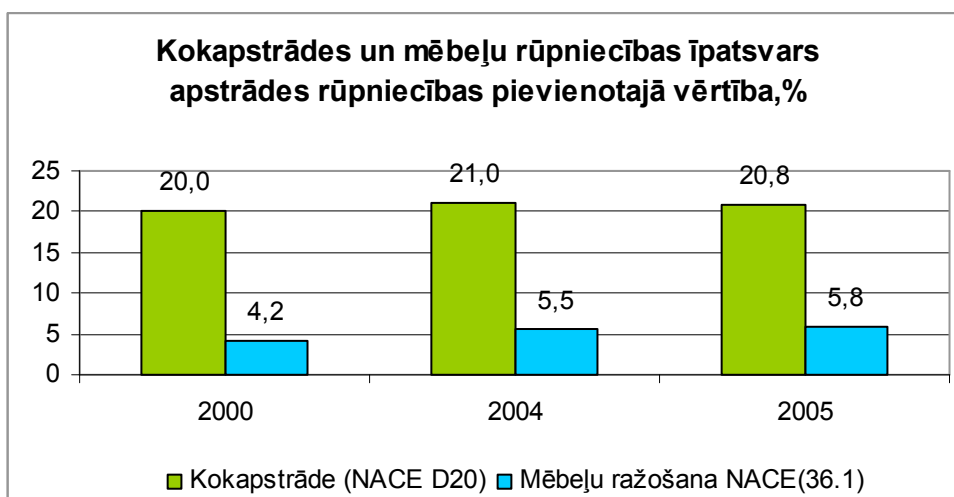
Datu trūkuma dēļ nav iespējams precīzi novērtēt koka amatniecības ieguldījumu kokrūpniecības pievienotajā vērtībā un pievienotās vērtības dinamiku, taču kokrūpniecības apakšnozaru - mēbeļu rūpniecības un kokapstrādes, kurās tostarp ražo arī koka amatniecības izstrādājumus, pievienotā vērtība pieaug. Mēbeļu rūpniecības pievienotā vērtība 2005.gadā salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu faktiskajā cenās pieauga par 22%, kamēr kokapstrādes pievienotā vērtība par 15%. Salīdzinoši apstrādes rūpniecības pievienotā vērtība 2005.gadā salīdzinājumā ar 2004.gadu pieauga par 16%. Kokapstrādes pievienotā vērtība 2005.gadā bija 212 milj. latu.

Dinamiski attīstoties mēbeļu rūpniecībai, pieaug tās īpatsvars apstrādes rūpniecībā. Mēbeļu rūpniecības īpatsvars apstrādes rūpniecībā piecu gadu laikā izaudzis no 4,2% 2000.gadā līdz 5,8% 2005.gadā.

4.8.attēls

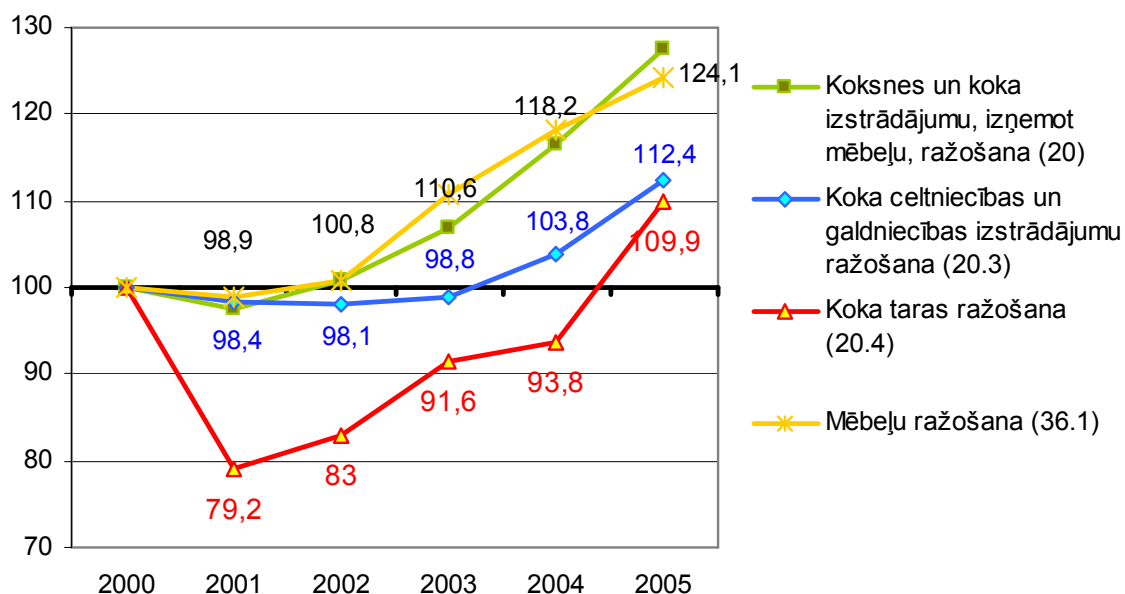
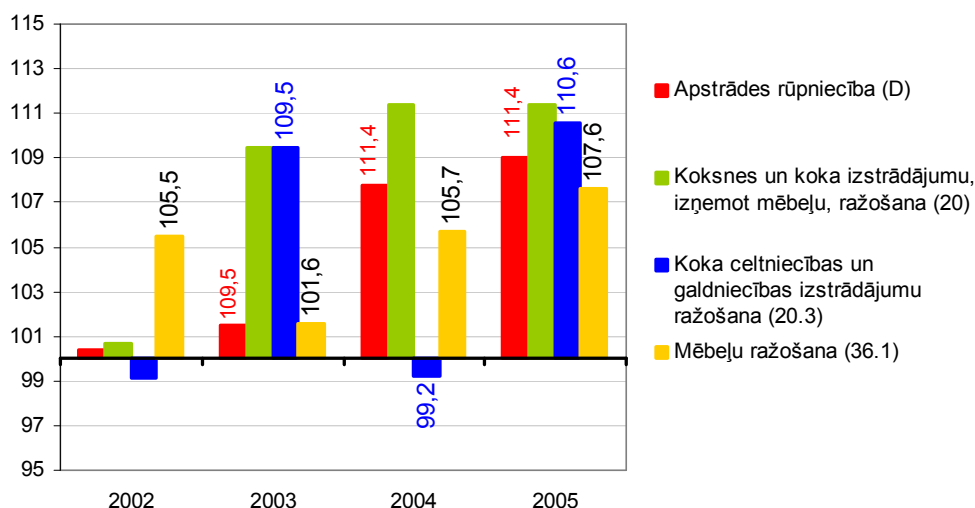
4.9.attēls

2001., 2002. un 2003.gads iezīmējās ar to, ka celtniecības un galdniecības izstrādājumu ražošanas un koka taras ražošanas nozaru produkcijas cenas, par kurām tās patērētājiem pārdeva ražotāji, nevis pieauga, bet samazinājās. 2001.gadā samazinājās egles taras kluču iepirkuma cenas, bet bērza un priedes taras kluču cenu pieaugums bija ļoti niecīgs. Arī nākamajos gados līdz pat 2003.gadam koka taras kluču cenu kāpums bija mērens, kas ļāva koka taras ražotājiem, neskatoties uz to, ka koka taras produkcijai ražotāju cenas no 2001-2004.gadam bija zemākas nekā 2000.gadā, gūt peļņu un palielināt ražošanas apjomu. Mēbeļu ražošanā un kokapstrādē kopumā sākot no 2003.gada ražotāju cenas uzrāda pārliecinošu kāpumu.

Pēdējos gados straujāk auga ražotāju cenas vietējā tirgū realizētai kokapstrādes produkcijai. No 2002. gada līdz 2005. gadam ražotāju cenas kokapstrādes produkcijai gadā pieauga vidēji par 8,2%, koka celtniecības un galdniecības izstrādājumiem – par 4,5%, cenu straujo pieaugumu veicināja iekšzemes pieprasījuma kāpums, tas liecina par labvēlīgu situāciju amatniekiem, kas galvenokārt savu produkciju realizē vietējā tirgū.

Ražotāju cenu indeksi (2000=100)

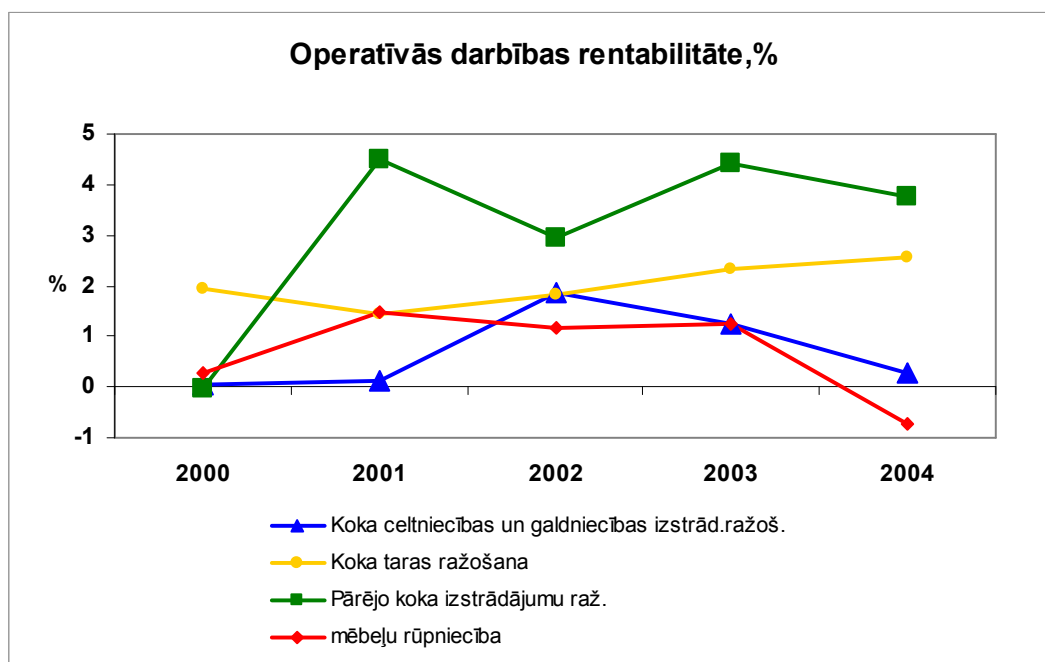
Ražotāju cenu indeksi vietējā tirgū realizētai produkcijai
(% pret iepriekšējo gadu)

Mēbeļu rūpniecības produkcijai, pateicoties augstākam ārvalstu pieprasījumam, cenas straujāk auga eksportētajai produkcijai.

No kokapstrādes apakšnozarēm, kurās pārstāvēta koka amatniecība, 2004.gadā visaugstākā ražošanas un realizācijas efektivitāte ienākumu radīšanā bija pārējo koka izstrādājumu ražošanas uzņēmumiem. Starp Centrālās statistikas pārvaldes aptaujātajiem apakšnozares uzņēmumiem vidējā rentabilitāte bija 3,7% (tas ir pusei no aptaujātajiem uzņēmumiem rentabilitāte bija mazāka vai vienāda ar 3,7%, savukārt otrai pusei – lielāka vai vienāda ar 3,7%). Koka taras ražošanā vidējā operatīvās darbības rentabilitāte bija 2,58%, savukārt koka celtniecības un galdniecības izstrādājumu ražošanas uzņēmumiem tā bija ļoti zema – puse uzņēmumu bija vai nu nerentabli,

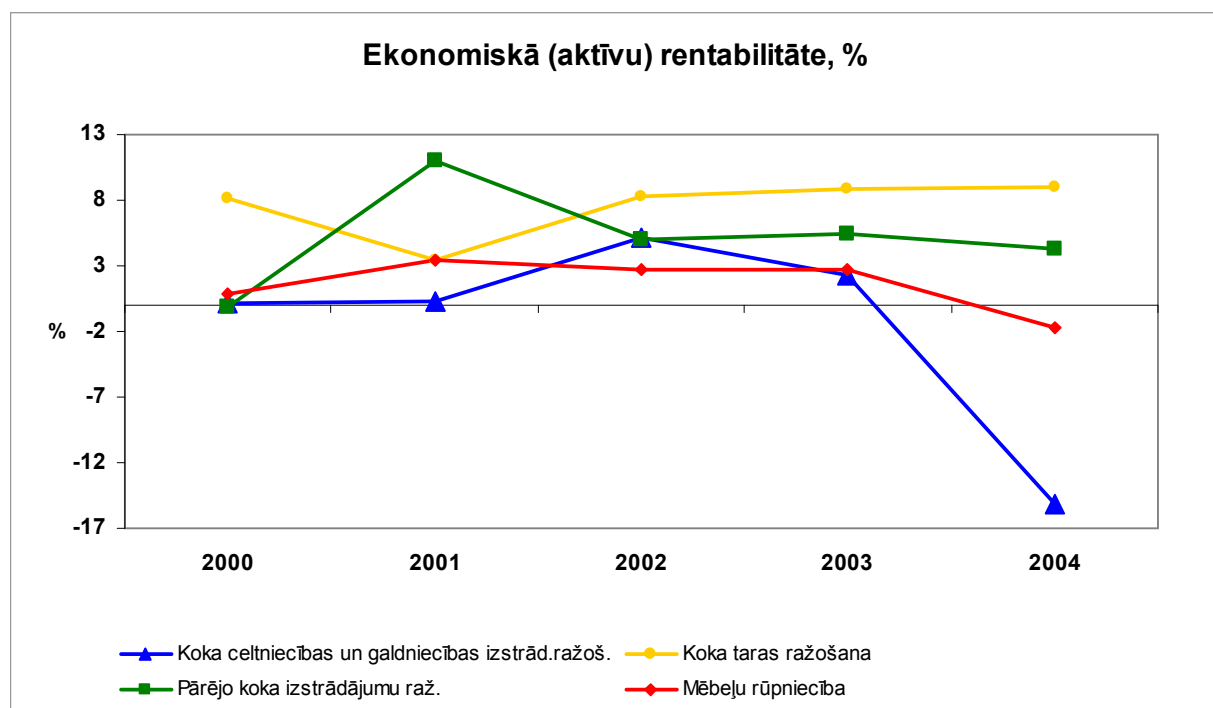
vai ar ļoti zemu rentabilitātes līmeni. Mēbeļu rūpniecībā vidējā rentabilitāte bija -0,31%, tātad puse no aptaujātajiem uzņēmumiem bija nerentabli.

4.12.attēls

Augsta ekonomiskā jeb aktīvu rentabilitāte 2004.gadā bija koka taras izstrādājumu ražošanā un pārējo koka izstrādājumu ražošanā. Pusei no aptaujātajiem koka taras ražošanas uzņēmumiem ekonomiskās rentabilitātes līmenis bija vienāds vai lielāks par 9%, bet pusei no pārējo koka izstrādājumu ražošanas uzņēmumiem vienāds vai lielāks par 4,31%. Neefektīvi savus aktīvus 2004.gadā izmantoja koka celtniecības un galdniecības izstrādājumu ražošanas uzņēmumi un mēbeļu rūpniecības uzņēmumi, un vismaz puse šo aptaujāto uzņēmumu cieta zaudējumus, t.i. to rentabilitāte bija negatīva.

4.13.attēls

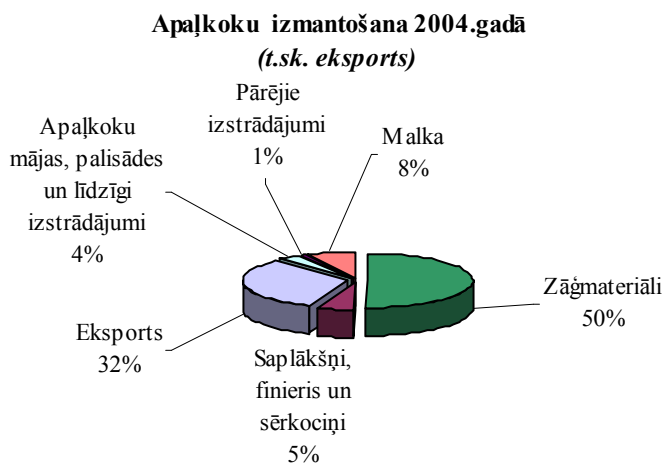

6. Galveno ražošanas faktoru raksturojums

6.1 Izejmateriāli

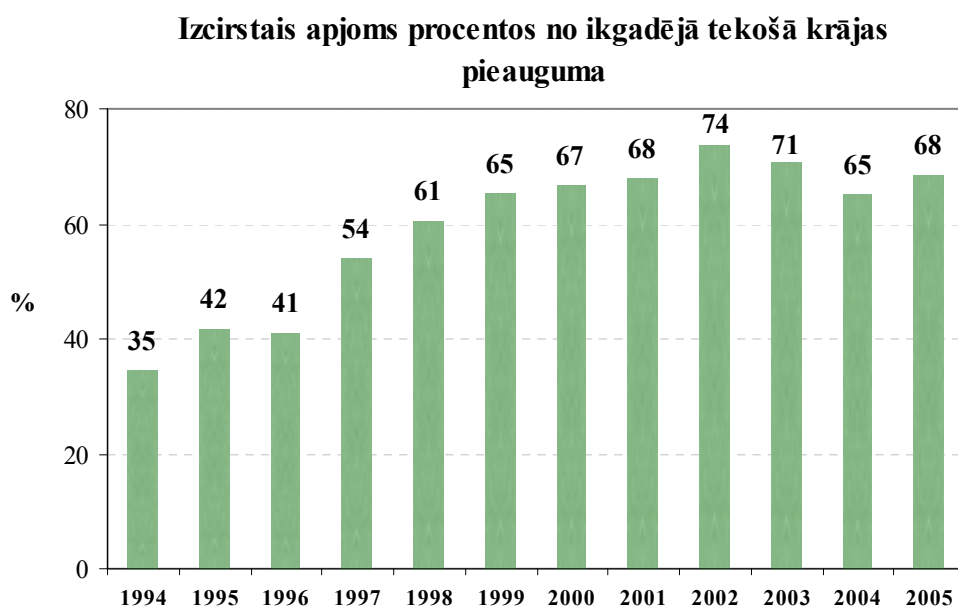
Amatniecības koksnes izstrādājumu, tajā skaitā mēbeļu ražošanā pamatā bāzējas uz vietējo galveno izejmateriālu izmantošanu. Lielākoties tie ir zāgmateriāli, taču tiek izmantoti arī apaļkoki un pīšanai noderīgi materiāli. 90-to gadu sākumā meža nozares produkcijas eksporta struktūrā lielu daļu aizņēma apaļkoki. Tagad šī situācija ir mainījusies, jo arvien vairāk tie tiek izmantoti jaunas produkcijas ražošanai, tajā skaitā zāgmateriālu ražošanai.

5.1.attēls

Tātad svarīgs nosacījums ir apaļkoku pieejamība zāgmateriālu ražošanai. Mežu platība Latvijā ir 45% no visas teritorijas un koku kopkrāja pēdējo 20 gadu laikā ir palielinājusies par 200 miljoniem m³. Kaut gan ir palielinājušies arī ciršanas apjomi, ikgadējais pieaugums netiek pārsniegts.

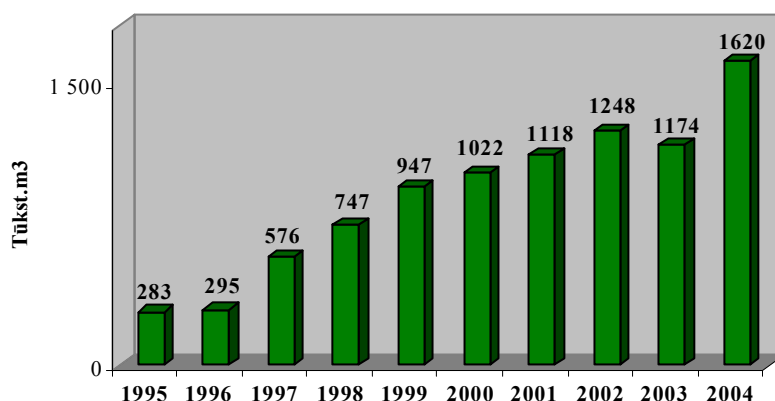
5.2.attēls

Kaut gan joprojām lielākā daļa no saražotajiem zāģmateriāliem tiek eksportēta, pēdējo triju gadu laikā šī daļa ir nostabilizējusies un eksporta pieaugums vairs nav vērojams. Zāģmateriālu izmantošana vietējā tirgū ar katru gadu pieaug, 2005. gadā sasniedzot vairāk kā 1 milj.m3.

5.3.attēls

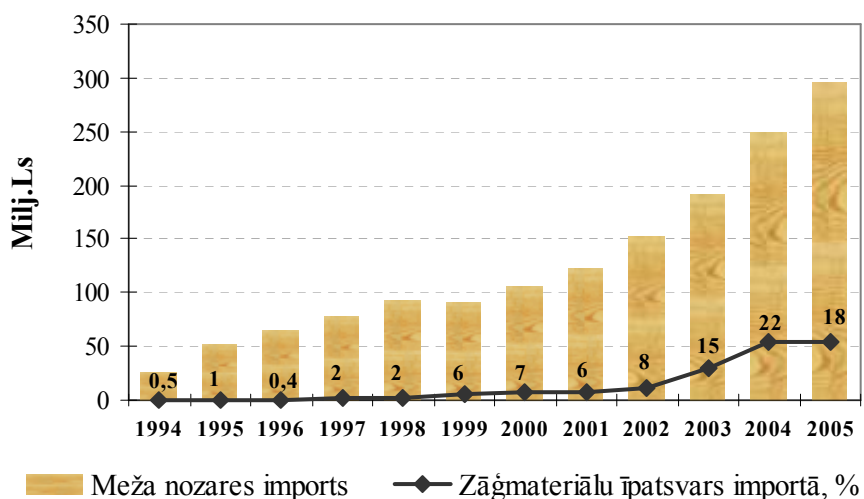
Zāģmateriālu patēriņš

Pēdējos gados pieaug apaļkoku un zāģmateriālu imports, kurus lielākoties izmanto dažādu sagatavju un citu dimensiju zāģmateriālu ražošanai.

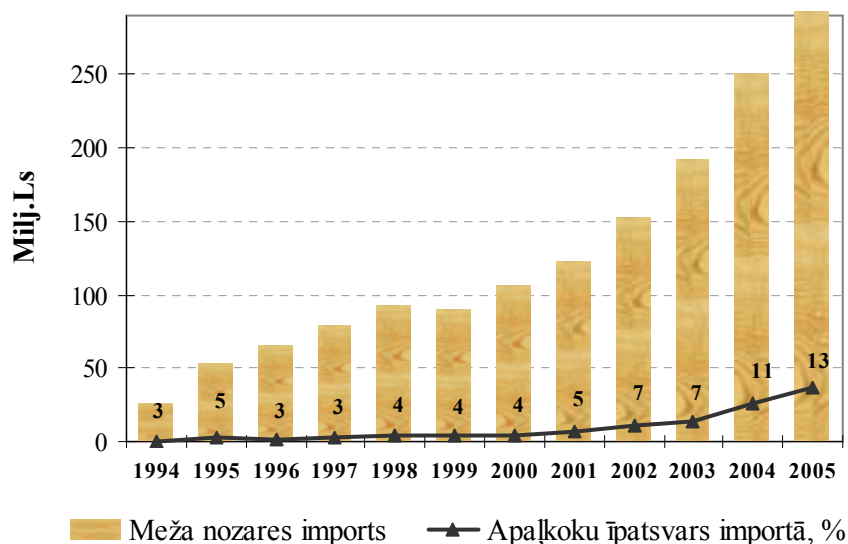
5.4.attēls

Zāģmateriālu īpatsvars meža nozares importā

5.5.attēls

Apāļkoku īpatsvars meža nozares importā, %

Pa izlietojuma veidiem iekšējā tirgū zāgmateriālu patēriņš sadalās sekojošās galvenajās grupās - mēbelēm un masīvkoksnes plātnēm apmēram 31%, māju būvei un būvelementu ražošanai apmēram 46%, galdniecības un sadzīves priekšmetu ražošanai apmēram 23%.

6.2 Darbaspēka raksturojums

Darbaspēka raksturojums galvenokārt dots CSP publicētos datos par darbaspēka, tā izmaksu struktūras un profesiju apsekojumu rezultātiem, CSP mājas lapā www.csb.gov.lv esošajā informācijā un datu bāzēs, periodiski atjaunojamā Latvijas kokrūpniecības uzņēmumu sarakstā un par nozari ir ZM meža resursu departamentā esošajos materiālos. Saistībā ar darbaspēka raksturojumu veikti pētījumi gan profesiju (saskaņā ar 1998. gadā apstiprināto LR profesiju klasifikatoru, kas veidots adaptējot starptautisko standartizēto profesiju klasifikāciju ISCO) gan ekonomiskās darbības veidu (NACE) griezumā. Dati par iedzīvotāju nodarbinātību sastopami jau no 1990. gada izdotajās „Latvijas statistikas gadagrāmatās” (37;38).

Visi minētie informācijas avoti darbaspēku parāda NACE sekciju, apakšsekciju un retāk nodaļu ietvaros un dod ieskatu par nodarbinātības dinamiku tautsaimniecības galveno nozaru, gadu un dzimumu griezumā, bet nesatur informāciju par apakšnozarēm. Piemēram, kokapstrāde iekļauta apstrādājošās rūpniecības sastāvā un nav neviena pieturas punkta, lai to kaut nosacīti izdalītu, nemaz nerunājot par atsevišķām apstrādes nozarēm, profesijām vai amatniecības skatījumā. Tikpat vispārīgi ir arī dati par darba samaksu.

Lai iegūtu detalizētu informāciju par situāciju Latvijas darba tirgū un iedzīvotāju ekonomisko aktivitāti, sākot ar 1995. gadu tiek veikts darbaspēka izlases veida apsekojums (8;9;10;11;12;13;14), kas sniedz informāciju par iedzīvotāju skaitu sadalījumā pēc dažādām pazīmēm (dzimuma, vecuma, izglītības, dzīves vietas, nodarbinātības statusa, veicamā darba veida, darba vietas ekonomiskās darbības veida, tās atrašanās vietas un īpašuma formas, amatiem un profesijām, nostrādātā laika u.tml.) un nodrošina iegūtās informācijas salīdzināmību ar citām valstīm. Tomēr arī šie apsekojumi nedod iespēju raksturot darbaspēka stāvokli amatniecībā.

Ievērojot ar mežiem saistīto nozaru būtisko nozīmi Latvijas ekonomikā CSP 1997. gadā izdarīja padziļinātu aptauju (22) par produkcijas izlaidi un strādājošo skaitu, ņemot vērā arī apskatu par reģioniem rajonu mērogā. Tik detalizēti dati nav publicēti līdz šim. Diemžēl šie dati nesaturēja norādes par sadalījumu NACE grupu un klašu līmenī, profesijām un darba samaksu.

2004. un 2005. gadā CSP sagatavoja izdevumus par profesiju apsekojuma rezultātiem Latvijā, kuri bez galvenajiem rādītājiem ietver datus par pilna un nepilna darba laika darbinieku skaitu, viņu vidējo bruto darba samaksu mēnesī un stundā pa profesijām un pēc dzimuma, aizejot līdz mazo grupu un dažos gadījumos pat līdz atsevišķo grupu līmenim. Diemžēl tikai pamatgrupu līmenī darbinieku skaits un darba samaksa vienlaicīgi apskatīta pa profesijām un ekonomiskās darbības veidiem, bet nodarbināto skaits un darba samaksa reģionos tikai pa profesiju pamatgrupām. Apsekojums aptvēra visas jebkuras īpašuma formas komercsabiedrības, kā arī zemnieku un zvejnieku saimniecības ar darbinieku skaitu 50 un vairāk. Komercsabiedrības un individuālos komersantus, kuros ir mazāk par 50 darbiniekiem, apsekoja izlases veidā, lietojot vienkāršo gadījumizlasi pēc ekonomiskās darbības veida (NACE) un darbinieku skaita, un pēc tam vispārināja ar svaru koeficientu palīdzību uz visu ģenerālkopu. Tātad šis apsekojums neaptvēra tikai nosacīti aptvēra amatniecības uzņēmumus.

Kā redzams no 3.1. un 3.2. tabulām amatniecības uzņēmumi pārsvarā ietilpst profesiju klasifikatora 7. pamatgrupā „Kvalificēti strādnieki un amatnieki”. Tās ir profesijas, kur nepieciešamas zināšanas, pieredze un amata prasme, kā arī spēja orientēties darba procesā izmantojamos materiālos, darba rīkos un tehnoloģijā. Pamatuzdevums ir prast izvēlēties izejvielas, materiālus, konstruēt izstrādājumus, ražot produkciju, kā arī amatniecības (roku darba) preces.

No lielā pētījuma uz amatniecību var attiecināt tikai datus par atsevišķām PK grupām:

- 7124 - namdari un galdnieki,
- 7422 - mēbeļu un citu koka izstrādājumu ražotāji,

kā arī gūt priekšstatu par apakšgrupu 74 „Citi radniecīgu profesiju strādnieki un amatnieki”. Tomēr šis priekšstats būtu pārāk vispārīgs, jo minētā apakšgrupa bez rūpniecībā nodarbinātiem ietver arī visas citas amatniecības nozares, kā pārtikas produktu ražotājus, audumu, apģērbu un apavu izgatavotājus, kažokādu izstrādātājus un citu profesiju pārstāvjus. Pat nosacītu pieņēmumu veidā nav iespējams atainot datus par amatnieku īpatsvaru 3.1. un 3.2. tabulās norādītām amatniecības kokapstrādes atsevišķām grupām. Izejot no minēto apsekojumu nepilnībām attiecībā uz amatniecību, uzņēmumu un to darbinieku skaitā 3.2. sadaļā minētajā vērtējumā nevar izdarīt pienācīgas korekcijas, bet to sniegtie dati izmantoti, lai vidēji raksturotu darbinieku atalgojumu nozarē un pa profesiju grupām.

Darbinieku atalgojums 2005. gadā nozarē un pa profesiju grupām apkopots 5.1. tabulā, kurā redzami dati par vidējo bruto darba samaksu mēnesī pa profesiju grupām un dzimumiem. Ieskatu par vidējā bruto darba samaksu mēnesī sniedz 5.2 tabula, kurā dotā apmaksa nozarē nosacīti var tikt pieņemta kā vidējā pa visu pamatgrupu, kuras sastāvā tā atrodas. Minētās tabulās redzamas arī apmaksas atšķirības pa dzimumiem un reģioniem profesiju pamatgrupu līmenī. Bruto darba samaksa 7. pamatgrupā „Kvalificēti strādnieki un amatnieki”, kurā ietilpst lielākais nozares darbinieku skaits, sadalījumā pa reģioniem un dzimumiem dota 5.6. attēlā.

5.1. tabula

Vidējā bruto darba samaksa mēnesī pa profesiju grupām 2005. gadā

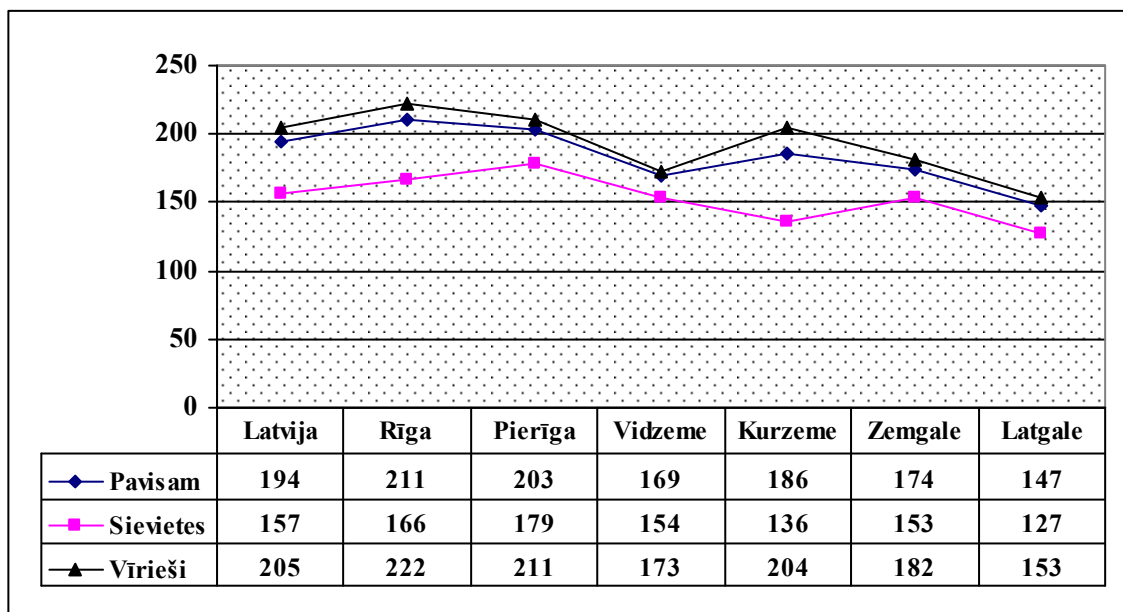
Profesijas	Kods	Vidējā bruto darba samaksa mēnesī, Ls				
		Sievietes	Vīrieši	Pavisam	Siev. un vīr. Samaksas attiecība, %	% no visām profesijām
Mēbeļu un citu koksnes izstrādājumu ražotāji	7422	176.36	162.5	165.6	108.5	69.9
Kokapstrādes strādnieki un mēbeļu izgatavotāji	742	169.77	162.93	164.39	104.2	69.4
Namdari un galdnieki	7124	127.74	163.94	163.63	77.9	69.1
Visas profesijas	I – 9	215.18	260.85	236.81	82.5	100.0

5.2. tabula

Vidējā bruto darba samaksa mēnesī (Ls) profesiju pamatgrupās reģionos 2005. gadā

Profesijas	Kods	Darbinieki	Latvija	Rīga	Pierīga	Vidzeme	Kurzeme	Zemgale	Latgale
Kvalificēti strādnieki un amatnieki	7	Sievietes	156,63	165,63	179,35	153,59	136,36	153,37	127,35
		Vīrieši	205,32	222,04	210,85	173,31	204,33	182,35	152,91
		Pavisam	194,44	211,25	203,42	168,98	186,00	173,75	146,70
Visas profesijas	1 - 9	Sievietes	215,18	237,80	205,73	185,87	184,4	190,26	172,84
		Vīrieši	260,85	295,42	250,33	199,91	227,72	209,9	178,23
		Pavisam	236,81	265,62	226,44	192,32	205,43	199,15	175,23

Bruto darba samaksa kvalificētiem strādniekiem un amatniekiem 2005. gadā

Visā tautsaimniecībā nodarbināto profesiju vidējā darba samaksa 2005. gadā bija 237 Ls mēnesī, pie kam vīriešiem par 24 Ls lielāka, bet sievietēm par 22 Ls mazāka. Attiecībā uz kvalificētu strādnieku un amatnieku pamatgrupu saskatāmas būtiskas novirzes. Absolūti viszemākais atalgojums sievietēm bija namdaru un galdnieku profesijā – 128 Ls mēnesī. Profesijās, kas aptver lielāko daļu no nozares amatniecībā nodarbinātiem, kā mēbeļu un citu koksnes izstrādājumu izgatavošana, darba atalgojums sievietēm ir attiecīgi par 9 % lielāks kā vīriešiem, kas absolūtās vienībās sastāda 13 Ls.

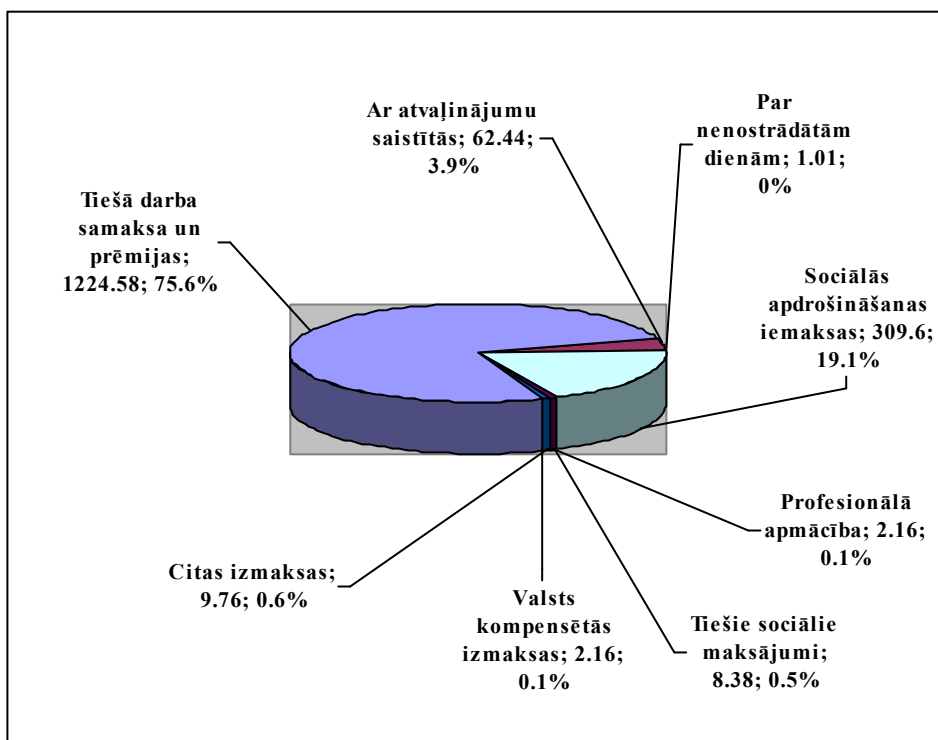
Darba samaksu pa reģioniem diemžēl var izvērtēt tikai profesiju pamatgrupu līmenī, pieņemot, ka to likumsakarības attiecas arī uz nozari. Šajā sakarībā minēto vidējo samaksu visās tautsaimniecības nozarēs 2005. gadā - 237 Ls mēnesī Rīga pārsniedza par 29 Ls, bet pārējie reģioni nerasniedza. Latgalē samaksa bija tikai 175 Ls. Kvalificētu strādnieku un amatnieku pamatgrupa darba samaksā atpalika no vidējā Latvijas līmeņa par 43 Ls jeb 18 %, tai skaitā Rīgā par 26 Ls, bet Latgalē pat par 90 Ls.

Svarīga ir darbaspēka **izmaksu struktūra**. Diemžēl tādi pētījumi izdarīti tikai divas reizes 2000. un 2004. gadā un tikai pa ekonomiskās darbības veidu sekcijām (12;13). Apstrādes rūpniecībā, kuras sastāvā amatniecības uzņēmumi pieskaitāmi pie uzņēmumu lieluma grupas ar darbinieku skaitu mazāku par 10, darbaspēka izmaksas 2004. gadā 1617,93 Ls sadalās šādi (5.7. attēls):

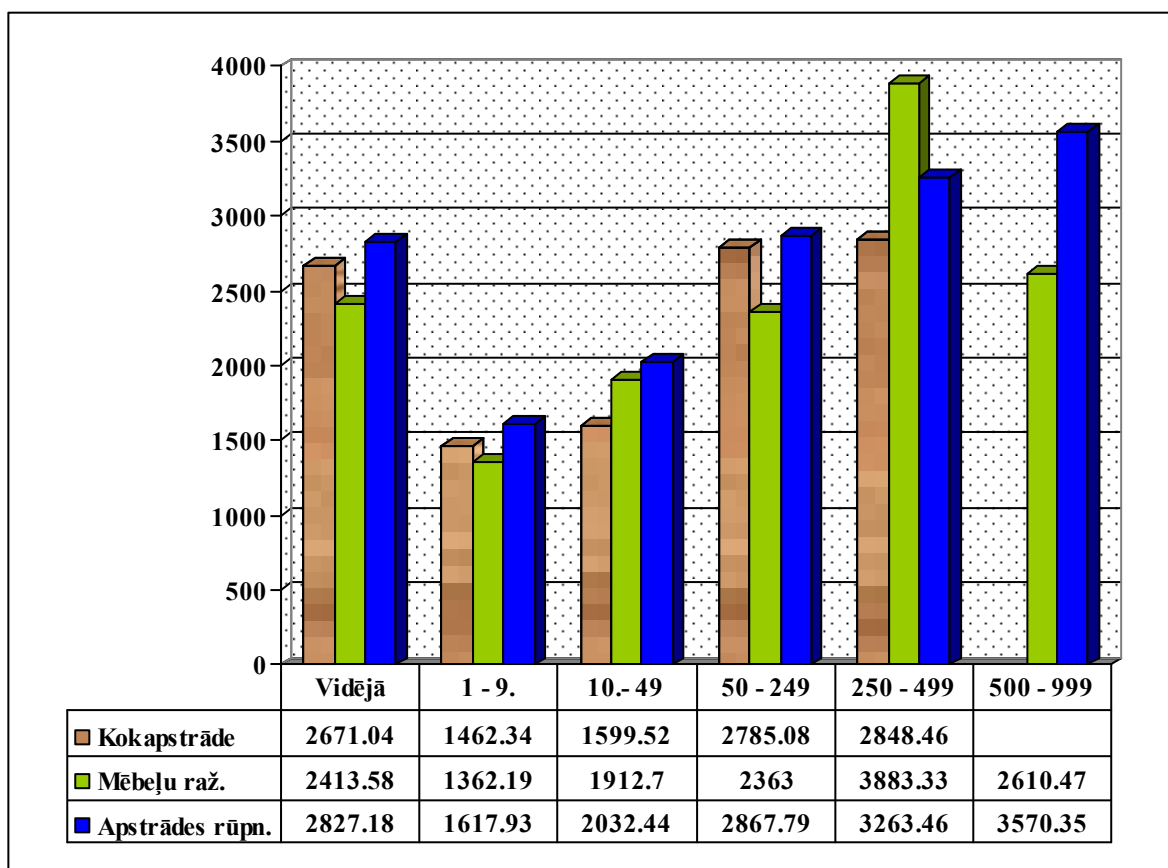
- tiešā darba samaksa, piemaksas un prēmijas – 1224,53 Ls – 75,68 %,
- darba devēja sociālās apdrošināšanas iemaksas – 309,60 Ls – 19,14 %,
- ar atvaļinājumu saistītās izmaksas – 62,44 Ls - 3,86 %,
- darba devēja tiešie sociālie maksājumi darbiniekiem – 8,38 Ls – 0,52 %,
- samaksa par nenostādītām dienām – 1,01 Ls - 0,06 %,
- profesionālā apmācība – 2,16 Ls - 0,13 %,
- valsts kompensētās izmaksas – 2,16 Ls - 0,13 %,
- citas darba devēja izmaksas – 9,76 Ls - 0,6 %.

Salīdzinot 2000. gadā izmaksas bija 1134,61 Ls un to sadalījums redzams 176. pielikumā.

**Amatniecības uzņēmuma darbaspēka izmaksu struktūra 1 darbiniekam gadā
apstrādes rūpniecības ietvaros 2004. gadā, Ls;%**

**Vidējās darbaspēka izmaksas apstrādes un kokapstrādes rūpniecībā
uzņēmumu grupās pēc darbinieku skaita 2004. gadā, Ls**

Darbaspēka izmaksu sadalījums atkarīgs no nodarbināto skaita un pieaug līdz ar to. Kā redzams 5.8 attēlā, apstrādes rūpniecības uzņēmumos kopumā ar darbinieku skaitu mazāk par 10, izmaksas ir tikai 57 % no vidējās, ar darbinieku skaitu 10 – 49 – 72 %, ar darbinieku skaitu 50 – 249 – 101 %, ar darbinieku skaitu 250 – 499 – 115 %, ar darbinieku skaitu 500 – 999 – 126 %. Kokapstrādē un mēbeļu ražošanā visās uzņēmumu grupās (izņemot mēbeļu ražošanas uzņēmumus ar darbinieku skaitu 250 – 499), darbaspēka izmaksas ir zem vidējās apstrādes rūpniecības NACE sekcijā. Vislielākās darbaspēka izmaksas ir uzņēmumu grupā ar 250 – 499 darbiniekiem. Tomēr mēbeļu ražošanas uzņēmumos tās ir par 1035 Ls augstākas kā kokapstrādē. Darbaspēka izmaksu izmaiņas salīdzinājumā ar 2000 gadu var konstatēt apskatot 178. pielikuma attēlu.

Savukārt mēbeļu ražošanas uzņēmumos ar darbinieku skaitu 1 – 9 tās ir 2,9 reizes mazākas, bet ar darbinieku skaitu 10 – 49 – 2 reizes mazākas, kā grupā ar 250 – 499 darbiniekiem. Kokapstrādē minēto abu uzņēmumu grupu darbaspēka izmaksas attiecīgi ir 1,9 un 1,8 reizes mazākas, kā grupā ar 250 – 499 darbiniekiem. No tā redzams, ka ~ 40 % no visiem meža nozares darbiniekiem darbaspēka izmaksas ir ievērojami mazākas, kā pārējās nozares uzņēmumu grupās un apstrādes rūpniecībā kopumā, kas nav adekvāti šo uzņēmumu darbinieku ieguldījumam.

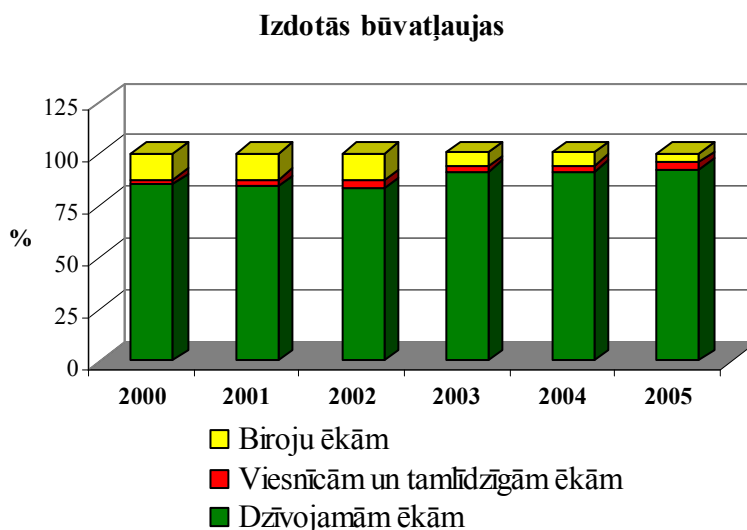
Tātad vairumam amatniecības uzņēmumu darbaspēka izmaksas ir viszemākās salīdzinot ar citām līdzīgām kokapstrādes un mēbeļu ražotāju grupām, kā arī zemākas par vidējām izmaksām apstrādes rūpniecībā kopumā.

7. Atbalstošo un saistīto nozaru iespaids

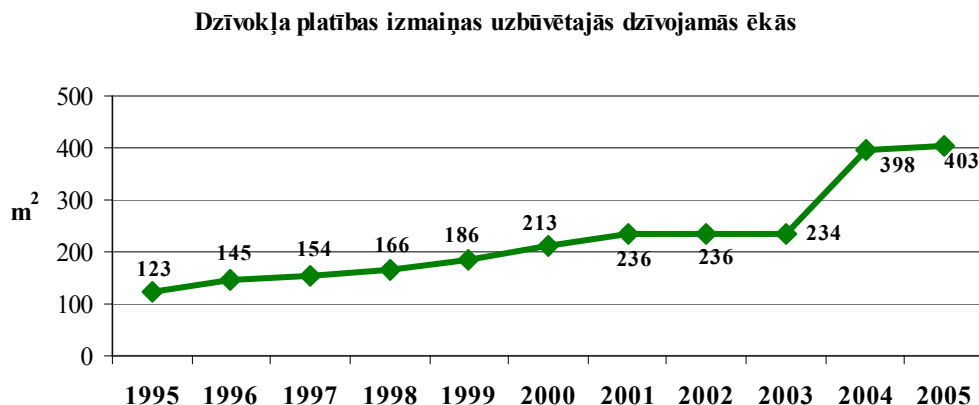
7.1 Būvniecība

Pēdējo trīs gadu laikā izdoto būvatļauju struktūrā ar 92% dominē dzīvojamās ēkas, uzsvāru liekot uz viendzīvokļa ēkām.

6.1.attēls

Koka mājas, pārējo māju veidu struktūrā, aizņem 12,6%. To īpatsvars gada laikā pieaug nedaudz virs 1%. Pieaug lauku teritorijā būvēto māju skaits. No 2005.gadā uzbūvētajām koka mājām 70,9% ir uzbūvētas lauku teritorijā. Tā kā būvorganizācijas lielākoties būvē pilsētās, tad lauku teritorijās šīs koka būves varētu būt amatnieku veikums. Kopumā 2005.gadā izsniegto būvatļauju skaits ir ievērojami pieaudzis salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu. Uzbūvētajās mājās gandrīz divas reizes ir palielinājusies viena dzīvokļa platība. Ja 1995.gadā tā bija 123.1m², tad 2005.gadā tā sasniedza 403 m².

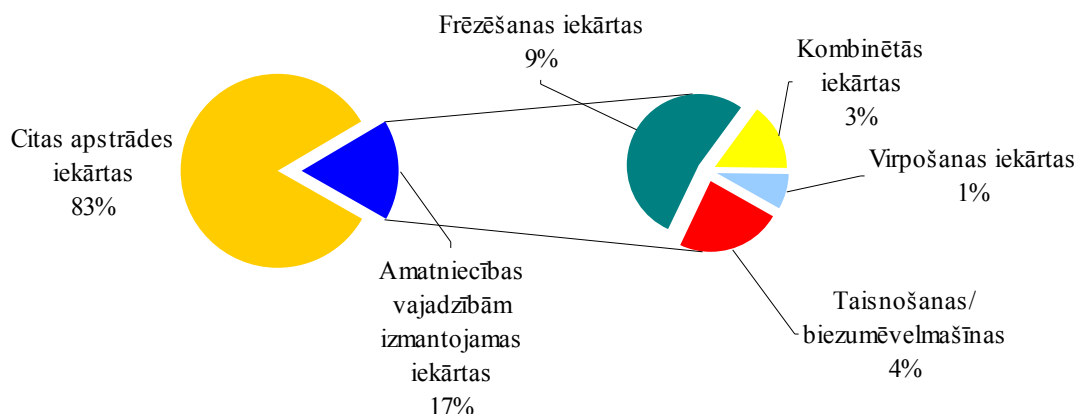

Tas nozīmē, ka mēbeļu iegādē būs iespējams orientēties uz individuālo vēlmju apmierināšanu, jo jaunbūvēm vairs nav jāreķinās ar tādu platību ierobežojumu kā agrāk un nākotnē būs pieprasījums pēc iebūvētajām mēbelēm. Kaut gan tiek pārbūvēti arī esošie standartmāju dzīvokļi, tur tomēr konstruktīvu īpatnību dēļ platību ierobežojumi pastāv. Kā vienu tā otru dzīvokļu īpašnieki aizvien vairāk meklē amatnieku pakalpojumus, lai apmierinātu individuālās vēlmes mājas iekārtošanā.

7.2 Mašīnbūve

Tā kā Latvijā koksnes izstrādājumu izgatavošanā ir senas tradīcijas, tad esošais tehnoloģiskais nodrošinājums ļauj izgatavot kvalitatīvus koksnes izstrādājumus. Neskatoties uz to, pēdējos desmit gados Latvijā ir ieviests ievērojams skaits modernu kokapstrādes iekārtu. No 1997.gada līdz iestāšanās ES Latvijā pavisam no ārzemēm ir ievestas 1407 kokapstrādes iekārtas, par kurām tika dzēsts PVN. Pēdējos gados pieauga dziļākas apstrādes iekārtu īpatsvars. To iekārtu, kas raksturīgas nelielu darbnīcu vajadzībām, īpatsvars kopējā ievesto iekārtu struktūrā aizņem 16,8%. Pie šāda tipa iekārtām tiek attiecinātas tādas kā taisnošanas ēvelmašīnas, vienkāršās frēzēšanas un virpošanas iekārtas, kā arī kombinētās iekārtas.

Importētās iekārtas, par kurām dzēsts PVN

Deviņdesmitajos gados, uzsākot Latvijā ražot iekārtas koksnes apstrādei, pārsvarā tās bija lentzāģmašīnas, kas vairāk domātas zāģmateriālu ražošanai. Šīs lentzāģmašīnas, ņemot vērā to

pieejamās cenas, ir izmantojamas arī amatnieku darbnīcās, jo dod iespēju individuāli izzāģēt vajadzīgo sagatavi. Pēdējos gados daži kokapstrādes iekārtu ražotāji, piem. SIA „Talsu tehnika”, ražo iekārtas, kas piemērotas galdnieku darbnīcām. Lai arī šīs iekārtas, salīdzinot ar ārzemēs ražotajām, ir lētākas, tomēr to iegāde, izvietošana un nodrošināšana ar enerģiju prasa samērā lielus līdzekļus, kas lielākai daļai amatnieku nav pieejami. Ņemot vērā, ka Latvijā darbojas vairākas iekārtu un instrumentu piegādātājas firmas, ir iespējams iegādāties plaša profila ārzemēs ražotus rokas instrumentus, koksnes apstrādei. Tiem var iegādāties arī dažādas palīgierīces, kas ļauj paplašināt to pielietojamību. Tā kā ārzemēs ražotie rokas instrumenti ir visai plaša profila un viegli pieejami, tad praktiski vietējo ražotāju nav. Diemžēl daļa ievesto rokas instrumentu kvalitāte ir zema un kalpošanas laiks īss.

8. Amatniecības koka izstrādājumu ārējā tirdzniecība

Ārējās tirdzniecības apgrozījumā amatniecības produkcija ir saistīta ar šādām KN preču grupām (5. pielikums).

No tabulas redzams, ka amatniecības piedāvāto preču klāsts ir ļoti plašs. Tomēr praktiski daudzas no minēto preču grupām vai nu vispār netiek eksportētas vai to apjoms ir tik niecīgs, ka nav ņemams vērā amatniecības izstrādājumu ārējās tirdzniecības raksturojumā, un ir nozīmīgs tikai atsevišķam uzņēmumam. Pēc apgrozījuma apjoma vērā ņemams ir tikai sekojošs KN preču pozīciju ārējās tirdzniecības apskats:

- pārējā meža nozares produkcija,
- pārējās koka mēbeles,
- citi koka izstrādājumi,
- ietvari gleznu, fotogrāfiju vai tml. priekšmetiem
- pārējie

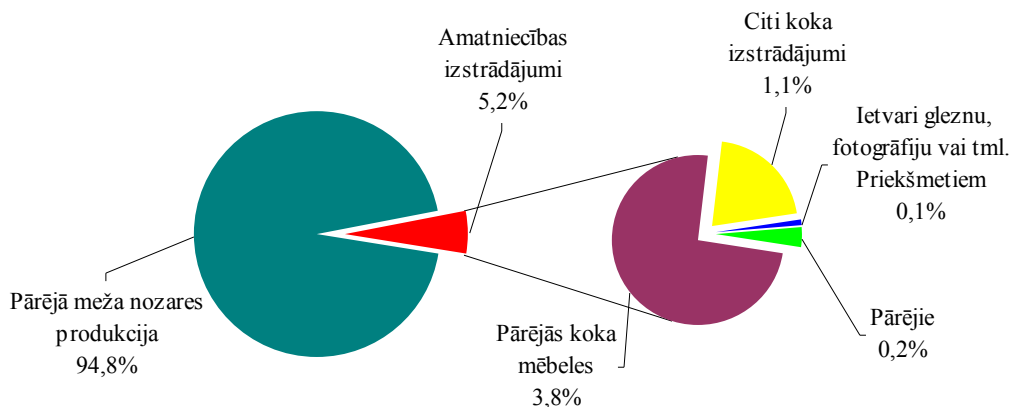
Meža nozares kopējā produkcijas eksportā pēdējo piecu gadu laikā amatnieku izstrādājumu īpatsvars no 5,2 % ir pieaudzis līdz 6%. Lielāko daļu šo produktu grupā aizņem izstrādājumi, kas attiecināmi pie grupas „pārējie”, jo tiem nav piemērojams esošais iedalījums. Tas arī liecina par to, ka izstrādājumu dažādība ir liela.

7.1. tabula

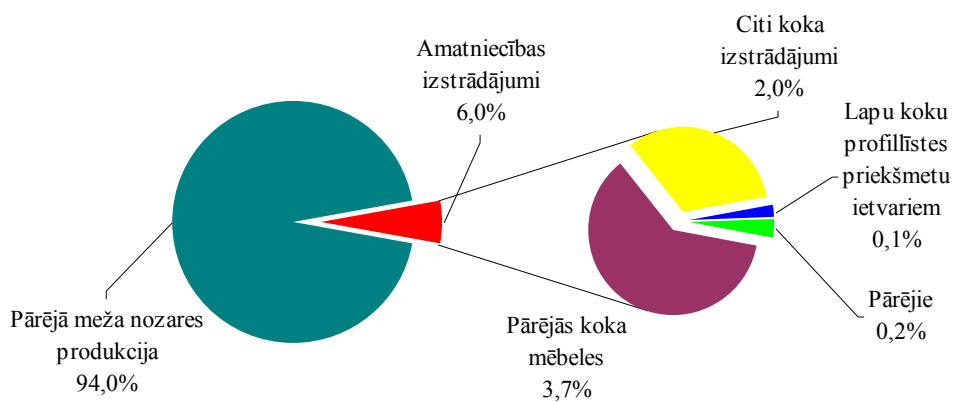
Meža nozares kopējā produkcijas eksporta apjoms

Nosaukums	Tūkst. Ls	
	2000	2005
Pārējā meža nozares produkcija	462628	782262
Pārējās koka mēbeles	18771	30515
Citi koka izstrādājumi	5197	16438
Ietvari gleznu, fotogrāfiju vai tml. priekšmetiem	309	
Lapu koku profillīstes priekšmetu ietvariem		892
Pārējie	897	1812

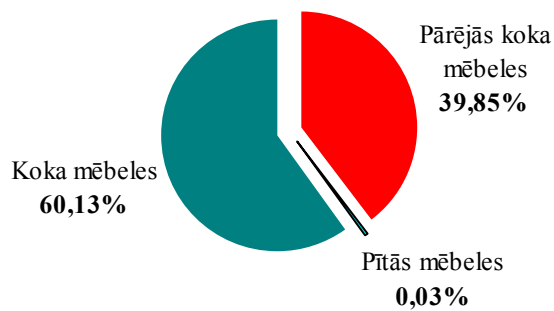
7.1. attēls

Meža nozares izveduma struktūra 2000.gadā

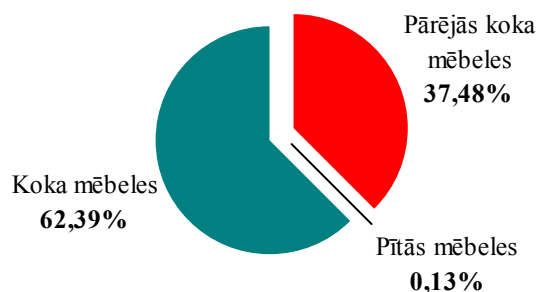
7.2. attēls

Meža nozares izveduma struktūra 2005.gadā

7.3. attēls

Mēbeļu izveduma struktūra 2000.gadā

Mēbeļu izveduma struktūra 2005.gadā

Neskatoties uz to, ka ir tendence kopējam izstrādājumu eksportam pieaugt, atsevišķu izstrādājumu eksports te pieaug te samazinās, vai uz kādu laiku izbeidzas pavisam, lai pēc tam atsāktos no jauna. Tas liek domāt, ka tie nav izstrādājumi, kas tiek ražoti masveidā, bet ir kāds konkrēts izstrādājuma pasūtījums, kas var gan atkārtoties, gan beigties. Tāpat kā mainās izstrādājumu apjoms un veids, mainās arī vienas vienības vērtība, gan pieaugot gan samazinoties, tas savukārt liek domāt, ka mainās apstrādes un apdares pakāpe.

Stabilākais un straujākais izstrādājumu eksporta pieaugums ir visām minēto produktu apakšgrupām, ar klasifikāciju „pārējie” izstrādājumi. Tā kā „pārējo izstrādājumu” grupā ir apvienoti visi tie izstrādājumi, kam nav iespējams piemērot pieņemto klasifikāciju, tad neiespējami noteikt cik dažādu variāciju izstrādājumu ir šajā grupā. Šī paša iemesla dēļ nav iespējams izsekot kā mainās variāciju īpatsvars un apjomi.

Viennozīmīgi nevar nosaukt arī svarīgāko valsti uz kuru tiek eksportēta lielākā daļa amatnieku izstrādājumus. Tā kā ir liela produkcijas dažādība, tad arī valstu skaits ir liels un pārliecinoša līdere nav neviena, taču lielākā izstrādājumu dažādība tiek eksportēta uz Vāciju, Lietuvu un Igauniju. Arī tas, ka produkcijas eksports uz kādu valsti gan pieaug, gan samazinās, liecina par to, ka tā nav masveida produkcija ar stabilu ražošanas apjomu, bet gan speciāli pasūtījumi. Arī eksporta valstu mainība liecina, ka tā nav masveida produkcija, kurai ir jau ilglaicīgs stabils noieta tirgus. Uz dažām valstīm ir tikai atsevišķi iepriekšminētās produkcijas sūtījumi, kas desmit gadu periodā neatjaunojas un izbeidzas pavisam. Taču jāatzīmē, ka valstu sarakstā parādās aizvien jauni valstu nosaukumi, pat Japāna un ASV, un grūti pateikt vai tas ir tūristu, vai specializēto izstāžu, vai arī kādu citu aktivitāšu nopelns.

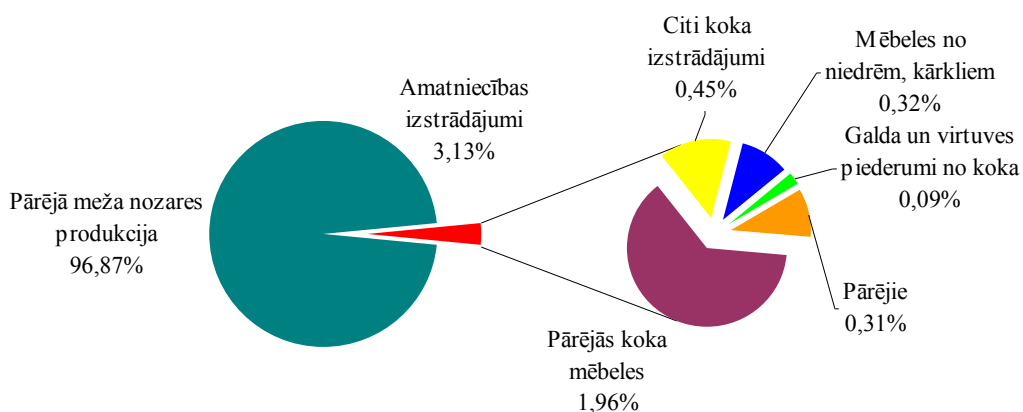
Tāpat kā jebkuru citu izstrādājumu, tā arī amatniecības izstrādājumu vietējais patēriņš un eksports, ietekmē izstrādājumu importu. Meža nozares kopējā produkcijas importā amatnieku izstrādājumu īpatsvars ir ievērojami mazāks, 2000.gadā – 3,13 % un 2005. gadā tas ir pat samazinājies līdz 2,5 %. Taču atšķirībā no izstrādājumu eksporta struktūras, 2000. gada importa struktūrā izstrādājumu dažādība ir neliela un lielāko daļu aizņem izstrādājumi klasifikācijas grupā „pārējās koka mēbeles”. Lai arī 2005. gadā izstrādājumu īpatsvars kopējā nozares importā samazinās, izstrādājumu dažādība palielinās. Atšķirībā no pito mēbeļu eksporta, importa struktūrā aizņemtā niša ir 10 reizes lielāka un ievestais apjoms ir 5 reizes lielāks kā izvestais. Nevar noliegt, ka to ietekmē ievestās produkcijas vērtība, kas ir daudz zemāka, kā izvestajai. Te diezgan stabilas pozīcijas pēdējo 10 gadu periodā bija Itālijai, taču tieši pēdējos gados ļoti strauji palielinās imports no Polijas un Ķīnas, kaut gan tās īpatsvars pagaidām nav liels.

Lai arī importā notiek atsevišķu izstrādājumu apjoma svārstības, tomēr šīs svārstības ir daudz mazākas kā eksportā.

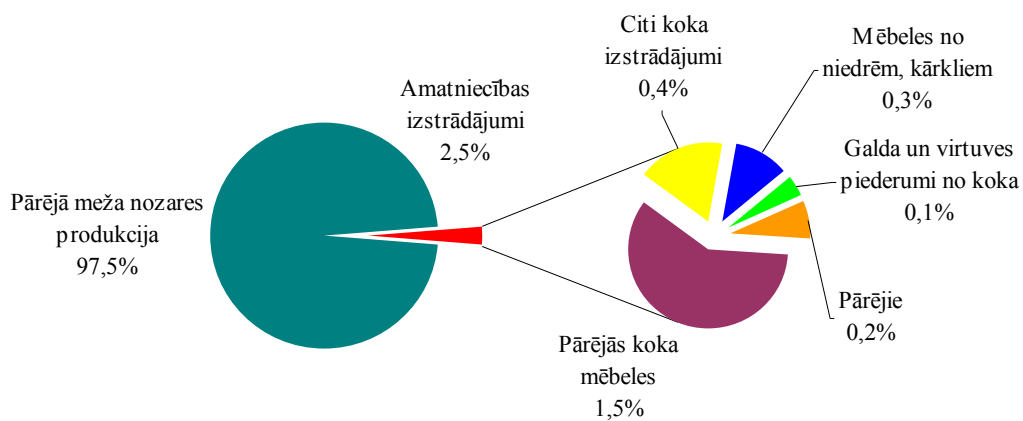
Meža nozares kopējā produkcijas importa apjoms

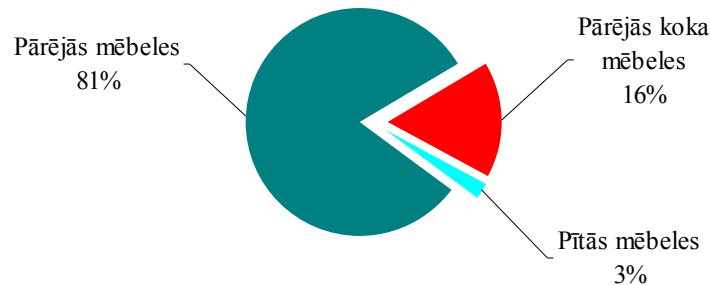
Nosaukums	Tūkst. Ls	
	2000	2005
Pārējā meža nozares produkcija	102479	287991
Pārējās koka mēbeles	2074	4400
Citi koka izstrādājumi	480	1303
Mēbeles no niedrēm, kārkliem	334	838
Galda un virtuves piederumi no koka	95	340
Pārējie	326	594

7.5. attēls

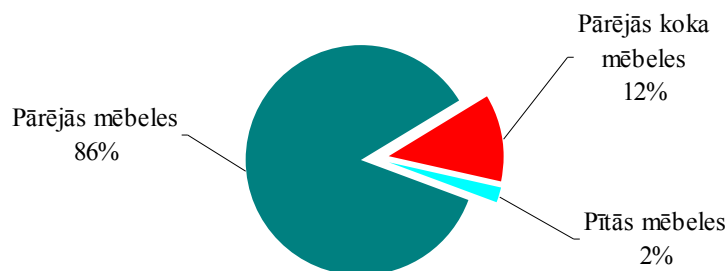
Meža nozares ievaduma struktūra 2000.gadā

7.6. attēls

Meža nozares ievaduma struktūra 2005.gadā

Mēbeļu ieveduma struktūra 2000.gadā

7.8. attēls

Mēbeļu ieveduma struktūra 2005.gadā

Tas liek domāt, ka ir izveidojies samērā stabils pieprasījums kādiem konkrētiem izstrādājumiem, taču izmaiņas valstu struktūrā ir tikpat lielas kā eksportā. Tas nozīmē, ka vai nu līdzīgi izstrādājumi tiek ražoti dažādās valstīs, vai arī mainās tikai piegādātāji, kas produkciju iepērk vienā un tajā pašā valstī. Vācija, Polija un Lietuva ir valstis, no kurām tiek ievesti vairāku nosaukumu izstrādājumi.

Amatniecības atsevišķu izstrādājumu un kopējais eksporta apjoms 2005. gadā dots 7.3. tabulā. Atšķirībā no citiem gadiem eksportā nav konstatēts sekojošu amatniecības izstrādājumu izvedums: koka konstruktori, dzīvniekveida koka rotaļlietas, koka saliekamie attēli. Redzams, ka kopējais apjoms sastāda 49,7 milj. Ls. No tā tiešie amatniecības izstrādājumi dod tikai 2,7 milj. Ls lielu ieguldījumu. Pārējo kokapstrādes izstrādājumu un pārējo mēbeļu eksportā amatniecības devums vērtējams ne vairāk par 10 %, kā rezultātā amatniecības kopējo ieguldījumu eksportā var pieņemt ne vairāk kā 7,4 milj. Ls apjomā.

Amatniecības atsevišķu izstrādājumu un kopējais eksporta apjoms 2005. gadā

Amatniecības izstrādājumi	Tūkst. LVL	LVL/kg
Skuju koku profillīstes gleznu, fotogrāfiju vai tml. priekšmetu ietvariem	263	1.37
Lapu koku profillīstes gleznu, fotogrāfiju vai tml. priekšmetu ietvariem	892	1.09
Ietvari gleznu, fotogrāfiju vai tml. priekšmetiem	193	2.58
Koka lādes, kastes un tml. tara	303	0.31
Mucas, toveri un tml. priekšmeti	7	2.12
Koka darbarīki, to korpusi, rokturi un tml. priekšmeti	296	1.70
Mozaīku parkets	69	1.22
Galda un virtuves piederumi no koka	349	0.84
Tropu koku galda un virtuves piederumi no koka	0.03	3.38
Koka statuetes un citādi dekoratīvie izstrādājumi	21	4.71
Tropu koku statuetes un citādi dekoratīvie izstrādājumi	0.01	1.13
Koka inkrustācijas un intarsijas	80	0.41
Koka lādītes un kārbīņas vai galda piederumi	105	3.31
Tropu koku lādītes un kārbīņas vai galda piederumi	0.04	1.40
Drēbju pakaramie no koka	20	1.21
Citi koka izstrādājumi *	16438	0.42
Pārējās koka mēbeles *	30515	0.98
Mēbeles no niedrēm, kārkliem vai tml. Materiāliem	107	2.62
Kopā	49658.08	

* amatniecības izstrādājumu apjoms rēķināms ne vairāk par 10 %

9. Eiropas valstu pieredze amatniecības organizēšanā

Mūsdienu Eiropā amatniecība ir otra lielākā tautsaimniecības nozare aiz rūpniecības. Amatniecības kā ražošanas veida atzīšana mūsdienu attīstīto valstu praksē ir sevi pozitīvi pierādījusi, tomēr tas nebūt neizslēdz amatniecības ciešu sadarbību ar rūpniecību un citām nozarēm piegādes un pakalpojumu jomā. Blakus lielrūpniecības uzņēmumiem šodienas ražošanas ciklā pastāv nelieli amatniecības uzņēmumi. Līdz ar tehnoloģijas attīstību rodas jaunas amatniecības nozares, mainās amatu raksturs, veidojas jauni amati. Sekojošais apskats sastādīts pēc informācijas avotu 16,17,58,59,60 un 61 datiem, izmantojot arī Vācijas federālo zemju, bet galvenokārt Vācijas Amatniecības Centrālās Savienības (ZDH) mājas lapās esošo informāciju.

ES pēc Eiropas kopienu komisijas ieteikumiem 2003/361/EK par MVU vai KMU, kuros ietilpst arī amatniecības uzņēmumi, tiek uzskatīti uzņēmumi ar mazāk nekā 250 darbiniekiem. ES šādi uzņēmumi ir ~ 23 miljoni, tie nodrošina apmēram 75 miljonus darba vietu un ir 99 % no visiem uzņēmumiem. MVU ir nozīmīga Eiropas rūpniecības daļa, tā nav mazsvarīga, jo dažās nozarēs, piemēram, tekstilrūpniecībā, celtniecībā vai mēbeļu ražošanā tie dod līdz 80 % nodarbinātības. MVU ir nozīmīgs uzņēmējdarbības iemaņu, radošas pieejas avots un dod savu ieguldījumu ekonomikas un sociālajā saliedētībā. Jaunā Izaugsmes un nodarbinātības partnerība īpaši uzver vajadzību uzlabot uzņēmējdarbības vidi, ņem vērā MVU rūpes un nodrošina tos ar pienācīgu atbalstu. MVU labvēlīga politika gan Kopienas, gan dalībvalstu līmenī kļūst arvien nozīmīgāka, lai atraisītu ES potenciālu.

Šo iemeslu dēļ Komisija piedāvā MVU politikā sākt jaunu posmu, ko īstenos, cieši sadarbojoties ar dalībvalstīm. Šis tā saucamais **jaunais impulss MVU politikai** izteikts Komisijas paziņojumā: Kopīgi pasākumi izaugsmes un nodarbinātības sekmēšanai: Kopienas Lisabonas programma, KOM (2005) 330 un dots Padomes Ieteikumos 2005/601/EK par dalībvalstu ekonomiskās politikas galvenajām pamatnostādņēm. Paziņojumā parādītas lielākās problēmas, ar kādām MVU ikdienā sastopas, piedāvātas jaunas akcijas, kas nostiprinātu to spējas noturēties tirgū, augt un radīt darba vietas, un jauni veidi, kā veicināt dialogu un konsultācijas starp ieinteresētajām pusēm.

Jaunā pieeja pamatojas uz visaptverošu izpratni par MVU lomu sabiedrībā, uzsverot to kā ekonomiskās un sociālās nozīmības lomu vietējā un reģionālā līmenī. Pie tam vairums MVU ir uzņēmušies kompānijas sociālo atbildību, kas ļauj tiem uzlabot savu darbību un konkurētspēju, tajā pašā laikā labvēlīgi ietekmējot vietējo sabiedrību un vidi. Ievērojot MVU dažādību tā ir jāatspoguļo arī saimnieciskā politikā un jaunā pieeja ietver iniciatīvas un akcijas, kas atraisītu visu veidu uzņēmumu pilnu potenciālu, sākot no iesācējiem un ātras izaugsmes līdz tradicionāliem uzņēmumiem, ieskaitot amatniecības jomu, mikrouzņēmumus, sociāli ekonomiskos uzņēmumus un ģimenes MVU.

Atbalstu MVU sniegs Kopienas programmas uzņēmumiem - Uzņēmumu un uzņēmējdarbības daudzgadīgā programma un gaidāmā Konkurētspējas un inovācijas pamatprogramma (CIP). Tomēr, tā kā MVU politika bieži tiek saprasta kā vietējā un reģionālā līmenī saņemtais un sniegtais atbalsts, tad jāizmanto arī citi svarīgi finansēšanas avoti, kā struktūrfondi, kuriem ir liela loma uzņēmējdarbības un iemaņu veicināšanā un MVU izaugsmes potenciāla uzlabošanā, piemēram, atbalstot MVU tehnoloģisko attīstību, nodrošinot uzņēmējdarbības atbalsta dienestus, nostiprinot MVU sadarbību.

Komisija stiprinās atbalstu pasākumiem, kas samazina uzņēmējdarbībai neatņemami raksturīgo riska nastu. Tā veiks pasākumus, lai novērstu uzņēmējdarbības neizdošanās negatīvo ietekmi un izpētītu iespējas uzlabot sociālās nodrošināšanas shēmas un bankrota procedūras. Piemēram, Komisija ir sākusi īstenot eksperimentālu projektu, lai uzlabotu zināšanas un pamatiemaņas, kuras ir būtiskas uzņēmuma sekmīgai nodošanai.

Eiropā nav vienotas amatniecības definīcijas, jo katrā valstī tā definēta citādi, tāpēc grūti veidot aptverošu definīciju Eiropā pastāvošajai amatniecībai. Atsevišķās ES valstīs, piemēram,

Vācijā, Francijā, Itālijā un Luksemburgā, amatniecība ir noteikta ar likumu. Dānijā un Nīderlandē amatniecība ir neoficiāls jēdziens. Lielākajā daļā valstu amatniecības jēdziens ir saistīts ar ļoti maziem uzņēmumiem, kā tas ir Portugālē, Spānijā un Lielbritānijā. Grieķijā pie amatniecības pieskaita arī ļoti mazos tirdzniecības un sadzīves pakalpojumu uzņēmumus.

Amatniecība Eiropā, pirmkārt tas ir jautājums par to, vai ir tāda eiropeiska amatniecība? Kā tā tiek definēta atsevišķās Eiropas valstīs un kādai vienprātībai ir jābūt, lai atrastu salīdzinājumu un parādītu amatniecību kā kopēju eiropeisku faktoru. Šajā sakarībā "Mazo un vidējo uzņēmumu Eiropas izpētes centrs" (ENSR), kura darbību koordinē Nīderlandes institūts Economisch voor het Midden en Kleinbedrijf (E.I.M.), veic statistiskos pētījumus un arī amatniecības nozarē izstrādā zinātniskos terminus, lai drīzumā vienotos par kopēju ES mēroga amatniecības vērtēšanas sistēmas izveidi. Mazo un vidējo uzņēmumu (KMU) Eiropas novērojumu tīkla ziņojumā sniegti pirmie salīdzinošie dati par amatniecības sektoru un mēģināts zinātniski pamatot amatniecības raksturu atsevišķās ES valstīs un amatniecības kā attīstības, izglītības un nodarbinātības faktora īpašo nozīmi.

Trūkstot jēdziena "amatniecība" definīcijai un līdz ar to rodoties problēmām datu ievākšanā un slēdzienu izteikšanā, analīzei un salīdzināšanai starp atsevišķām Eiropas valstīm tiek lietots termins "dominējošais amatniecības sektors" (CDS: Craft-Dominated Sector). Pie tam datu vākšana notiek divpadsmit sektoros (tipogrāfija, smalkmehānika, podniecība, kokapstrāde, maizes cepšana, gaļas pārstrāde, būvniecība, konstruēšana, auto remonts, elektronika, frizētavas, apkope).

ES ir ~17 miljoni mazo un vidējo uzņēmumu, t.i., ar maksimāli 500 nodarbinātajiem. "Dominējošais amatniecības sektorā" bija 4,4 miljoni uzņēmumu ar 24,5 miljoniem nodarbināto.

Atbilstoši atsevišķu dalības valstu nacionālajām definīcijām, amatniecība parādās ļoti dažādās nozīmēs. Pēc amatniecības likuma statusa ES dalībvalstis var iedalīt trīs grupās:

1. Vācijā, Francijā, Itālijā un Luksemburgā amatniecība ir definēta ar likumu. Beļģijā definīcijas pielietojums ir praktisks.

2. Dānijā un Nīderlandē "modernā amatniecība" ir neoficiāls jēdziens, kurš eksistē pirmās kategorijas dalībvalstīs.

3. Lielākajā daļā dalībvalstu amatniecības jēdziens ir saistīts ar ļoti maziem uzņēmumiem. Tas attiecas uz Portugāli, Spāniju un Apvienoto Karalisti. Grieķijā amatniecībai pieskaita arī ļoti mazos tirdzniecības un sadzīves pakalpojumu uzņēmumus. Īrijā amatniecības uzņēmumi nav likumīgi definēti, bet ir tikai amatniecības darba definīcija.

Uzņēmumi dalībvalstīs tiek apskatīti kā amatniecības uzņēmumi (pēc definīcijas vai praktiskā skatījumā) pēc vairākiem sekojošiem kritērijiem:

- ✓ pēc nozares (darbības virziena),
- ✓ pēc lieluma (nodarbināto skaits uzņēmumā),
- ✓ pēc produkcijas veida, ko tie ražo (piemēram, daļāmatniecības ražojumi),
- ✓ pēc ražošanas veida (piem., roku darbs),
- ✓ pēc to nodarbošanās.

Amatniecības sektora nozīme atbilstoši dalībvalstu pamatdefinīcijām ir ļoti atšķirīga. Nodarbinātības īpatsvars amatniecībā no kopējās nodarbinātības ir no 42 % Grieķijā līdz mazāk par 1 % Lielbritānijā. Amatniecības uzņēmumu īpatsvars ir nedaudz virs 0 % Lielbritānijā līdz vairāk kā divām trešdaļām Grieķijā.

Salīdzinājums par amatniecības stāvokli dažādās valstīs veidots pēc KMU Eiropas gada pārskata, kas parāda amatniecības uzņēmumu kvantitatīvo nozīmi un atbilstību nacionālajām definīcijām, pie kam amatniecības nozīme atsevišķās dalībvalstīs tika apskatīta, ietverot "dominējošo amatniecības sektoru" (CDS). Atsevišķas valstis pārskatam sniedza informāciju par to: kā valstī saprot amatniecību, vai tai ir likumīga vai arī praktiska definīcija, vai amatniecība ir reglamentēta vai arī valda arodu brīvība, kuras amatniecības nozares ir jāsakārto un kāda nozīme tām ir patreizējā valsts ekonomikā, kuras nacionālās organizācijas reprezentē un pārstāv pašreizējo amatniecību. Ziņojumus apkopoja nacionālais ES Uzņēmēju konsultāciju birojs (EICs), kurš strādā darba grupā "EIC-Netzwerk Handwerk und Kleinunternehmen" (EIC-Amatnieku un mazo uzņēmumu tīkls) starptautiska projekta ietvaros.

9.1.tabula

**Uzņēmumu, nodarbināto un apgrozījuma īpatsvars "amatniecībā dominējošajā sektorā"
(CDS), %**

Valsts	Uzņēmums	Nodarbinātie	Apgrozījums
Beļģija	26,4	23,1	17,3
Dānija	30,5	22,9	13,0
Francija	28,5	27,9	19,4
Grieķija	31,7	34,0	37,8
Īrija	22,3	17,1	10,5
Itālija	25,5	34,9	22,1
Lielbritānija	35,7	21,4	13,4
Luksemburga	15,1	20,4	11,2
Nīderlande	22,1	15,5	10,6
Portugāle	35,7	42,7	21,2
Spānija	26,7	30,8	18,6
Vācija	21,8	20,5	11,6
Vidēji ES	27,8	25,9	16,5

9.2.tabula

Amatniecība Eiropas Savienības valstīs

Valsts	Piederība sektoram	Reģistru saraksts	Amatu skaits	Uzņēmumu lielums
Beļģija	Arodi bez preču piegādes (uz personu attiecināti pakalpojumi) Arodi ar preču piegādi	Registtre de l'artisanat (amatniecības apzīmējums) Registre du commerce (amata apzīmējums)		
Dānija	Amatnieciski uzņēmumi Remonts un pakalpojumi			mazāk kā 6 nodarbinātie mazāk kā 20 nodarbinātie
Francija	Patstāvīga darbība (ražošana, pārstrāde vai remonts, pakalpojumi), kuri ierakstīti arodu	Repertoire des metiers ("Amatu saraksts": frizieru amatā var uzsāki darbu tikai ar izglītības apliecību)	75	lielākais 10 nodarbinātie (izņemot Elzasu: iespējami izņēmumi)

	sarakstā ņemot vērā oficiālo amatu sistemātiku)			
Grieķija	Mazie uzņēmumi, kuri nodarbojas ar mākslas, tautiskā un tradicionālā raksturu darbiem, dominējot roku darbam			
Itālija	Nodarbošanās ar mākslas un tautiska rakstura darbiem un pakalpojumiem Nodarbošanās ar tradicionāliem mākslas rakstura darbiem vai drēbnieki	Ierakstītie amatniecības uzņēmumu sarakstā (ieraksta visu arodu aptveroša kamera) Ierakstītie amatniecības uzņēmumu saraksta	96	10 strādājošie un 10 mācekļi (attiecīgi 5. ja sērijveida ražošana), nav firmas lieluma ierobežojumu, bet ne vairāk kā 20 mācekļi
Īrija	Ražošanas uzņēmumi (ne sērijveidu ražošana) vai remontdarbnīcas, ļoti mazi uzņēmumi			
Lielbritānija	Amatniecības uzņēmumi skaitās pie "small industries"	Lielbritānijā valda pilnīga amata brīvība		
Luksemburga	„Amatniecības amati” "Sekundārie amati"	No Amatniecības kameras saraksta, uzņēmuma reģistrēšana atļauta tikai ar meistara diplomu No Amatniecības kameras saraksta, reģistrēšana iespējama ar divgadīga amata apgūšanas kursa nokārtošanu	91 31	
Nīderlande	Ģimenes tipa uzņēmumi, kas nodarbojas ar ražošanu, pārstrādi, apkopi, remontu un pakalpojumiem			lielākais 20-50 strādājošie
Portugale	Ģimenes tipa mazie uzņēmumi, kas nodarbojas pārstrādi, remontu un pakalpojumiem (ar mākslas un rokdarbiem)			lielākais 5 strādājošie (izņēmuma kārtā līdz 15 nodarbinātie)
Spānija	Uzņēmumi bez sērijveida ražošanas			mazāk kā 6 strādājošie
Vācija	Amatniecības arodi	Amatniecības statūti.	127	

	uzskaitīti Amatniecības statūtu A pielikumā	Patstāvīga darba uzsākšana iespējama ar izglītības diplomu; augstāka kvalifikācija (meistara eksāmens)		
--	--	--	--	--

9.1 Amatniecība Vācijā

Amatniecības formulējums un profesijas

Amatniecība ir daudzpusīgākā un pēc rūpniecības arī otra lielākā saimnieciskā nozare Vācijā. Amatniecības uzņēmumi apmierina vajadzību pēc individuāliem ražojumiem un piegādes, kā privātos patērētājus, tā arī lielražošanu, tirdzniecību un valsti kopumā. Kopumā amatniecības uzņēmumos pārsvarā ir personiskais elements.

Piederība amatniecībai Vācijā nav noteikta ne ar uzņēmuma lielumu, ne ar strādājošo skaitu vai arī ar apgrozījumu. Pēc Amatniecības likuma (Deutsche Handwerksordnung) uzņēmumu reģistrē kā amatniecības, ja tas piekopj amatniecību un pieder kādam arodam, kurš atbilst Amatniecības likuma A pielikumam. Tad uzņēmumu reģistrē tā saucamajā Amatniecības rullī, kuru uzrauga Amatniecības Kamera.

Amatniecības rullī A pielikumā minētas 127 amatniecības profesijas, kas tiek iedalītas 7 grupās:

- būvniecība un pārbūve (piem. apmetēji, krāsotāji, lakotāji),
- metāls un elektrība {piem. automašīnu remonts, elektriķi),
- koks (piem., galdnieki, parketa licēji),
- šūšana, audumi un āda (piem. dāmu šuvēji, interjeristi),
- pārtikas produktu ražošana {piem. maiznieki, dzirnavnieki),
- veselības un ķermeņa kopšanas arodi (piem., optiķi, frizieri),
- stikls, papīrs, keramika (piem. stiklinieki, grāmatu iespiedēji).

Sajās profesijās 2005 gadā strādāja 600287 darbinieki.

Amatniecības likuma B pielikumā pievienoti vēl 50 amatniecībai pielīdzināmi arodi, kuros 2005 gadā strādāja – B1 grupā 129591 un B2 grupā 198805 darbinieki..

Profesiju apguve amatniecībā, kas sastāv no mācekļa arodizglītības, profesionālas tālākizglītības specialitātē līdz zellim un meistaram, balstās uz Amatniecības statūtiem un arodizglītības likumu. Izglītības pamatā ir valstiski obligāta izglītības programma. Pēc trīs līdz trīs ar pusi gadu mācību laika, tā sauktās "duālās sistēmas" ietvaros, kura ietver praktisku darbu, mācības uzņēmumā un arodskolā, tiek kārtots eksāmens, kurā māceklis iegūst zeļļa diplomu. Lai varētu patstāvīgi vadīt amatniecības uzņēmumu, būtiska ir profesionāla tālākizglītošanās, kas paredz meistara eksāmena nokārtošanu. Meistara eksāmenu drīkst kārtot pēc 3 zeļļa gadiem un tad ir jāpierāda praktiskās amata spējas un teorētiskās zināšanas.

Amatniecības uzņēmumi

Uzņēmumi - aptuveni 700 000

Nodarbinātie – 6,7 milj.

Mācekļi - 568 000

Apgrozījums ~ 380 miljardi EUR

Īpatsvars bruto ražošanā ~ 10 %

Vairāk kā 50 % uzņēmumu ir 1 līdz 4 nodarbināto, bet 28 % uzņēmumu ir 5 līdz 9 strādājošie. Gandrīz 2 % amatniecības uzņēmumu ir vairāk kā 50 strādājošo.

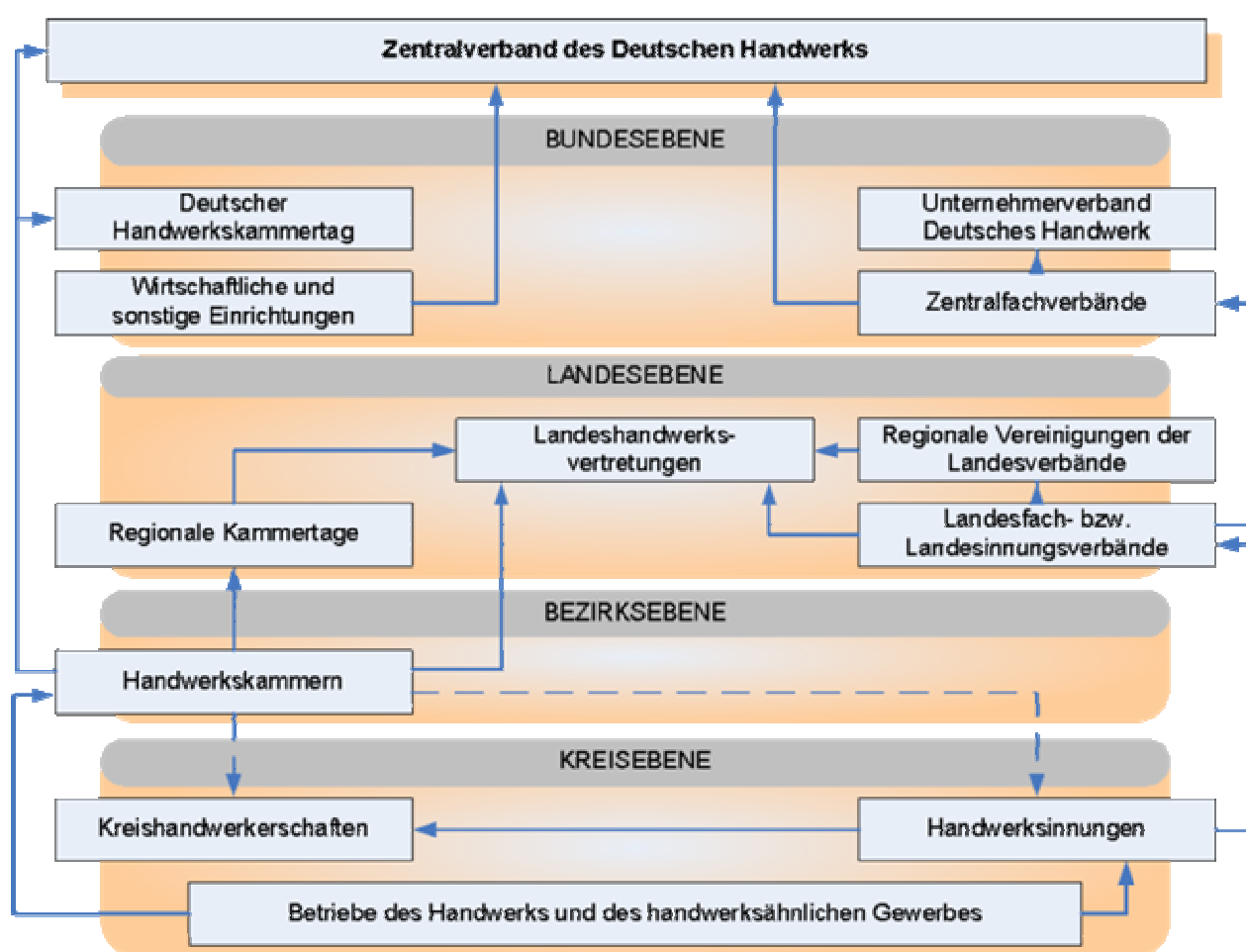
Amatniecības organizācija

Salīdzinot ar citām valstīm amatniecība Vācijā ir ļoti spēcīgi organizēta. Amatniecības galvenie balsti ir: Amatniecības kameras un Centrālās nozaru apvienības. Amatniecības kameras ir sabiedrisko tiesību korporācijas. Katram amatniecības uzņēmumam ir jābūt obligātam to biedram. Kameras piedāvā plašu pakalpojumu spektru, kas sniedzas no konsultācijām tehniskos, saimnieciskos un tiesiskos jautājumos līdz pat konsultācijām arodizglītībā. Tās uzrauga amatniecības ruļļus un ir atbildīgas par eksāmeniem. Kā saimnieciskās pašpārvaldes institūcija, tā pārstāv atbilstošos apgabalos amatnieku intereses politikā un pārvaldē. Federatīvo zemju valsts līmenī šos uzdevumus pārņem 56 Vācijas Amatniecības kameras kuras ir apvienotas Vācijas Amatniecības kameru līgā (DHKT).

Pretēji kamerām, nozaru apvienības ir "brīvprātīgas" organizācijas. Tās pārstāv savas specifiskās amatniecības aroda intereses. To funkcijas saistītas ar daba devēju organizācijām un tādēļ kopā ar arodbiedrībām izskata arī tarifa jautājumus. Patstāvīgi viena aroda amatnieki vietējā līmenī var veidot savas cunftes.

9.1.attēls

Vācijas amatniecības centrālās savienības (ZDH) organizatoriskā struktūra

Dažādas cunftes ir apvienojušās reģionālajās (Vācijas zemju) amatnieku apvienībās. Reģionālajā jomā cunftēm ir reģionālās apvienības, federācijām - federālās apvienības vai Centrālās arodpapvienības. 52 Centrālās arodpapvienības veido Vācijas amatnieku Nozaru apvienību federatīvo savienību (BFH).

Vācijas Amatniecības centrālā savienība (ZDH) atrodas Bonnā Amatniecības ēkā, apvieno 54 Vācijas Amatniecības kameras, 43 Centrālās amatu apvienības, kā arī nozīmīgākos saimnieciskos institūtus. ZDH uzbūves organizatoriskā uzbūve parādīta 9.1. attēlā, kurā redzama amatniecību būtībā vislabāk pārstāvēto un intereses aizsargājoša struktūra, kas amatniecību aptver

četros līmeņos: rajonu, apgabalu, federālo zemju un visas Vācijas valsts līmenī. Tādā veidā ar profesiju vai vienkāršām problēmām saistītie jautājumi tiek atrisināti rajonu vai apgabalu mērogā, bet visai amatniecībai raksturīgie apkopoti federālo zemju vai valsts līmenī, kur tiem tiek dots pienācīgs atrisinājums.

Vācijas amatniecības centrālā savienība (ZDH) kalpo vienotas gribas paušanai visos amatniecības politikas pamatjautājumos. Tā pārstāv amatniecības intereses Bundestāgā, Federācijas valdībā un citās centrālajās iestādēs, arī ES un starptautiskajās organizācijās.

ZDH pārstāvēto amatniecības politiku pamatvilcienos var aprakstīt šādi: tā iestājas par tirgus saimniecību, sīkražotāju ražošanas konkurenci un patstāvīgo mazo un vidējo uzņēmumu darbības veicināšanu ar vienotiem ekonomiskiem nosacījumiem.

Briselē ZDH pārstāv patstāvīgs birojs. Bez tam tā ir UEAPME (Mazo un vidējo uzņēmumu ES), kura ievieš un koordinē daudzas aktivitātes ar partnerorganizācijām ES līmenī, biedrs.

Bez tam ZDH un tās biedri uztur arī partnerkontaktus ar līdzīgām organizācijām ES, Austrumeiropā, kā arī jaunattīstības zemēs.

9.2 Amatniecība Austrijā

Amatniecības formulējums

Arodu veikšanu Austrijā regulē 1994. gada statūti. Atbilstoši šiem statūtiem seko iedalījums:

- amatniecība,
- reglamentētie arodi,
- brīvie arodi.

Saistītie arodi vēl tiek iedalīti ar darba atļauju un bez darba atļaujas reglamentētos arodos.

Arodu darbības iedalījums amatniecībā Austrijā un Vācijā nav pilnīgi vienāds. Austrijas arodstatūtos minēti 96 dažādi arodi, kurus veicot, pēc 18 § jābūt apliecībai par iegūto kvalifikāciju.

Amatniecības prasme ir jāpierāda ar apliecību par sekmīgi nokārtotu meistara eksāmenu, ieskaitot eksāmenu uzņēmējdarbībā vai citā atzītā apmācībā. Papildus var būt kvalifikācijas apliecināšana ar atestātu par sekmīgu, arodam atbilstošu studiju virziena vai augstākās arodskolas beigšanu, ieskaitot mazākais vien- vai trīsgadīgu arodizglītību.

Amatniekiem arodu veikšanu Austrijā regulē ar Austrijas arodstatūtu §§ 373 ff punktu pēc Eiropas Savienības likumiem. Tas vācu amatniecības uzņēmumiem nozīmē vai nu vācu kvalifikācijas apliecību atzīšanu Austrijā pielīdzināšanas kārtībā vai atsevišķos gadījumos adekvātu pārbaudi (skatīt paziņojumu EURO INFO Service 1/95 par vācu-austriešu kvalifikācijas apliecību pielīdzināšanu).

Bez darba atļaujas saistītie arodi ir ieskaitīti 126. § GewO, ar darba atļauju saistītie - 128 § GewO. Šādai darbībai jāuzrāda kvalifikācijas atbilstība ar apliecību par sekmīgi nokārtotu mācību noslēguma eksāmenu, par sekmīgi nokārtotiem pārējiem eksāmeniem, par sekmīgu skolas apmeklējumu, respektīvi, mācību kursiem vai profesionālo darbību.

Amatu pieteikumi un reģistrācija notiek Austrijas saimniecības kamerā un Amatu pārvaldē (Novadu amatu pārvaldē). Katram amatniecības uzņēmumam ir jābūt Austrijas saimniecības kameras biedram Arodu-amatniecības sekcijā. Ierobežojumus līdzdalībai Austrijas saimniecības kameras rūpniecības sekcijā nosaka rūpniecības jēdziena definīcija GewO 7§. Atšķirības noteicošās iezīmes, piemēram, ir:

- lielākas uzņēmuma kapitāla un iekārtu rezerves,
- sērijveida ražošana, konveijera darbība,
- lielāks patstāvīga darba ņēmēju skaits un tikai noteiktu daļēju atkārtotojos darbību veikšana, vai arī automatizēts ražošanas veids,
- plašs darba dalījums noteikta darba procesa ietvaros,
- organizatoriska tehniskās un organizatoriskās vadīšanas atdalīšana.
- Austrijas arodstatūti iedala amatniecību sekojošās nozarēs:
- apbūves, pārbūves, apdares arodu grupa,

- metālarodu grupa.
- koksnes arodu grupa,
- šūšanas, tekstiliju un ādas arodu grupa,
- pārtikas produktu ražošanas grupa,
- veselības aprūpes un tīrīšanas arodu grupa,
- stikla, papīra, keramikas un tml. arodu grupa.

Amatniecības uzņēmumi

Austrijas arodi un amatniecība aptver 73261 uzņēmumus, kas aptver 37 % no Austrijas saimnieciskās ražošanas.

Šie uzņēmumi nodarbina 585894 nepastāvīgus darba ņēmējus. Tie ir 29 % no saimnieciskajā ražošanā nodarbinātiem. Vidēji amatniecības uzņēmumā nodarbināti 8 nepastāvīgi strādājošie. Kopumā Arodu-amatu sekcija aptver 665000 nodarbinātos ar vidējo uzņēmuma lielumu 8,9 strādājošie uz vienu uzņēmumu.

Uzņēmumos apmāca 71332 mācekļus. Tādā veidā arodu un amatniecības uzņēmumos tiek apmācīti 58% no visiem mācekļiem. No tiem 21860 ir pirmā gada mācekļi.

Vidēji investīcijās tika realizēti ap 2,7 miljardi EUR. Bruto produkcija 47,8 miljardu EUR vērtībā, liecina par arodu un amatnieku saimniecisko spēku.

1,6 miljardi EUR tiek iegūti tiešā eksportā. Kopējā eksportā tas sastāda 4.5 %. Svarīgākā produktu grupa bija daiļamatniecības izstrādājumu eksports ar 0,8 miljoni EUR vērtību.

Amatniecības organizācija

Austrijas saimniecības kamera un septiņas reģionālās novadu kameras veido saimniecības kameru organizāciju, kurā iesaistītas visas Austrijas firmas (gan privātās, gan valstiskās). Pamatojoties uz savu likumīgo uzdevumu, tās pārstāv starpreģionālās, vispārsaimnieciskās intereses ar 327800 biedriem no amatniecības sektora, tirdzniecības, industrijas, transporta, tūrisma un brīvās saimniekošanas firmām, kā arī ar naudu, kredītiem un apdrošināšanu saistītām organizācijām.

Austrijas saimniekošanas kamera pārstāv arī Austrijas firmu ārējās ekonomiskās aktivitātes, 86 ārējās tirdzniecības iestādes veicina liberālo tirdzniecību un korporāciju dažādos veidos. Ārējās tirdzniecības iestādes organizē līdzdalību gadatirgos, izstādēs, ekonomiskajās misijās, tehnoloģiskajos simpozijos u.c., un ir sarunu partneris uz vietām ar uzņēmējiem, kuri vēlas sadarboties ar Austrijas firmām.

Austrijas Arodu-amatu saimniekošanas kamera sastāv no 52 cunftēm un arodu apvienībām.

9.3 Amatniecība Francijā

Amatniecības formulējums

Amatniecības uzņēmums var veikt ražošanu, remontu, uzlabošanu un apkalpošanu.

Amatniecības uzņēmumi ir uzņēmumi ar ne vairāk kā 10 nodarbinātajiem (izņemot: Elzasu-Lotringu). Tomēr laulātie, vecāki, bērni, kompanjoni un mācekļi šajā skaitā netiek ietverti, pat ja viņi saņem algu. Uzņēmējiem, kuri iekļaujas šajā definīcijā, jābūt reģistrētiem Amatniecības kameras Amatniecības rullī. Tie arī sastāda amatniecības nozari Amatniecības nozari.

Amatniecība apvieno 250 amatus iedalītus septiņās lielās grupas:

1. Pārtikas preses.
2. Būvniecība.
3. Koks un mēbeles
4. Metāls, mehānika, elektrība.
5. Audumi, āda, apģērbs.
6. Veselības aprūpe un citi arodi.
7. Mākslas darbi (daiļamatniecība).

Amatniecība:

- ņem vērā patērētāju vajadzības,
- ir rūpniecības un lauksaimniecības partneri,
- ir pilsētu apsaimniekošanas un lauku attīstības faktors.

Amatniecības uzņēmumi

Amatniecībā ir nodarbināti 2165000 strādājošo, kas ir 10 % no visiem darba spējīgajiem. Amatniecības uzņēmumos algotu darbu strādāja apmēram 1204000 personu (neskaitot mācekļus). Nodarbinātības politika palielina amatniecības īpatsvaru, kas vērtējams ~ 20 % un salīdzinot ar citām nozarēm tas nedaudz pieaug.

Vidēji katrs trešais no uzņēmumiem ir amatniecības uzņēmums, desmitā daļa no strādājošo ir nodarbināti amatniecībā un ~ 6 % no valsts iekšējā bruto ienākuma tiek iegūti no amatniecības. Tās ieguldījums kopējā ekonomikā atrodas starp lauksaimniecību un tirdzniecību,

Amatniecības sarakstos (Repertoire Informatique des Metiers RIM) reģistrētas vairāk nekā 805000 fiziskās un juridiskās personas. Pēc nodarbinātības veida tās iedalītas: būvniecība (38 %), ražojošā sfēra (20 %), pārtikas nozare (13 %) un pakalpojumu sfēra (29 %). Jau vairākus gadus šāds nozaru sadalījums nav mainījies.

Amatniecības uzņēmumi ir vienmērīgi sadalīti pa visu Franciju: aptuveni 31 % ir izvietojušies lauku rajonos, 39 % - pilsētās ar iedzīvotāju skaitu mazāk kā 200000 un 30 % - blīvi apdzīvotos rajonos.

Amatniecības uzņēmumu juridiskais statuss atrodas pārmaiņu procesā. Kopš 80. gadu sākuma amatniecības uzņēmumu sadalīšana pakļauta dziļām izmaiņām. Sajūsmu par firmu dibināšanu uzrādīja SIA pieaugums, kuru skaits vienā gadu desmitā palielinājās četras reizes. 1993. gada 1. janvārī fizisko personu uzņēmumi sastādīja 74 % no kopējo uzņēmumu skaita (salīdzinot ar 88 % 1980. gadā), tajā pašā laikā SIA uzņēmumi sasniedza 23 % (salīdzinot ar 5 % 1980. gadā).

Francijas dienvidos vērojams lielākais amatnieku blīvums, tas ir, amatnieku skaits uz 10000 iedzīvotāju bija - 190 Languedoc-Roussillon, 173 Rhone-Alpes reģionā, 163 Prvence-Alpes-Cote d'Azur apvidū, bet tikai 84 Nord-Pas de Calais apvidū Normandijā.

Amatniecības organizācija

Profesiju daudzveidība, kas ir amatniecības īpatnība, dažādība un vienreizība ir radījušas noteiktu pārstāvniecības struktūru, kas ir svarīgāka amatniekiem, it sevišķi tiem, kam ir mazi patstāvīgi uzņēmumi un kuriem vieniem pašiem nav sarunu iespēju ar partneriem politikā un tautsaimniecībā. Francijā darbojas:

1. Amatniecības kameras.

Ir 104 Amatniecības kameras, kas kā sabiedriskas institūcijas dibinātas 1925. gadā. Tās pārstāv amatnieku kopējās intereses savu reģionu valsts iestādēs.

Tās piedāvā amatniekiem sekojošu servisu:

- amatniecības rulli un uzņēmuma formalitātes,
- mācekļu izglītošanu;
- izglītību un kvalifikācijas paaugstināšanu,
- ekonomiskus stimulus un tehnisku palīdzību.

2. Reģionālās amatniecības kameras.

Reģionālās amatniecības kameru institūti (CAPCM) darbojas no 1985.gada. Tie ir sabiedriski institūti, kuri nodrošina amatnieku reģionālo pārstāvniecību un kuru uzdevums ir nodrošināt ekonomisko un statistisko izpēti, kā arī ekspertu un konsultantu darbību.

3. Amatniecības kameru patstāvīga pārstāvniecība.

Amatniecības kameru patstāvīga pārstāvniecība (APCM) uzņemas visu amatniecības kameru reprezentāciju iestādēs un ir to "rupors." nacionālā līmenī, šādā skatījumā aptver visus priekšlikumus un ierosinājumus. Ar savu servisu, koordinējot lokālās un reģionālās aktivitātes, tā sniedz palīdzību amatniecības kamerām.

4. Profesionālās apvienības.

Profesionālās apvienības uzņemas profesiju un tam piederošo aizstāvēšanu un atbalstīšanu, to loma sniedzas līdz pat Domei, nozaru tehnoloģijām, kā arī uzņēmumu vadīšanai. Atsevišķas arodbiedrības savas pūles un līdzekļus veido apvienību formās (CAPEG, CNAMS, CGAD u.c.)

9.4 Amatniecība un mazie uzņēmumi Lielbritānijā

Amatniecības formulējums

Lielbritānijā amatniecības jēdziens aptver ļoti mazus uzņēmumus un kooperatīvus, kuri ražo un tirgo mazos daudzumos. Tradicionālās amatniecības nozares sastāda amatniecības sektora kodolu.

Tomēr ir grūti atrast vienotu amatniecības definīciju Lielbritānijā, kuru varētu pielīdzināt Eiropā pieņemtām amatniecības definīcijām. Pēc vispārīgās izpratnes amatniecība Lielbritānijā ietver sevī tikai amatnieku mākslas darbus. Pat, ja šī definīcija tiek paplašināta uz citiem arodiem, tomēr ir problemātiska to apkopošana statistiskajos datos.

Attiecībā uz mazo uzņēmumu sektoru Lielbritānijā ir apmēram 5 miljoni mazo uzņēmumu ar mazāk kā 500 strādājošiem, tie ir 36 % nodarbināto privātajā sektorā un sastāda apmēram 25 % no kopējā apgrozījuma. Tikai 9000 uzņēmumos ir vairāk kā 200 strādājošo. Pārējos 90 % ir no 0 līdz 20 nodarbināto.

Tikai daļa no kopējā 5 miljonu mazo uzņēmumu skaita atbilst amatniecībai. Amatniecības meistaru cunftē (Guild of Master Craftsmen), piemēram, kuri pārstāv amatniecību, daiļamatniecību, tirdzniecību un citu arodu intereses, ir 30000 biedru, kuri darbojas apmēram 400 dažādās nozarēs un arodos. Amatniecības padome novērtē, ka apmēram 20000 iedzīvotāju Lielbritānijā pārdod amatniecības darbus. Ierīkotas apmēram 35 kontaktu vietas, lai varētu piedāvāt dažādus pakalpojumus mazajiem uzņēmumiem.

Amatniecības uzņēmumi

Kā jau minēts, Lielbritānijā amatniecības vispārīgā definīcija attiecas uz daiļamatniecības darbiem, kuri iedalīti 8 dažādās grupās:

	Skaits
1. Grafiķa arods	1018
2. Ādas	347
3. Stikls	1154
4. Keramika	3395
5. Metāls un rotas	2183
6. Koks	2498
7. Tekstils	4498
8. Rotaļlietas un instrumenti	1018
9. Dažādi	313
Nepazīstami	468

Četras lielākas grupas ir: tekstils (26,6 %), keramika (20,1 %), metāls un rotas (14,8 %) un izstrādājumi no koka (12,9 %).

Skotijā un Velsā amatniecībā nodarbinātie sastāda lielāku daļu (6,3 %) nekā nodarbināto skaits citās Lielbritānijas daļās.

Amatniecības organizācija

Amatniecības sektorā nav vadošas organizācijas, kā arī institūcijas ar obligātu iesaistīšanos kādā no tām, kā tas ir Vācijā ar sabiedriski likumīgām kamerām.

Gandrīz katrā nozarē darbojas amatniecības biedrības - cunftes un biedrības, kuras izvietotas visos Lielbritānijas rajonos (apmēram 38 nacionālās un 34 reģionālās cunftes). Neskatoties uz to, ka līdzdalība cunftēs nav obligāta, apmēram 50-60 % amatnieku darbojas kādā no tām. Lielākā

daļa no šīm institūcijām, kuras darbojas attiecīgajā reģionā, atbalsta savus biedrus ar pašpalīdzības līdzekļiem.

Amatniecības padome (Crafts Council), kura dibināta Mākslas padomē, ir svarīgākā valstiskā institūcija. Tā ir svarīgākais sarunu partneris visos jautājumos, kuri skar amatniecības sektoru. Šī padome izsniedz pabalstus attīstībai, organizē izstādes par amatu izglītību, preču realizāciju un perspektīvām Eiropas Savienībā. Ja Amatniecības padome kādam nespēj palīdzēt, tā norāda konkrētu konsultāciju biroju attiecīgajā sektorā.

9.5 Amatniecība Itālijā

Amatniecības formulējums

Amatniecība Itālijā nacionāla jomā ir noteikta ar 1985. gada 8. augusta likumu Nr. 443. Reģioniem ir jāpārņem pasākumi, kuru mērķis ir amatnieciskās ražošanas uzturēšana, attīstība un izmantošana dažādās teritoriālās, mākslinieciskās un tradicionālās izpausmes formās.

Amatniecības uzņēmējs vienā personā ir īpašnieks un strādājošais, kas nes pilnu atbildību par vadību un menedžmentu un savu darbu pielieto manuālajā (roku darba) ražošanas procesā. (Lauksaimnieciskā un tīri tirdznieciskā darbība ir izslēgta).

Augstāka robeža: maksimāli 18 padotie (strādnieki un kalpotāji) visos amatniecības sektoros un 4 mācekļi. Celtniecības arodā augstākais skaitlis ir 10 padotie (strādnieki un kalpotāji) un 4 mācekļi. (Izņēmums ir Dienvidtirole).

Amatniecības uzņēmumi:

- ietver apmēram 300 profesijas (celtniecībā, mehānikā, kokapstrādē un telpu iekārtošanā, tekstilnozarēs, piem, šūšanā, apavu izgatavošanā, daiļamatniecībā, transportā, ēdināšanā, veselības un ķermeņa kopšanā, zobu tehnikā, grafikā un fotogrāfijā).

- 1 300 000 amatniecības uzņēmumi ar apmēram 1 700 000 amatniekiem nodarbina apmēram 1 300 000 mācekļus un 1 000 000 padotos.

- Vairāk nekā 50 % no uzņēmumiem ir tikai viens īpašnieks.
- Ieguldījums iekšzemes bruto produkcijā ~ 12 %.
- Eksporta apjomā ~ 20 % ir amatniecības ražojumi.

Amatniecību Itālijā pārstāv šādas juridiskās darbības formas:

- viena cilvēka uzņēmums,
- ģimenes uzņēmumi,
- atklātās tirdzniecības sabiedrības.

Pie amatniecības uzņēmumiem pieder arī citas juridiskas formas, kā, piemēram, konsorcijs jeb laikā ierobežota sadarbība.

Amatniecības uzņēmumi ir sadalīti pa visu nacionālo teritoriju, pēc iedzīvotāju skaita principa:

- 22 % ir komūnās ar mazāk kā 5 000 iedzīvotājiem,
- 24 % ir komūnās ar 5 000 līdz 15 000 iedzīvotājiem,
- 24 % ir komūnās ar 15 000 līdz 45 000 iedzīvotājiem,
- 30 % ir komūnās ar vairāk kā 45 000 iedzīvotājiem.

Amatniecības darbības ietver arī atsevišķu personu veiktus pakalpojumus un roku darbu t.s. daiļamatniecība. Ražošanas aktivitātes galvenokārt tiek veiktas balstoties uz komisijas naudu un klientu pasūtījumu.

Amatniecības organizācija

Reģistrēšanās oficiālā reģistrā, amatniecības rullī, ir obligāta un notiek ražošanas, tirdzniecības, lauksaimniecības un amatniecības kamerās. Pēc reģistra uzņēmumus pa reģioniem apkalpo pārvaldes iestādes un Amatnieku savienības (reģionālās amatniecības savienības). Amatniecības uzņēmumi var būt kā brīvprātīgi biedri profesionālās savienībās. Profesionālās savienības, pirmkārt, pārstāv amatniecības uzņēmumu intereses iestādēs pārrunās ar sarunu

partneriem. Tās piedāvā atbalstu arī grāmatvedībā, konsultēšanā, kredītu piešķiršanā, tehniskā palīdzībā, pētījumos, profesionālā izglītošanā, saimnieciskā sadarbībā, eksporta sakaru un partneruzņēmumu meklēšanā, Eiropas likumdošanā. Dažas profesionālās savienības pārstāv amatniecības uzņēmumus arī nacionālās iestādēs, kur līdzās konsultēšanai un aizsardzībai pārstāv arī apdrošināšanu.

No 1700 000 amatniekiem apmēram 900 000 ir reģistrējušies vienā no četrām nacionālajām organizācijām, kas pārstāv amatniecību. Itālijā ir šādas amatnieku pamatinteresu savienības:

- Confartigianato
- C.N.A. (nacionālā mazo uzņēmumu un amatnieku savienība)
- C.A.S.A. (amatniecības uzņēmumu patstāvīgā savienība)
- C.L.A.A.I. (brīvo amatniecības savienību apvienība)

Lielākā no šīm organizācijām ir Confartigianato ar vairāk nekā 450 000 reģistrētiem uzņēmumiem, pēc tam seko C.N.A.

Šīs četras savienības izveidojušas kopēju koordinācijas komiteju visām itāļu amatnieku savienībām. Komiteja veic dialogus un apspriedes ar institucionāliem partneriem, kā, piemēram, ar arodbiedrību savienību, parlamentu un valdību.

Citas institūcijas, kas pārstāv itāļu amatniekus, ir:

- Nacionālā amatniecības padome, ko nodibinājusi rūpniecības ministrija un kuras mērķis ir sekmēt šī sektora attīstību pirmkārt ar saimniecisku un komerciālu analīzi un saimnieciskām iniciatīvām.

Amatniecības uzņēmumu kredītbanka (Artigiancassa), kuras rīcībā ar valsts atbalstu ir ievērojami līdzekļi amatniecības finansiālam atbalstam.

9.6 Amatniecība Luksemburgas Lielhercogistē

Amatniecības formulējums

Kas attiecas uz atsevišķām amatniecības profesijām, tad speciālā likumā ir definētas 152 profesijas. Lai šinīs profesijās varētu patstāvīgi darboties, ir vajadzīga meistarības eksāmena apliecības (*brevet de maitrise*) vai kāda cita tai atbilstošas izziņas uzrādīšana.

Amatniecības uzņēmumi

Luksemburgas Lielhercogistē ir apmēram 3900 amatniecības uzņēmumi ar lielumu līdz pat 500 nodarbinātajiem. Kopumā amatniecībā ir nodarbinātas 43 030 personas, kas ir 25 % no strādājošiem iedzīvotājiem.

Uzņēmumi un nodarbinātie iedalās sešos sektoros:

- Būvniecība - 1 624 uzņēmumi - 27 451 nodarbinātie
- Mode un higiēna - 791 uzņēmumi - 3 369 nodarbinātie
- Mehānika - 730 uzņēmumi - 5 923 nodarbinātie
- Pārtikas līdzekļu nozare - 477 uzņēmumi - 4 253 nodarbinātie
- Daiļamatniecība - 187 uzņēmumi - 1 644 nodarbinātie
- Citi arodi - 58 uzņēmumi - 300 nodarbinātie

Amatniecības organizācija

Mazo un vidējo amatniecības uzņēmumu intereses pārstāv Amatniecības kameras, kurās uzņēmumiem ir obligāti jāiestājas. Ir iespējama arī brīvprātīga iestāšanās Amatniecības Centrālajā savienībā (*Federation des Artisans*), kas ir oficiāla amatniecības jumbotronizācija.

Luksemburgas amatniecības uzņēmumi ir apdrošināti savstarpējā savienībā (*Mutualite d'Aide aux Artisanas*, MAA).

Amatniecības kamera dibināta 1924. gadā un tās galvenais uzdevums ir pārstāvēt un sargāt amatniecības intereses atbilstoši nacionālai ekonomikai. Pēc valdības pieprasījuma tā ņem arī līdzdalību likumu un priekšrakstu, kas pārstāv amatniecības intereses, sastādīšanā.

Amatniecības kamera ir organizēta šādā veidā. Tā sastāv no pilnsapulces, kas ir ievēlēta kā augstākais orgāns. Komiteja sastāv no prezidenta, diviem viceprezidentiem un sešiem līdzbiedriem. Ģenerālsēkretārs ir amatniecības kameras nodaļu vadītājs, kuras veic tirdzniecības funkcijas, uzņēmumu dibināšanu, profesionālo izglītšanu, un ietver arī kvalifikācijas, pētījumu un attīstības centrus.

Mazie un vidējie uzņēmumi no amatniecības kameras saņem padomus un palīdzību, īpaši ekonomiskajā, juridiskajā, apdrošināšanas, sociālajā un tehniskajā jomā. Līdztekus tam Amatniecības kamera sniedz atbalstu arī par vides, enerģētikas, informātikas un uzņēmumu dibināšanas jautājumiem 1924. gadā.

Amatniecības kamera darbojas caur Eiro Info Centru un Izglītības un Tālākizglītības Centru. Tā ir līdzbiedrs starpreģionālajā Amatniecības Kameru Padomē Saar Lor Lux (ģenerālsēkretariātā), Ekonomiskajā un Sociālajā komisijā (ESK) un CEDEFOP biedrs

9.7 Amatniecība un mazie un vidējie uzņēmumi Nīderlandē

Amatniecības formulējums

Apzīmējums "mazie un vidējie uzņēmumi" (MVU) Nīderlandē attiecas uz visām privātfirmām, kurās strādā maksimums līdz 100 nodarbinātie.

Kā daudzās citās ES valstīs, arī Nīderlandē nav oficiālas amatniecības nozares definīcijas. Daļa no amatniekiem ir organizējušies centrālajā amatnieku saimnieciskajā savienībā (Hoofdbedrijfschap Ambachten). Lai atšķirtu amatniecības nozari no citām, šī organizācija akcentē cilvēcisko faktoru pretstatā tehniskajam (mašīnu) darbam.

No 1996. gada tika veikti fundamentāli grozījumi pirmkārt uzņēmumiem, kas piedāvā pakalpojumus atsevišķiem patērētājiem. Šinī sfērā likumdošana tika tiktāl izmainīta, ka dažādām amatniecības profesijām vairāk nebija nepieciešams diploms, kas pierādītu, ka ir iegūtas atbilstošas tehniskās iemaņas.

Amatniecības uzņēmumi

MVU skaits (ieskaitot amatniekus)	430 000
Nodarbinātie	1 800 000
Apgrozījums	~ 150 Mrd. EUR
Īpatsvars bruto produkcijā	34 %

Uzņēmumi, kas tiek pieskaitīti amatniecības sektoram, tiek iedalīti trīs sektoros;

- Ražošana
- Augstceltnes un pazemes būvniecība
- Pakalpojumi patērētājiem

Bez šī sadalījuma, uzņēmumus iedala arī pēc to darbības veida: metāls, pārtikas līdzekļi, āda, koks, celtniecības arodi, podniecība, tekstils, drēbniecība u.c. (piemēram, friziera arods).

Ražojošajā amatniecībā Nīderlandē ir 29 000 uzņēmumi ar lielumu līdz desmit līdzstrādniekiem. Šīs firmas, kuru klasiskās profesijas ir tādas, kā maiznieki, šuvēji, akmeņkaļi, zobu tehniķi u.c., gada kopējā apgrozījumā ieņēma ap 7,8 miljardiem EUR.

Būvniecība, pārsvarā mazās celtniecības firmas, krāsotāji un instalāciju uzņēmumi ar līdz desmit nodarbinātajiem, aptver 16 000 firmas. To pēdējo gadu apgrozījums, pēc Economisch Instituut voor het Midden- en Kleinbedrijf (EIM) aprēķiniem bija 7,2 miljardi EUR.

Uz pakalpojumiem orientētajā amatniecībā (arī ar uzņēmumu lielumu līdz desmit nodarbinātajiem) bija ~ 55 000 uzņēmumi. To apgrozījums ap 17 miljardiem EUR. Ekonomiski vadošo pozīciju šinī nozarē ieņem automašīnu remonts.

Amatniecības firmu skaits ar nodarbināto skaitu zem desmit sasniedz 100 000 no kopējiem 750 000 uzņēmumiem. Šinī sektorā strādā 11 % no privātsektorā nodarbinātajiem. Kopējais apgrozījums šinī nozarē ir apmēram 22 Mrd EUR.

Amatniecības organizācija

Nacionālā un Eiropas jomā MVU tiek pārstāvēti caur Nīderlandes Karalisko mazo un vidējo uzņēmumu savienību. 30 % no kopējiem 430 000 Nīderlandes MVU ir organizējušies apvienībās. Pašreiz apmēram 100 000 MVU ietilpst KNOV.

KNOV mērķis ir sekmēt potenciāli dzīvotspējīgu MVU izveidošanai, uzturēšanai, attīstībai un izaugsmei labvēlīgu politiku, radīt labvēlīgu klimatu amatniecības darbībai. Daļa no šīs organizācijas, ko sauc „KNOV – Konsultācija”, sniedz uzņēmumiem konsultācijas speciālās nozarēs (piemēram, likumi, pārvalde, tirdzniecības stratēģija, uzņēmumu dibināšana, vide, kompjuārizācija u.t.t.). Šim nolūkam KNOV ir konsultanti, kas neatrodas galvenajā apvienībā, bet gan reģionālajos birojos.

Lai nodrošinātu iespējami labvēlīgākus veikalnieciskos apstākļus, KNOV veic regulāras pārrunas ar valdību, parlamenta locekļiem un ierēdņiem dažādās nodaļās. Kā jumta savienību. Nīderlandes valdība ir paredzējusi KNOV kā galveno sarunu partneri sociālajā un ekonomiskajā jomā, tiklab nacionālajā, kā arī reģionālajā ziņā. Kopumā KNOV aktivitātēm ir sekojoši mērķi:

- finansu nodokļu samazināšana uzņēmumiem,
- cīņa pret „melno” darbu,
- jaunu tehnoloģiju ienākšanas atvieglošana MVU,
- profesionālās izglītības, mācekļu sistēmas un tālākizglītības uzlabošana uzņēmējiem,
- MVU eksporta atvieglošana,
- iekšējā tirgus sakārtošana

KNOV ir daudzveidīga organizācija, iesaistās dažādās kustībās, uztur sakarus ar iespējami daudzām partijām, lai pārstāvētu MVU kopējās intereses.

Līdztekus KNOV Nīderlandē ir arī citas organizācijas, Holandes strādnieku kristīgā savienība (NCOV). KNOV un NCOV lielākā vai mazākā mērā ir salīdzināmas, taču KNOV ir lielākā savienība. Ir arī lielo uzņēmumu organizācijas: Holandes ražotāju savienība (VNO) un Holandes darba devēju kristīgā savienība (NCW). Blakus šīm jumtorganizācijām ir arī daudzas sektoru un nozaru institūcijas.

Amatnieku Centrālās saimnieciskās savienības (HBA) ir saistītas ar tradicionālajām un modernajām amatniecības profesijām. HBA pamatuzdevums ir sekmēt darba devēju un darba ņēmēju abpusējo interešu saskaņu. HBA aktivitātes tiek finansētas ar amatniecības uzņēmumu obligātām iemaksām. HBA darbību vada pārstāvji no darba ņēmēju un darba devēju organizācijām. HBA galvenie uzdevumi:

- konsultēt valdību attiecībā uz likumdošanu,
- veicināt amatniekiem vajadzīgās aktivitātes, kā, piemēram, tirgus izpēti, informāciju,
- sniegt padomus par uzņēmumu dibināšanu, profesionālu kvalifikāciju, tirdzniecības tiesībām un maksātspēju,
- pārstāvēt amatniecības profesijas daudzās komitejās un organizācijās.

9.8 Amatniecība Dānijā

Amatniecības formulējums

Dānijā runā par amatniecību, ja uzņēmumā nodarbināti mazāk kā 50 strādājošo.

1988. gada 25. martā pieņemtie arodstatūti, kuri regulē amatniecību Dānijā, neuzrāda atšķirību starp saimniecisko amatniecību un rūpniecību. Kopumā tā neparedz aroda kvalifikācijas pierādījumus pašnodarbinātajiem amatniecības sektorā. Izņēmumi pastāv tikai ņemot vērā darba drošību elektroinstalēšanā, gāzes, ūdens, apkures un sanitāro iekārtu uzstādīšanā, ka arī atsevišķos ar veselību saistītos arodos. Patstāvīgā darba veikšana šajās nozarēs ir atļauta ar oficiālu iestāžu piekrišanu, kura iegūstama ar atbilstoša zeļļa eksāmena nokārtošanu. Patstāvīga darba veikšanai citās nozarēs nav vajadzīga ne atļauja, ne speciāls reģistrs. Protams, meistara nosaukums ir aizsargāts. To var iegūt tikai personas, kas nokārtojušas zeļļa pārbaudījumu vai kādu citu atbilstošu eksāmenu savā arodā.

Amatniecības uzņēmumi

Amatniecības uzņēmumi tiek iedalīti četrās pamatgrupās: būvniecība, ražošana, mazumtirdzniecība un sadzīves pakalpojumi

Skaitis - 71000 uzņēmumi

Būvniecība - 24000 uzņēmumi

Ražošana - 19000 uzņēmumi

Mazumtirdzniecība - 9000 uzņēmumi

Pakalpojumi - 19000 uzņēmumi

Nodarbinātība - 356000 strādājošie – 13 % no strādājošiem ir Dānijas iedzīvotājiem

Būvniecība - 122000 strādājošie

Ražošana - 140000 strādājošie

Mazumtirdzniecība - 44000 strādājošie

Pakalpojumi - 50000 strādājošie

Apgrozījums – ~ 24 miljardi EUR – 11 % no kopējā ienākuma

Būvniecība – 35 %

Ražošana – 44 %

Mazumtirdzniecība – 11 %

Pakalpojumi – 10 %

Eksports – 3,6 miljardi EUR – 8 % no kopējā eksporta

Būvniecība - 15 %

Ražošana - 81 %

Mazumtirdzniecība – 3 %

Pakalpojumi – 1 %

Amatniecības organizācija

Dānijas centrālā mazo un vidējo uzņēmumu savienība - Handvaersradet, ir mazo un vidējo uzņēmumu svarīgākā organizācija Dānijā. Tā ir dibināta 1879. gadā un sastāv no daudzām vietējām cunftēm un amatniecības biedrībām. No 1970. gada Savienība pārstāv arī MVU intereses un nosedz plašu darbības lauku, no tradicionālām būvniecības firmām līdz modernām tehnoloģijām.

Centrālā savienība ir galvenā organizācija 60 sekciju un 100 reģionālām mazo uzņēmumu apvienībām. Ar šīm apvienībām Centrālā savienībā aptver 30000 firmas būvniecībā, ražošanā, mazumtirdzniecībā un pakalpojumu sfērā.

Centrālās savienības pamatuzdevumi ir radīt pēc iespējas labākus apstākļus tirdzniecībai, amatniecībai, mazajiem uzņēmumiem un ar tirdzniecību saistītām grupām. Centrālā savienība pārstāv mazo un vidējo uzņēmumu tirdznieciskās, profesionālās un politiskās intereses, izejot no kurām tiek risināti darba tirgus politiskie jautājumi ar citām organizācijām.

Kā vienīgā dāņu organizācija, kas aptver lielu MVU daļu amatniecībā, tirdzniecībā un rūpniecībā, Centrālā Savienība tiek uzskatīta par nozīmīgāko Dānijas MVU pārstāvi.

Centrālā Savienība uzņēmējiem piedāvā veselu rindu ar praksi saistītus pakalpojumus, piemēram, sākot ar aizstāvību, eksporta tirdzniecību, konsultācijām ES jautājumos par palīdzības sniegšanu administratīvi tehniskajās norisēs un dažādos starptautiskos projektos, līdz pat dažādu cirkulāru un speciālo rakstu publicēšanai par izvēlētajām tēmām.

Centrālās Savienības galvenais birojs atrodas Kopenhāgenā un nozaru pārstāvniecības - Viborgā. Birojs Viborgā, kā Eiropas Informācijas centrs un eksporta konsultants, ir specializējies uz MVU eksportu un starptautiskajiem kontaktiem. Pie tam konsultanti atbalsta mazos un vidējos uzņēmumus, veidojot un realizējot individuālu stratēģiju eksportam un starptautiskai sadarbībai galvenokārt Eiropas tirgū.

9.9 Amatniecība Portugālē

Amatniecības formulējums

Portugālē nav oficiālas amatniecības definīcijas. Taču par amatniekiem tiek uzskatītas personas, kas ģimenes uzņēmumos vai kooperatīvos apstrādā izejvielas, ražo un remontē lietas vai sniedz pakalpojumus sabiedrībai. Tiem raksturīga estētika, lielā mērā meistarība un spēja veikt roku darbu. Tie var izmantot arī mašīnas, bet visās darba norisēs viennozīmīgi pamatā ir roku darbs. Šo uzņēmumu galvenā iezīme ir personīga līdzdalība ražošanas procesā, ar vai bez mašīnu pielietojuma

Visos likumos ar amatniecību asociējas ļoti mazi uzņēmumi, kas piedāvā pakalpojumus vai arī tradicionālas mākslinieciskas un ar roku darbu radītas lietas. Amatniecības uzņēmumi tiek iedalīti dažādās kategorijās, kurām arī nav oficiālas definīcijas; amatnieki, kuri nodarbina mazāk nekā piecus strādniekus un amatnieki, kas nodarbina 5 līdz 15 strādniekus. Valstiskās nodarbinātības programmas ietvaros amatniecībai pieskaita sarakstu ar 88 profesijām kas aptver mazāk kā piecas personas.

Uzņemšanai amatniecības profesijās Portugālē netiek pieprasītas īpašas kvalifikācijas izzīņas.

Amatniecības uzņēmumi

Portugālē uzņēmumus iedala grupās pēc sektoriem un nodarbināto skaita. Saskaņā ar sektoru struktūras pētījumiem, ir liels skaits mazo uzņēmumu, nodarbināto skaits tajos redzams 9.1. tabulā.

Amatniecības organizācija

Amatniecības struktūra Portugālē nav skaidri izteikta. Nav arī amatniecības kameras. Amatnieki atkarīgi no līdzdalības dažādās līdzīga raksturs sabiedriskās organizācijās Atbilstoši ir izveidotas dažas atsevišķas amatniecības apvienības. Pastāvošās amatnieku apvienības darbojas kā vispārējo interešu pārstāvis un sniedz dažādus pakalpojumus. Nepietiekamo finansiālo resursu trūkumu iespaidā šo apvienību darbība relatīvi ir ierobežota, tādēļ tās nepiedāvā, piemēram, izglītības un tālākizglītības pasākumus, kā arī tās nevar ņemt līdzdalību arodpolitikā. Amatniecības uzņēmumi parasti ir vispārējās arodsavienības biedri. Šīs savienības ir strukturāli sadalītas pa reģioniem un sektoriem un sniedz saviem biedriem informācijas, izglītības un konsultāciju pakalpojumus.

Amatniecība ir saistīta ar Darba un sociālās ministrijas **nodarbinātības un arodizglītības institūtu**, kurš darbojas sekojošās jomās:

- atbalsta amatniekus un amatniecības uzņēmumus, ievērojot darba vietu radīšanu un saglabāšanu,
- atbalsta amatniekus un amatniecības uzņēmumus arodizglītības iegūšanā,
- tam jāuzņemas iniciatīva informācijas izplatīšanā par amatniecību, īpaši reģionālā jomā par gadatirgu un izstāžu organizēšanu, reklāmu un pārdošanu.
- Vides un teritoriālās plānošanas ministrijas darbības sfērā ir **reģionālās koordinācijas iestādes**, kas veic pētījumus par amatniecību dažādos reģionos u.c., veic precīzu amatnieku uzskaiti un nodarbojas ar reģionāli orientētām sociāli - ekonomiskām un kulturālām aktivitātēm. Bez tam vēl tās ir atbildīgas par reģionālo attīstību un atbalsta mazo uzņēmumu iesniegtos amatniecības attīstības projektus.

• **Portugāles arodsavienībā (AIP)** kā tās funkcionāla struktūra ir komisija par amatniecību un kultūru (CAĪPAC). Ar amatniecības attīstību nodarbojas ne tikai tradicionālos profesionālos ietvaros, bet arī kā par saimniecisku sektoru un svarīgu ražošanas faktoru nacionālā jomā.

Nodarbināto skaits Portugāles mazajos uzņēmumos

Sektors	Nodarbināto skaits		Kopā
	0 - 9	10 - 19	
Kaln rūpniecība	453	160	613
Pārstrādes arodi:			
- pārtika, dzērieni, tabaka	2 165	665	2 820
- audumi, šūšana, āda	3949	1 769	5 718
- koks un korķis	5212	1 072	6284
- ķīmija	576	305	881
- krāsainie metāli	1 442	467	1 909
- melnā metalurģija	172	64	236
- metāla izstrādājumi, automašīnas un transportlīdzekļi	4697	1 191	5888
- citi pārstrādes arodi	620	122	742
Celtniecība un sabiedriskie darbi	12690	2346	15036
Tirdzniecība:			
- vairumtirdzniecība	10022	2269	12291
- mazumtirdzniecība	32 129	2388	34517
Hoteļu un viesnīcu arodi	14829	1 479	16308
Sadzīves pakalpojumi	30416	3814	34 230

Lielu nozīmi pievērš informācijas vākšanai un izplatīšanai amatniecības vidū, kā arī amatniecības atbalstīšanai un attīstībai. CAĪPAC regulāri rīko konferences visā valstī un vāc datu banku par amatniecību, kuru interesenti var izmantot. Nacionālā jomā. Šī iestāde uztur kontaktus ar veselu rindu Eiropas institūciju, kas pārstāv amatniecību, kā, piemēram, DG XXIII un UEAPME. Līdztekus tam CAĪPAC sadarbībā ar tūrisma ģenerāldirekciju izstrādā un izdod nacionālo gadatirgu kalendāru

Ekonomikas un tūrisma ministrijas pārraudzībā atrodas **tūrisma ģenerāldirekcija**, kas izstrādā amatniecības pazīmju pamatojumu un tās ietekmi katrā tūrisma reģionā. Šie reģionālie institūti savukārt veic amatniecības sekmēšanas akcijas, piemēram, izstādes, pētījumus reģionālā jomā u.t.t.

10. Amatniecības problēmu izzināšana ar uzņēmumu aptauju un apsekošanu

Lai iegūtu pilnīgāku izpratni par amatniecības attīstību virzošiem notikumiem, noteikumiem un bremzējošām problēmām, kas savukārt ļautu izstrādāt praktiskai saimnieciskai darbībai atbilstošus priekšlikumus, tika veikta amatniecības problēmu apzināšana ar uzņēmumu un darbinieku aptauju ar anketēšanas palīdzību. Anketa tika sastādīta izmantojot līdzīgu pētījumu metodiku, interviju jautājumus un ekspertu ieteikumus. Anketa uzrādīta 175. pielikumā. Anketa izsūtīta 146 amatniecības uzņēmumiem un amatniekiem un ar tiem uzņemti kontakti pa E-pastu vai telefonu. Tomēr atbildes saņemtas tikai no 62. Šāds rezultāts visumā atbilst darbinieku vidējai aktivitātei, ņemot vērā atsaucību uz iepriekšējam dažāda veida aptaujām par saimnieciskām vai sociālām problēmām. Zemās aktivitātes skaidrojums var būt pamats citam pētījuma saturam, jo šajā darbā šie cēloņi netiek analizēti.

Bez tam tika veikta uzņēmumu un amatnieku tiešā aptauja interviju un diskusiju veidā. Vispirms ar LAK 9 biedrību vadītājiem, kuru profesionālā darbība ir saistīta ar koksnes apstrādi un, kas pārstāv ~ 2000 biedrus t.sk. ~ 400 amata meistarus un ~ 1250 zeļļus. Pēc biedrību vadītāju ieteikuma intervijas un diskusijas tika veiktas vēl ar 28, pēc viņu raksturojuma kompetentākiem amatniekiem, kuru secinājumi par amatniecības problēmām sniedzas pāri subjektīvisma līmenim.

Ņemot vērā izzināto problēmu loku aptaujāto amatnieku uzskati, vēlmes, ieteikumi un priekšlikumi ir koncentrēti vienotā SVID analīzē. Šajā analīzē ietvertas arī daudzas MVU raksturīgas problēmas, kuras, kā to raksturoja vairums aptaujāto dalībnieku, ir raksturīgas arī amatniecības uzņēmumiem.

Esošās situācijas - SVID analīze

Stiprās puses

Labas un ilglaicīgas amatniecības tradīcijas.

Ekonomikas struktūras izmaiņas amatniecības uzņēmumiem ir radījušas jaunas iespējas, un tie pierādījuši, ka mainīgajos tirgus apstākļos ir elastīgi, spējīgi pielāgoties ātri reaģējot uz pieprasījumu un dinamiski uzņēmumi.

Salīdzinot ar lieliem uzņēmumiem, tiem ir priekšrocības tirgū ar specifiskām nišām, ģeogrāfiski ierobežotā tirgū, vai ražojot nelielu partiju vai specializētas preces.

Vidēja termiņa attīstības periodā pagaidām ir pietiekami koksnes resursi amatniecības attīstībai un komercdarbības veikšanai.

Iespēja ātri pieņemt lēmumus, jo uzņēmuma struktūra ir vienkārša.

Personīga klientu pazīšana dod iespējas labāk tiem pielāgoties.

Attiecības starp vadību un personālu ir vienlīdzīgākas, komunikācija ar personālu ir tiešāka.

Darba vide atbrīvotāka.

Personāls ātri un skaidri var redzēt sava darba rezultātus.

Mazāki pārvaldes izdevumi.

Individuāla pieeja klientam.

Latvijas klimatiskie apstākļi un izeja uz Baltijas jūru ir labvēlīgi amatniecības produkcijas eksporta attīstībai.

Pieaugusi amatniecības produkcijas konkurētspēja Eiropas tirgū, par ko liecina daudzu izstrādājumu eksporta apjomu un produkcijas vienības vērtības pieaugums.

LAK un MVU attīstības ietvaros izveidota konsultāciju un cita informatīvā atbalsta sistēma.

Iespējams dabūt pietiekošus kapitālieguldījumus tehnikas un iekārtu iegādei, izmantojot tam nepieciešamo un piešķirto valsts un ES atbalstu.

Nozares zinātnē ir iestrādes praktiski visos galvenajos koksnes izmantošanas izpētes virzienos.

Vājās puses

Nelielām pēc darbinieku skaita un apgrozījuma saimnieciskām vienībām apgrūtināta iespēja iekļauties augstākas pievienotās vērtības produktu ražošanas ķēdē un sadarboties ar liela apjoma ražotājiem un nemotivē investīcijām produktivitātes nodrošināšanai nākotnē.

Lielākai daļai amatniecības uzņēmumu nav stabila vieta produkcijas ražošanas un noieta tirgū.

Amatniecībā ir zems darba ražīgums un ražošanas procesā tā izmanto novecojušas tehnoloģijas.

Sadrumstalota ražošanas struktūra, kas konkurē iekšējā tirgū un ir maz orientēta uz eksportu. Nelabvēlīgas nodokļu izmaiņas.

Amatniecības ienākumi būtiski atpaliek no vidējiem ienākumiem tautsaimniecībā.

Ierobežoti finansu līdzekļi (mazs bizness parasti dod mazus ienākumus).

Nevar atļauties algot augsti kvalificētus speciālistus.

Amatnieki nav motivēti investēt potenciālo darbinieku apmācībā

Vadībai bieži trūkst pieredzes uzņēmējdarbībā.

Uzņēmējdarbības vadība visbiežāk balstās uz intuīciju un personīgo pieredzi.

Grūti konkurēt ar lielajām firmām.

Pastāv izteiktas sociālekonomiskās attīstības atšķirības starp Rīgu un pārējo Latvijas teritoriju par labu pirmajai.

Daudzu amatniecības uzņēmumu produkcijas ražošanai ir sezonāls raksturs.

Liela daļa amatnieku ražo savus izstrādājumus pamatā iekšējam tirgum.

Mazais uzņēmums ir trausls, krīzi var izraisīt nozīmīga klienta kavēšanās izdarīt pasūtījumu vai maksājumu.

Īpašnieka ciešā saskarsme ar uzņēmumu bieži rada neobjektivitāti.

Darbojas mazas peļņas zonas robežās, līdz ar to ļoti svarīga ir saprātīga lēmumu pieņemšana.

Vadībai parasti nav laika nodarboties ar uzņēmuma attīstību, jo lielākā daļa laika jāpavada, risinot ikdienas problēmas (maza uzņēmuma vadītājs parasti reizē ir finansu, preču realizācijas, reklāmas u. c. jautājumu risinātājs).

Mazi ieguldījumi ilgtermiņa investīcijās.

Ierobežotie finansu līdzekļi nedod iespējas pienācīgi reklamēt savu produkciju, kāpēc lielākai amatnieku daļai pasūtījumi tiek apzināti vai nu gadatirgos vai pēc klientu personīgiem ieteikumiem.

Izteiktas komercdarbības aktivitāšu, nodarbinātības reģionālās atšķirības un atšķirības starp lauku teritoriju un pilsētām.

Viens no galvenajiem dzīves kvalitāti ietekmējošajiem rādītājiem – ienākumu līmenis lauku teritorijās ir gandrīz par trešdaļu zemāks nekā pilsētās.

Darbaspēka aizplūšana it sevišķi no lauku teritorijām.

Nedeklarēta nodarbinātība.

Amatnieki praktiski nav saistīti ar inovācijas procesiem, tiem ir nepietiekamas zināšanas par jaunākām tehnoloģijām, tehniku, instrumentiem.

Prasības pēc sertificētu instrumentu un iekārtu lietošanas.

Amatniekiem ir nepietiekamas zināšanas par marketingu, produkcijas realizāciju, ES struktūrfondu apgūšanas iespējām, ES standartu ietekmi uz izstrādājumu ražošanu u.c.

Amatniecības uzņēmumi salīdzinot ar vidējiem un lielajiem uzņēmumiem, nesamērīgi cieš no attīstību kavējošu likumu un administratīvās slodzes.

Amatniecības uzņēmumi bieži ir jutīgi pret straujām ekonomikas izmaiņām un konkurences spiedienu.

Konkurences palielināšanās līdz ar tādām tirgus nepilnībām kā ierobežota pieeja finansēm, pētījumiem, jaunumiem, piegādes ķēdēm arī kavē amatniecības uzņēmumu izaugsmi.

Uzņēmēji lielākoties ir nepietiekoši informēti par viņiem domātām konsultācijām un atbalsta pasākumiem, īpaši Eiropas līmenī.

Amatniecības uzņēmumi neiegūst visu labumu no iespējām, ko dod iekšējais tirgus, lielākoties tādēļ, ka trūkst informācijas par uzņēmējdarbības iespējām, neskatoties uz EKK un dalībvalstu ilgajām pūlēm atvieglot pārrobežu darbības ES.

Īpaši amatniecības uzņēmumi maz zina par iespējām, ko piedāvā valsts iepirkuma tirgus.

Ierobežoti resursi, lai piedalītos standartizācijas procesā vai lai izmantotu intelektuālā īpašuma tiesības (IĪT), un tiem ir grūti izpildīt sarežģīto dažādo nodokļu sistēmu prasības.

Atsevišķu amatnieku vai amatniecības uzņēmumu darbība ražojot preces un sniedzot pakalpojumus īsti neatbilst uzņēmējdarbībai, jo robežojas ar līmeni, kas nepieciešams tikai savu vajadzību apmierināšanai bez tālākas attīstības iespējām.

Amatniecībā nodarbināti daudz gados veci cilvēki, līdz ar to ir zema biznesa attīstības iniciatīva.

Iespējas

Palielinoties iedzīvotāju labklājības līmenim, palielinās sabiedrības pieprasījums pēc amatniecības produkcijas.

Palielinoties ārzemju tūristu pieplūdumam, kā arī Latvijas iedzīvotāju ceļošanas tieksmei palielinās arī pieprasījums pēc amatniecības izstrādājumiem.

Amatniecības uzņēmumiem, sākumā tiem palīdzot, ir jāiedrošina iespēja iziet starptautiskajā arēnā, jo tas veicina uzņēmuma izaugsmi un ražīgumu un līdz ar to paaugstina konkurētspēju.

Jāveicina un jāatbalsta amatniecības uzņēmumu dalība standartizācijas procesā, lai uzlabotu zināšanas par standartu prasībām un priekšrocībām.

Vienkāršot likumdošanas vidi, kas neproporcionāli, salīdzinājumā ar pārējiem uzņēmumiem, amatniecības uzņēmumiem uzliek pārāk lielu administratīvo nastu.

Ir priekšnoteikumi augstas pievienotās vērtības produkcijas ražošanas palielināšanai, veicot mikrokomersabiedrību specializāciju un sadarbību.

Draudi

Palielinās lauku teritoriju iedzīvotāju migrācija uz pilsētām un kopējā migrācija uz ES.

Ja būtiski netiks uzlaboti amatniecības darbību stimulējoši nosacījumi, sākot ar atbalstu un pilnvaru palielināšanu LAK, labvēlīgu nodokļu politiku un beidzot ar informatīvo nodrošinājumu:

➤ zudīs motivācija amatniecības unikālo izstrādājumu radīšanai, lai apmierinātu lielākās sabiedrības daļas vajadzību pēc tiem;

➤ samazināsies amatniecības produkcijas iekšējā un ārējā tirgus apjomi;

➤ arvien vairāk amatniecības uzņēmumi pāries tikai uz savu vajadzību apmierināšanu, bet nevis peļņu nesošu komercdarbību, kas vairāk saistīta ar visas sabiedrības attīstību;

➤ samazināsies amatniecības ekonomiskā dzīvotspēja vispār.

Palielināsies to amatnieku skaits, kuriem pamatnodarbošanās būs saistīta ar citu profesiju, bet unikālo izstrādājumu radīšana paliks vaļasprieka līmenī.

Samazināsies darba vietu skaits un palielināsies bezdarba līmenis.

Samazināsies nodokļu apjoms un līdz ar to valsts budžeta ienākumu daļa, kas ietekmēs IKP un dzīves līmeņa pieauguma tempus.

Jaunu konkurentu parādīšanās no citām valstīm.

Neparedzētas cenu izmaiņas.

Materiālu piegādātāju un klientu prasību izmaiņas.

Izglītības sistēmas ilgstoša nespēja piemēroties darba tirgus prasībām.

SVID analīzes kopējās atziņas par amatniecības attīstību ietilpinātas noslēguma sadaļā par problēmu loku no kura atrisināšanas atkarīga sekmīga amatniecības attīstība.

Par šādiem SVID analīzē noskaidrotiem galvenajiem šķēršļiem, kas bremzē amatniecības tālāku attīstību, padziļinātajās aptaujās un tiešās intervijās tika noskaidrots precīzāks to raksturojums un sadalījums pēc iespaida intensitātes:

- ✓ nesakārtotā un mainīgā likumdošana;
- ✓ augstie nodokļi;
- ✓ netaisnīgums sodu uzlikšanā;
- ✓ pārmērīgas birokrātiskās prasības no valsts institūciju puses;
- ✓ grūtības ar tirgu;
- ✓ iedzīvotāju zemā pirktspēja;
- ✓ starta atbalsta trūkums;
- ✓ augstie kredīta procenti, kas ierobežo iespējas piesaistīt līdzekļus;
- ✓ augstie energoresursu tarifi, kas sadārdzina Latvijā ražoto produkciju;
- ✓ sertificētu instrumentu un iekārtu lietošana;
- ✓ sarežģītā muitas procedūra;
- ✓ informācijas trūkums par atbalsta iespējām;
- ✓ nespēja pareizi sastādīt un noformēt projektus;
- ✓ juridiskās palīdzības trūkums;
- ✓ ierēdņu korumpētība.

Iespaida intensitāte tika vērtēta piecu baļļu sistēmā pēc sekojoša iedalījuma:

- 1 – iespaids nav novērots;
- 2 – neliels;
- 3 – vidējs;
- 4 – augsts;
- 5 – būtisks.

Padziļinātajās aptaujās noskaidrotie rezultāti parādīti 10.1. attēlā.

Veicot aptaujas noskaidrots, ka apstiprinās anketās minēto attīstībai nelabvēlīgo iespaidu klātbūtne un novērtēta to iedarbības kvantitatīvā pakāpe. Minētie faktori, kas amatniekiem traucē strādāt un bremzē to saimnieciskās darbības attīstību, pēc savas nozīmes sadalās šādi.

Par galveno faktoru ir norādīti netaisnīgie sodi, kuru absolūtā vērtība ir vienāda, kā uzņēmumam ar miljoniem tā tūkstošiem lielu Ls apgrozījumu un kas ir atkarīgi no ierēdņu nekompetences vai korumpētības. Finansiālā nespēja korumpēt pārbaudošo ierēdni vai viņa nekompetence parasti ir par iemeslu maza uzņēmuma bankrotam, jo „kukulis” vai soda nauda pārsniedz mēneša ienākumus.

Kā nākošais faktors atzīmējams finansiālā atbalsta trūkums, kurā galvenokārt izcelta nespēja noorganizēt starta kapitālu veiksmīgas darbības uzsākšanai.

Vienādā līmenī atrodas energoresursu tarifu kāpuma un juridiskās palīdzības trūkums. Ja pirmā faktora darbība nosacīti ir objektīva un to ietekmēt praktiski nevar, tad juridiskās palīdzības trūkums ir novēršams kaut vai ar juridiskās palīdzības biroja organizēšanu pie LAK, kā to rāda pirmās Latvijas brīvvalsts pieredze.

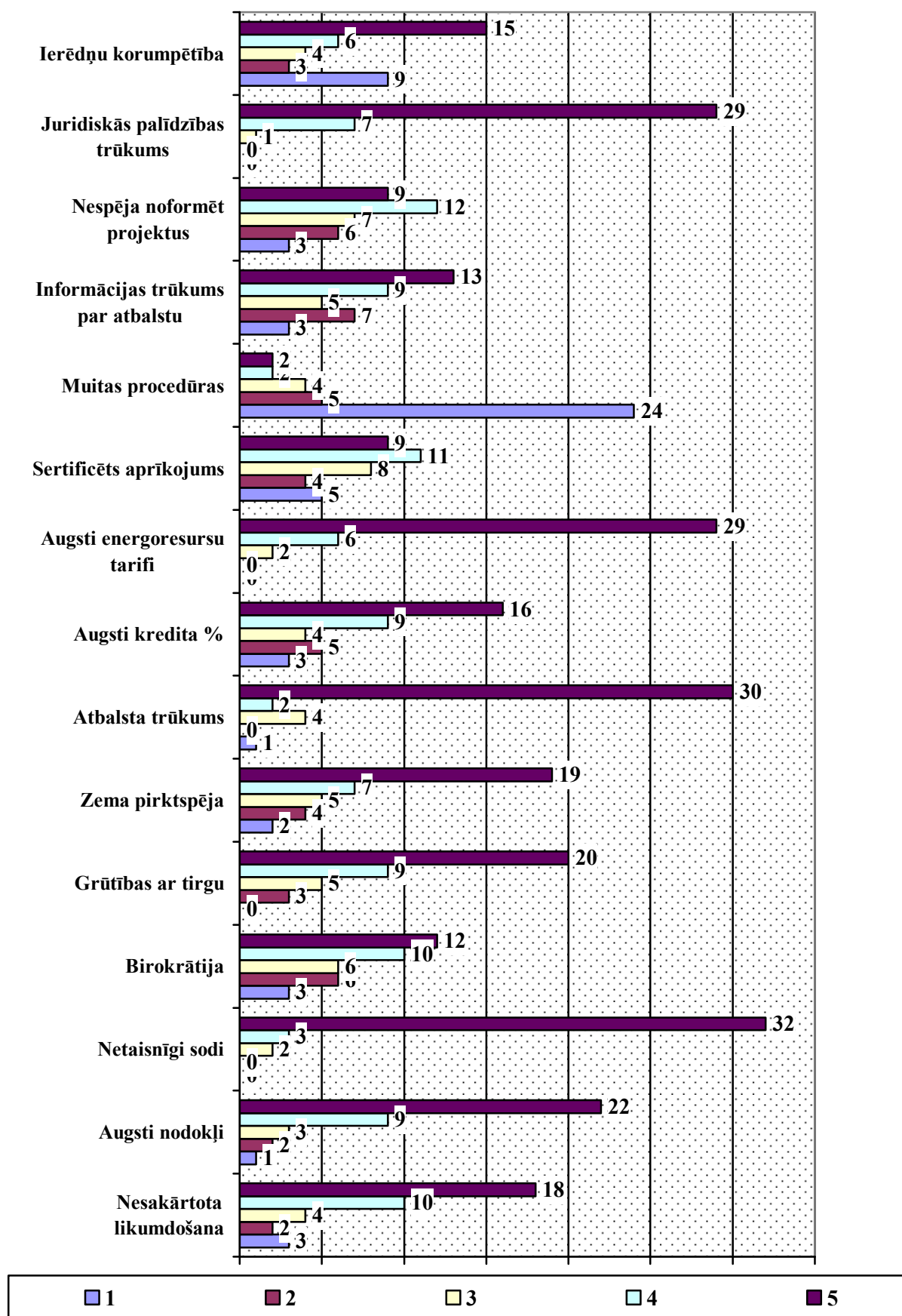
Tālāk seko augsto nodokļu negatīvais efekts. Valsts budžetam būtu lielāki ienākumi, ja amatniecības unikālie izstrādājumi būtu aplikti ar mazākiem nodokļiem, tad nevajadzētu radīt iespējas ienākumu slēpšanai.

Grūtības ar tirgu praktiski ir līdzvērtīgas novērtējumam par iedzīvotāju pirktspēju un tas ir loģiski, jo šie faktori ir savstarpēji saistīti.

Apmēram 1/3 amatnieku nav pietiekošas informācijas par visiem iespējamajiem atbalsta veidiem vai to zināšanu līmenis ir nepietiekošs, lai noformētu atbalstam iesniedzamos projektus.

Pagaidām vismazāk amatniecības attīstību ietekmē muitas procedūras, jo pārsvarā informācijas trūkuma dēļ ierobežoto ārējo sakaru iespaidā amatniecības izstrādājumu eksporta apjomi veido tikai ~ 5 % no ārējās tirdzniecības.

Amatniecības attīstību visvairāk bremzējošie faktori

Bez šiem iemesliem, kā arī SVID analīzē minētiem secinājumiem, aptaujā vēl noskaidroti šādi zemāka līmeņa faktori, kas kopumā nelabvēlīgi iespaido amatniecības uzņēmumu darbību:

- attiecību pasliktināšanās ar citu valsti (piemēram, tā saucamā Krievijas krīze 1998. gadā);
- negaidītas dabas stihijas (plūdi, sausums), ugunsgrēki, nelaimes gadījumi, slimības;
- pieprasījuma pēkšņas izmaiņas tirgū;
- pieprasījuma samazināšanās;
- neparedzētas izmaiņas ražošanas procesā;
- novecojusi tehnika, kas sabojājas vissaspringtajā darbu periodā;
- ražošanas faktoru neatbilstība vajadzīgā daudzuma un kvalitātes produkcijas ražošanai (nekvalitatīvas izejvielas, neatbilstoša darbaspēka kvalitāte);
- neplānoti izdevumi;
- biznesa partneru maksātnespēja, saistību nenokārtošana paredzētajā laikā;
- nepietiekama apgrozāmo līdzekļu aprīte, kas izsauc naudas trūkumu;
- darbinieku zaudēšana saspringtā darbu periodā;
- uzņēmuma vadītāja pēkšņa slimība;
- darbinieku bezatbildība, nolaidība;
- partnera negodīgums;
- darbinieku rakstura, uzvedības, veselības izmaiņas.

11. ES standarti, kas satur amatniecības koka izstrādājumu ražošanai izvirzītos vispārējos noteikumus un var ietekmēt tās attīstību

Amatnieciskās ražošanas specifika dēļ tajā ievērojamo instrukciju, prasību, noteikumu, standartu u.c. dokumentu skaits atšķiras no rūpnieciskajā ražošanā nepieciešamajiem. Tomēr arī amatnieciskais darbs nav iespējams bez dažādu vispārēju noteikumu, kvalitātes un izstrādājumu drošības prasību, standartu galveno noteikumu, kā arī darba drošības prasību ievērošanas. Arī amatniecībai jāveic apkārtējai videi nekaitīgs darbs un tai tāpat tiek uzstādītas daudzveidīgas videi nekaitīgas tehnikas un materiālu izmantošanas prasības. Cits svarīgs aspekts - padarīt skaistāku apkārtējo vidi, attiecas tieši uz amatniecības darbības lauku.

Videi nekaitīgu materiālu izmantošana, kā, piemēram, koksnes aizsardzības līdzekļi bez šķīdinātājiem, formaldehīdu nesaturošas līmes u.c. ir prasības, kuru izvirza lielākā daļa klientu. Koka un ar tā izstrādājumu ražošanu saistīto sintētisko vielu apstrādē uzņēmumā vai pat vismazākā darbnīcā jā rūpējas par pielietoto kaitīgo vielu saturošo atkritumu likvidēšanu. Celtniecībā skaņas izolācijas un siltumtehnikās prasības nosaka profesionāli pareizu vairākkārtīgi stiklotu logu un durvju montāžu.

Trokšņa, smaku un piesārņota gaisa nelabvēlīgās ietekmes novēršanu uzņēmumos jāpanāk ar troksni samazinošo mašīnu, filtrēšanas iekārtu vai notekūdeņu attīrīšanas iekārtu ieviešanu arvien biežāk izmanto tā saucamās slēgtās sistēmas, ar kuru palīdzību izlietoto ūdeni vai gaisu attīra un no jauna izmanto tālākajā darba procesā. Darbnīcās ierīkotas iekārtas gaisa attīrīšanai, putekļu nosūkšanai un trokšņa aizsardzības ietaises nodrošina veselības aizsardzības prasībām atbilstošu darba vietu.

Pēc 1990. gada sāka ieviesties uzskats, ka standarti nav jāievēro un visu nosaka rakstiska vai pat mutiska vienošanās ar klientu. Šāds uzskats ir pareizs attiecībā uz izstrādājuma ārējo izskatu un prasībām, kas nav saistītas ar konstrukcijas drošību vai ekspluatācijas nekaitīgumu, bet neattiecas uz darba drošības nodrošināšanu priekšmetu ražošanas procesā u.c. būtiskām prasībām. Bez tam, minētā vienkāršā līguma ietvaros bez precīziem kvantitatīviem kritērijiem amatnieks nebūs nodrošināts pret negodīgu klientu rīcību pilnībā neatmaksājot padarītā darba vērtību.

Standartu prasības noteikti ir jāievēro attiecībā uz:

- ✓ konstrukciju drošību;
- ✓ ražošanas un ekspluatācijas noteikumu minimumu;

- ✓ obligātām kvalitātes prasībām;
- ✓ ekspluatācijas drošības prasībām;
- ✓ lietojamo iekārtu un instrumentu darba drošības prasībām;
- ✓ atbilstības novērtēšanas un elementāro pārbaužu prasībām;
- ✓ paaugstinātām prasībām, kas uzstādītas rotaļlietu un sporta inventāra drošumam.

Standartu prasību pārzināšana ir svarīga ne tikai veicot visām drošības prasībām atbilstošu pašu ražošanas procesu, bet arī iegādājoties izejmateriālus, iekārtas un instrumentus, veidojot jaunas celtniecības vai mēbeļu konstrukcijas, veicot izstrādājumu testēšanu, kā arī aizstāvēt savas intereses strīdā ar klientiem.

Ar koksni, no tās iegūtiem materiāliem, ar ražošanas un ar to saistītiem procesiem ir saistīti ~ 500 standarti, kam pēc iestāšanās ES ir Eiropas standartu statuss. Amatniecības darbība ir saistīta ar šādām standartu grupām:

- 03.080 – Pakalpojumi.
- 03.100 - Firmas organizācija un vadība.
- 17.020 - Metroloģija un mērīšana. Vispārīgi.
- 79.020 - Koksnes tehnoloģijas procesi.
- 79.040 - Koks, zāģbalki un zāģmateriāli.
- 79.060 - Koksnes plātnes.
- 79.080 - Koka pusfabrikāti.
- 79.120 - Kokapstrādes iekārtas.
- 97.040 - Virtuves iekārtas.
- 97.140 – Mēbeles.
- 97.145 – Kāpnes.
- 97.190 - Iekārtas bērniem.
- 97.200 – Izklaide (Rotaļlietas).
- 97.220 - Sporta aprīkojums un ierīces.

Minēto grupu atsevišķu standartu nosaukumi, kas varētu būt noderīgi amatniecības darbībā uzrādīti 178. pielikumā.

LR normatīvie akti par darbu un darba aizsardzību, kas jāņem vērā amatniecības darbībā minēti 180.pielikumā.

12. Investīciju un ES fondu līdzekļu piesaistes iespēju izvērtēšana

12.1. Vispārēja informācija par Eiropas Savienības strukturāliem fondiem

Viens no galvenajiem Eiropas Savienības reģionālās politikas īstenošanas instrumentiem ir struktūrfondi. Visa Latvijas teritorija ES struktūrfondu mērķu dalījumā tiek pielīdzināta 1. Mērķa reģionam, kur IKP uz vienu iedzīvotāju ir zemāks par 75% no vidējā ES dalībvalstu līmeņa.

Mērķa teritorijās darbojas šādi ES struktūrfondi:

- Eiropas Reģionālās attīstības fonds (ERAF)

ERAF mērķis ir sniegt atbalstu reģionālo atšķirību izlīdzināšanai, piedaloties atpalikušo reģionu attīstības veicināšanā un strukturālā izlīdzināšanā, kā arī to industriālo reģionu pārveidē, kuru stāvoklis pasliktinās.

- Eiropas Sociālais fonds (ESF)

ESF mērķis ir izskaust diskrimināciju un nevienlīdzību darba tirgū, sniegt atbalstu cilvēkresursu attīstībai, sekmēt informācijas sabiedrības izveidi.

- Eiropas Lauksaimniecības virzības un garantiju fonds (ELVGF)

ELVGF mērķis ir atbalstīt lauksaimniecības pārstrukturēšanu un veicināt lauku attīstību.

- Zivsaimniecības vadības finansēšanas instruments (ZVFI)

ZVFI mērķis ir nodrošināt strukturālos pasākumus zvejniecības un akvakultūras jomās, kā arī zivsaimniecības produktu pārstrādes rūpniecībā un tirdzniecībā.

Struktūrfondu plānojumu un izlietojumu noteica šādi plānošanas dokumenti:

Attīstības plāns (Vienotais programmdokuments) - Latvijas valdības stratēģija un prioritātes 2004. – 2006. gadam, lai veicinātu sociālekonomisko apstākļu izlīdzināšanu, izmantojot ES struktūrfondu finansējumu);

Programmas papildinājums – detalizēti skaidro pasākumus un aktivitātes; nosaka projektu atlases kritērijus, sagaidāmos rezultātus un to sasniegšanas indikatorus.

Attīstības plānā izvirzītie vidēja termiņa mērķi:

- Konkurētspējas attīstība un nodarbinātības veicināšana;
- Cilvēkresursu attīstība;
- Infrastruktūras attīstība.

Pamatojoties uz šiem mērķiem, ir izvirzītas četras prioritātes un no tām izrietoši pasākumi:

- 1. PRIORITĀTE: Līdzsvarotas attīstības veicināšana;
- 2. PRIORITĀTE: Uzņēmējdarbības un inovāciju veicināšana;
- 3. PRIORITĀTE: Cilvēkresursu attīstība un nodarbinātības veicināšana;
- 4. PRIORITĀTE: Lauku un zivsaimniecības attīstības veicināšana.

Finansējuma sadalījums pa fondiem 2004.-2006. gadam (EUR)

#	Struktūrfonds	ES finansējums EUR	Latvijas līdzfinansējums EUR	Kopā EUR
1.	Eiropas Reģionālās attīstības fonds (ERAF)	382 043 677	124 800 281	506 843 958
2.	Eiropas Sociālais fonds (ESF)	127 341 960	40 345 529	167 687 489
3.	Eiropas Lauksaimniecības virzības un garantiju fonds (ELVGF)	91 848 189	46 795 066	138 643 255
4.	Zivsaimniecības vadības finansēšanas instruments (ZVFI)	24 335 000	19 727 205*	44 062 205
	KOPĀ:	625 568 826	231 668 081	857 236 907

Struktūrfondu plānojums un izlietojums 2007 – 2013. gada plānošanas periodam iezīmēts Nacionālajā stratēģiskajā ietvardokumentā, kas paredz šādus galvenos attīstības virzienus. Lai Latvija varētu panākt pārējo ES attīstībā, ar fondu palīdzību ir jāīsteno valsts attīstības stratēģija, ko valdība noteikusi Nacionālajā attīstības plānā. NAP valsts attīstības stratēģijas priekšplānā izvirza izglītotu, radošu un uzņēmīgu cilvēku, bet kā galveno mērķi nosaka veidot uz izglītību, zinātnei un konkurētspējīgiem uzņēmumiem balstītu tautsaimniecību. Līdz ar to struktūrfondu atbalsts 2007.-2013. gados primāri tiks virzīts uz iedzīvotāju izglītību, uzņēmumu tehnoloģisko izcilību un elastību, kā arī zinātnes un pētniecības attīstību, lai veicinātu zināšanu ietilpīgas ekonomikas veidošanos valstī. Līdztekus šim stratēģiskajam mērķim svarīgi ir nodrošināt to, ka ar struktūrfondu atbalstu tiek stiprināti arī citi nepieciešamie priekšnoteikumi ilgtspējīgai ekonomiskai attīstībai un cilvēku dzīvei Latvijā kopumā.

Lai sasniegtu augstāk minēto vispārējo mērķi struktūrfondu investīcijas tiek plānotas atbilstoši trim tematiskām asīm:

- cilvēku resursu attīstība un efektīva izmantošana,
- konkurētspējas palielināšana un virzība uz zināšanu ietilpīgu ekonomiku,

- publisko pakalpojumu un infrastruktūras uzlabojumi kā priekšnoteikums valsts un tās teritorijas līdzsvarotai attīstībai.

Līdztekus šīm trim tematiskajām asīm struktūrfondu apgūvē svarīgas būs arī horizontālās prioritātes, tādas kā, teritorijas līdzsvarota attīstība, makroekonomiskās stabilitātes, vienādu iespēju, ilgtspējīgas attīstības veicināšana, kā arī informācijas sabiedrības attīstība.

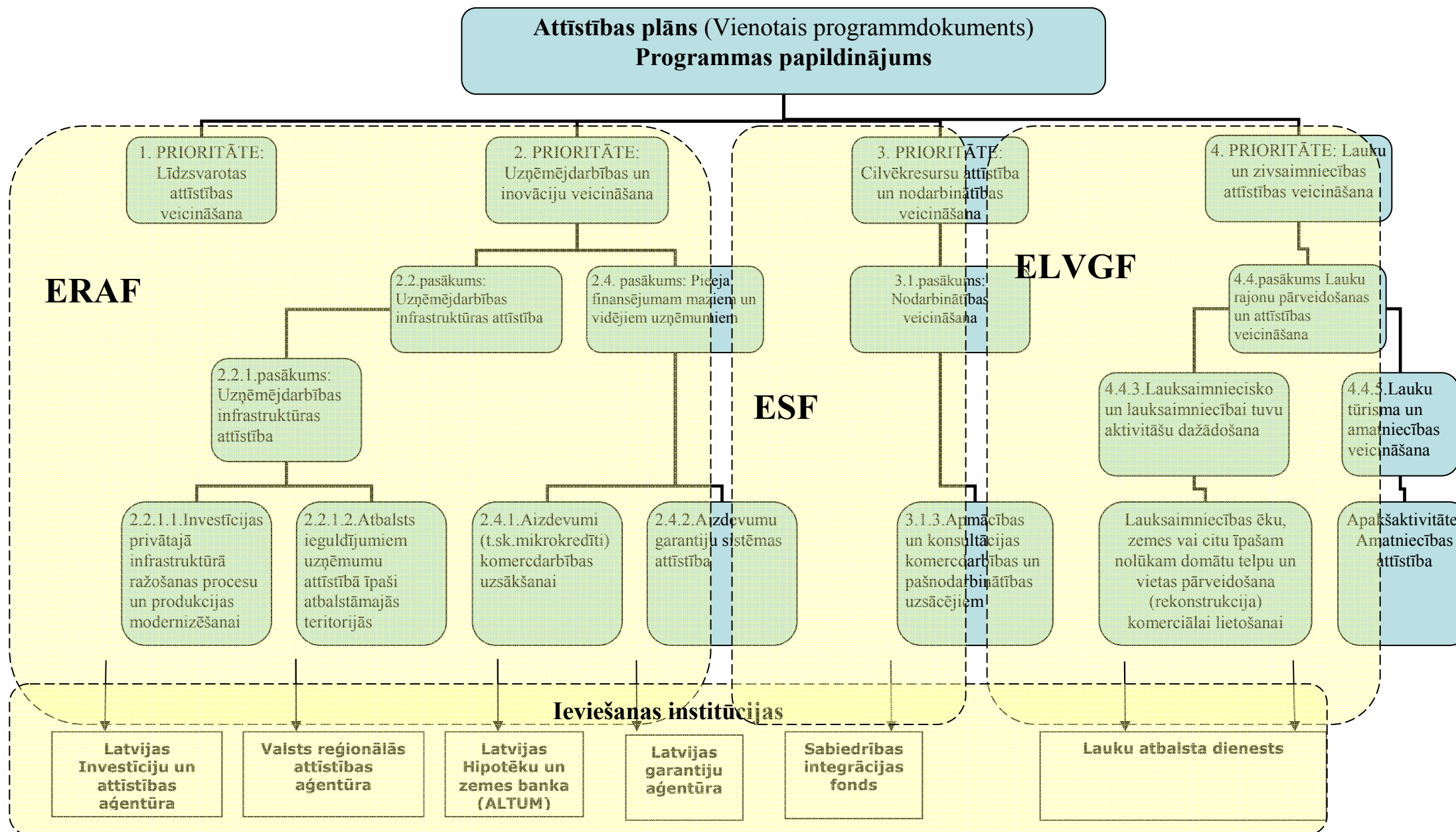
Eiropas Savienības struktūrfondu piesaistes kārtību regulējošo normatīvo aktu uzskaitījums dots 176. pielikumā.

12.2. ES strukturālo fondu atbalsts amatniecībai 2004. – 2006. gada plānošanas periodā

Tieši vai netieši amatniecība tika atbalstīta no visiem četriem fondiem, jo gan izvirzītie mērķi, gan prioritātes tiešā vai netiešā veidā skar arī amatniecību. Tiešā veidā, kur amatniecībai paredzēta atsevišķa aktivitāte, tā tiek atbalstīta no ELVGF, Attīstības plāna 4. prioritātes „Lauku un zivsaimniecības attīstības veicināšana” 4.4. pasākuma „Lauku rajonu pārveidošanas un attīstības veicināšana” 4.4.5. aktivitātes „Lauku tūrisma un amatniecības veicināšana” apakšaktivitātē „Amatniecības attīstība” (skat.12.1.att.).

Amatnieki varēja saņemt atbalstu arī no citiem minētajiem fondiem citu prioritāšu pasākumos, tomēr atbalsts, kas būtu domāts tikai amatniecībai, tajos nav paredzēts. Lai saņemtu atbalstu šajos atbalsta pasākumos, amatniecībai jākonkurē ar citiem uzņēmējdarbības veidiem. Kā liecina publicētie atbalsta saņēmēju saraksti, atsevišķos pasākumos amatniekiem tas arī izdodas, tomēr ir objektīvi apstākļi, kā dēļ amatniekiem konkurēt ir grūti.

12.1. attēlā redzams, ka ir septiņi pasākumi, kuros atbalsta saņēmēji var pretendēt kā amatnieki, tomēr uzreiz jāatzīmē, ka pasākumā ”Investīcijas privātajā infrastruktūrā ražošanas procesu un produkcijas modernizēšanai” nav noslēgts līgums ne ar vienu potenciālo uzņēmumu.

12.2.1. Eiropas Reģionālās attīstības fonda (ERAF) atbalsts

ERAF apgūšanai izveidojusies samērā sarežģīta struktūra, jo šis fonds finansē 2. prioritāti, kas ir visbagātākā ar dažādām atbalsta programmām. Struktūras ietvaros ir piecas Valsts atbalsta programmas ar astoņām apakšprogrammām, kuras administrē Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra, Valsts reģionālās attīstības aģentūra un Latvijas Hipotēku un zemes banka. Sīkāk tiks apskatītas tikai tās programmas, kurās teorētiska iespēja pastāvēja pretendēt arī amatniekiem:

1. pasākums „Investīcijas privātajā infrastruktūrā ražošanas procesu un produkcijas modernizēšanai”;

Valsts atbalsta programma „Atbalsts komercdarbības infrastruktūras modernizācijai”

Apakšprogramma „Komercdarbības pilnveidošana atbilstoši starptautisko standartu prasībām”

2. pasākums „Atbalsts ieguldījumiem uzņēmumu attīstībā īpaši atbalstāmajās teritorijās”;

Valsts atbalsta programma „Īpaši atbalstāmo teritoriju uzņēmējdarbības (komercdarbības) attīstība”

Apakšprogramma jeb grantu shēma "Atbalsts ieguldījumiem uzņēmumu attīstībā īpaši atbalstāmajās teritorijās".

3. pasākums „Atbalsts privātās infrastruktūras investīcijām sabiedriskās lietošanas tīklu (ceļi, elektrība, ūdens u.tml.) pieejamības nodrošināšanai”

Valsts atbalsta programma „Atbalsts komercdarbības infrastruktūras modernizācijai”

Apakšprogramma „Infrastruktūras attīstībai nepieciešamo pieslēgumu izveide un rekonstrukcija”

4. pasākums „Atbalsts uzņēmumu līdzdalībai starptautiskos gadatirgos un pasākumos”

Valsts atbalsta programma „Atbalsts komercsabiedrību dalībai starptautiskās izstādēs un tirdzniecības misijās”

Apakšprogramma „Komercsabiedrību dalība starptautiskajās izstādēs, gadatirgos un tirdzniecības misijās”

5. pasākums „Finansiālais atbalsts MVU ārējo konsultāciju pakalpojumu izmantošanai un pieredzes apmaiņai”

Valsts atbalsta programma „Atbalsts komercsabiedrību dalībai starptautiskās izstādēs un tirdzniecības misijās”

Apakšprogramma „Konsultāciju pakalpojumi”

6. Valsts atbalsta programma „Aizdevumi (t.sk. mikrokredīti) komercdarbības uzsākšanai”;

7. Valsts atbalsta programma „Aizdevumu garantiju sistēmas attīstība”.

12.2.1.1. Apakšprogramma „Komercdarbības pilnveidošana atbilstoši starptautisko standartu prasībām”

Nosacījumi

Grantu shēmas “Atbalsts komercdarbības infrastruktūras modernizācijai” mērķis – atbalstīt privātā sektora investīcijas komercdarbības infrastruktūras uzlabošanā, veicināt uz zināšanām balstītas komercdarbības attīstību, stimulēt pasākumus saistībā ar kvalitātes nodrošināšanu galaproduktam.

Grantu shēmas apakšprogrammas „Komercdarbības pilnveidošana atbilstoši standartu prasībām” uzdevums - atbalstīt komercsabiedrību sākotnējās investīcijas ražošanas procesu un produkcijas modernizēšanai atbilstoši tirgus standartiem un prasībām vides aizsardzības, darba drošības un patērētāju aizsardzības jomās.

Attiecībā uz komercsabiedrības saimnieciskās darbības veidu nepastāv ierobežojumi. Taču gadījumos, kad komercsabiedrība projektu vēlas īstenot atbalstāmajā nozarē, bet darbojas kādā no zemāk minētajām neatbalstāmajām nozarēm:

1. tērauda rūpniecība;
2. mākslīgo šķiedru ražošana;
3. mazumtirdzniecības un vairumtirdzniecības pakalpojumi;
4. transporta nozare;
5. lauksaimniecības un zvejniecības produktu ražošana;
6. akmeņogļu rūpniecība;

Atbalstāmās aktivitātes ir šādas:

1. nodrošināt atbilstību LR normatīvajos aktos noteiktajām prasībām darba aizsardzības jomā komercsabiedrības ražojošā struktūrvienībā;
2. nodrošināt atbilstību LR normatīvajos aktos noteiktajām prasībām vides jomā komercsabiedrības ražojošā struktūrvienībā;
3. nodrošināt atbilstību LR un citu valstu normatīvajos aktos noteiktajām prasībām attiecībā uz komercsabiedrības produktiem vai pakalpojumiem;
4. attīstīt nekustamo īpašumu, kas tiks izmantots citu komercsabiedrību komercdarbības veikšanai apstrādes rūpniecības jomā (saskaņā ar NACE 1.1 D sekciju).

Atbalstāmās izmaksas ir iedalītas trīs grupās:

1. Iekārtas un piederumi;
2. Patenti un licences;
3. Ēkas un būves.

Šajā grupā ietvertās atbalstāmās izmaksas aktivitātēm, kas nodrošina atbilstību prasībām darba aizsardzības jomā, vides jomā un attiecībā uz komercsabiedrības produktiem un pakalpojumiem ir šādas:

- tehnoloģisko iekārtu un piederumu iegāde un/vai rekonstrukcija (ieskaitot piegādi, uzstādīšanu un apkalpojošā personāla instruktāžu);
- laboratoriju iekārtu un piederumu iegāde (ieskaitot piegādi, uzstādīšanu un apkalpojošā personāla instruktāžu).

Maksimālais atbalsta apjoms, ko var saņemt viena komercsabiedrība viena projekta ietvaros ir LVL 600 000.

Atbalsta intensitāte aktivitātēm, kas nodrošina atbilstību prasībām darba aizsardzības jomā, vides jomā un attiecībā uz komercsabiedrības produktiem un pakalpojumiem tiek aprēķināta atkarībā no projekta īstenošanas vietas un ir šāda:

Atbalstāmā teritorija	Atbalsta intensitāte	
	Mazās un vidējās komercsabiedrības	Lielās komercsabiedrības
Latgales plānošanas reģions un citu plānošanas reģionu īpaši atbalstāmās teritorijas	65%	50%
Rīgas pilsēta	45%	30%
Pārējā Latvijas teritorija	55%	40%

Rezultāti un secinājumi

Šajā apakšprogrammā noslēgti līgumi par 83 projekti. Diemžēl projektu nosaukumi un projektu summas liecina, ka neviens no tiem nav amatniecības uzņēmums. Galvenais iemesls –

investīcijas bija iespējams veikt gan infrastruktūras, gan arī iekārtu modernizācijā, pretendēšana uz finansējumu netika ierobežota ar īpašiem atlases kritērijiem, līdz ar to apakšprogramma bija ļoti populāra. Tā kā amatniecības uzņēmums klasiskajā gadījumā ir neliels, tam nav atsevišķu struktūrvienību, kas būtu specializējušies dažādu administratīvu šķēršļu pārvarēšanā, kā, piemēram, projekta virzīšana un saskaņošana, līdz ar to tā kapacitāte ir nepietiekama salīdzinot ar lieliem uzņēmumiem, kam šo darbu varētu veikt administratīvā nodaļa.

Kā redzams, mazajām un vidējām komercsabiedrībām atbalsta intensitāte bija 65%. Tā kā vidējais uzņēmums ir uzņēmums, kurā ir mazāk par 50 strādājošajiem, kura bilances un/vai apgrozījums var būt vairāki desmiti miljoni latu, amatniecības uzņēmumam faktiski bija jākonkurē ar uzņēmumiem, kuri atrodas citā svara kategorijā.

12.2.1.2. Apakšprogramma jeb grantu shēma "Atbalsts ieguldījumiem uzņēmumu attīstībā īpaši atbalstāmajās teritorijās".

Nosacījumi

Grantu shēmas mērķis ir līdzfinansēt komersantu attīstības projektus, kas saistīti ar ieguldījumiem uzņēmumu attīstībā, lai paātrinātu īpaši atbalstāmo teritoriju attīstību un veicinātu saimniecisko darbību tajās. Tā rezultātā samazinātos nelabvēlīgās atšķirības starp valsts teritorijām un tiktu nodrošināta līdzsvarota valsts attīstība.

Grantu shēmas „Atbalsts ieguldījumiem uzņēmumu attīstībā īpaši atbalstāmajās teritorijās” īstenošanai laika periodam no 2004. līdz 2006.gadam indikatīvi plānots 10.3 miljoni latu, tai skaitā 3 milj. LVL laika posmam no 2004.-2005. gadam un 7 916 448 LVL milj. LVL atjaunotai grantu shēmai laika posmam no 2005.- 2006. gadam.

Indikatīvais finansējuma sadalījums pa gadiem	Publiskā finansējuma avoti		Kopā tūkst. LVL
	Valsts budžeta finansējums tūkst. (LVL)	ERAF finansējums tūkst. (LVL)	
2004.gads	0	0	0
2005.gads	2`000	2`000	4`000
<i>t.sk. atjaunotai grantu shēmai</i>	<i>500</i>	<i>500</i>	<i>1`000</i>
2006.gads	3`150	3`150	6`300
<i>t.sk. atjaunotai grantu shēmai</i>	<i>3`150</i>	<i>3`150</i>	<i>6`300</i>
2004.-2006.gads KOPĀ	5`150	5`150`	10`300
<i>t.sk. atjaunotai grantu shēmai</i>	<i>3`650</i>	<i>3`650</i>	<i>7`300</i>

Saskaņā ar grantu shēmu par atbalstāmajām tiek uzskatītas šādas nozares:

1. rūpniecība;
2. būvniecība;
3. pārstrāde (izņemot lauksaimniecības un zivsaimniecības produktu pārstrādi);
4. pakalpojumi (izņemot iekārtu vai tehnikas izīrēšanu vai iznomāšanu, konsultāciju un finanšu starpniecības pakalpojumus un transporta pakalpojumus);
5. uzņēmumiem, kuri darbojas lauksaimniecības nozarē, lauksaimniecības pakalpojumi ir pieļaujami tikai tādos gadījumos, ja ne mazāk kā 75% no uzņēmuma apgrozījuma veido lauksaimnieciska rakstura pakalpojumu sniegšana.

Atbalstu paredzēts sniegt mazajiem un vidējiem komersantiem, kuri reģistrēti un darbojas īpaši atbalstāmās teritorijās sākotnējiem ieguldījumiem uzņēmuma pamatlīdzekļu iegādei, veidošanai vai būvju būvniecībai /rekonstrukcijai /renovācijai /fundamentālai pārveidošanai, kuri

paredz strauju izaugsmi nozarēs, kas nodrošina augstu pievienotās vērtības radīšanu (pārstrāde, pakalpojumi u.c.), kas vērsti uz jaunu tehnoloģiju ieviešanu, ražošanas modernizāciju vai pakalpojumu uzlabošanu.

Viena attīstības projekta finansēšanai paredzētais publiskais finansējums nevar pārsniegt 80 000 latu.

Atbalsta intensitāte grantu shēmas ietvaros īstenotajiem projektiem nepārsniedz 50% no kopējām attiecināmajām izmaksām. Tas nozīmē, ka publiskais finansējums nevar būt lielāks kā puse no kopējām attiecināmajām projekta izmaksām, bet otra puse jāiegulda projekta iesniedzējam no saviem līdzekļiem.

Rezultāti un secinājumi

Līdz šā gada 24.novembrim ir noslēgti 144 līgumi ar projektu pieteicējiem par līdzfinansējuma saņemšanu šajā grantu shēmā.

Atšķirībā no apakšprogrammas „Komercedarbības pilnveidošana atbilstoši starptautisko standartu prasībām”, šajā apakšprogrammā amatniekiem bija krietni lielākas iespējas saņemt atbalstu savu uzņēmumu attīstībai. Tomēr publicēto līgumu sarakstā nevar identificēt nevienu amatniecības uzņēmumu. Kaut arī ir apmēram 30 projekti saistīti ar koksnes produktu apstrādi, tomēr neviens uzņēmums neietilpst pat mikrouzņēmumu grupā.

12.2.1.3. Apakšprogramma „Infrastruktūras attīstībai nepieciešamo pieslēgumu izveide un rekonstrukcija”

Nosacījumi

Grantu shēmas “Atbalsts komercedarbības infrastruktūras modernizācijai” mērķis – atbalstīt privātā sektora investīcijas komercedarbības infrastruktūras uzlabošanā, veicināt uz zināšanām balstītas komercedarbības attīstību, stimulēt pasākumus saistībā ar kvalitātes nodrošināšanu galaproduktam.

Grantu shēmas apakšprogrammas „Infrastruktūras attīstībai nepieciešamo pieslēgumu izveide un rekonstrukcija” uzdevums - palīdzēt izveidot un modernizēt komercedarbības vajadzībām nepieciešamo bāzes infrastruktūru, kas būtiski palīdzētu attīstīties jaunām un ļautu pilnveidoties jau esošajām komercsabiedrībām, sakārtojot sakaru, enerģētikas, vides, u.c. inženierkomunikāciju jautājumus.

Atbalstāmas ir šādas izmaksas:

- ceļu pievadu rekonstrukcija un izbūve līdz ražošanas objektam vai objektu grupai;
- dzelzceļu pievadu rekonstrukcija un izbūve līdz ražošanas objektam vai objektu grupai;
- lokālu ūdensapgādes sistēmu rekonstrukcija un izbūve līdz uzskaites mezglam vai ievadam ēkā;
- lokālu kanalizācijas sistēmu rekonstrukcija un izbūve līdz uzskaites mezglam vai ievadam ēkā;
- pieslēgumu rekonstrukcija un izbūve no maģistrālās līnijas līdz teritorijas robežai, uzskaites.

Mezglam vai ievadam ēkā šādiem pieslēgumu veidiem:

- gāzes pieslēgums;
- elektrības pieslēgums;
- ūdensapgādes pieslēgums;
- kanalizācijas pieslēgums;
- siltumapgādes pieslēgums;
- telekomunikāciju pieslēgums.

Attiecībā uz komercsabiedrības saimnieciskās darbības veidu nepastāv ierobežojumi. Taču gadījumos, kad komercsabiedrība projektu vēlas īstenot atbalstāmajā nozarē, bet darbojas kādā no zemāk minētajām neatbalstāmajām nozarēm:

- tērauda rūpniecība;
- mākslīgo šķiedru ražošana;
- mazumtirdzniecības un vairumtirdzniecības pakalpojumi;
- transporta nozare;
- lauksaimniecības un zvejniecības produktu ražošana;
- akmeņogļu rūpniecība;

Atbalstāmās aktivitātes ietver pieslēgumu izveidi vai rekonstrukciju, lai nodrošinātu komercsabiedrības ar nepieciešamajiem resursiem vai pieeju komunikācijām.

Maksimālais atbalsta apjoms, ko var saņemt viena komercsabiedrība viena projekta ietvaros ir LVL 500 000.

Atbalstāmā teritorija	Atbalsta intensitāte	
	Mazās un vidējās komercsabiedrības	Lielās komercsabiedrības
Visa Latvijas teritorija	65%	50%

Rezultāti un secinājumi

Šajā apakšprogrammā tika realizēti 24 projekti. Divi trīs projekti identificējami kā amatniecības projekti, tomēr neviens no tiem nav saistīts ar koksnes produktiem. Projektos, kuru pieteicēju uzņēmējdarbība saistīta ar koksnes produktiem, projektu summas un projektu nosaukums (piemēram, mazvērtīgās koksnes pārstrādes ražotnes izveide – 187 tūkst.latu, Cieto lapu koku zāģētavas ražotnes infrastruktūras attīstībai nepieciešamo pieslēgumu izveide – 177 tūkst.latu) liecina, ka tiks veikta rūpnieciska sērijveida ražošana. Vienā uzņēmumā gan norādīts, ka tajā strādājošo skaits ir tikai viens, tomēr, pārstrādes projekts liecina, ka uzņēmums ir vai nu izaudzis, vai arī norādījis nepatiesu strādājošu skaitu. Līdz ar to var teikt, ka šajā programmā nav piedalīties neviens no amatniecības uzņēmumiem.

12.2.1.4. Apakšprogramma „Komersabiedrību dalība starptautiskajās izstādēs, gadatirgos un tirdzniecības misijās”

Nosacījumi

Atbalsta programmas „Dalība starptautiskās izstādēs un tirdzniecības misijās” mērķis ir sniegt atbalstu mazām un vidējām komercsabiedrībām un nozaru asociāciju biedriem, kas ir MVK, dalībai starptautiskās izstādēs un tirdzniecības misijās.

Atbalsta programmas „Dalība starptautiskās izstādēs un tirdzniecības misijās” uzdevumi ir šādi:

1. stimulēt komercsabiedrību attīstību konkurētspējīgās nozarēs, veicinot produktu (it īpaši produktu ar augstu pievienoto vērtību) konkurētspējas paaugstināšanos starptautiskā mērogā, tādējādi nodrošinot atbilstošu konkurētspējīgu produktu piedāvājumu un pieprasījumu starptautiskā mērogā;
2. stimulēt komercsabiedrību attīstību tajās nozarēs, kurās ir augsts zināšanu īpatsvars (piem., informāciju un komunikāciju tehnoloģijas, biotehnoloģijas, jaunie materiāli, inženierzinātnes), tādējādi panākot šo nozaru strauju attīstību.

Atbalstāmās aktivitātes ir šādas:

1. Dalība starptautiskās izstādēs vai gadatirgos, kas tiek rīkoti ārpus Latvijas, kā arī izstādēs vai gadatirgos, kas tiek rīkoti Latvijā, ja tajos piedalās dalībnieki no citām valstīm;

2. Dalība tirdzniecības misijās konkrētā mērķa valstī ar iepriekš sagatavotu vizītes programmu katram dalībniekam;
3. Dalība konferencēs, kas notiek starptautisko izstāžu vai tirdzniecības misiju ietvaros.

Maksimālais kopējais atbalsta apjoms, ko var saņemt viena komercsabiedrība vai nozares asociācija šīs atbalsta programmas darbības perioda ietvaros ir LVL 70 280,40. Atbalsta intensitāte – 50%.

Rezultāti un secinājumi

Šajā atbalsta programmā ir noslēgti 23 līgumi, tai skaitā arī vienu uzņēmumu, kas strādā arī ar koksnes produktiem. Tomēr šajā uzņēmumā strādā 8 strādājošie, līdz ar to arī šajā programmā amatniecības uzņēmumi nav atbalstīti.

Galvenais iemesls, kādēļ atbalstīto projektu sarakstā nav amatnieki – amatniecības uzņēmums ir mikrouzņēmums, un pārsvarā, ar reti izņēmumiem, tas orientējas uz vietējo tirgu, līdz ar to amatniekam nav liela interese piedalīties starptautiskās izstādēs. Ja arī ir, tad bieži vien tam pietrūkst cilvēkresursu.

12.2.1.5. Apakšprogramma „Konsultāciju pakalpojumi”

Nosacījumi

Apakšprogrammas “Konsultāciju pakalpojumi” mērķis - atbalstīt konsultāciju pakalpojumu pieejamību mazām un vidējām komercsabiedrībām.

Apakšprogrammas “Konsultāciju pakalpojumi” uzdevumi:

- 1) inovāciju jomā – veicināt inovatīvu risinājumu ieviešanu komercsabiedrībās, kas saistīts ar inovatīvu darbību;
- 2) mārketinga iniciatīvu jomā – saistībā ar mārketinga iniciatīvām, nodrošināt komercsabiedrībām palīdzību tirgus izpētei, jaunu mārketinga instrumentu izstrādei;
- 3) brīvprātīgo un obligāto kvalitātes prasību jomā – saistībā ar obligāto un brīvprātīgo kvalitātes prasību ieviešanas aktivitātēm, nodrošināt komercsabiedrībām palīdzību ES vienotā tirgus un starptautiskā tirgus prasību ieviešanā;
- 4) uzņēmējdarbības un personāla vadības jomās – veicināt izglītotu un kompetentu uzņēmumu stratēģisko un personāla vadību;
- 5) finanšu vadības konsultāciju jomā – veicināt pieejas finanšu kapitālam.

Atbalsta pretendents var saņemt konsultāciju pakalpojumus šādās jomās:

Konsultāciju veids	Saņemto konsultāciju rezultāts
Ražošana un tehnoloģijas	
1. Latvijas un ES standartu ieviešana atbilstoši likumdošanas prasībām darba drošības, vides un patērētāju aizsardzības jomās	Auditora (konsultanta) ziņojums par atbilstību standartam, pasākumu plāns neatbilstību novēršanai Kvalitātes standartu apliecināošs sertifikāts
2. Tehnisko projektu izstrāde būvniecībā	Sagatavots tehniskais projekts atbilstoši Latvijas Republikas būvnormatīviem

Mārketinga	
3. Mārketinga stratēģijas, attīstības programmu un plānu izstrāde	Mārketinga plāns/stratēģija (M pielikums) (Konsultāciju pakalpojumu rezultātam ir jāatbilst šo vadlīniju M pielikumā definētajiem uzdevumiem)
4. Tirgus pētījumu izstrāde	Tirgus pētījums (M pielikums) (Konsultāciju pakalpojumu rezultātam ir jāatbilst šo vadlīniju M pielikumā definētajiem uzdevumiem)
Organizācijas vadība un informācijas tehnoloģijas	
5. Uzskaites un vadības sistēmu analīze un audits	Uzskaites un vadības sistēmas modelis un/vai audita ziņojums
Juridiskās konsultācijas	
6. Intelektuālā un rūpnieciskā īpašuma tiesību aizsardzība (ražošanas licences vai patentu iegūšana un aizsardzība)	LV, Eiropas vai citas valsts patents vai licence

No 2004. – 2006. gadam apakšprogrammā paredzētais kopējais finansējums ir 9 233 145 LVL, kura indikatīvais sadalījums pa gadiem ir šāds:

Indikatīvais finansējuma sadalījums pa gadiem:	Publiskā finansējuma avoti:		KOPĀ: (LVL)
	Valsts budžeta finansējums (LVL)	ERAF finansējums (LVL)	
2004.gads	90 000	210 000	300 000
2005.gads	1 002 864	2 340 015	3 342 879
2006.gads	1 677 080	3 913 186	5 590 266
2004.-2006.gads KOPĀ:	2 769 944	6 463 202	9 233 145

Rezultāti un secinājumi

Kaut arī šajā atbalsta programmā amatniecības uzņēmumam ir daudz iespēju saņemt sev atbilstošus un nepieciešamus konsultāciju pakalpojumus, tomēr no pagaidām 220 noslēgtajiem līgumiem, tikai viens uzņēmums atbilst amatnieka uzņēmuma kritērijam – trīs vai mazāk strādājošie, kurš realizējis projektu par mārketinga plānu. Taču šis uzņēmums atrodas 02 grupā NACE 0201, kas izslēdz šo uzņēmumu no amatniekiem.

12.2.1.6. Valsts atbalsta programma „Aizdevumi (t.sk.mikrokredīti) komercdarbības uzsākšanai”

Finanšu resursu pieejamībai ir vitāli svarīga loma mazo un vidējo komercsabiedrību (turpmāk – MVK), tai skaitā arī amatniecības attīstībā. Viens no MVK galvenajiem finansēšanas avotiem ir banku aizdevumi. Šobrīd MVK var saņemt aizdevumu, balstoties uz biznesa plāna analīzi un pietiekamu nodrošinājumu. Galvenie iemesli kredīta atteikumam ir nodrošinājuma trūkums, nepietiekama kredītvēsture un komercdarbības pieredze.

Lai veicinātu MVK pieeju finansējumam tika izstrādāta un 2005. gada 15. septembrī apstiprināta nacionālā programma „Aizdevumi (t.sk. mikrokredīti) komercdarbības uzsākšanai” (turpmāk - Programma) un tās projekts „Komercdarbības uzsācēju kreditēšanas sistēmas attīstība”. Programmas ietvaros paredzēts izveidot publiskā sektora līdzfinansētu finanšu instrumentu, kas ļautu MVK saņemt aizdevumus, t.sk. mikrokredītus ar atvieglotiem noteikumiem.

Programmas īstenošanai piesaistītie resursi sastāda 20,99 miljonus latu. Finansējuma saņēmējs un Programmas ieviesējs ir VAS „Latvijas Hipotēku un zemes banka”. Programmas ietvaros Hipotēku banka nodrošinās MVK iespēju saņemt aizdevumus, t. sk. mikrokredītus, komercdarbības uzsākšanas nodrošināšanai.

Programmas administrētājs ir ALTUM - VAS “Latvijas Hipotēku un zemes banka” (Hipotēku banka) struktūrvienība, kas kreditē uzņēmējus un sniedz cita veida atbalstu valsts un Eiropas Savienības atbalsta programmu ietvaros.

ALTUM izveidota, lai atbilstoši ES Komisijas prasībām Hipotēku bankā nodalītu valsts atbalsta funkcijas no bankas tradicionālajiem pakalpojumiem, kurus piedāvā arī citas Latvijas komercbankas. Nodalot atbalsta funkcijas un darbiniekus atsevišķā struktūrvienībā, tiek nodrošināts, ka valsts atbalsts netiks izmantots bankas komerciālo aktivitāšu finansēšanai.

Programma tika izstrādāta tā, lai nodrošinātu, ka tās ietvaros izsniegtie finanšu produkti nekonkurēs ar tirgū piedāvātajiem komercbanku produktiem.

Nosacījumi

MVU atbilstības kritēriji:

- strādājošo skaits nepārsniedz 250;
- gada apgrozījums nepārsniedz 28 milj. LVL vai arī:
- bilances vērtība nepārsniedz 19 milj. LVL.

Kādam mērķim var saņemt aizdevumu?

Aizdevumi tiek sniegti investīciju projektu realizācijai, piemēram, iekārtu iegādei, iekārtu kapitālajam remontam, ražošanas ēku būvniecībai, iegādei, remontam vai rekonstrukcijai, nemateriālo aktīvu iegādei.

Projektam jānodrošina uzņēmumam pozitīvu naudas plūsmu, sedzot tekošos izdevumus un aizdevuma maksājumus. Svarīgi, lai investīciju rezultātā palielinātos uzņēmuma konkurētspēja, ražojot konkurētspējīgus, tirgū pieprasītus produktus.

Kādas nozares/ jomas netiek atbalstītas?

Programmas ietvaros netiek sniegti aizdevumi īstermiņa finansēšanai nekustamā īpašuma jomā, kā arī netiek finansēti uzņēmumi, kas nodarbojas ar azartspēļu organizēšanu, tabakas ražošanu, finanšu starpniecību, apdrošināšanu, primāro lauksaimniecību, zvejniecību, transportu.

Aizdevuma piešķiršanas nosacījumi:

- maksimālā aizdevuma summa- 700 tūkst. LVL;
- aizdevuma termiņš- no 3 līdz 10 gadiem. Aizdevuma termiņš atkarīgs no finansējamā projekta un uzņēmuma spējas atmaksāt aizdevumu;
- atvieglotas prasības attiecībā uz aizdevuma nodrošinājumu - aizdevums var pārsniegt nodrošinājumu pat divas reizes. Par aizdevuma līdzekļiem iegādātā manta ir jāieķīlā un jāapdrošina. Mikroaizdevumu līdz 17.5 tūkst. LVL iespējams saņemt pret personīgo galvojumu bez ķīlas nodrošinājuma;
- uzņēmēja līdzfinansējuma apjoms- vismaz 10% apmērā no projekta izmaksām;
- aizdevuma procentu likme – nedaudz virs tirgus likmes, jo ALTUM finansē arī paaugstināta riska projektus, kurus komercbankas nekreditē;
- aizdevumus var saņemt arī tādi projekti, kas tiek līdzfinansēti ES Strukturālo fondu līdzekļiem

Aizdevumu t.sk. mikrokredītu nacionālā programma ir ilgtermiņa programma, kuras īstenošanā tiek izmantoti šādi finanšu avoti:

- ERAF struktūrfonda finansējums 37%;
- Valsts finansējums 14%;
- VAS „Latvijas Hipotēku un zemes banka” finansējums 49%.

Programmas īstenošanai piesaistītie resursi sastāda 20,99 miljonus latu laika posmam no 2005.gada līdz 2006.gadam.

Saskaņā ar Programmas papildinājumu, VAS „Latvijas Hipotēku un zemes banka” ieguldījums nedrīkst būt mazāks kā 50% no programmas kopējām attiecināmajām izmaksām.

	Programmas finansējums, latos.				
	Plānotais finansējums kopā	ES struktūrfondu līdzfinansējuma daļa	Nacionālais līdzfinansējums		Privātais finansējums/cits finansējums
			Valsts	Pašvaldību	
2004.gads	-	-	-	-	-
2005.gads	10,495,679.40	3,856,778.00	6,638,901.40	-	-
2006.gads	-	-	-	-	-
2007.gads	10,495,679.40	3,856,778.00	6,638,901.40	-	-
Kopā	20,991,358.80	7,713,556.00	13,277,802.80	-	-

Rezultāti un secinājumi

Līdz 2007.gada beigām programmas ietvaros MVU plānots izsniegt 600 mikrokredītus. Maksimālais atbalsta apjoms vienam projektam paredzēts 700 tūkst. latu apjomā.

12.2.1.7. Valsts atbalsta programma „Aizdevumu garantiju sistēmas attīstība”

Šobrīd MVK var saņemt aizdevumu, balstoties uz biznesa plāna analīzi un pietiekamu nodrošinājumu. Galvenie iemesli kredīta atteikumam ir nodrošinājuma trūkums, nepietiekama kredītvēsture un komercdarbības pieredze, kas ļoti aktuāli ir arī amatniecības uzņēmumiem. Bez tam garantiju un investīciju fondi šobrīd vēl nav pietiekami attīstīti, un tiem nav nepieciešamā kapitalizācijas līmeņa MVK izaugsmes veicināšanai.

Aizdevumu garantijas sistēmas attīstība ir viens no instrumentiem komercdarbības sekmēšanai, kura mērķis ir veicināt MVK pieeju finansējumam.

Nacionālā programma "Aizdevumu garantiju sistēmas attīstība" tika apstiprināta 2004. gada 23. decembrī. Programmas ietvaros paredzēts piešķirt finansējumu, lai attīstītu un paplašinātu pastāvošo aizdevumu garantiju sistēmu, kas ļautu dalīt risku starp MVK, banku un garantiju fondu. Tās tiešais mērķis ir nodrošināt iespēju MVK saņemt kredītu situācijās, kad pašu nodrošinājuma apjoms nav pietiekošs kredītresursu piesaistei nepieciešamajā apjomā.

Šo funkciju nodrošina Latvijas Garantiju aģentūra (LGA), kas dibināta jau 1998. gadā un sniedz aizdevumu garantijas visa veida Latvijas MVK, izņemot lauksaimniecības uzņēmumiem.

LGA tika dibināta ar mērķi sniegt uzņēmējiem atbalstu kredītresursu piesaistīšanā un tas ir organizācijas pamatdarbības virziens. LGA savas funkcijas veic ciešā sadarbībā ar Latvijas komercbankām. Izstrādātā un jau praksē pielietotā aizdevumu garantiju shēma nodrošina risku dalīšanas principa realizāciju starp konkrētā projektā iesaistītajām pusēm, t.i. starp aizdevēju, uzņēmēju un LGA.

Nosacījumi

Kas var kandidēt uz LGA garantijām:

- LR reģistrēti mazie un vidējie uzņēmumi;
- Strādājošo skaits līdz 250 darbiniekiem;
- Gada neto apgrozījums līdz 23 milj. Ls vai bilances vērtība nepārsniedz 15 milj. Ls.

LGA garantijas paredzētas 3 veidu projektiem:

- komercdarbības sākējiem
- MVU uzņēmējdarbības veicināšanai
- MVU uzņēmējdarbības attīstībai

Garantijas piešķiršanas nosacījumi:

- garantijas maksimālais apjoms - līdz 70% no neatmaksātās Aizdevuma pamatsummas; maksimālā vienas garantijas summa 250.000 LVL;
 - garantiju termiņš – 8 gadi, ar iespēju pagarināt līdz 10 gadiem;
 - soda naudas, līgumsodi un cita veida maksājumi garantiju programmā netiek kompensēti;
- Maksa par garantiju izsniegšanu:

- Par garantijas izsniegšanu jāmaksā vidēji 1,5% komisija no garantētās summas;
- Par LGA garantijas izmantošanu papildus procenti (līdzās kredītprocentiem) uzņēmējiem

nav jāmaksā.

Aizdevumu garantiju sistēmas attīstības nacionālā programma ir ilgtermiņa programma, kuras īstenošanā tiks izmantoti sekojoši finanšu avoti un mehānismi:

- 1) ERAF finansējums;
- 2) Valsts budžeta finansējumu (nacionālais līdzfinansējums).

Programmas īstenošanai piesaistītie resursi sastāda 10,3 miljonus latu laika posmam no 2004. gada līdz 2006. gadam.

	Programmas finansējums, Ls. ¹				
	Plānotais finansējums kopā	ES struktūrfondu līdzfinansējuma daļa	Nacionālais līdzfinansējums		Privātais finansējums/cits finansējums
			Valsts	Pašvaldību	
2004.gads	3,450,000	2,587,500	862,500	0	0
2005.gads	3,417,371	2,563,028	854,343	0	0
2006.gads	3,417,371	2,563,028	854,343	0	0
Kopā	10,284,742 100%	7,713,556 75%	2,571,186 25%	0	0

Rezultāti un secinājumi

¹ Aprēķini veikti izmantojot kursu 1EUR = 0.665 LVL

Prognozēts, ka aktivitātē tiks realizētas 350 izdotas aizdevumu garantijas. Diemžēl nav pieejama informācija kāds rādītājs šobrīd ir sasniegts, nemaz nerunājot par informāciju par atbalsta saņēmēju.

12.2.2. Eiropas Sociālā fonda (ESF) atbalsts

No Eiropas Sociālā fonda amatnieki tiešu atbalstu nevar saņemt. Tieši atbalsta saņēmēji ir dažādas valsts, pašvaldību institūcijas un sabiedriskās organizācijas, kas var sniegt apmācību un konsultāciju pakalpojumus, līdz ar to šajos atbalsta pasākumos amatnieks vai amatnieks, kurš par tādu vēl kļūs, labumu gūst netieši.

Bija iespēja saņemt atbalstu Valsts atbalsta programmas „Apmācības un konsultācijas komercdarbības un pašnodarbinātības uzsācējiem” ietvaros.

Atbalsta mērķis bija sekmēt sociālās atstumtības riskam pakļauto iedzīvotāju grupu iespējas uzsākt uzņēmējdarbību vai pašnodarbinātību. Projektu konkursa ietvaros tika atbalstītas apmācību programmas komercdarbības un pašnodarbinātības uzsākšanai, prasmju un iemaņu nostiprināšanai un profesionālās piemērotības noteikšanai, kas vērsta tieši uz sociālās atstumtības riskam pakļautās personas atbilstības noteikšanu darboties izvēlētajā komercdarbības jomā, kā arī konsultācijas (individuālas vai programmu veidā) sociālās atstumtības riskam pakļautām personām konkrētu biznesa plānu noformēšanai un izstrādāto biznesa plānu ekonomiskā pamatojuma un dzīvotspējas izvērtēšanai.

Šīs programmas ietvaros, ko administrē Sabiedrības integrācijas fonds (SIF), atbalsts tika sniegts fiziskām personām, tai skaitā potenciālajiem amatniekiem, kuri vēlas uzsākt komercdarbību, bet trūkst nepieciešamo zināšanu un sākotnējā finansējuma.

Nosacījumi

Uz atbalstu šīs programmas ietvaros var pieteikties fiziskās personas (ne jaunākas par 18 gadiem), kas piedalās projekta ietvaros organizētajās apmācībās un apmācību rezultātā sagatavo biznesa plānu.

Atbalsts tiek sniegts nodrošinot apmācības, sniedzot aizdevumu, piešķirot nelielu grantu komercdarbības uzsākšanai un apmaksājot konsultanta pakalpojumus uzņēmuma darbības pirmajos 10 mēnešos.

Lai nodrošinātu komercdarbības uzsākšanai nepieciešamo zināšanu un prasmju attīstību, ALTUM organizē apmācību pakalpojumu sniegšanu komercdarbības uzsācējiem, atlasot konkursa kārtībā Latvijas plānošanas reģionā vienu apmācību sniedzēju. Apmācības notiek grupās no 10 līdz 20 cilvēkiem. Apmācību ilgums ir 128 stundas (pusotrs līdz trīs mēneši). Apmācību rezultātā komercdarbības uzsācēji izstrādā biznesa plānu komercdarbības uzsākšanai. Sagatavotos biznesa plānu projektus iespējams iesniegt atbalsta saņemšanai.

ALTUM izvērtē iesniegtos biznesa plānus un pēc noteiktiem vērtēšanas kritērijiem (piemēram, komercdarbības uzsācēju zināšanu novērtējums, biznesa idejas un tirgus novērtējums, idejas realizācijas ekonomiskais pamatojums, plānotās naudas plūsmas rādītāju novērtējums u.t.t.) atlasot labākos, dzīvotspējīgākos projektus, sniegs aizdevumu (līdz 18 tūkst. latu) bez nodrošinājuma (nepieciešams personīgais galvojums) šo projektu īstenošanai.

Biznesa plāna īstenošanai ALTUM izsniedz komercdarbības uzsākšanas pabalstu 17% apmērā no projekta kopsummas, bet ne vairāk kā 2250 latu. Tāpat projekta ieviesējam (uzņēmuma īpašniekam) tiek nodrošināts neliels grants iztikas nodrošināšanai viena gada garumā.

Biznesa plāna īstenošanas gaitā ALTUM komercdarbības uzsācējiem sniedz finansiālu atbalstu konsultāciju pakalpojumu izmantošanai, apmaksājot komercdarbības uzsācēju izvēlēto konsultantu (mentor) izmaksas 30% apmērā no projekta kopsummas, bet ne vairāk kā 2150 latu.

Šajā projektu konkursā pieejamais finansējums attiecināmo izdevumu segšanai ir 477 614 LVL. Maksimālā attiecināmo izdevumu kopsumma, ko var plānot projekta pieteikumā, ir 50 000 LVL.

Rezultāti un secinājumi

Šādu atbalsta veidu var izmantot jaunie un potenciālie amatnieki, pastarpināti to saņemot no atbilstoša atbilstošā pakalpojumu sniedzēja. Pieejamā informācija SIF mājas lapā liecina, ka ir noslēgti līgumi ar pakalpojumu sniedzējiem, kas spētu sniegt pakalpojumus arī amatniekiem, diemžēl nav pieejama informācija par pakalpojuma saņēmējiem.

12.2.3. Eiropas Lauksaimniecības virzības un garantiju fonda (ELVGF) atbalsts

ELVGF finansē 4. prioritāti, kas paredz lauku attīstības veicināšanu. Amatnieki šajā pasākumā var pretendēt pasākuma „4.4. Lauku teritoriju pārveidošana un attīstības veicināšana” ietvaros „Lauku tūrisma un amatniecības veicināšana” aktivitātes „Amatniecības attīstība” apakšaktivitātē.

2004. gadā amatnieki dažus mēnešus projektus varēja iesniegt aktivitātē „Lauku tūrisma un amatniecības veicināšana”, tad uz laiku aktivitāti slēdza. Šajā gadā tika izveidota amatniecības atbalstam speciāla apakšaktivitāte „Amatniecības attīstība”, kuru slēdza 2006. gada decembrī. Šobrīd pieņemtos projektus Lauku atbalsta dienests izvērtē.

Lauku tūrisma un amatniecības veicināšana

2004. gadā amatnieki saņēma atbalstu aktivitātē "Lauku tūrisma un amatniecības veicināšana", kas tika atvērta 2004. gada 30. aprīlī, bet aizvērta 2004. gada 3. septembrī.

2006. gadā apakšaktivitātē “Amatniecības attīstība” amatnieki varēja saņemt atbalstu no 2006. gada 2. oktobra līdz 2006. gada 2. decembrim

Nosacījumi

Apakšaktivitātes “Amatniecības attīstība” projekta iesniedzējs ir juridiska persona vai fiziska persona. Projekta iesniedzējs ir fiziska persona tikai tad, ja ievieš projektu nolūkā dibināt jaunu uzņēmumu pirmo reizi. Jaunajā uzņēmumā projekta iesniedzējam jābūt vismaz 51 % no kapitāldaļām.

Šīs apakšaktivitātes mērķauditorija ir lauku teritoriju iedzīvotāji.

Minimālā projekta summa nav noteikta.

Maksimālā projekta summa: attiecināmo izmaksu kopsumma vienam struktūrfondu finansējuma saņēmējam laikā no 2006. gada nevar pārsniegt 126 504 latus (180 000 eiro).

Līdzfinansējums: no kopējām projekta iesnieguma attiecināmajām izmaksām šīs apakšaktivitātes ietvaros sabiedriskais finansējums veido ne vairāk kā 45 %, bet saņēmēja ieguldījums – ne mazāk kā 55 %.

Atbalstu var saņemt šādi normatīvajos aktos (Latvijas Republikas Ministru kabineta 1998. gada 6.oktobra noteikumi Nr.395 “Noteikumi par amatiem, kuros personu profesionālā darbība ir uzskatāma par amatniecību”) minētie amatniecības veidi: būvniecība; metālapstrādes un tehnisko iekārtu meistaru grupa; kokamatniecības arodu grupa; apģērbu, tekstiliju un ādas apstrādes arodu grupa; pārtikas produktu apstrādes grupa (izņemot miesniekus); veselības un ķermeņa kopšanas arodu grupa; stikla, papīra, keramikas, mūzikas instrumentu arodu grupa).

Attiecināmās izmaksas (saskaņā ar Programmas papildinājumu, Padomes regulas Nr.1257/1999 33.pantu, Komisijas regulu Nr.1685/2000, Komisijas regulu Nr.448/2004):

1) Jaunu amatniecībai paredzētu pamatlīdzekļu iegāde.

Tehnikas un iekārtu gadījumā par attiecināmajām izmaksām ir uzskatāmas arī vienreizējas izmaksas, kas saistītas ar šīs tehnikas un iekārtu uzstādīšanu (piemēram, pievienošana

elektropadevei, kanalizācijas, ūdensapgādes un ventilācijas sistēmām), lai nodrošinātu to normālu darbību.

2) Jaunbūves, rekonstrukcijas un renovācijas darbi, kas pamatojas uz līgumiem ar trešajām personām. Esošo būvju uzturēšanas un veco būvju nojaukšanas izmaksas nav attiecināmas.

Attiecināmas ir tikai tās būvprojekta tāmes pozīcijas, kas tiešā veidā saistītas ar projekta ietvaros ieviešamiem atbalsta pasākumiem. Tomēr par attiecināmām izmaksām uzskatīs, piemēram, sekojošas tieši ar ražošanu nesaistītas izmaksas, ja to summa nepārsniedz 30 % no būvniecības attiecināmo izmaksu kopsummas: administratīvo telpu jaunbūve, rekonstrukcija un renovācija, ārējās apgaismošanas ierīkošana, apsardzes telpas būves iekšienē, apsardzes signalizācijas ierīkošana, ieskaitot video novērošanas sistēmas, palīgtelpas, ja nav izskaidrota to funkcionālā izmantošana, personāla atpūtas telpas u.c.

Ja būvprojektā paredz teritorijas labiekārtošanu, tad par attiecināmām izmaksām uzskatīs tikai teritorijas asfaltēšanu (vai cita klājuma ieklāšana) un zālāja ierīkošanu, kā arī žoga un caurlaižu punktu izbūvi.

3) Vispārējās izmaksas, kas tieši saistītas ar šī pasākuma projektu sagatavošanu vai ieviešanu un kas nepārsniedz 12 % no projekta attiecināmo izmaksu summas projektiem, kuros paredzēta būvniecība, rekonstrukcija un renovācija un 6 % pārējiem projektiem (t.sk. arhitektu, inženieru un konsultantu honorāri, juridiskie pakalpojumi, tehniski ekonomiskie pamatojumi, ar projekta ieviešanu tieši saistītu patentu un licenču saņemšanas izmaksas) (saskaņā ar Komisijas regulu Nr.448/2004).

4) Izmaksas, kas saistītas ar zemes iegādi un kuras nepārsniedz 10 % no projekta kopējās attiecināmo izmaksu summas, un ir tieši saistītas ar projektā paredzētā mērķa ieviešanu, un par kuru ir iesniegts kvalificētā novērtētāja atzinums, kas apliecina, ka zemes cena nepārsniedz tirgus vērtību. Šajā gadījumā iepirkuma procedūra nav jāveic.

5) Pievienotās vērtības nodoklis (PVN) atbilstoši Ministru kabineta 2004.gada 7.septembra noteikumiem Nr.782 "Kārtība, kādā sniedz un pārbauda informāciju par pievienotās vērtības nodokļa piemērošanu Eiropas Savienības struktūrfondu līdzfinansēto un Eiropas Kopienas iniciatīvas EQUAL finansēto projektu ietvaros un pieņem lēmumu par pievienotās vērtības iekļaušanu projektu attiecināmajās izmaksās".

Iesniegtos projekta iesniegumus vērtē LAD šādā secībā:

1. Atbilstība administratīvajiem vērtēšanas kritērijiem. Ja projekta iesniegums atbilst administratīvajiem vērtēšanas kritērijiem, tas tiek virzīts tālākai vērtēšanai;

2. Atbilstība kvalitātes vērtēšanas kritērijiem. Ja projekta iesniegums atbilst kvalitātes vērtēšanas kritērijiem, tas tiek virzīts tālākai vērtēšanai;

3. Specifiskais vērtēšanas kritērijs. Projekta iesniegums tiek izvērtēts atbilstoši specifiskajam vērtēšanas kritērijam, piešķirot attiecīgu punktu skaitu, saskaņā ar kuru tiek rindoti projekti.

Projekta iesnieguma specifiskais vērtēšanas kritērijs

Vērtējot projekta iesniegumu pēc specifiskā vērtēšanas kritērija (5.tabula), priekšroka finansējuma saņemšanai tiek dota projektiem, kurus realizē tālāk no Rīgas.

Kritērijs	Punktu aprēķināšanas metode	Vērtība	Svars	Kopā
Pašvaldības, kurā ievieš projektu, attālums no Rīgas	Pašvaldības centra attālums no Rīgas, km		1,00	

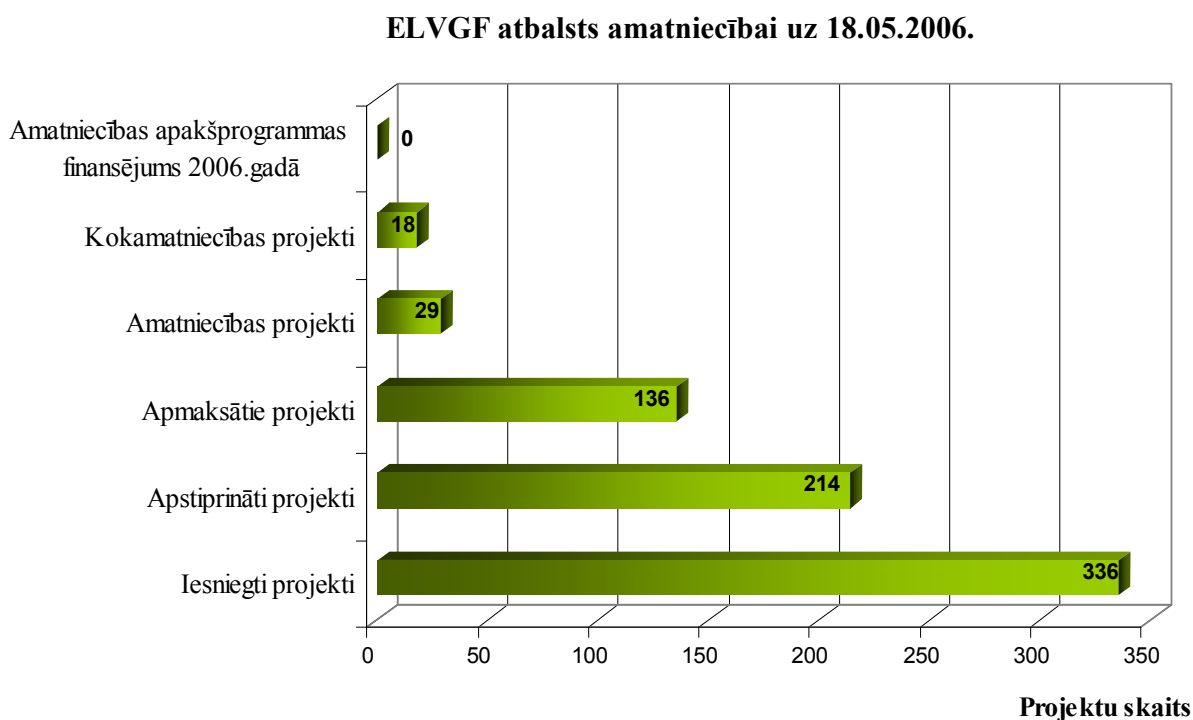
Attālums tiek noteikts, izmantojot interaktīvo karšu sistēmu – no Rīgas (Rīgas pilsētas dome, adrese: Rātslaukums 1) taisnes veidā līdz pašvaldībai (adrese), kurā ievieš projektu.

Rezultāti un secinājumi

Šī aktivitāte ir vienīgā visos struktūrfondos, kas tikai un vienīgi paredzēta amatniecības atbalstam. 2004. gadā ar kokamatniecības uzņēmumiem tika noslēgti 18 līgumu par kopējo summu 1 289 939 latu

Kā redzams 12.2. attēlā, pavisam aktivitātē tika iesniegti 336 projekti, no kuriem apstiprināti tika 214. No tiem 29 klasificējami kā amatniecības projekti, tai skaitā 18 projekti uzskatāmi par kokamatniecības projektiem.

12.2. attēls

Izvērtējot projektu skaitu, jāsecina, ka kokamatniecības īpatsvars amatniecības projektos ir 62,1 procenti, savukārt, no kopējā iesniegto projektu skaita aktivitātē īpatsvars ir tikai apmēram 5,4 procenti.

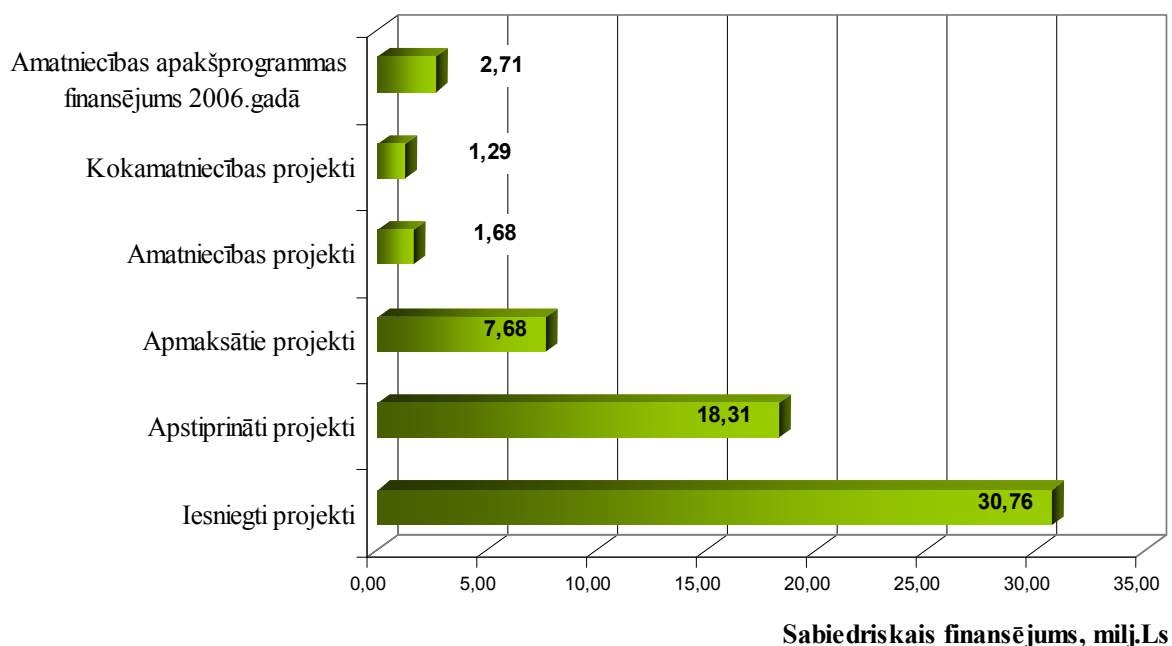
Salīdzinot projektus naudas izteiksmē (12.3.attēls), redzams, ka kokamatniecības vidējais projekta apjoms ir lielāks, jo apstiprināti projekti par summu 77% apmērā no kopējās amatnieku projektu summas. Savukārt, salīdzinot kokamatniecības projektu summas ar kopējo aktivitāšu projektu skaitu, tas ir ļoti līdzīgs projektu skaita īpatsvaram – apmēram 5,4%.

Situācijai vajadzētu uzlaboties 2006. gadā, jo amatnieku projektiem nevajadzēs konkurēt ar lauku tūrisma projektiem. Iespējams, ka 2004. gada rezultāti amatniekiem būtu labāki, ja finansējums tiktu nodalīts jau sākotnēji, jo liela daļa no apstiprinātajiem lauku tūrisma projektiem un pēc tam noslēgtajiem līgumiem tika laužti.

Ņemot vērā laužto līgumu finansējumu 2006. gadā amatniecības apakšaktivitāte tika atvērta uz diviem mēnešiem. Diemžēl šobrīd Lauku atbalsta dienests vēl nav apkopojis informāciju par iesniegto projektu skaitu un tiem nepieciešamo atbalsta summu, tomēr prognozējams, ka amatniecībai atvēlētie 2,71 miljoni latu tiks apgūti.

Zinot 2004. gada amatniecības projekta sabiedriskā finansējuma summu – apmēram 75,5 tūkstoši latu – un pieņemot, ka šogad vidējā projekta summa pieaugs par 10%, var pieņemt, ka tiks realizēti apmēram 35 kokamatniecības projekti.

ELVGF atbalsts amatniecībai uz 18.05.2006.

12.3. Plānotais Eiropas Savienības fondu atbalsts 2007. – 2013.gada plānošanas periodā

12.3.1. Eiropas lauksaimniecības fonds lauku attīstībai (ELFLA)

Eiropas lauksaimniecības fonds lauku attīstībai finansēs pasākumus, kas saistīti ar lauku attīstību kopumā. Nākamajiem septiņiem plānošanas gadiem atbalsts lauku attīstībai aptver trīs asis - „Lauksaimniecības un mežsaimniecības sektora konkurētspējas celšana”, „Vides un lauku ainavas uzlabošana” un „Dzīves kvalitāte lauku apvidos un lauku ekonomikas dažādošana”. 4.ass „Līderis” paredz vietējo rīcības grupu aktivizēšanu, lai vecinātu vietējo cilvēku iesaistīšanos savas administratīvās teritorijas attīstības stratēģijas izstrādē un īstenošanā un veicinātu pirmo trīs asu mērķu sasniegšanu.

ELFLA asu finansējuma sadalījums

Asis	Sabiedriskais ieguldījums	Atbalsta sadalījums, %
1. ass „Lauksaimniecības un mežsaimniecības sektora konkurētspējas celšana”	648 960 857	50%
2. ass „Vides un lauku ainavas uzlabošana”	365 040 484	30%
3. ass „Dzīves kvalitāte lauku apvidos un lauku ekonomikas dažādošana”	259 584 342	20%
4. ass „Līderis”	32 534 801	
Tehniskā palīdzība	55 526 000	
Kopā:	1 361 646 484	

No ELFLA amatniekiem būs iespēja pretendēt no trešās ass – „Dzīves kvalitāte lauku apvidos un lauku ekonomikas dažādošana” pasākuma „Atbalsts uzņēmumu radīšanai un attīstībai” ietvaros. Pasākumam atvēlēti 46% procenti no kopējā ass finansējuma – apmēram 120,7 miljoni latu.

3.ass pasākumu finansējuma sadalījums

Pasākums / Ass		Sabiedriskais izlietojums	Privātais izlietojums	Kopējās izmaksas
Atbalsts uzņēmumu radīšanai un attīstībai		120 706 712	234 313 030	355 019 742
Tūrisma aktivitāšu veicināšana		25 958 436	38 937 654	64 896 090
Ciematu atjaunošana un attīstība		99 939 973	33 313 322	133 253 295
Lauku mantojuma saglabāšana un atjaunošana		12 979 221	1 854 175	14 833 396
3. ass kopā	Dzīves kvalitāte lauku apvidos un lauku ekonomikas dažādošana	259 584 342	308 418 181	568 002 523

Pasākums - Atbalsts uzņēmumu radīšanai un attīstībai

Ieskats pasākuma projektā. Jāpiezīmē, ka pasākumi vēl ir izstrādes procesā, un to nosacījumi un atbalsta apjoms var būtiski mainīties.

Nosacījumi

Atsauce uz pantu regulā

Pasākums tiek īstenots saskaņā ar Padomes 2005.gada 20.septembra Regulas (EK) Nr.1698/2005 par atbalstu lauku attīstībai no Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai (ELFLA) 52. panta a) punktu. pantu.

Pamatojums

Mazo lauku saimniecību nespēja attīstīt konkurētspējīgu uz tirgu orientētu ražošanas attīstību veicina potenciālo lauku uzņēmēju vēlmi pārtraukt darbu laukos. Lauksaimnieciskās ražošanas modernizācijas rezultātā ir samazinājies arī nodarbināto skaita īpatsvars no 11,4% 2002.gadā līdz 9,5% 2004.gadā un šāda tendence paredzama arī turpmāk. Tādēļ, lai saglabātu lauku apdzīvotību, radītu iespēju uzsākt alternatīvu biznesu, kā arī palielinātu lauku iedzīvotājiem sniegto pakalpojumu kvalitāti, ir nepieciešams atbalsts alternatīvu uzņēmējdarbības veidu attīstīšanai.

Pasākuma mērķis

Veicināt nelauksaimnieciska rakstura uzņēmējdarbību lauku teritorijā, attīstot alternatīvus ienākumu avotus un ienākumu līmeņa palielināšanos lauku reģionos.

Aktivitātes

Atbalstāmās aktivitātes šī pasākuma ietvaros ir:

- jaunu uzņēmumu radīšana un esošo uzņēmumu attīstība;
- kurināma ražošana no lauksaimniecības un mežsaimniecības produktiem veicināšana;

Pasākuma īstenošanas vieta

Visa Latvijas teritorija, izņemot republikas nozīmes pilsētas, rajonu centrus un Rīgas rajona pašvaldības.

Atbalsta saņēmēji

Atbalstu pasākuma ietvaros saņem komersanti, kas atbilst mikrouzņēmumu definīcijai, vai fiziskās personas jauna uzņēmuma dibināšanai.

Atbalsta veids, apjoms

Atbalsta apjoms tiek noteikts katrai pasākuma aktivitātei.

Atbalstāmā aktivitāte	Attiecināmās izmaksu summa	Atbalsta intensitāte	Laika periods
Kurināmā ražošana no lauksaimniecības un mežsaimniecības produktiem	EUR 350 000	25%	Visā programmēšanas periodā
Atbalsts uzņēmumu attīstībai	EUR 100 000	40%	Visā programmēšanas periodā
Fiziskām personām atbalsts jaunu uzņēmumu dibināšanai	EUR 50 000 un EUR 50 000 pēc 1 projekta izvirzīto mērķu sasniegšanas ne ātrāk kā pēc 3 gadiem	40%	Visā programmēšanas periodā attiecināmo izmaksu summa ir EUR 100 000

Atbalsta saņemšanas nosacījumi

1) Atbalsta pretendentiem jādarbojas sekojošās nozarēs:

- rūpniecība;
- būvniecība;
- pārstrāde (izņemot lauksaimniecības un zivsaimniecības produktu pārstrādi);
- pakalpojumi, tai skaitā pakalpojumi lauksaimniecībai (izņemot iekārtu vai tehnikas izīrēšanu vai iznomāšanu, finanšu starpniecības pakalpojumus, transporta pakalpojumus un lauksaimniecības pakalpojumus zemes apstrādei un lopbarības sagatavošanai).

2) Neatkarīgi no nozares, kurā tiek īstenots projekts, finansējuma saņēmējam ir jānodrošina:

- jaunu darba vietu radīšana un/vai veco saglabāšana;
- ienākumu gūšana no komercdarbības konkrētajā nozarē un no veiktās investīcijas projekta ietvaros;
- uzņēmuma saimnieciskās darbības attīstība un paplašināšana.

3) Sagatavo un iesniedz uzņēmējdarbības attīstības plānu vismaz 5 gadiem norādot:

- sākotnējo situāciju;
- veicamās aktivitātes;
- sasniedzamos mērķus un rezultātus katram gadam
- aktivitāšu ieviešanas un mērķu sasniegšanas laika grafiku;
- nepieciešamās finanšu investīcijas;
- biznesa SWOT analīze;
- saimniecības darbības finanšu analīze un naudas plūsma;
- informācija par citiem pasākumiem, kas nepieciešami mērķu sasniegšanai un saimniecības attīstībai, piemēram, apmācības, konsultācijas un citas aktivitātes.

Ja uzņēmējdarbības attīstības plānā minētie rādītāji 3 gadu laikā netiek sasniegti, saņemtais atbalsts jāatmaksā un pretendents tiek liegta iespēja pieteikties uz atbalstu šajā programmēšanas periodā atkārtoti.

Ja uzņēmējdarbības attīstības plānā minētie rādītāji 3 gadu laikā tiek sasniegti, pretendents var iesniegt papildus projektus ar attiecināmo izmaksu summu līdz EUR 50 000.

Ierobežojumi

Atbalsts šī pasākuma ietvaros attiecas tikai uz mikrouzņēmumiem, kā noteikts Komisijas ieteikuma 2003/361/EK. Mikrouzņēmums ir uzņēmums, kurš nodarbina mazāk kā 10 personas un, kura gada apgrozījums un/vai kopējā balance nepārsniedz EUR 2 milj.

Netiks atbalstīti projekti, ja tie tiks realizēti sekojošās nozarēs:

- lauksaimniecības un zivsaimniecības preču ražošana, pārstrāde un mārketingis;
- tūrisms;
- tirdzniecība;
- transporta nozare;
- finanšu pakalpojumu veikšanai,
- darbībām ar nekustamo īpašumu;
- azartspēlēm.

Secinājumi

Kā redzams pasākumu nosacījumos, amatniekiem būs iespēja pretendēt divās pasākuma aktivitātēs – „Atbalsts uzņēmumu attīstībai” un „Fiziskām personām atbalsts jaunu uzņēmumu dibināšanai”. Kaut arī pagaidām vēl nav skaidrs, cik liels finansējums tiks novirzīts šīm aktivitātēm, tomēr kopējais pasākuma finansējuma apjoms ļauj pamatoti cerēt, ka tas būs būtiski lielāks par iepriekšējā periodā apmēram trīs miljoniem latu.

Finansējuma apjoma palielinājums ir liels plus, tomēr negatīvi ir tas, ka nav atsevišķas aktivitātes tieši amatniecībai, jo nāksies konkurēt uz atbalstu ar citiem uzņēmējdarbības veidiem. Tomēr, vērtējot iepriekšējā plānošanas perioda salīdzinošos rezultātus, paredzams, ka kokamatniecībai ir pietiekami liels potenciāls, lai spētu konkurēt.

Kā zināms, iepriekšējā plānošanas periodā pasākumos, kuros varēja pretendēt arī amatnieki, atbalsts bija pieejams pat vidēja lieluma uzņēmumiem, kuriem kapacitāte ir krietni lielāka tādu administratīvu un birokrātisku procesu virzīšanā, kā projekta izstrāde un saskaņošana. Tagad atbalsts būs pieejams tikai mikrouzņēmumiem, kas vairāk atbilst amatniecības uzņēmuma definīcijai, turklāt būs iespējams attīstīt gan esošo uzņēmējdarbību, gan veidot to pilnīgi no jauna.

Bažas raisa atbalsta intensitāte, kas ir tikai 40% abās aktivitātēs, kas ir samazinājusies, salīdzinājumā ar iepriekšējo periodu (45%). Lielākajā daļā gadījumu potenciālo atbalsta saņēmēju rīcībā nebūs nepieciešamo līdzekļu projekta realizācijai, jo projekts vispirms ir jārealizē, un tikai tad tiek izmaksāts atbalsts. Līdz ar to amatniekiem būs cieši jāsadarbojas ar kredītiestādēm un Latvijas Garantiju aģentūru, kas spēs garantēt kredīta nodrošinājumu.

Iepriekšējā plānošanas periodā maksimālais atbalsta apjoms vienam pretendētājam bija 180 tūkstoši eiro, savukārt, šajā – 100 tūkstoši eiro. Ņemot vērā to, ka uz atbalstu varēs pretendēt tikai mikrouzņēmumi, šāds atbalsta apjoms varētu būt pietiekams nepieciešamo iekārtu iegādei vai uzņēmējdarbības infrastruktūras sākotnējai nodrošināšanai.

12.3.2. Struktūrfondu atbalsts

Līdzīgi kā ELFLA, arī struktūrfondu atbalsts sadalīts trīs asīs. Tabulā ar pelēku krāsu ir atzīmēti atbalsta pasākumi, kuros atbalstu vismaz teorētiski varēs gūt arī esošie un potenciāli amatnieki.

Tematiskās ass, nosaukums	Pasākums	Piešķirums, EUR	% no SF
1 - cilvēku resursu attīstība un efektīva izmantošana		1'052'920'133	39,88%
	Izglītība	510'691'419	19,34%
	t.sk. Izglītība ERAF	255'345'709	9,67%
	t.sk. Izglītība ESF	205'345'710	7,78%
	t.sk. Atbalsts zinātnei ESF	50'000'000	1,89%
	Administratīvā kapacitāte	26'410'000	1,00%
	Tehniskā palīdzība	101'429'712	3,84%
	t.sk. Tehniskā palīdzība ERAF	83'148'955	3,15%
	t.sk. Tehniskā palīdzība ESF	18'280'717	0,69%
	Veselība	247'272'580	9,37%
	t.sk. Veselība ERAF	207'272'580	7,86%
	t.sk. Veselība ESF	40'000'000	1,51%
	Nodarbinātība	167'116'422	6,33%
	t.sk. Nodarbinātība ERAF	50'134'927	1,90%
	t.sk. Darba un ģimenes dzīves saskaņošana	33'545'711	1,27%
	t.sk. Nodarbinātība ESF	116'981'495	4,43%
2 - konkurētspējas palielināšana un virzība uz zināšanu ietilpīgu ekonomiku		718'192'000	27,19%
	Zinātne, Pētniecība un attīstība	238'072'000	9,02%
	Inovācijas	209'211'000	7,92%
	Konkurētspējas veicināšana	129'760'000	4,91%
	Finanšu pasākumi	141'150'000	5,34%
3 - publisko pakalpojumu un infrastruktūras uzlabojumi kā priekšnoteikums valsts un tās teritorijas līdzsvarotai attīstībai		869'887'867	32,93%
	Tūrisms	42'373'529	1,60%
	Kultūrvides sociālekonomiskā ietekme	42'373'529	1,60%
	Vide	243'693'781	9,23%
	Mājokļa energoefektivitāte	29'968'597	1,13%
	Transports un infrastruktūra	307'114'430	11,63%
	Informācijas sabiedrība un informācijas, komunikāciju infrastruktūra un pakalpojumi	204'364'001	7,74%
	KOPĀ:	2'641'000'000	100,00%

Eiropas Reģionālās attīstības fonds (ERAF)

No ERAF tiks atbalstīta Darbības programmas "Uzņēmējdarbība un inovācijas", kas atbilst otrajai asij „Konkurētspējas palielināšana un virzība uz zināšanu ietilpīgu ekonomiku”.

Tas sadalās šādi:

N.p.k.	Prioritāte	%
1	Zinātne un inovācijas	60,2
2	Uzņēmējdarbības veicināšana	36,4
3	Tehniskā palīdzība	3,4

Atbalsta iespējas no šā fonda amatniekiem būs 2.prioritātē 2.1.pasākumā „Uzņēmējdarbības aktivitātes un konkurētspējas celšana” un 2.2.pasākumā „Finanšu pieejamība”

12.3.2.1. Pasākums „Uzņēmējdarbības aktivitātes un konkurētspējas celšana”

Pasākuma mērķis

Pasākuma mērķis ir palielināt uzņēmējdarbības konkurētspēju gan nacionālā, gan starptautiskā mērogā, sekmēt pieeju starptautiskiem noieta tirgiem, veicināt kvalitatīvu cilvēkresursu attīstību un piesaistīšanu uzņēmumiem, kā arī nodrošināt uzņēmējdarbības attīstību reģionos.

Pasākuma mērķa grupas

Pasākuma mērķa grupas ir potenciālie uzņēmējdarbības uzsācēji, NVO, pašvaldības, valsts institūcijas, investori, uzņēmumi, inkubatoru operatori, reģionālās attīstības aģentūras.

Aktivitātes

1. Uzņēmējdarbības atbalsta aktivitātes.

Aktivitātes pirmais mērķis ir iepazīstināt ārvalstu pircējus ar Latvijas preču un pakalpojumu priekšrocībām, sekmēt Latvijas uzņēmumu dalību starptautiskās izstādēs un tirdzniecības misijās vienotos nacionālos standos. Lai sasniegtu šo mērķi, paredzēts veicināt augstākas pievienotās vērtības produktu un pakalpojumu noieta tirgu iepazīšanu un apgūšanu. Otrs šīs aktivitātes mērķis ir veicināt uzņēmumu konkurētspējas celšanu ar plašāku ārējas, kvalificētas palīdzības piesaistīšanu uzņēmumiem un informācijas tehnoloģiju sistēmu ieviešanai un optimizēšanai. Plānots uzlabot inovāciju atbalsta struktūras un valsts atbalsta programmas, izstrādājot programmu intelektuālā īpašuma aizsardzībai, kā arī īstenojot pasākumu kopumu uzņēmēju izpratnes veidošanai par rūpnieciskā īpašuma un tā aizsardzības nozīmīgumu.

2. Konsultācijas komercsabiedrību attīstībai

Aktivitātes mērķis ir veicināt uzņēmumu konkurētspējas celšanu ar plašāku ārējas, kvalificētas palīdzības piesaistīšanu uzņēmumiem. Atbalsts tiks sniegts šādās jomās: obligāto un brīvprātīgo kvalitātes prasību un standartu ieviešana, kvalitātes vadības sistēmas ieviešana un sertificēšana, uz informāciju tehnoloģijām balstītas uzskaites un vadības sistēmu izstrāde un ieviešana, intelektuālā un rūpnieciskā īpašuma tiesību aizsardzība.

Tiks atbalstītas konsultāciju izmaksas: uzņēmuma audita veikšanas izmaksas (esošās situācijas noteikšanai), konsultantu darba atlīdzība, ar konsultantu darbu saistīto konsultāciju materiālu sagatavošana, standarta iegādes izmaksas, darbinieku apmācību izmaksas, uzņēmuma vadības sistēmas rokasgrāmatas izstrāde, pirms sertifikācijas (trešās puses akreditācijas) audita veikšanas izmaksas, akreditētās sertifikācijas veikšanas izmaksas, uzskaites un vadības sistēmas izstrādes izmaksas, uzskaites un vadības sistēmas iegāde, ar patenta iegūšanu saistīto informatīvo materiālu sagatavošana, juridiskās konsultācijas.

Mērķauditorija un finansējuma saņēmēji: mazie un vidējie komersanti.

Projekti finansēšanai tiks atlasīti atklāta projektu konkursa veidā, vērtējot projekta nepieciešamības pamatojumu, projekta ilgtspēju, projekta pamatojumu, sagaidāmos rezultātīvos rādītājus, iesniedzēja kapacitāti, projekta budžeta efektivitāti.

3. Ārējo tirgu apgūšana

Aktivitātes mērķis ir veicināt Latvijas uzņēmumu konkurētspēju ārējos tirgos un profesionālo kapacitāti, sekmēt jaunu tirgu apgūšanu, kā arī nostiprināšanos esošajos - iepazīstināt ārvalstu pircējus ar Latvijas preču un pakalpojumu priekšrocībām, veicināt sadarbības partneru atrašanu.

Aktivitātes ietvaros plānots atbalstīt ar ieiešanu ārvalstu tirgos saistītās aktivitātes - ārējo mārketingu ārvalstīs un pasākumus, kas sekmē komersantu iekļaušanos starptautiskajās sadarbības ķēdēs, veicina Latvijas uzņēmumu dalību starptautiskās izstādēs un tirdzniecības misijās, tai skaitā vienotos nacionālos stendos, kā arī ar ārējo tirgu izpēti un sadarbības partneru atrašanu saistītās aktivitātes.

Mērķa grupa ir MVK vai nozaru asociācijas individuāli vai partnerībā.

Ņemot vērā, ka atbalstu varēs saņemt gan atsevišķi komersanti, gan to apvienības asociāciju vai partnerības veidā, tad maksimālais atbalsta apjoms katrai no atbalstu pretendentu grupām katrā aktivitātē paredzēts atšķirīgs. Individuāliem atbalsta pretendentiem maksimālais atbalsta apjoms paredzēts 25 000 LVL, savukārt apvienībām - partnerībām un asociācijām, līdz 50 000 LVL.

Aktivitātes ietvaros tiks veikti regulāri atklātu projektu konkursu, kuru ietvaros tiks vērtēts projekta pamatojums un izmaksu efektivitāte.

4. Uzņēmējdarbības infrastruktūra un aprīkojuma uzlabojumi

Aktivitātes mērķis: primārais mērķis ir sekmēt uzņēmējdarbības konkurētspējas celšanos reģionos, atbalstot biznesa inkubatoru veidošanos reģionos, industriālo platību attīstību, kas būtu instruments pašvaldībām investīciju piesaistei, kā arī tiešu atbalstu komersantiem, īpaši atbalstāmajās teritorijās, komercdarbības attīstībai. Šīs aktivitātes mērķis ir arī sekmēt plānveidīgu klasteru attīstības stratēģiju veidošanu un īstenošanu, tādējādi veicinot ātrāku nozaru un pastarpināti arī pašu uzņēmumu konkurētspējas celšanu.

4.1. Biznesa inkubatori

Aktivitātes mērķis ir veicināt jaunu, dzīvotspējīgu un konkurētspējīgu uzņēmumu veidošanos un attīstību Latvijas reģionos, nodrošinot tos ar uzņēmējdarbībai nepieciešamo vidi, tai skaitā infrastruktūru un konsultatīvajiem pakalpojumiem.

Aktivitātes īstenošana tieši vērsta uz tirgus nelīdzsvarotās attīstības problēmu risināšanu, stimulējot uzņēmumu skaita un uzņēmējdarbības aktivitātes pieaugumu Latvijas reģionos (netiek atbalstīta Rīga, Rīgas rajons un Jūrmala). Lai to nodrošinātu aktivitātes ietvaros tiks atbalstīta inkubatoru attīstība (kosmētiskais remonts, nepieciešamā telpu iekārtojuma un aprīkojuma iegāde un uzstādīšana, kā arī citas telpu pielāgošanai nepieciešamās izmaksas) un uzturēšana, kas sevī ietvers inkubatora pārvaldīšanas un pakalpojumu sniegšanas izmaksas.

Aktivitātes mērķa grupas ir pašvaldības, kuru teritorijā tiks veicināta komercdarbība, un komersanti - inkubatora operatori un tajos izvietotie, izveidotie un cita veida atbalstu saņēmušie komersanti.

Finansējuma saņēmējs un projektu iesniedzēji ir komersants (inkubatoru operators) inkubatora vadības nodrošināšanai.

Maksimālais atbalsta apjoms viena inkubatora izveidei ir 300 000 LVL. Uzturēšanas izmaksu atbalsta apjoms ir atkarīgs no inkubatorā izvietoto komersantu skaita un nepieciešamajiem ārējiem pakalpojumiem, piemēram, no komersantiem piesaistītajiem ārējiem konsultantiem, taču vienam inkubatoram nepārsniedz 300 000 LVL gadā.

Aktivitātes ieviešanas mehānisms ir atklāts konkurss ar priekšatlasī. Priekšatlasē tiks vērtēta projektu iesniedzēja īsa paredzēta darbības koncepcija, savukārt atklātā konkursa ietvaros papildus tiks vērtēta iesniedzēja pieredze, sadarbības partneri un cita detāla inkubatora darbības

modeli raksturojoša informācija. Plānošanas perioda ietvaros tiks veikti divi atklātie konkursi, perioda vidū veicot jau esošo inkubatoru darbības izvērtējumu un, balstoties uz iegūto pieredzi, organizējot jaunu atklāto konkursu ar priekšatlasi. Tādējādi perioda vidū tiks pieļauta jaunu inkubatora vadības kompāniju veidošanās, kas potenciāli būtu efektīvākas par iepriekšējām. Konkurss tiek īstenots atbilstoši Publisko iepirkumu likuma normām.

4.2. Ieguldījumi MVK attīstībā īpaši atbalstāmās teritorijās (ĪAT)

Atbalsta aktivitātes mērķis ir veicināt uzņēmējdarbības attīstību īpaši atbalstāmās teritorijās. Tā rezultātā samazināsies nelabvēlīgās atšķirības starp reģioniem un teritorijām to ietvaros, tiks nodrošināta līdzsvarota valsts attīstība.

Attiecināmās izmaksas (atbalstāmās aktivitātes):

- tiešais atbalsts MVK sākotnējiem ieguldījumiem t.sk. jaunu iekārtu iegāde, esošo iekārtu būtiska uzlabošana;
- atbalsts IKT ieviešanai MVK t.sk. grāmatvedības, personāla, e-pasta, u.c. programmatūru iegāde un nepieciešamo iekārtu uzstādīšana, lai izmantotu minētās programmas;
- atbalsts nemateriāliem ieguldījumiem t.sk. patenti, licences.

Mērķa grupa un finansējuma saņēmēji: jaundibinātie un esošie MVK, kas ir reģistrēti un darbojas ĪAT:

- mikro uzņēmumi, kuros nodarbināto skaits ir līdz 10 personām un gada apgrozījums ir līdz 2 milj. Euro. Lai nodrošinātu atbalsta nepārklāšanos ar Zemkopības ministrijas atbalsta programmu nelauksaimnieciskās uzņēmējdarbības veicināšanai, MVK ĪAT programma plāno sniegt atbalstu mikro uzņēmumiem 10 rajonu pilsētās - Bauska, Madona, Alūksne, Gulbene, Valka, Balvi, Preiļi, Krāslava, Ludza, Kuldīga. Maksimālais atbalsta apjoms - 20 000 LVL;
- mazie uzņēmumi, kuros darbinieku skaits ir no 10-49 un gada apgrozījums nepārsniedz 10 miljonus eiro. Maksimālais atbalsta apjoms - 50 000 LVL;
- vidējie uzņēmumi, kuros darbinieku skaits ir no 50 - 249 un gada apgrozījums nepārsniedz 50 miljonus eiro. Maksimālais atbalsta apjoms - 80 000 LVL.

Projektu iesnieguma un iesniedzēja atbilstība tiks vērtēta šādiem kritērijiem:

- atbilst maza un vidēja komersanta statusam saskaņā ar Eiropas Komisijas 2001.gada 12.janvāra Regulas (EK) Nr.70/2001 par Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 87. un 88.panta piemērošanu, sniedzot valsts palīdzību mazajiem un vidējiem uzņēmumiem, kurā izdarīti grozījumi ar Eiropas Komisijas 2004.gada 27.februāra Regulu (EK) Nr. 3 64/2004;
- iesniedzējs reģistrēts un darbojas īpaši atbalstāmajā teritorijā, kuras 2006.gada 11.septembrī tika reģistrētas ar NRAP lēmumu un 2006.gada 22.septembrī tika publicētas laikrakstā „Latvijas Vēstnesis”;
- tieši atbildīgs par projekta sagatavošanu un vadību. Komersants nedarbojas kā starpnieks;
- spējīgs nodrošināt saimnieciskās darbības nepārtrauktību visā projekta īstenošanas laikā. Komersantam ir pieejami stabili un pietiekami finanšu līdzekļi;
- spējīgs ieviest un vadīt aktivitātes, kas atbilst programmas ietvaros iesniegtā projekta finansējuma apjomam.

Specifiskie vērtēšanas kritēriji ar kuru palīdzību finansējums tiks sniegts tikai labākajiem projektiem:

- projekts ir vērsts uz inovācijām uzņēmumā;
- projekts ir vērsts uz pievienotās vērtības paaugstināšanos uzņēmumā;
- projekta rezultātā tiks radītas jaunas un saglabātas esošās darba vietas;
- projekts pamato uzņēmuma dzīvotspēju;
- projekts ietekmē reģionālā, novadu vai vietējas nozīmes attīstības centra attīstību.

4.4. Komercedarbībā izmantojamo platību attīstība

Aktivitātes mērķis ir atbalstīt industriālo platību attīstību un piemērošanu komercedarbībai, sniedzot pašvaldībām instrumentu investīciju piesaistei un sekmējot komercedarbības attīstību reģionos.

Apakšaktivitātes ietvaros veikto investīciju rezultātā tiks veicinātas privātā sektora investīcijas un komercedarbība reģionos, nodrošinot pieeju komercedarbībā izmantojamām platībām. Tas īpaši svarīgi reģionos ar zemāku komercedarbības aktivitāti pašlaik un komercedarbībā izmantojamu platību trūkumu. Veicot investīcijas šādu platību attīstīšanā, tiks samazinātas barjeras komercedarbības attīstībai reģionos ārpus Rīgas, Rīgas rajona un Jūrmalas.

Atbalstāmās izmaksas:

- tehniskā projekta izstrāde;
- būvdarbu veikšana (pieslēgumu rekonstrukcija un/vai izveide, ceļu un dzelzceļu pievadu rekonstrukcija un/vai izveide).

Mērķa grupa: komersanti, pašvaldības ārpus Rīgas, Rīgas rajona un Jūrmalas.

Finansējuma saņēmēji: komersanti.

Atbalsta apjoms: minimālais 500 000 LVL, maksimālais 2 000 000 LVL.

Aktivitāte tiks ieviesta atklāta konkursa veidā, projektus vērtējot pēc šādiem kritērijiem: budžeta efektivitāte, projekta ekonomiskā nozīme, sadarbība ar partneriem un iesaistītās mērķa grupas dalībnieki (pašvaldības atbalsts, u.c), projekta pieteicēja līdzfinansējuma intensitāte.

Secinājumi

2004.–2006.gada SF plānošanas periodā tiek īstenotas aktivitātes, kas nodrošina atbalstu uzņēmējdarbības attīstībai īpaši atbalstāmās teritorijās ar kopējo finansējumu 10,3 miljonu LVL apmērā. Ar programmas palīdzību plānots finansēt līdz 210 projektu un izveidot jaunas vai saglabāt 420 darbavietas. Aktivitāti plānots turpināt, nodrošinot līdzfinansējumu sākotnējiem ieguldījumiem mazos un vidējos uzņēmumos, kas darbojās īpaši atbalstāmās teritorijās.

Tomēr, kā jau tika analizēts, amatniecībai šajās aktivitātēs ir grūti konkurēt, jo uz atbalstu ir iespēja pretendēt plašam pretendentu lokam. Sagaidāms, ka tā tas būs arī 2007.-2013.gada plānošanas periodā., taču atbalsts ieguldījumiem MVU attīstībā īpaši atbalstāmās teritorijās (IAT) papildinās Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai līdzfinansēto aktivitāti „Atbalsts uzņēmumu radīšanai un attīstībai”, kas paredzēts tikai mikrouzņēmumiem.

12.3.2.2. Pasākums „Finanšu pieejamība”

Pasākuma mērķis

Pasākuma mērķis ir veicināt pieeju finansējumam komercedarbības attīstībai, vienlaicīgi samazinot tiešā valsts atbalsta negatīvo ietekmi uz tirgus konkurenci un efektīvāk izlietojot valsts atbalsta līdzekļus, tos izmantojot atkārtoti vai piemērojot multiplikatoru.

Aktivitātes

2.2.1. Garantijas un paaugstināta riska finansējums

Aktivitātes mērķis ir MVK finanšu pieejamības uzlabošana, nodrošinot aizdevumu un līzinga garantiju atbalsta mehānisma pilnveidošanu un kapacitātes kāpināšanu atbilstoši Latvijas ekonomikas attīstības tempu dinamikai un līmenim.

Atbalstāmās aktivitātes:

- aizdevuma, līzinga un eksporta garantiju fonda izveide.

Atbalstāmās izmaksas:

- fonda kapitāls aizdevumu, līzinga un eksporta garantiju izsniegšanai;
- fonda kapitāls vadības izmaksu segšanai.

Mērķa grupa: mazie un vidējie komersanti

Finansējuma saņēmējs: SIA 'Latvijas Garantiju aģentūra.'
Aktivitāte tiek ieviesta ierobežota konkursa veidā.

Valsts atbalsts

Pasākuma ietvaros tiks sniegts valsts atbalsts.

Secinājumi

2004.–2006.gada SF plānošanas periodā tiek īstenotas aktivitātes, kas nodrošina atbalstu finanšu pasākumos ar kopējo finansējumu aptuveni 27,5 miljonu LVL apmērā.

Aizdevumu garantiju sistēmas attīstības programmas ietvaros paredzēts piešķirt finansējumu, lai attīstītu aizdevumu garantiju sistēmu, lai nodrošinātu iespēju MVK saņemt aizdevumu situācijās, kad pašu nodrošinājuma apjoms nav pietiekošs kredītresursu piesaistei nepieciešamajā apjomā. Programmas kopējais finansējums ir 5,3 miljoni LVL.

Riska kapitāla finansējuma programmas mērķis ir veicināt MVK pieeju finansējumam situācijās, kad pašu kapitāls ir nepietiekošs, bet komercdarbības risks ir par augstu kredīta saņemšanai. Programmas ietvaros nodibināti trīs riska kapitāla fondi ar kopējo investīcijām paredzēto finansējuma apjomu 21,8 miljoni LVL. To veido 46% valsts budžeta un ERAF FMProgr_260706; Operacionālās programmas „Uzņēmējdarbība un inovācijas” projekts 61 ieguldījums un 54% privāto investoru finansējums. Šos līdzekļus fondi investēs mazās un vidējās komercsabiedrībās (MVK) ar augstu izaugsmes potenciālu un pievienoto vērtību, to ieguldot uzņēmumu pašu kapitālā vai piešķirot ar pašu kapitālu saistīto finanšu instrumentu veidā, kā rezultātā piesaistītais papildus finansējums tiek izmantots esošās darbības paplašināšanai un jaunu produktu vai tehnoloģiju attīstībai. Tiek prognozēts, ka investīcijas vidēji 500 tūkstošu LVL apmērā saņems 40-50 MVK.

Lai veicinātu MVK pieeju finansējumam, tika izstrādāta un 2005.gada 15.septembrī apstiprināta nacionālā programma „Aizdevumi (t.sk. mikrokredīti) komercdarbības uzsākšanai” (turpmāk - Programma) un tās projekts „Komercdarbības uzsācēju kredītēšanas sistēmas attīstība”. Programmas ietvaros paredzēts izveidot publiskā sektora līdzfinansētu finanšu instrumentu, kas ļautu MVK saņemt aizdevumus, t.sk., mikrokredītus ar atvieglotiem noteikumiem. Programmas īstenošanai piesaistītie resursi ir 20,99 miljoni LVL. Finansējuma saņēmējs un Programmas ieviesējs ir VAS „Latvijas Hipotēku un zemes banka”. Programmas ietvaros Hipotēku banka nodrošinās MVK iespēju saņemt aizdevumus, t. sk., mikrokredītus, komercdarbības uzsākšanas nodrošināšanai.

12.3.3. Eiropas Sociālais fonds (ESF)

12.3.3.1. Pasākums „Izglītības kvalitātes uzlabošana un zinātnes attīstība”

Pasākuma mērķis ir uzlabot profesionālās izglītības un vispārējo prasmju apguves kvalitāti, atbilstību darba tirgus vajadzībām un pieejamību, tajā skaitā uzlabojot pedagogu (skolotāju un profesionālās izglītības pedagogu) profesionālo kompetenci un prasmju atjaunošanu, īpaši saistībā ar inovācijām un uz zināšanām balstītu ekonomiku, lai veicinātu zinoša un prasmīga darbaspēka sagatavošanu tautsaimniecībai un samazinātu bezdarba risku.

Aktivitātes

1 aktivitāte. Profesionālās izglītības kvalitātes un atbilstības uzlabošana

1.1.apakšaktivitāte. Nacionālās kvalifikāciju sistēmas pilnveide, profesionālās izglītības satura un profesionālajā izglītībā iesaistīto pušu sadarbības uzlabošana.

Apakšaktivitātes mērķis: Pilnveidot nacionālo kvalifikāciju sistēmu, t.sk., attīstot neformāli un darba dzīvē iegūto prasmju atzīšanu, uzlabot profesiju standartus sadarbībā ar darba

devējiem un profesionālajām organizācijām, izstrādāt un uzlabot profesionālās izglītības programmas un to saturu, stiprināt sadarbību un iesaistīto partneru kapacitāti funkciju īstenošanā profesionālajā izglītībā.

Atbalsta veids un tā iedarbības loģika: atbalsts tiks sniegts kvalifikāciju sistēmas un profesiju standartu uzlabošanai (izstrādei), neformāli un darba dzīvē iegūto prasmju atzīšanas sistēmas pilnveidei un ieviešanai, profesionālās izglītības programmu (tajā skaitā tālākizglītības programmu) un to satura uzlabošanai, mācību līdzekļu izstrādei un izdošanai, iesaistīto partneru, īpaši profesionālās izglītības un nodarbinātības sadarbības institūciju, darba devēju kapacitātes stiprināšanai.

Aktivitātes mērķa grupas: darba devēji, profesionālās izglītības un nodarbinātības sadarbības institūcijas, valsts pārvaldes, profesionālās izglītības vai profesionālās izglītības atbalsta iestādes un aģentūras, profesionālās izglītības pedagogi un augstākās izglītības institūciju akadēmiskais personāls.

Finansējuma saņēmēji:

Darba devēju organizācijas, profesionālās izglītības un nodarbinātības sadarbības institūcijas, valsts pārvaldes iestādes, profesionālās izglītības vai profesionālās izglītības atbalsta iestādes un aģentūras.

Projekta minimālās un maksimālās izmaksas (tikai struktūrfonda daļa): no EUR 1 000 000 līdz EUR 4 200 000.

1.3.1.2. apakšaktivitāte. Profesionālajā izglītībā iesaistīto pedagogu kompetences paaugstināšana.

Apakšaktivitātes mērķis: paaugstināt profesionālajā izglītībā iesaistīto pedagogu kompetenci un nodrošināt prasmju atjaunošanu, īpaši saistībā ar modernizēto profesionālās izglītības saturu, inovācijām un uz zināšanām balstītu ekonomiku.

Atbalsta veids un tā iedarbības loģika: atbalsts paredzēts, lai paaugstinātu profesionālajā izglītībā iesaistīto pedagogu profesionālo un pedagoģisko kompetenci, izstrādājot un īstenojot kursus, sniedzot atbalstu pedagogu stažēšanās pasākumiem sadarbībā ar darba devējiem un uzlabojot profesionālās izglītības pedagogu sagatavošanu.

Aktivitātes mērķa grupas: profesionālās izglītības pedagogi, darba devēji, augstākas izglītības institūcijas, kas sagatavo profesionālās izglītības pedagogus.

Finansējuma saņēmēji:

valsts pārvaldes iestādes, profesionālās izglītības vai profesionālās izglītības atbalsta iestādes un aģentūras.

Projekta minimālās un maksimālās izmaksas (tikai struktūrfonda daļa): no EUR 1 000 000 līdz EUR 5 000 000.

1.3.1.3. apakšaktivitāte. Profesionālās izglītības programmu īstenošanas kvalitātes uzlabošana.

Aktivitātes mērķis: uzlabot sākotnējo profesionālās izglītības programmu īstenošanas kvalitāti profesionālās izglītības iestādēs, tajās skaitā uzlabojot mācību metodes un intelektuālos resursus, informācijas un komunikācijas tehnoloģiju izmantošanu mācību procesā, mācību darba organizāciju, lai nodrošinātu sabalansētu profesionālo kompetenču un prasmju apguvi profesionālai darbībai un izglītības turpināšanai, t.sk., veicinot profesionālās izglītības attīstību kvalifikācijas prasībām atbilstošu praktisko mācību un kvalifikācijas prakses īstenošanu profesionālās vidējās un arodizglītības programmās, kā arī paplašinot mācekļības (apprenticeship, traineeship) un amatu izglītības pieejamību.

Atbalsts paredzēts, lai īstenotu vai uzlabotu sākotnējās profesionālās izglītības programmas, mācību priekšmetus, kursus vai moduļus, kvalifikācijas praksi vai praktiskās mācības (tajā skaitā mācības pie amata meistara vai uzņēmumā). Atbalsts paredzēts arī mācību darba organizācijas, mācību metožu, mācību līdzekļu, intelektuālo resursu uzlabošanai, e-resursu un e-mācību vides

risinājumu izstrādei un ieviešanai, informācijas tehnoloģiju izmantošanas prasmju uzlabošana profesionālās izglītības audzēkņiem un pedagogiem, prakses vadītāju apmācībai.

Aktivitātes mērķa grupas: izglītojamie profesionālās izglītības iestādes, profesionālās izglītības pedagogi, darba devēji.

Finansējuma saņēmēji:

Profesionālās izglītības iestādes, valsts pārvaldes iestādes vai profesionālās izglītības atbalsta iestādes un aģentūras.

Projekta minimālās un maksimālās izmaksas (tikai struktūrfonda daļa): no EUR 100 000 līdz EUR 1 000 000.

12.3.3.2. Pasākums „Mūžizglītības attīstība un izglītībā un mūžizglītībā iesaistīto institūciju rīcībspējas un sadarbības uzlabošana”

Pasākuma mērķis ir uzlabot mūžizglītības pieejamību, t.sk., publiskajā sektorā strādājošajiem, sociālās atstumtības riskam pakļautajām iedzīvotāju grupām, lai sadarbībā ar darba devējiem, profesionālajām organizācijām un sociālajiem partneriem veicinātu darbaspēka iesaisti tautsaimniecībā un samazinātu bezdarba risku.

1.aktivitāte. Mūžizglītības attīstība

1.1. apakšaktivitāte Nozaru kvalifikācijas paaugstināšanas centru attīstība

Apakšaktivitātes mērķis: Nostiprināt nozaru darbinieku kvalifikācijas paaugstināšanas sistēmu un veicināt strādājošo tālākizglītību.

Atbalsta veids un ta iedarbības loģika: atbalsts paredzēts, lai veicinātu sistemisku nozaru tālākizglītības attīstību, izstrādājot kompetenču atjaunošanas un nozaru tālākizglītības sistēmu, izstrādātu programmas un kursus un īstenotu apmācību.

Attiecināmās izmaksas:

Kārtējie izdevumi (atalgojumi, pabalsti un kompensācijas, grāmatu un žurnālu iegāde, valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas, komandējumu un dienesta braucienu izdevumi, pakalpojumu apmaksa, īre un noma, materiālu, energoresursu, ūdens un inventāra vērtībā līdz Ls 50 par 1 vienību iegāde, amortizācijas izmaksas), izņemot atgūstāmo pievienotās vērtības nodokli un parādu procentus.

Aktivitātes mērķa grupas: strādājošie

Finansējuma saņēmēji: darba devēji un profesionālās organizācijas, eksaminācijas centri, profesionālās izglītības vai profesionālās izglītības atbalsta iestādes.

Projekta minimālās un maksimālās izmaksas (tikai struktūrfonda daļa): no EUR 100 000 līdz EUR 1 000 000.

2.2.2.2. Pasākums „Nodarbinātība”

Pasākums izveidots, lai atbalstītu Latvijas galveno nodarbinātības politikas mērķu sasniegšanu, proti, nodarbinātības līmeņa paaugstināšanu, perspektīvā sasniedzot ES noteiktos stratēģiskos rādītājus, uzņēmumu darbinieku kvalifikācijas celšanu, kā arī bezdarba problēmu risināšanu balstoties uz sekmīgu ekonomisko izaugsmi.

Aktivitātes

1. aktivitāte „Atbalsts pašnodarbinātības un uzņēmējdarbības uzsākšanai”

1.1. apakšaktivitāte „Atbalsts uzņēmējdarbības uzsācējiem”

Apakšaktivitātes mērķis: paaugstināt uzņēmējdarbības aktivitāti valstī, attīstot uzņēmējdarbības uzsācēju zināšanas un iemaņas uzņēmējdarbībā, kā arī sniedzot nepieciešamo finansiālo atbalstu uzņēmējdarbības uzsākšanai.

Atbalsta veids: apmācību un konsultāciju pakalpojumu nodrošināšana mērķa grupai; mikro-aizdevumu fonda izveide; finansiāla atbalsta (mikro-aizdevums un grants) sniegšana komercdarbības vai pašnodarbinātības uzsākšanai; publicitātes pasākumu nodrošināšana.

Attiecināmās izmaksas:

Apmācību un konsultāciju izmaksas, mentoringa pakalpojumu izmaksas, finansiāls atbalsts granta vai mikro-aizdevuma veidā, projektu vadības izmaksas.

Labuma guvēji: iedzīvotāji darbības vecumā (15-64), jaundibinātas komercsabiedrības.

Finansējuma saņēmēji:

Nemot vērā projekta specifiku, aizdevumu fonda izveidošanu un apsaimniekošanu, projekta pieteicējs ir finanšu institūcija, kurai ir pietiekama kapacitāte un kompetence aizdevumu fonda izveidošanā un apsaimniekošanā, kā arī apmācību pakalpojumu nodrošināšanā. Projekta pieteicējam jāizveido un jāapsaimnieko aizdevumu fonds saskaņā ar Eiropas Komisijas prasībām, kā arī jānodrošina apmācību un konsultāciju pakalpojumi uzņēmējdarbības uzsācējiem.

Minimālais un maksimālais projekta finansējuma apjoms- tā kā apakšaktivitātes ietvaros tiks īstenots viens projekts, tad nav nepieciešams noteikt minimālo un maksimālo projekta finansējuma apjomu.

Projekta iesniedzēja atbilstības kritēriji- vienoti visām aktivitātēm, skat. 1.pielikumu.

1.2.apakšaktivitāte „Atbalsts bezdarbniekiem komercdarbības vai pašnodarbinātības uzsākšanai”

Apakšaktivitātes mērķis - sniegt nepieciešamo palīdzību bezdarbniekiem komercdarbības vai pašnodarbinātības uzsākšanai un atbalstu bezdarbniekiem pirmajā pašnodarbinātības vai komercdarbības gadā.

Atbalsta veids:

Individuālas konsultācijas biznesa plāna izstrādāšanai, konsultācijas biznesa plāna īstenošanai pirmajā pašnodarbinātības vai komercdarbības gadā, eksperta atbalsts bezdarbnieka izstrādātā biznesa plāna un tāmes izvērtēšanai (finanšu atbalsta saņemšanai), un slēdziena sagatavošana par minētajiem dokumentiem; finanšu atbalsta pakalpojumi (vienreizēja dotācija biznesa plāna īstenošanas uzsākšanai, vienreizēja dotācija pašnodarbinātības vai komercdarbības uzsācējiem).

Attiecināmās izmaksas:

Apmācību, konsultāciju, ekspertu pakalpojumu izmaksas; finansiāla atbalsta sniegšana komercdarbības vai pašnodarbinātības uzsākšanai dotācijas veidā, projekta vadības izmaksas.

Finansējuma saņēmēji:

Darba tirgus institūcijas, kas īsteno valsts politiku bezdarba samazināšanas un bezdarbnieku un darba meklētāju atbalsta jomā sadarbībā ar izglītības iestādēm, pašvaldībām, fiziskām un juridiskām personām (biznesa konsultantiem un ekspertiem).

Minimālais un maksimālais projekta finansējuma apjoms- tā kā apakšaktivitātes ietvaros tiks īstenots viens projekts, tad nav nepieciešams noteikt minimālo un maksimālo projekta finansējuma apjomu.

12.4. Secinājumi un priekšlikumi par SF apgūšanu

12.4.1. Administratīvās kapacitātes celšana

2004.-2006. plānošanas periodā vairāk kā 50% gadījumos projektu iesniegumi, vērtēšanas laikā bija jāprecizē, vairāk kā 20% administratīvās vērtēšanas stadijā tika noraidīti. Šāda tendence uzņēmējiem rada priekšstatu par projekta iesnieguma noraidīšanas risku tikai tādēļ, ka, piemēram,

nav iesniegta attiecīga izziņa vai arī atsevišķās projekta iesnieguma daļās projekta izmaksas atšķiras par dažiem procentiem, kā arī, precizējot projekta iesniegumu jāreķinās ar papildus laiku un izmaksām projekta iesnieguma sagatavošanai.

Minētais papildus ilgajiem projektu iesniegumu vērtēšanas termiņiem, projektu izstrādes izmaksām un reizēm neskaidrajiem valsts pārvaldes rīcībai var būt iemesls amatnieku ne pārāk lielajai aktivitātei, piesakoties uz struktūrfondi. Viens no samazinājuma risināšanas veidiem ir administratīvās kapacitātes celšana un klientu orientēta uzņēmēju apkalpošana. Lai to ieviestu veicami šādi pasākumi:

- valsts institūciju savstarpējās sadarbības informācijas (izziņu) ieguves veicināšanā;
- projektu vērtēšanas termiņu saīsināšana;
- pilnvērtīga uzņēmēju informēšana par struktūrfondu iespējām uzņēmuma atbalstam.

12.4.1.1. Valsts institūciju savstarpējās sadarbības informācijas (izziņu) ieguves veicināšanā

Projektu iesniedzējiem kopā ar projekta iesniegumu jāiesniedz Valsts ieņēmumu dienesta izziņa, izziņa no Zemes dienesta, Zemesgrāmatas, attiecīgos gadījumos no pašvaldībām un citām valsts pārvaldes iestādēm. Šo izziņu iegūšana ir laikietilpīgs process, kas apgrūtina un sarežģī projektu iesniegšanu, tādēļ projektu iesniegumu vērtēšanas institūcijas var sadarboties savā starpā un iegūt informāciju pašas, noslēdzot savstarpējos līgumus par pieeju datu bāzēm.

12.4.1.2. Projektu vērtēšanas termiņu saīsināšana

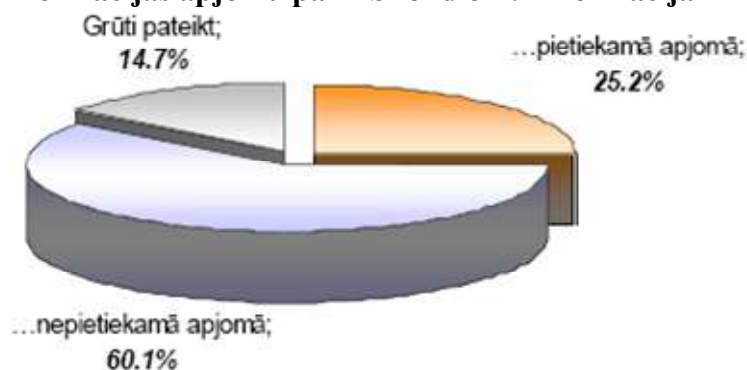
Eiropas Savienības struktūrfondu vadības likums noteica, ka projektu iesnieguma administratīvā vērtēšana veicama sešu mēnešu laikā, kā arī kvalitatīvā vērtēšana veicama sešu mēnešu laikā, līdz ar to projekta iesnieguma vērtēšana varēja ilgt pat gadu. Gada laikā inflācijas dēļ projekta iesniegumā norādītās cenas vairs neatbilda realitātei, iepirkšanai plānotās tehnoloģiskās iekārtas vairs nebija jaunākie ražojumi vai arī tās vairāk neražoja, sezonāla rakstura projektus nevarēja ieviest, piemēram, būvniecība vai meža stādīšana. Lai novērstu problēmu radīšanu uzņēmējiem, nepieciešams samazināt projektu iesniegumu vērtēšanas termiņus līdz 3 mēnešiem.

12.4.1.3. Pilnvērtīga uzņēmēju informēšana par struktūrfondu iespējām uzņēmuma atbalstam

2004.-2006.gadā uzņēmēji tika informēti par pieejamām struktūrfondu programmām un tās ieviešanas nosacījumiem, bet uzņēmēji netika informēti par kompleksu struktūrfondu pieeju uzņēmuma problēmu risināšanai, piemēram, ERAF finanšu instrumenti (garantijas, riska kapitāls) kopā ar ESF apmācībām un ELVGF aktivitātēm vai arī attiecīgo fondu programmu un apakšprogrammu kopīga pieeja. Tādēļ nepieciešams uzņēmējus informēt ne tikai par atsevišķām programmām, bet arī par atbalsta kombinēšanas iespējām.

Par to liecina arī SKDS veiktā aptauja – atbildot uz jautājumu „Kā Jūs novērtētu informācijas apjomu par ES fondiem? Informācija kopumā ir...?”, tikai apmēram septītā daļa atbild, ka tā ir pietiekama.

Kā Jūs novērtētu informācijas apjomu par ES fondiem? Informācija kopumā ir...?

12.4.2. Iepirkumu veikšana

Iepirkumu noteikumu (MK noteikumi Nr.603) piemērošana struktūrfondu ieviešanā lieki apgrūtina projektu iesniedzējus un nav lietderīga, jo:

- iepirkumu procedūras lielākajā daļā gadījumu ir formālas – tās tiek organizētas jau iepriekš zinot uzvarētāju;
- atbilstoši noteikumiem veiktās iepirkumu procedūras nenodrošina, ka projektu iesniedzēji izvēlās tirgus cenām atbilstošus piedāvājumus;
- līdz šim vairāk kā 50% gadījumu projektu iesniedzēji iepirkumu procedūras veic nepilnīgi un tās jāprecizē;
- bieži projektu iesniegumu noraidīšanas iemesls ir neatbilstoši veiktas iepirkumu procedūras.

Kā alternatīva iepirkumu procedūras veikšanai varētu būt iepirkuma objekta iekļaušana vērtēšanas kritērijos – jo mazākas izmaksas, jo lielāka priekšroka atbalsta iegūšanā. Sprototams, ka burtiski šādu lietu ieviest ir gandrīz neiespējami, taču dažādi modificējot šo ideju, varētu mazināt projektu inflāciju. Tas arī ļautu efektīvāk izmantot ES fondus.

12.4.3. Precīza atbalsta mērķa noteikšana

Struktūrfondu kopējais mērķis ir veicināt Latvijas kopējo tautsaimniecības attīstību, taču, sniedzot atbalstu atsevišķiem uzņēmumiem, netiek veicināta ilgtspējīga kopējā nozares attīstība. Tādēļ, plānojot un ieviešot struktūrfondu programmas, lielāka uzmanība jāpievērš tieši tiem uzņēmumiem, kuri pašreiz dod salīdzinājumā nelielu ieguldījumu tautsaimniecībā.

Atbalstot veiksmīgos, attīstītos uzņēmumus, tiek veicināta nozares attīstība, bet bieži atbalsts uzņēmumam nav būtiski nepieciešams, bet gan palīdz atpelnīt iegādātās tehnoloģijas divas vai trīs reizes ātrāk nekā iegādājoties tās ar bankas vai pašu finansējumu. Šādi tiek attīstīti salīdzinoši spēcīgie uzņēmumi, bet mazie vai neattīstītie uzņēmumi saskaras ar papildus konkurenci un kļūst mazāk konkurētspējīgi. Rezultātā uzņēmumi vēl vairāk noslāņojas, tiek negatīvi ietekmēta konkurence.

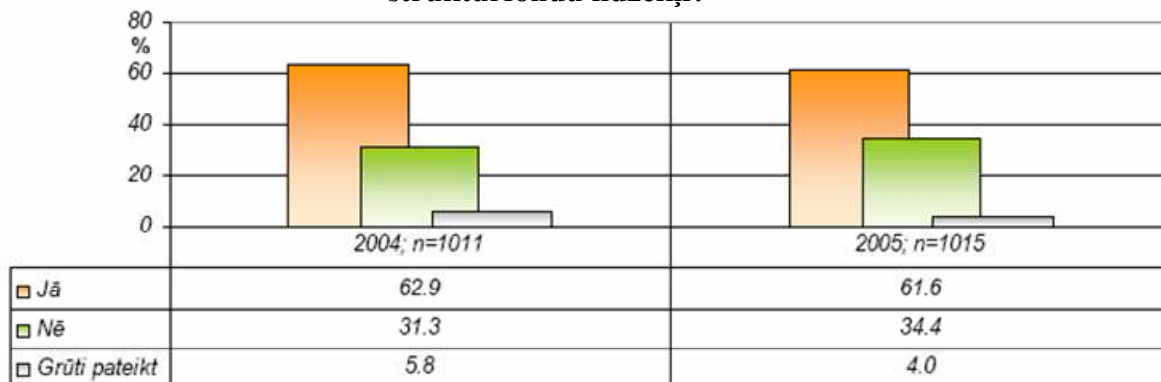
12.4.4. Nākamā plānošanas perioda atbalsta pasākumu novērtējums

Pozitīvi, ka atsevišķās atbalsta programmās nākamajā plānošanas periodā vairs nav paredzēta atbalsta piešķiršanas rindas kārtībā, ieviešot projektu savstarpējās salīdzināšanas principu, tomēr bažas vīd tādu vērtēšanas kritēriju ieviešana, kas pieļauj vērtētāju subjektivitāti. Būtu nepieciešams noteikt atlasē kritērijus, kurus konstatē, nevis vērtē. Pretējā gadījumā rodas augsne korupcijai.

Vērtējot nākamo plānošanas periodu amatniecības atbalsta kontekstā, amatnieku iespējas saņemt atbalstu daudz nemainās. Vislielākā problēma ir mazo uzņēmumu neinformētība par ES fondu atbalsta iespējām, jo bieži vien dzirdamas domas, ka ES fondu atbalsts ir priekš kāda cita, tikai ne priekš manis. Paradoksāli, bet salīdzinot 2004. un 2005. gadu, informētība par ES fondu pieejamību, kā redzams grafikā, ir pat samazinājusies par 1,3%!

12.5. attēls

Sakiet, lūdzu, vai Jūs esat dzirdējis, ka Latvijai ir pieejami Eiropas Savienības struktūrfondu līdzekļi?

Avots: SKDS, ZM pasūtīts pētījums

Pastāv tieša korelācija starp ienākumu līmeni, izglītību un informētību starp atbalsta iespējām – jo augstāks izglītības un ienākumu līmenis, jo vairāk cilvēki dzirdējuši par ES fondu atbalsta iespējām.

Šajā ziņā ir apsveicams plašais izglītības atbalsta pasākumu kopums nākamajā plānošanas periodā, tomēr jāatzīst, ka nav iespējams prognozēt, cik galu galā liels atbalsta apjoms nonāks izglītībai, kas saistīta ar amatniecību.

Salīdzinot abu plānošanas periodu pasākumus kopumā, jāatzīst, ka atbalsta saturs uzņēmējdarbībai principiāli nav mainījies – mainījušies tikai akcenti. Būtiski paplašinājušās iespējas cilvēkresursu attīstībā no Eiropas Sociālā fonda, kas paredz atbalstu mūžizglītībai, kā arī profesionālās izglītības veicināšanai, tomēr tas, cik veiksmīgi šis atbalsts nonāks līdz amatniecībai, vairāk atkarīgs no nozares kurētājiem, jo tiešais atbalsta saņēmējs lielākajā daļā gadījumu ir dažādas institūcijas, kas varētu sniegt izglītības pakalpojumus esošajam un potenciālajam amatniekam.

12.5. Investīciju un citu atbalsta formu piesaistīšanas iespējas

Amatniecības uzņēmumi var iesaistīties un izmantot šādas MVU attīstības veicināšanas pastāvošās iespējas:

- ✓ izveidotas MVU atbalsta organizācijas, fondi, dažādas institūcijas, kuru uzdevums ir sekmēt mazo uzņēmumu attīstību. Latvijā ir izveidotas šādas organizācijas: “Latvijas Lauku attīstības fonds”, “Latvijas Reģionu attīstības fonds”, “Latvijas eksportkredīts”, “Latvijas Garantiju aģentūra” u. c.;
- ✓ izstrādāts “Mazo un vidējo uzņēmēju attīstības kreditēšanas projekts”, kura ietvaros Hipotēku banka realizē atbilstošu programmu; šīs programmas ietvaros ir paredzēts palīdzēt īpaši tiem uzņēmumiem, kuriem ir potenciālas iespējas strauji attīstīties, bet kuru finansēšanā komercbankas nav ieinteresētas, jo nav pietiekama nodrošinājuma, kredītvēstures, kā arī kreditēšanas izmaksas ir salīdzinoši lielas;
- ✓ jau vairākus gadus Latvijā tiek īstenots pasākumu plāns uzņēmējdarbības vides uzlabošanai; tajā tiek iekļautas uzņēmēju rekomendācijas, kas dod iespēju valdībai

konstatēt trūkumus, kuri pastāv uzņēmējdarbības vidē, un veikt pasākumus to novēršanai;

- ✓ VID speciālistiem ir pienākums sniegt bezmaksas konsultācijas grāmatvedības un nodokļu jautājumos;
- ✓ ir mēģināts izstrādāt vietējo lielo uzņēmumu darbības veicināšanas plānu gadījumā, ja tie slēdz ilgtermiņa sadarbības līgumus ar MVU;
- ✓ tiek veicinātas mazā biznesa kooperācijas formas, mazo uzņēmumu savstarpējā sadarbība;
- ✓ izstrādātas ārvalstu investīciju piesaistīšanas un dažādu kredītlīniju programmas MVU finansēšanai;
- ✓ izveidoti mazā biznesa konsultāciju dienesti (piemēram, uzņēmējdarbības atbalsta centri);
- ✓ mazajiem uzņēmumiem ir paredzēts ienākuma nodokļa atvieglojums 20% apmērā.

Minētie fondi un programmas piedāvā finansiālu, konsultatīvu (reģionālie Uzņēmējdarbības atbalsta centri) un materiāli tehnisku atbalstu uzņēmējiem vai sniedz garantijas uzņēmumiem, kuri saņem kredītus komercbankās. To galvenais mērķis ir sniegt palīdzību uzņēmējiem, t.sk. arī iesācējiem. Daudzi no tiem ir orientēti uz palīdzības sniegšanu tieši MVU.

Reģionu attīstības fonds ir bezpeļņas organizācija VAS. Fonda darbības mērķis ir veicināt uzņēmējdarbības attīstību īpaši atbalstāmajos reģionos. Atbalsta veidi ir šādi:

- kredītprocentu maksājumi vai daļēji procentu maksājumi;
- ieguldījumi uzņēmumu (uzņēmējabsabiedrību) statūtkapitālā;
- vienreizēji maksājumi uzņēmējdarbību veicinošiem pasākumiem;
- ieguldījumi reģionu vietējos attīstības fondos;
- pašvaldību infrastruktūras attīstības kopfinansējums saistībā ar uzņēmējdarbību.

Fonda klienti ir uzņēmumi, pašvaldības un to struktūrvienības, kas reģistrētas un darbojas īpaši atbalstāmajos reģionos. Šī fonda līdzekļi ir aptuveni 800 000 latu gadā, pārsvarā tie tiek izmantoti kredītprocentu subsidēšanai uzņēmējiem īpaši atbalstāmajos reģionos.

Lauku attīstības fonds ir specializēts fonds, kas sniedz daļējas garantijas zemnieku saimniecībās. Garantējamā daļa ir apmēram 30% no bankas kredīta, bet tiem uzņēmumiem, kas nodarbojas ar eksportu, līdz pat 50%.

Baltijas — Amerikas Uzņēmējdarbības fonds sniedz finansējumu MVU, kuriem ir rentabilitātes un izaugsmes potenciāls. Fonds piedāvā arī hipotekāros kredītus. Šo fondu izveidoja ASV valdība, piešķirot 50 miljonus ASV dolāru. Fonda finansētie objekti ir mazumtirdzniecības veikali un pārtikas pārstrādes rūpniecība, tūrisms un transports, noliktavu bizness, kokapstrāde, vieglā rūpniecība. Parasti šis fonds vienā uzņēmumā investē no 400 000 līdz 1500 000 ASV dolāru. Fonds koncentrējas uz ieguldījumiem uzņēmuma pamatkapitālā, tā investīciju daļa veido 25—50% no uzņēmuma pamatkapitāla. Pēc 3—7 gadiem fonds savu daļu uzņēmumā pārdod. Fonds nevēlas iesaistīties uzņēmuma ikdienas darba vadīšanā.

Baltijas Mazo uzņēmumu investīciju fonds nodrošina finansu un tehnisko palīdzību privātiem MVU, kas atrodas Baltijas valstu pilsoņu īpašumā, ar mērķi attīstīt sabalansētu, atvērtu un brīvu tirgus ekonomiku Baltijas valstīs. Pamatā šis fonds piedalās kā viens no finansētājiem lielākos projektos kopā ar citām finansu institūcijām.

Norvēģijas — Latvijas Uzņēmējdarbības attīstības fonds ir investīciju fonds, kas iegulda naudu Latvijas vidēja lieluma veiksmīgos uzņēmumos, kas ražo augstas kvalitātes produkciju vai piedāvā konkurētspējīgus pakalpojumus. Vienā uzņēmumā fonds iegulda līdz 200 000 latu, kurus var izlietot gan pamatlīdzekļos, gan apgrozāmajos līdzekļos. Fonda ieguldījums parasti ir no 3 līdz 5 gadiem. Klientu ieguvums ir:

- ilgtermiņa līdzekļi sava biznesa attīstībai;
- kompetents partneris finansēs, vadībā un mārketingā;
- augstāka kapitāla bāze kredītresursu piesaistei.

Kreditlīnija MVU, kas pieejama Latvijas Hipotēku un zemes bankā, arī ir uzskatāma par fondu. Tā ir kredītlinija, kurai ir valsts garantijas. Līdzekļi šai kredītlinijai tiek saņemti no Pasaules Bankas, lai caur LHZB izsniegtu kredītus trijās jomās:

- MVU depresīvajos reģionos;
- uzņēmumiem, kurus vada vai kuru īpašnieces ir sievietes;
- mikrokredītus.

Uz 2006. gada 1. aprīli MVU kreditēšanas programmas otrā posma ietvaros LHZB piešķīrusi 960 aizdevumus par kopējo summu 48,4 milj. latu, kas veicinājuši 2990 jaunu darba vietu izveidošanu un 158 jaunu uzņēmumu dibināšanu.

LHZB darbības ietvaros uzņēmējdarbības atbalsta funkciju nostiprināšanai un izaugsmei 2005. gada sākumā tika izveidota atsevišķa struktūrvienība – Atbalsta programmu pārvalde ALTUM. ALTUM īsteno valsts un ES finansētas atbalsta programmas, sniedzot paaugstināta riska aizdevumus dzīvotspējīgiem un perspektīviem MVU un uzņēmējdarbības uzsācēju projektiem, kurus komercbankas nefinansē nepietiekama ķīlas nodrošinājuma un citu projekta risku dēļ. ALTUM realizē arī citas atbalsta programmas, t. sk., uzņēmējdarbības uzsācēju apmācību un konsultāciju programmu un mājokļu galvojumu programmu (57).

Kopš 2003. gada darbojas **Latvijas Garantiju aģentūra (LGA)**, kas ir valsts atbalstīta institūcija, kuras mērķis ir atbalstīt Latvijā reģistrētu mazo un vidējo komercsabiedrību saimnieciskās darbības attīstību, sekmējot kredītresursu pieejamību, izsniedzot savā vārdā vidējā un ilgtermiņa aizdevumu garantijas Latvijā vai ārvalstīs reģistrētām finansu institūcijām, kas veic šo sabiedrību finansēšanu.

2005. gadā LGA izsniedza garantijas kopumā 20 uzņēmumiem par kopējo summu 894 900 latu. Tas ļāva uzņēmējiem piesaistīt investīcijas kredītresursu veidā 1 810 999 latu apjomā (57).

13. Problēmu loka formulēšana, no kuru atrisināšanas atkarīga sekmīga amatniecības attīstība

No aptauju rezultātiem var secināt, ka galvenie saimnieciskās darbības vides faktori Latvijā nav visai labvēlīgi amatniecības attīstībai. Ņemot vērā SVID analīzē atspoguļotās amatniecības stiprās un vājās puses, izdevības un draudus, ir noteiktas galvenās problēmas, kas parādītas sekojošā vidi raksturojošo galveno faktoru apskatā.

Uzņēmējdarbības vides uzlabošana ir viens no galvenajiem valsts uzdevumiem. Uzņēmējdarbības ārējai videi ir jābūt tādai, lai tā veicinātu, nevis bremzētu uzņēmējdarbības attīstību. Valstij ir jānodrošina visiem tirgus dalībniekiem vienādi pastāvēšanas un attīstības apstākļi. Pašlaik uzņēmējdarbības vides uzlabošanai tiek veikti šādi pasākumi:

- ✓ likumdošanas jautājumu sakārtošana uzņēmējdarbībai labvēlīgas vides radīšanai atbilstoši ES prasībām;
- ✓ uzņēmējdarbības atbalsta fondu izveidošana un programmu izstrāde;
- ✓ nodokļu jautājumu sakārtošana un pilnveidošana;
- ✓ ārējās tirdzniecības politikas pilnveidošana, eksporta veicināšana;
- ✓ tiešo investīciju piesaiste;
- ✓ kvalitātes un standartizācijas prasību ieviešana.

Lai arī Latvijā tiek veikti dažādi pasākumi un realizētas programmas biznesa vides sakārtošanai, tomēr jāatzīmē, ka efektīvas valsts politikas trūkums ir bijis par cēloni tam, ka visā neatkarīgās ekonomiskās attīstības laikā tā arī nav radīti priekšnoteikumi pietiekamai uzņēmējdarbības motivācijai un iedzīvotāju iniciatīvas atraisīšanai. Privātās uzņēmējdarbības ideja nav kļuvusi par noteicošo iedzīvotāju apziņā, bet valstij nav arī pa spēkam atrisināt iedzīvotāju sociālās aizsargātības problēmu. It sevišķi tas attiecas uz amatniecību.

Tā kā likumdošanas un izpildvarai trūkst noteiktas un pamatotas pozīcijas attiecībā uz mazo biznesu, tad valstij nākas samierināties ar tādām mazā biznesa “izdarībām” kā darba likumdošanas normu pārkāpumi, nodokļu nenomaksa u. tml.

Lai saskaņotu valsts un uzņēmēju intereses, ir nepieciešama uzņēmējdarbības vides regulēšana. Valsts uzdevums ir pasargāt ekonomiku no dažādām ļaunprātībām, korupcijas, negodīgas konkurences iespējām. Lai realizētu savu sociāli ekonomisko politiku valstij ir jāregulē uzņēmējdarbības vide. Viens no svarīgākiem regulēšanas instrumentiem ir dažādu atbalstu veidošana, kuru apjoms diemžēl bijis vairāk kā nepietiekošs un kurus amatnieki pārsvarā (vairums informācijas trūkuma dēļ) nav izmantojuši. Lai palielinātu spējas attīstīties amatniecībai kaut vai MVU atbalsta ietvaros jārada priekšrocības, jo tai, kā rāda SVID analīzes rezultāti, citu iespēju nav. Par galvenām šādām priekšrocībām uzskatāmas:

- mikrokomercsabiedrībai ir bezmaksas pieeja infrastruktūrai;
- mikrokomercsabiedrība no valsts saņem riska kapitālu ar izdevīgākiem nosacījumiem nekā no to saņemtu no privāta ieguldītāja;
- mikrokomercsabiedrība maksā mazākus nodokļus.

Lai paceltu amatniecības konkurētspēju jāpastiprina valsts atbalsts amatniekiem palielinot LAK pilnvaras un, piemēram, palielinot iespēju piedalīties starptautiskos tenderos un valsts pasūtījuma izpildes konkursos.

Jāstimulē amatniecību vairāk izmantot reģionālā atbalsta iespējas, kas sniegtas “Reģionālā atbalsta vadlīnijās” un paredzētas šādiem atbalsta veidiem: sākotnējiem ieguldījumiem, jaunu darba vietu radīšanai, kārtējo ražošanas izdevumu finansēšanai, pētījumiem, vides aizsardzībai un enerģijas taupīšanai, apmācībām un konsultācijām un pārstrukturēšanai.

Lai novērstu iespējamus birokrātiskos šķēršļus amatnieku uzņēmējdarbības licencēšanas jautājumā valdībai jāievēro amatnieku intereses likumdošanas sakārtošanā, kas sekmētu prognozējamu amatniecības uzņēmējdarbību.

Ievadā un citās sadaļās minētiem **valsts ekonomiskās politikas plānošanas dokumentiem** ir pārāk vispārējs un deklaratīvs raksturs bez pamatojuma un seguma. Tie nav pakļauti noteiktai hierarhijai. Mērķi un pasākumi dažādos dokumentos ir atšķirīgi, un uzņēmējiem nav saprotams pēc kura dokumenta vadīties, pieņemot lēmumus saimnieciskajā darbībā. Tas ir daļēji saistīts ar to, ka politisko partiju pārstāji nevēlas pilnībā uzņemties atbildību par viņiem uzticētajās sfērās notiekošajiem procesiem un izvairās no lēmumiem, kas var negatīvi ietekmēt partijas imidžu (47).

Politikas plānošanas dokumentos nav centralizētās pieejas arī laika ziņā. Ievērojama daļa dokumentu tiek pieņemti atšķirīgam laikam periodam, nesaskaņojot ne ar ilgtermiņa budžeta plānošanu, ne arī ar Eiropas finanšu periodu. Tā rezultātā pieejamais finansējums šajos dokumentos paredzēto plānu īstenošanai nav zināms, līdz ar to nav iespējams izvērtēt cik efektīvi un vai vispār šie plāni tiks īstenoti. Tas arī ir viens no iemesliem kāpēc liela daļa pasākumu paliek tikai un vienīgi uz papīra.

Turpmāk paredzēts Lisabonas stratēģijas mērķus saskaņot ar ES budžeta plānošanu, lai finansējums katram pasākumam būtu paredzēts ES budžetā.

Izvērtējot Latvijas **nodokļu sistēmu** redzams, ka salīdzinājumā ar citām jaunajām dalībvalstīm Latvijas nodokļu režīms ir samērā labvēlīgs. Latvijas tiešo nodokļu likmes ir vienas no zemākajām ES dalībvalstu vidū, kas uzņēmumiem nozīmē lielāku ienesīgumu, bet iedzīvotājiem – lielākus reālos ienākumus. Tas ir viens no būtiskākajiem faktoriem, kas gan piesaista ārvalstu investorus, gan veicina vietējo uzņēmēju attīstību un konkurētspēju pasaules tirgū. Turklāt, pēc Latvijas iestāšanās ES netiešo nodokļu normatīvā bāze ir sakārtota un pilnībā atbilst ES direktīvām, kas ievērojami atvieglo saimniecisko darījumu veikšanu ar sadarbības partneriem citās ES dalībvalstīs. Taču, neskatoties uz visām iepriekšminētām priekšrocībām, nodokļu sistēma ir sadrumstalota: nodokļu likumus to sarežģītības dēļ ir grūti saprast un izpildīt

bez nodokļu konsultanta palīdzības, brīžiem likumdošanas normas ir pretrunīgas un to interpretācija ne vienmēr ir viennozīmīga.

Ievērojot, ka ES līmenī EKK ir nolēmusi īstenot principu „**vispirms jādomā par mazākajiem**” visā Kopienas politikā un arī Latvijā turpmāk jāvienkāršo likumi un to administrēšana. Vienkāršojot pasākumus, jānodrošina, ka noteikumi ir proporcionāli sasniedzamajiem mērķiem, ņemot vērā sociālo vidi un ekonomikas aspektus. Vienkāršoti noteikumi MVU ir ļoti svarīgi, jo tiem ir ierobežoti resursi un nav pietiekošas pieredzes, lai risinātu sarežģītus likumu un noteikumu jautājumus. Tā kā likumu vienkāršošana ir dalīta atbildība, tad dalībvalstīm vajadzēs to iekļaut savos valsts likumos un ES likumus transponēt pēc iespējas vienkāršākā veidā. Pieņemšanai paredzētos likumus, Komisija pārbaudīs un pārliecināsies, vai tie netraucē MVU izaugsmi, ieskaitot izņēmumus, kur tas nepieciešams, lai vajadzības gadījumā atvieglotu likumu nastu ieviest specifiskus noteikumus. Tie varētu būt garāki pārejas posmi, samazinātas cenas vai vienkāršotas prasības ziņojumiem, pat izņēmumi, vai palīdzība, piemēram, palīdzības dienesti.

Komisija pievērš arvien lielāku uzmanību barjerām, kas attiecas uz administratīvo nastu, kas kavē MVU radīt jaunas darba vietas un sarežģīt darbā pieņemšanu mazos uzņēmumos. Darbs pie likumu vienkāršošanas par MVU Kopienas programmās ir centīgi jāturpina, samazinot procedūru sarežģītību. Komisija plāno pārstrādāt un vienkāršot dažādos likumus par valsts atbalstu piemērojot elastīgāku pieeju MVU atbalstam iedrošināt risku kā arī lai veicinātu MVU radošo pieeju, kas ir svarīgs elements. Komisija ir publicējusi Padomes Direktīvas KOM(2004) 728 priekšlikumu, lai ieviestu vienotu EUR 100 000 gada apgrozījuma sliekšni **atbrīvojumam no PVN** un PVN vienas pieturas sistēmu, lai vienkāršotu PVN saistības un iedrošinātu MVU palielināt tirdzniecību ES valstīs. Komisija pieprasa šīs Direktīvas ātru pieņemšanu. Bez tam dalībvalstis tiek aicinātas atjaunot tiešo nodokļu iekasēšanu, lai MVU samazinātu nevajadzīgo administrēšanas nastu. Tas norādīs uz labu praksi dalībvalstīs jautājumā par nodokļiem no nesadalītās peļņas, kas var stiprināt MVU līdztiesības pozīcijas (59).

Pirmais solis Latvijā šajā jomā ir izdarīts. Nosaņēmumus minimālā atbalsta sniegšanai un kopējā pieļaujamā minimālā atbalsta apmēra noteikšanu regulē Komercedarbības atbalsta kontroles likuma 47. un 48.pants un Ministru kabineta 17.06.2003. noteikumi Nr. 314 „Minimālā atbalsta uzskaites un piešķiršanas kārtība un minimālā atbalsta uzskaites veidlapu paraugi” (Grozījumi: MK 27.04.2004. not. Nr.447 (LV., 30.apr., nr.68).

Atbalsta sniedzējam nav jāiesniedz sākotnējai izvērtēšanai Finanšu ministrijā atbalsta programma vai individuālais atbalsta projekts, ja triju gadu laikā vienai komercsabiedrībai kopējā atbalsta summa nepārsniedz 100 000 eiro ekvivalentu latos saskaņā ar Latvijas Bankas noteikto valūtas maiņas kursu dienā, kad tiek pieņemts lēmums par atbalsta piešķiršanu.

Minimālo atbalstu komercsabiedrība var saņemt papildus atbalstam, kas sniegts saskaņā ar Eiropas Komisijas apstiprinātu atbalsta programmu vai individuālo atbalsta projektu.

Otrs solis ir izmaiņas Latvijas nodokļu sistēmā pēc valdības lēmuma pieņemšanas par uzņēmuma ienākuma nodokļa likmes pakāpenisku samazināšanu no 25 % līdz 15 %. Šis solis ir viens no būtiskākajiem stimuliem uzņēmējdarbības attīstībai Latvijā, kas ir nodrošinājis gan Latvijas uzņēmumu konkurētspējas paaugstināšanos, gan ekonomiskās aktivitātes pieaugumu. Vienīgais pastāvošs šķērslis attiecībā uz uzņēmuma ienākuma nodokli ir tas, ka, samazinot uzņēmuma ienākuma nodokli juridiskajām personām, valdība nav padomājusi, ka šis solis radīs netaisnīgu situāciju, kad dažādām uzņēmējdarbības formām tiek piemērotas dažādas nodokļu likmes. Proti, tiek diskriminēti tie, kuru darbība nodrošina tikai saimniecības uzturēšanu - galvenokārt amatnieki, zemnieku un zvejnieku saimniecības, kuriem jāmaksā iedzīvotāju ienākuma nodoklis 25 % apmērā. Pastāv vairākas iespējas kā tie var optimizēt savus nodokļus, piemēram, reģistrējot viena īpašnieka SIA un izņemot dividendes, samaksājot tikai 15 % uzņēmuma ienākuma nodokli, tomēr tas rāda nepamatotus papildu izdevumus un prasa izpildīt vairākas procedūras, kas objektīvi nav nepieciešams. Līdz ar to svarīgi ir vienādot šīs likmes un

noteikt, lai visi uzņēmēji neatkarīgi no savas darbības formas maksātu vienu nodokli 15 % apmērā. Tas veicinātu it sevišķi MVU un amatniecības uzņēmumu attīstību.

Patreizējā **nodokļu administrēšana un sodu sistēma** ir saistīta ar lielu skaitu administratīvo procedūru un darbību, kas prasa laiku un līdzekļus gan no uzņēmēju, gan no nodokļu administrācijas puses. Nodokļu maksātāja atbildība par nodokļa bāzes samazināšanu iestājas neatkarīgi no tā, vai nodokļu maksātājs ar šādām darbībām ir radījis reālus zaudējumus valsts budžetam, vai nav, neskatoties, vai pārkāpums ir noticis apzināti, vai arī kļūdoties. Pašreiz uzņēmēji bieži tiek sodīti ar soda naudu 100 % apmērā arī tad, ja pārkāpums radies kļūdas dēļ vai likumu neizpratnes dēļ, jo netiek izvērtēta nedz nodokļu maksātāja vainas pakāpe, nedz samērīgi budžetam radīto zaudējumu apmērs. Mazie amatniecības uzņēmumi, it sevišķi pašnodarbinātās personas, visu uzmanību veltī savu radošo ieceru realizēšanai, bet pilnībā nepārvalda vai vispār nav informēti par nodokļu likumu niansēm.

Savukārt, ja nodokļu maksātājs triju gadu laikā atkārtoti pārkāpis nodokļu likumus (samazinājis nodokļu bāzi, neuzrādīdams ienākumus vai uzrādīdams mazākus ienākumus, vai ar dokumentiem apliecinājis nepamatotus izdevumus), tiek piemērots sods 200 % apmērā no samazinātās nodokļu summas. Šiem mazajiem nodokļu maksātājiem par nodokļu pārkāpumiem tiek paredzēti pārāk bargi sodi, kas izraisa uzņēmuma nespēju turpināt savu darbību un novešanu līdz pat maksātnespējai. Tas sevišķi raksturīgs ir mazajiem amatniecības uzņēmumiem un pašnodarbinātām personām, kas nodarbojas ar amatniecību, jo pārsvarā nezināšanas dēļ jāaptur saimnieciskā darbība, tā kā nesamērīgais sods pārsniedz mēneša ienākumus.

Šāda sodu sistēma 1995. gadā bija ieviesta, ievērojot tajā laikā esošo inflācijas līmeni valstī, kā arī zemo vispārīgo nodokļu maksāšanas disciplīnu. Tomēr kopš tā laika ir notikušas pārmaiņas kā tautsaimniecības attīstībā, tā arī nodokļu maksāšanā, un ir nepieciešams veikt reformas, kas ņem vērā mūsdienu situāciju un arī ņemtu vērā citu ES dalībvalstu pieredzi un praksi sodu uzlikšanā. Ir svarīgi, lai jaunā sistēma mudinātu nodokļu administrācijas un uzņēmēju savstarpējo sadarbību, tādējādi samazinot visām procedūrām tērēto laiku, naudu un strīdus.

Darba tirgus nosacījumi. Salīdzinot ar citām ES valstīm, kopumā tiek atzīts, ka darba tirgus ir neelastīgs un prasības darba attiecībās starp darba devēju un darba ņēmēju ir pārāk stingras (47). Darbaspēka izmaksas Latvijā ir viszemākās visā ES. Minimālā alga 90 Ls (Lietuvā - 112 Ls, Igaunijā 135 - Ls, no ES 15 valstīm viszemākā Portugālē - 307 Ls, visaugstākā Luksemburgā - 1056 Ls). Iztikas minimums 118 Ls, neapliekamais minimums 32 Ls. Tas norāda uz iedzīvotāju zemāku labklājības līmeni (64).

Zemās darbaspēka izmaksas, ņemot vērā samērā augstu darbinieku kvalifikācijas līmeni, dod uzņēmējiem zināmas priekšrocības. Pēc Latvijas iestāšanos ES brīva darbaspēka kustība ir atvērusi plašas iespējas iedzīvotājiem, it sevišķi labiem speciālistiem, strādāt citās ES dalībvalstīs un, kā rāda minētie skaitļi, gūt daudz lielāku peļņu salīdzinājumā ar Latviju. Kā liecina dati, iedzīvotāju migrācija uz ārzemēm Latvijā ir aptuveni 40 000 cilvēki gadā. Līdz ar to jau tagad vairākās nozarēs ir izveidojies kvalificētu speciālistu trūkums, kas samazina vietējo uzņēmumu iespējas attīstīties. Rezultātā Latvijas uzņēmēji ir spiesti meklēt sev kvalificētus darbiniekus gan ārzemēs, gan pārvilināt profesionāļus no citiem uzņēmumiem, piedāvājot viņiem lielāku atalgojumu un papildu piemaksas, kas krietni palielina darba devēju izmaksas darbaspēkam un samazina viņu konkurētspēju.

Kredīvēšana. Neskatoties uz labvēlīgajām tendencēm kopumā, ir vērojamas dažas problēmas, kas ir galvenokārt saistītas ar kredītu saņemšanu attīstībai. Lai arī pēdējā laikā ievērojami palielinājušās ārējā finansējuma saņemšanas iespējas, pieeja apgrozāmajam un kapitāla finansējumam ir nozīmīgs šķērslis uzņēmējdarbības aktivitātes un konkurētspējas palielināšanai mazajos un vidējos uzņēmumos, kā arī uzņēmējdarbības uzsācēju vidū. Garantiju un investīciju fondi šobrīd vēl nav pietiekami attīstīti. Ņemot vērā, ka šīm uzņēmumu grupām bieži vien nav ķīlas, pret ko saņemt kredītu, līdzekļus attīstībai saņemt ir ļoti grūti, it sevišķi mazākajās pilsētās

un reģionos, kur ķīlas vērtība (arī nekustamā īpašuma cenas) ir daudz zemāka. Lai saņemtu kredītu bez ķīlas, ir nepieciešams izstrādāt detalizētu biznesa plānu, iziet visas bankas izvērtēšanas un apstiprināšanās procedūras, taču arī tad kredīta pieteikums varētu būt noraidīts kā dzīvotnespējīgs.

Konkurences politika. Konkurences politika Latvijā tiek veidota, lai valstiski nodrošinātu tirgus ekonomikas procesus, aizsargājot efektīvi konkurējošu komercdarbības vidi. Kopš pievienošanās ES Latvijas konkurences politika ieguvusi plašāku mērogu, proti, tā ietver uzdevumu novērst šķēršļus Eiropas vienotā tirgus funkcionēšanai. Vienotas un saskaņotas konkurences politikas realizācijai Latvijas konkurences likumdošana 2004. gadā tika harmonizēta atbilstoši ES konkurences normu prasībām. Konkurences pārrobežu apdraudējuma gadījumā vai iespējamo konkurences deformāciju novēršanai Latvijā darbojas konkurences aizsardzības institūcija – Konkurences padome. Lai arī padomes pieņemto lēmumu skaits pieaug, var apgalvot, ka negodīgā konkurence Latvijā joprojām pastāv. Pēc statistikas datiem ēnu ekonomika Latvijā sastāda ap 40 % salīdzinājumā ar 17 % *ESAO* valstīs.

Tas liecina par to, ka apmēram trešdaļa ekonomiskās aktivitātes notiek, pārkāpjot valstī pastāvošos normatīvos aktus un prasības, bet uzraudzības iestādēm nav kapacitātes (vai vēlmes, varbūt arī zināšanas) izsekot un novērst uzņēmumus, kuri strādā negodīgi, tādējādi radot sev labvēlīgākus nosacījumus un gūstot papildu peļņu. Viens no iespējamajiem cēloņiem varētu būt augsta korupcija valsts iestādēs, kad visos līmeņos pastāv ieinteresētība nelikumīgu darbību veikšanā. Šajā jomā gan valsts iestādēm, gan arī pašiem uzņēmējiem ir uzmanīgāk jāskatās uz tirgus situāciju un jāinformē attiecīgās iestādes par pārkāpumiem. Zināmas pārmaiņas varētu notikt, kad Latvija pārņems Eiropas direktīvu par negodīgajām komerciālajām praksēm, kuras mērķis ir cīņa pret tādiem uzņēmumiem, kas kropļo godīgu konkurenci.

MVU attīstības politika. Lai arī Latvijas valdība ir pieņēmusi jau otro MVU attīstības programmu (42) un pievienojusies „Eiropas Mazo uzņēmumu hartai”, joprojām pastāv būtiskie šķēršļi izvīrīto mērķu sasniegšanā. Vieni no svarīgākajiem ir sākumkapitāla trūkums un attiecīga atbalsta trūkums uzsākot uzņēmējdarbību. Tālāk var minēt informācijas trūkumu un informatīvā atbalsta nepietiekamību par uzņēmējdarbības vidi, normatīvajiem aktiem, iespējām un uzņēmējdarbības pamatiem, it sevišķi reģionos, kur ekonomiski aktīvi cilvēki ir īpaši neaktīvi. Ir nepieciešamas attiecīgās izglītības programmas un atbalsta centri visos rajonos, lai mudinātu iedzīvotājus izmantot savas iespējas. Turklāt, ir svarīgi attīstīt elektroniskās komunikācijas līdzekļus reģionos, piemēram, internetu, ar kuru palīdzību ir daudz vieglāk un ātrāk atrast un saņemt informāciju. Trešā problēma ir informācijas trūkums par ES prasībām un standartiem. Ja cilvēkiem nav skaidrs kādas ir prasības konkrētajā jomā, nav arī skaidrs ar kādām izmaksām viņiem ir jārēķinās. Mazākajās pilsētās un rajonos uzņēmējiem trūkst pašiniciatīvas risināt savas problēmas, kā arī uzņēmumu pārstāvošām organizācijām ir ierobežota kapacitāte apzināt un atrisināt visas MVU un it sevišķi amatniecības specifiskās problēmas. Nākotnē pašvaldībām būtu jāuzņemas iniciatīva dibināt Konsultatīvās padomes ar uzņēmēju līdzdalību, lai kopīgiem spēkiem risinātu problēmu jautājumus vietējā līmenī.

Jāpastiprina **informācijas pieejamība** it sevišķi amatniekiem lauku rajonos, kur informācija par izmaiņām un jaunām iespējām nonāk ar lielu laika nobīdi, kā tas bija novērojams SF apgūvē, kurā dominēja Rīgas un Pierīgas uzņēmumi. Atbalstošo institūciju nepietiekamība ir vēl viens faktors, kas neļauj uzņēmējdarbībai pienācīgi attīstīties. Lai arī pastāv vairākas valsts atbalsta programmas, reģionos ir maz iestādes, kur uzņēmums varētu saņemt visaptverošāko informāciju par viņu interesējošiem jautājumiem. Lai būtiski palielinātu uzņēmējdarbības aktivitāti Latvijas reģionos, ir jāizveido informatīvie centri katrā reģionā, kas sniegtu ne tikai visu informāciju par uzņēmējdarbību, bet arī uz izdevīgiem nosacījumiem palīdzētu uzņēmumiem pieteikties uz pieejamām valsts atbalsta programmām, jo uzņēmējiem reģionos ir mazākas iespējas pašiem sagatavot projektus un arī zemāka uzticības pakāpe konsultāciju sniedzējiem.

Informācijas pieejamība saistāma ar interneta tīklu veidošanu, kas savukārt dos iespēju izmantot E-uzņēmējdarbības atbalsta tīklu E-mācību un E-uzņēmējdarbības veicināšanai. Informācijas pieejamību sekmēs arī amatnieku saistība ar Latvijas komercpārstāvniecībām ārvalstīs, kuras plānots atvērt Lielbritānijā, Somijā, Vācijā, Krievijā, ASV un Francijā.

2004.- 2006. gadā pieejamie ES struktūrfondi bija jauna, nebijusi iespēja iegūt līdzfinansējumu projektu īstenošanai. Pieredzes trūkuma dēļ it sevišķi mazajiem uzņēmumiem nebija skaidrība par atbalsta saņemšanas iespējām. Radās par priekšstats, ka valsts pēc iespējas ātrāk grib tikt no šīs naudas vaļā un pat neiedziļinās kam šī nauda tiek piešķirta – spēcīgam un stabilam uzņēmumam, kuram ir visas iespējas finansēt savu attīstību no citiem pieejamiem finansēšanas avotiem, vai uzņēmumam, kuram pašam tas nebūtu pa spēkam. Daudzas programmas pierādīja uzņēmēju lielo interesi par finansējumu (rindas pie LAD, LIAA, savlaicīga programmu slēgšana), taču visai bieži uzņēmēju nostāja bija - nevis īstenot kādu projektu, bet gan saņemt līdzfinansējumu un līdzfinansējuma saņemšanai sagatavot projektu.

Piesakoties uz struktūrfondu līdzfinansējumu, uzņēmēji saskārās ar virkni problēmu, kas bija saistītas ar:

- projektu izstrādi;
- vērtēšanas termiņiem;
- projektu precizēšanas iespējām;
- iepirkumu procedūru veikšanu;
- projektu ieviešanu ar precīzu atbilstību iesniegumam.

Tāpēc projektu sagatavošanā nākošam plānošanas periodam 2007 – 2013 gadam jāņem vērā šī pieredze.

Secinājumi:

1. Kopumā ņemot amatniecības devums Latvijas tautsaimniecībā nav augsts, jo asā konkurence izstrādājumu tirgū prasa lielus ieguldījumus, kas amatniekiem nav pa spēkam (tirgus izpēte, reklāma, jaunas modernas iekārtas). Taču amatniecības devums nodarbinātības jomā, ne retums bezdarbnieka bezizejas depresijas noņemšanā, un darbības veidu dažādošanā, nav noliedzams.

2. Latvijā kopējā uzņēmumu struktūrā ir ļoti liels mikro uzņēmumu un individuāli nodarbināto skaits. Tāda pat situācija ir kokrūpniecības sektorā. Tāpēc ir grūtības konkrēti noteikt cik tieši individuālie darba veicēji, vai mikro uzņēmumi ir saistīti ar amatniecības izstrādājumu ražošanu. Bez tam nav arī skaidrības par saražoto izstrādājumu apjomu un veidu, kā arī ar nomaksātajiem nodokļiem. Lai situāciju uzlabotu, vajadzētu palielināt LAK lomu un pilnvaras, lai tos, kas izgatavo amatniecības izstrādājumus, piesaistītu LAK. Tas labāk ļautu apzināt kavējošos faktorus un problēmas, kā arī dotu iespēju iegūt ticamu informāciju, bez tam uzlabotu izstrādājumu kvalitāti (atbildība LAK). Šim nolūkam vajadzētu paredzēt maksājumu no valsts budžeta.

3. Pieredzējušie amatnieki veic lielu darbu jauno amatnieku apmācībā. Taču šis process ir saistīts ar papildus izdevumiem izejmateriālu iegādē, jo ne jau uzreiz jaunajiem rodas nepieciešamās prasmes nepieciešamā izstrādājuma izgatavošanai. Tas savukārt uzliek papildus slodzi mazajam uzņēmumam (lieks izejmateriālu patēriņš), tādēļ valsts varētu iedalīt līdzekļus izejmateriālu iegādē apmācības procesam.

4. Amatnieku izstrādājumi netiek ražoti lielos apjomos un tādēļ ir grūtības ar to izplatīšanu, jo lielveikali un tamlīdzīgi izplatītāji, nelabprāt pieņem savos izplatīšanas tīklos. Bez tam jau tā salīdzinoši augstā cena ar izplatītāju uzlikto uzcenojumu kļūst vēl lielāka. Šo jautājumu vajadzētu risināt, lai amatnieku izstrādājumu ražošana neapstātos realizācijas grūtību dēļ.

5. Jāceļ amatniecības prestižs. Amatniecība jāpārstāv nevis tikai sabiedriskai organizācijai LAK, bet tai jākļūst par likumīgu tautsaimniecības nozaru sastāvdaļu.

6. Patstāvīgam amatniekam ilgstoši ir izredzes pastāvēt tirgū tikai tad, ja viņš īstajā laikā ievēro saimniecības tehnoloģiskās un sociālās izmaiņas un pielāgojas mainīgajām iespējām.

Atbilstoša situācijas analīze vispirms jārealizē tieši uzņēmuma plānošanas fāzē. Īpaši jānoskaidro sekojoši jautājumi:

- vai ir skaidras tā brīža tirgus piedāvājuma izmaiņas (piemēram, jaunās ražošanas metodes pirkjspējas izdevīgums, klientu izturēšanās izmaiņas utt.),
- kāds izskatās tirgus stāvoklis un konkurentu piedāvājums?
- vai paša piedāvāto preču un pakalpojumu kvalitāte un cena ir ekonomiski pamatota?
- vai tuvākajā laikā iespējama lietderīga specializācija?
- vai darba tirgus vispārējā attīstība dod cerību, ka varēs pietiekamā daudzumā nodarbināt kvalificētu uzņēmuma personālu?
- vai ir jāuztraucas par iespaidīgu saņemamo preču vai materiālu cenu paaugstināšanos?

7. Izmantojot mūžizglītības iespējas amatniekiem vairāk jāizzina un plašāk jāizmanto piedāvātās finansiālās iespējas sākot ar ES struktūrfondu izmantošanu un beidzot LIAA izveidoto valsts atbalsta fondu izstāžu apmeklējumiem ārvalstīs.

8. Tūrisma nozares attīstība Latvijā saistāma ar amatniecību un visādā ziņā sekmētu tās attīstību, jo tieši amatniecības meistardarbi ir tā vizītkarte, ko ārvalstu tūristi paņem līdzi no Latvijas.

Saīsinājumi, mērvienības un nosacītie apzīmējumi

Saīsinājumi	Paskaidrojums
ALTUM	Atbalsta programmu pārvalde
A/S	Akciju sabiedrība
ĀTI	Ārvalstu tiešās investīcijas
CDS	Dominējošais amatniecības sektors
CSP	Centrālā statistikas pārvalde
DPA	Darbinieku profesionālā apmācība
EKK	Eiropas Kopienų Komisija
EM	Ekonomikas ministrija
ENSR	Mazo un vidējo uzņēmumu Eiropas izpētes centrs
ERAF	Eiropas Reģionālais attīstības fonds
ES	Eiropas Savienība
ES-15	Eiropas Savienība pirms 2004.gada 1.maija paplašināšanās
ES SF	Eiropas Savienības struktūrfondi
ESAO	Ekonomiskās Sadarbības un attīstības organizācija
ESF	Eiropas Sociālais fonds
FM	Finansu ministrija
IĪT	Intelektuālā īpašuma tiesības
IKP	Iekšzemes kopprodukts
ISCED-97	Starptautiskā standartizētā izglītības klasifikācija
ISCO	Starptautiskais standartizētais profesiju klasifikators
IZM	Izglītības un zinātnes ministrija
KMU	Mazie un vidējie uzņēmumi Eiropā
KN	Kombinētā nomenklatūra - uz Harmonizētās sistēmas bāzes veidota preču aprakstīšana un kodēšana, pēc kuras klasificējas vairāk kā 95% preces
LAD	Lauku atbalsta dienests
LAK	Latvijas Amatniecības kamera
LIAA	Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra
LGA	Latvijas Garantiju aģentūra
LHVB	Latvijas hipotēku un zemes banka
LNAP	Latvijas nacionālais attīstības plāns
LR	Latvijas Republika
MK	Ministru kabinets
MVK	Mazā un vidējā komercsabiedrība
MVU	Mazie un vidējie uzņēmumi
MVU AP	Mazo un vidējo uzņēmumu un amatniecības padome
NACE	Vispārējā ekonomiskās darbības klasifikācija
NSID	Nacionālais stratēģiskais ietvardokuments
NVA	Nodarbinātības valsts aģentūra
NVS	Neatkarīgo valstu savienība
PCI	Patēriņa cenu indekss
PVN	Pievienotās vērtības nodoklis
RCI	Ražotāju cenu indekss
RLP	Reģionālā lauksaimniecības pārvalde

RTU	Rīgas Tehniskā Universitāte
SIA	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību
SVID	Stiprās puses, vājās puses, iespējas, draudi (analīzes metode).
TDA	Tautas daiļamata meistaru apvienība
TVS	Tautsaimniecības vienotā stratēģija
UR	Uzņēmumu reģistrs
VAP	Valsts atbalsta programma
VAS	Valsts akciju sabiedrība
VCI	Ražotāju cenu indekss vietējā tirgū realizētajai produkcijai
VIP	Valsts investīciju programma
VPP	Valsts un privātā partnerība
ZM	Zemkopības ministrija
VSP	Valsts Statistiskā pārvalde
XCI	Ražotāju cenu indekss eksportētajai produkcijai
Mērvienības	
EUR, EURO	Eiro, oficiālā Eiropas Savienības naudas vienība
Ls, LVL	Lats

Terminoloģija

Apmaksātas stundas ietver faktiski nostrādātās stundas, kā arī nenostādātās, bet apmaksātās stundas. Faktiski nostrādātās stundas sastāv no likumā, koplīgumā vai darba līgumā paredzētā vai normālā darba laika un virsstundām. Nenostādātajās, bet apmaksātajās stundās ieskaita atvaļinājuma dienu un darba devēja apmaksātu slimības dienu stundas (ja darbnespējas lapa A maksāta 100% apmērā), apmaksātās dīkstāvju stundas, personīgo brīvdienu un svētku dienu u.c. nenostādātās, bet apmaksātās stundas.

Atlīdzība darbiniekiem ir bruto darba samaksas un darbu devēja sociālo maksājumu kopsumma.

Bruto darba samaksa (ar nodokļiem) – darba devēja maksājumi uz darba līguma pamata strādājošajiem darbiniekiem. Tās sastāva iekļauta regulārā un neregulārā tiešā darba samaksa - pamatalgu (mēnešalga amata alga), samaksa par nostrādāto laiku vai veikto darba apjomu, regulārus un neregulāras piemaksas un prēmijas, piemaksas pie atvaļinājuma, atvaļinājuma pabalsts, kompensācija par neizmantoto atvaļinājumu; samaksa par nenostādātām dienām - par ikgadējo un papildatvaļinājumu, samaksa par svētku dienām un citām dienām, kurās nestrādā; darba samaksa natūrā; valsts sociālo apdrošināšanas obligāto iemaksu, ko maksā strādājošie, un iedzīvotāju ienākuma nodokļa summas.

Citas darba devēja izmaksas

- izmaksas, kas saistītas ar darbinieku pieņemšanu darbā (izdevumi vakances izsludināšanai presē, darba devēja maksājumi darbā iekārtošanās aģentūrām par sniegtajiem pakalpojumiem, kompensācija par pārcelšanos, jauna darbiniekiem iekārtojoties darbā u.c.);

- darba apģērba, uniformu izmaksas;

- darba dēļ nepieciešamo medicīnisko pārbaūžu un vakcināciju izmaksas, speciālu ēdienu un dzērienu izmaksas.

Darba devējs (īpašnieks) - persona, kura veic savu uzņēmējdarbību, profesionālo praksi vai vada lauku saimniecību ar mērķi gūt ienākumus vai labumus, un turklāt nodarbina vienu vai vairākas personas par samaksu.

Darba devēja sociālie maksājumi ir sociālas apdrošināšanas iemaksas un darba devēja tiešie sociālie maksājumi esošajiem un bijušajiem darbiniekiem, kas tiek veikti saskaņā ar valsts normatīvajiem aktiem, darba līgumu vai maksāti brīvprātīgi.

Darba devēja tiešie sociālie maksājumi darbiniekiem ir pabalsti un citi maksājumi, kurus, esošie un bijušie darbinieki saņem tieši no darba devēja bez sociālās apdrošināšanas fondu starpniecības (darbnespējas lapas A apmaksā, samaksa par dīkstāvē, atlaišanas pabalsts u.c.).

Darba ņēmējs (algots strādnieks, darbinieks) - persona, kura veic kādu darbu (ieskaitot arī darbu ģimenes lauku saimniecībā vai arī ģimenes uzņēmumā/privātpraksē), no kura persona vai viņa ģimene gūst ienākumus, peļņu (samaksu naudā, atlīdzību precēs vai pakalpojumos).

Darba samaksa ietver sekojošas pozīcijas neatkarīgi no izmaksu finansēšanas avota:

- darba algu, kas aprēķināta par nostrādāto laiku, pēc izstrādes izcenojumiem, tarifa likmēm, amata likmēm, u.c.;

naudas summas, kas saskaņā ar likumdošanu aprēķinātas par nenostādāto laiku, par kuru saglabājas darba alga;

- darbnespējas lapu A apmaksu;

- dīkstāvju apmaksu;

- ikgadējā un papildatvaļinājuma apmaksu, kas attiecas uz oktobra mēnesi;

ikmēneša prēmijas, piemaksas pie darba samaksas, citas stimulēšanas izmaksas, kas tiek aprēķinātas regulāri katru mēnesi (šajā pārskatā ieslēgtas tās, kas aprēķinātas par oktobra mēnesi);

- autoratlīdzību (honorāru) par tādiem darbiem, kuru radīšana, izdošana vai izpilde nav pārsniegusi vienu kalendāro mēnesi.

Darba samaksa natūrā ir bruto samaksa par precēm un pakalpojumiem, ko darba devējs nodrošina saviem darbiniekiem par brīvu vai par pazeminātām cenām un kas tiek uzskatīta par darbinieku papildus ienākumiem. Tajā ietilpst:

- darbiniekiem par brīvu izsniegtā darba devēja uzņēmumā saražotā produkta (preces vai pakalpojuma) cena vai arī starpība starp produkta pašizmaksu un cenu, par kuru tas tiek pārdots darbiniekiem.

- darba devēja izdevumi, kas saistīti ar darbinieku nodrošināšanu ar mājokli vai dzīvojamo platību, ieskaitot izdevumus par uzņēmuma īpašumā esošo dzīvojamo platību (izdevumi tās uzturēšanai un administrēšanai, nodokļu apmaksai un apdrošināšanai). Šeit jāieskaita neatmaksājami aizdevumi vai aizdevumi ar samazinātām procentu likmēm mājokļa vai dzīvojamās platības iegādei vai celtniecībai,

- darba devēja izdevumi, kas saistīti ar uzņēmuma transportlīdzekļu lietošanu personīgajām vajadzībām.

- darba devēja pirtās preces vai pakalpojumi, kas sniegti darbiniekiem;

- cita samaksa natūrā - ēdināšanas taloni un uzturdevas kompensācija, daļēja ēdināšanai apmaksa brīvās vai subsidētās ēdnīcās, darba devēja izmaksas, saistītas ar uzņēmuma atpūtas, kultūras, sporta. bērnudārzu, veikalu, medicīnas punktu un citu strukturālo apakšvienību uzturēšanu, remontu un šo objektu darbinieku (ne uzņēmuma) darba samaksa; transporta izdevumu uz darbu un atpakaļ apmaksa, uzņēmumam piederošo mobilo tālrunu privāto sarunu rēķinu apmaksa, prēmijakcijas, iemaksas profesionālajās un darba devēju apvienībās.

Darbspēka izmaksas ir darbu devēja izdevumi, kas nepieciešami, lai nodarbinātu darbiniekus. Šeit jāiekļauj bruto darba samaksa gan naudā, gan natūra (preču un pakalpojumu veidā), darba devēja valsts sociālās apdrošināšanas obligātās un citas iemaksas, ko veic darba devējs darbinieku labā. darba devēja tiešie sociālie maksājumi darbiniekiem, profesionālās apmācības izdevumus un citas darba devēja izmaksas, nodokļus, kas saistīti ar darbinieku nodarbināšanu, atskaitot no valsts saņemtās subsīdijas.

Darbinieks ir fiziska persona, kura uz darba [līguma vai uzņēmuma līguma pamata par nolīgto darba samaksu veic noteiktu darbu.

Darbinieku profesionālā apmācība (DPA) - DPA ir apmācības pasākumi vai darbības, ko uzņēmums daļēji vai pilnībā finansē tiem saviem darbiniekiem, ar kuriem noslēgts darba līgums.

Darbinieku skaits pamatdarbā (ar algas nodokļa grāmatiņām) - visi darbinieki, kuri iesnieguši algas nodokļa grāmatiņas, kopā.

Darbinieku skaits papildu darba vietā - visi darbinieki, kuriem tā bija papildu darba vieta oktobra pēdējā darba dienā, kopā.

Ekonomiski aktīvie iedzīvotāji (darbspēks) - nodarbinātie un aktīvie darba meklētāji.

Ekonomiski aktīva statistikas vienība – individuālie uzņēmēji, komercsabiedrības, zemnieku un zvejnieku saimniecības un ārpustirgus sektorā – fondi, nodibinājumi un biedrības, valsts un pašvaldību budžeta iestādes, kas ražo produkciju vai sniedz pakalpojumus neatkarīgi no tā, vai tās bija aktīvas visu gadu vai tikai daļu no tā.

Faktiski nostrādātās stundas - sastāv no likumā, koplīgumā vai darba līgumā paredzētā vai normālā darba laika un virsstundām.

Māceklis - darbinieks, kurš pilnībā nepiedalās ražošanas procesā, un ar kuru ir personīgi noslēgts līgums un kurš saņem darba samaksu.

Neformālā izglītība - mācīšanās, kura notiek līdzās formālās izglītības un apmācību sistēmai, un tās rezultātā parasti netiek iegūts oficiāls atestāts; aptver arī dažādus kursus un seminārus ārpus formālās izglītības sistēmas.

Nefinanšu investīcijās ir ietverti ilgtermiņa nemateriālie ieguldījumi, dzīvojamās ēkas, citas būves un celtnes, ilggadīgie stādījumi, tehnoloģiskās mašīnas un iekārtas, pārējie pamatlīdzekļi un inventārs, kā arī pamatlīdzekļu izveidošana un nepabeigto būvobjektu izmaksas.

Nenostrādātās, bet apmaksātās stundās ieskaita atvaļinājuma dienu un darba devēja apmaksātu slimības dienu stundas, apmaksātās dīkstāvju stundas, personīgo brīvdienu un svētku dienu u.c. nenostrādātās, bet apmaksātās stundas.

Neto darba samaksa - samaksa, kas nesatur nodokļus.

Nodarbinātie iedzīvotāji - visas tās personas (**15-74 gadu vecumā**), kas pārskata nedēļā vismaz vienu stundu veica jebkādu darbu vai nu par samaksu naudā vai arī par atlīdzību precēs vai pakalpojumos, neskatoties uz to vai maksājumu saņēma nedēļā, kad darbs tika padarīts, vai nē.

Par nodarbinātiem uzskata arī pašnodarbinātas personas uzņēmējdarbība, profesionālajā prakse vai lauku saimniecībā, ja izpildās vismaz viens nosacījums:

- 1) personas strādā ar mērķi gūt peļņu, pat, ja uzņēmums peļņu (pašlaik) nespēj gūt;
- 2) persona ziedo laiku uzņēmējdarbības, profesionālās prakses vai lauku saimniecības nodrošināšanai, pat, ja vēl nekas netika pārdots, pakalpojumi vēl netika sniegti vai nekas faktiski netika saražots;
- 3) persona ir savas uzņēmējdarbības, profesionālās prakses vai lauku saimniecības darbības uzsākšanas procesā (iekārtu pirkšana un uzstādīšana, krājumu pasūtīšana jaunas uzņēmējdarbības uzsākšanas sagatavošanas procesā).

Papilddarbs (Blakusdarbs) – visas darbības, kuras nav pamatdarbs, bet dod papilddienākumus.

Pašnodarbinātais - persona, kura veic savu uzņēmējdarbību, profesionālo praksi vai vada lauku saimniecību ar mērķi gūt ienākumus vai labumus un turklāt nenodarbina citus.

Privātajā sektorā ietilpst pārējās komercsabiedrības un individuālie komersanti.

Profesionālās apmācības izmaksas ir darba devēja izdevumi, kas saistīti ar uzņēmumā strādājošo darbinieku profesionālo apmācību un kvalifikācijas celšanu. Tajās ietilpst patērētie izejmateriāli un enerģija, mācību palīg līdzekļi, mācību telpu un aprīkojuma uzturēšanas un neliela remonta izmaksas, amortizācija, darba samaksa un cita atlīdzība citu uzņēmumu vai iestāžu darbiniekiem, kuri veic apmācību u.c. Šeit tiek ieskaitīti arī maksājumi mācību iestādēm par uzņēmumā strādājošo darbinieku apmācību, kā arī par kursiem

Regulārā tiešā darba samaksa ir regulāri maksājuma bruto samaksa naudā, Tajā ietilpst:

- pamatalga (mēnešalga, amata alga);
- samaksa par nostrādāto laiku vai veikto darba apjomu;
- atlīdzība un papildus samaksa par virsstundām, nakts darbu, darbu svētdienās un svētku dienās, samaksa par darbu bīstamos, kaitīgos darba apstākļos, darbu maiņās;
- autoratlīdzība;
- prēmijas un piemaksas, ko regulāri izmaksā katru nedēļu, mēnesi;
- samaksu par vienā un tajā pašā uzņēmumā līdztekus pamatdarbam veikto papilddarbu, piemēram, pa profesiju un amatu apvienošanu u.c.

Sabiedriskajā sektorā ietilpst valsts un pašvaldību iestādes un komercsabiedrības, komercsabiedrības ar valsts, patvaldību vai to uzņēmumu kapitāla līdzdalību pamatkapitālā 50% un vairāk, sabiedriskās organizācijas.

Valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas ir normatīvajos aktos paredzētās darba devēju sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas. 2004.gadā, ja darba ņēmējs tika apdrošināts visos sociālās apdrošināšanas veidos, darba devēja iemaksu likme bija 24.09%

Vidējā bruto darba samaksa mēnesī aprēķināta, dalot bruto darba samaksu pilna un nepilna darba laika darbiniekiem, kuri nostrādājuši pilnu oktobri un darba samaksu neietekmēja prombūtne, ar kopējo šādu darbinieku skaitu, pie tam nepilna darba laika darbinieki pārrēķināti pilna laika vienībās.

Informācijas avotu saraksts

1. Aizsilnieks A. Latvijas saimniecības vēsture 1914 - 1945.- Sundbyberga: Daugava, Rīga, 1968 – 984 lpp.
2. Amatniecības attīstības programma. www.lak.lv, 14 lpp.
3. Amatniecības uzņēmumu skaits. „Economists”, Nr. 3, 1940.
4. Amatnieks.- Latvijas Amatniecības kameras izdevums, 1940
5. Celmiņš A. Amatniecības kamera. „Economists”, Nr. 2, 1936.
6. Celmiņš A. Tirdzniecības un rūpniecības kamera. „Economists”, Nr. 3, 1940.
7. Ceturtā tautas skaitīšana Latvijā 1935. gadā. VSP, Rīga, 1936, 432 lpp.
8. Darba samaksas struktūras apsekojuma rezultāti 2002.gadā. LR CSP, Rīga, oktobris, 2004, 140 lpp.
9. Darbaspēka apsekojuma galvenie rādītāji 2003. gadā. LR CSP, Rīga, maijs, 2004, 51 lpp.
10. Darbaspēka apsekojuma galvenie rādītāji 2004. gadā. LR CSP, Rīga, maijs, 2005, 51 lpp.
11. Darbaspēka apsekojuma galvenie rādītāji 2005. gadā. LR CSP, Rīga, maijs, 2006, 51 lpp.
12. Darbaspēka izmaksas 2000. gadā. LR CSP, Rīga, 2002, 82 lpp.
13. Darbaspēka izmaksas Latvijā. LR CSP, Rīga, jūlijs, 2006, 88 lpp.
14. Darbaspēks Latvijā. LR CSP, Rīga, marts, 1997, 147 lpp.
15. Elpers A. Likums par rūpniecības un amatniecības uzņēmumiem. „Economists”, Nr. 15, 1936.
16. Handwerk Magazin 9/92
17. Handwerk in der Europaeischen Union.-, ES Informācijas centra izdevums, 1989
18. Kameru sistēma Latvijā. „Economists”, Nr. 10, 1939.
19. Karaša D. Amatniecība Latvijā – no pirmsākumiem līdz mūsu dienām. „Amatu ziņas”, Nr. 12, 2006.
20. Kazāks V. Amatniecība un amatizglītība dokumentos "94.- Latvijas Amatniecības kameras izdevums, 1995.
21. Kazāks V. Uzruna amatniekiem LAK 70 gadu jubilejā. „Amatu ziņas”, Nr. 12, 2006.
22. Kokapstrādes rūpniecība Latvijā. Statistikas biļetens. LR CSP, Rīga, 1998, 28. lpp.
23. Latvija. Statistisks pārskats. P. Mantinieka apgāds. 1947. lpp.
24. Latvija citu valstu saimē. Militārās literatūras apgādes fonda izdevums, 1938. 122 lpp.
25. Latvija skaitļos. VSP izdevums, 1938. 536 lpp.
26. Latvijas ārējā tirdzniecība un transports 1937. VSP, Rīga, 1938. 333 lpp.
27. Latvijas darba kamera. „Economists”, Nr. 11/12, 1936.
28. Latvijas darba potenciāls un tā atjaunošanas iespējas 20. – 21. gs. mijā. LZA Ekonomikas institūts. Rīga, 1999, 124 lpp.
29. Latvijas mežu statistika un mežu departamenta darbība 1930 – 1932. Rīga, 1933, 184 lpp.
30. Latvijas mežu statistika un mežu departamenta darbība 1933 – 1934. Rīga, 1935, 162 lpp.
31. Latvijas mežu statistika un mežu departamenta darbība 1937 – 1938. Rīga, 1939, 207 lpp.
32. Latvijas nacionālais attīstības plāns 2007 - 2013. Gala redakcijas projekts. 2006, 59 lpp.
33. Latvijas rūpniecība 2005. LR CSP, Rīga, 2005, 83. lpp.
34. Latvijas sīkrūpniecības nākotne. „Economists”, Nr. 9, 1921.
35. Latvijas statistikas gada grāmata 1935. VSP, Rīga, 1936. 314 lpp.
36. Latvijas statistikas gada grāmata 1939. VSP, Rīga, 1939. 316 lpp.
37. Latvijas statistikas gada grāmata 2001. LR CSP, Rīga, 2001. 259 lpp.
38. Latvijas statistikas gada grāmata 2005. LR CSP, Rīga, 2006, 302 lpp.
39. Latvijas zeme, daba, tauta, 3.s. Rīga: Valters un Rapa, 1937. – 680 lpp.
40. Likums par Latvijas tirdzniecības un rūpniecības kameru. „Economists”, Nr. 24, 1934.
41. Mūžizglītības aspekti Latvijā. LR CSP, Rīga, 2004, 82. lpp.
42. MVU attīstības programmas 2004 - 2006. kopsavilkums. 47 lpp.
43. Nacionālā stratēģiskā ietvardokumenta 2007 – 2013. gada periodam projekts. FM, Rīga 01.06, 184 lpp.

44. Noteikumi par amatiem, kuros personu profesionālā darbība ir uzskatāma par amatniecību. MK noteikumi Nr. 395, 06.10.1998.
45. Par amatiem, kuros personu profesionālā darbība ir uzskatāma par amatniecību. MK noteikumi Nr. 213, 22.11.1994
46. Par amatniecību. LR likums, 02.02.1993.
47. Par uzņēmējdarbības tendencēm Latvijas statistisko reģionu un tautsaimniecības nozaru griezumā 2000.-2004. gadā. EM pētījums. Rīga, 2005, 126 lpp.
48. Profesiju apsekojuma rezultāti Latvijā 2001. gada oktobrī. CSP, Rīga, aprīlis, 2002, 115. lpp.
49. Profesiju apsekojuma rezultāti Latvijā 2002. gada oktobrī. CSP, Rīga, aprīlis, 2003, 115. lpp.
50. Profesiju apsekojuma rezultāti Latvijā 2004. gada oktobrī. CSP, Rīga, jūlijs, 2005, 162. lpp.
51. Profesiju apsekojuma rezultāti Latvijā 2005. gada oktobrī. CSP, Rīga, jūlijs, 2006, 162. lpp.
52. Profesiju klasifikators. MK 18.04.2006. noteikumi Nr. 306. 1. pielikums.
53. Rotaļlietu rūpniecība. „Economists”, Nr. 18, 1920.
54. Skujenieks M. Latvija 1918 – 1928. gados. Rīga, Valsts Statistiskā pārvalde, 1928. 71 lpp.
55. Skujenieks M. Latvija. Zeme un iedzīvotāji.- A.Gulbja apgādniecība, Rīga, 1927.
56. Tirdzniecības un rūpniecības kamera. „Economists”, Nr. 1, 1935.
57. Ziņojums par Latvijas tautsaimniecības attīstību. EM, Rīga, 06.06, 160 lpp.
58. Amatniecība Eiropā. LAK Amatniecības literatūras apgāds, Rīga, 2002, 25 lpp.
59. Kopienas Lisabonas programmas īstenošana. Mūsdienīga MVU politika izaugsmes un nodarbinātības veicināšanai. EKK COM (2005) 551 galīgā redakcija. Brisele, 10.11.2005. 11 lpp.
60. Kucera, G. (1993): Volkswirtschaftliche Funktionen des Handwerks im Umstrukturierungsprozeß in den neuen Bundesländern, in: W. König u. G. Kucera (Hrsg.): "Wirtschaftliche Lage und Entwicklungsperspektiven des Handwerks in den neuen Bundesländern", Kontaktstudium Wirtschaftswissenschaft 1992, Göttingen.
61. Sturm, R. u. Stock. Ch. (2002): Untersuchung der Unternehmensbelastung durch Bundesstatistiken, in: Wirtschaft und Statistik 10/2002, hrsg. vom Statistischen Bundesamt, Wiesbaden, S. 838-847.
62. Müller K. Das Handwerk in der amtlichen Statistik - Bestandsaufnahme und Verbesserungsmöglichkeiten. Göttingen, 2002. 56 lpp.
63. Struktur und Bedeutung des handwerksähnlichen Gewerbes in Deutschland, von Klaus Müller und Annette Rudolph, Göttingen 1998, 72 Seiten.
64. Dombrovskis V. Ienākumu nevienlīdzība – kas darāms tās samazināšanai ? "Diena", 01.09.2006.
65. Deklarācija par MK iecerēto darbību. „Latvijas vēstnesis”, Nr. 180, 9.11.06

Interneta resursi

(skatīti laikā no 10.01 – 15.12.06)

www.altavista.digital.com/cgi-bin/query – pasaules meža nozares asociācijas
www.antic.ru – mākslas priekšmetu antikvariāts
www.bml.de – kokapstrāde Vācijā
www.buvnieciba.lv vai www.building.lv – būvniecība Latvijā
www.cens.com - standartizācijas komiteja
www.chance-europe.de – amatniecība Eiropā
www.csb.gov.lv - Centrālā statistika pārvalde
www.drevesina.com – Krievijas kokrūpniecības portāls
www.eparskats.csb.gov.lv – statistikas pārvalde
www.euroEducation.net – izglītība Eiropā
www.europa.eu.int/comm/eurostat/ – Eurostatistika

www.europages.com – uzņēmumu katalogs
www.euwid.de – raksti, prognozes, cenas un statistika par korrūpciju
www.handwerk.com – amatnieki Vācijā
www.hadwerk-info.de – amatnieki Vācijā
www.handwerk-international.de – amatnieki Vācijā
www.handwerk-magazin.de – amatnieki Vācijā
www.hwk-muenster.de – Minsteres amatniecības kamera
www.infanet.lv - Baltijas lietišķās informācijas centrs
www.izmpic.gov.lv – profesionālās izglītības centrs
www.izm.gov.lv – izglītības un zinātnes ministrija
www.joinery.ru – galdniecība
www.kompass.com – pasaules uzņēmumu datu bāze
www.laea.lv - Latvijas pieaugošo izglītības apvienība
www.lak.lv - Latvijas amatniecības kamera
www.liis.lv – izglītības informatīvā sistēma, kultūrvēsture
www.lda.gov.lv – Eiropas informācijas centrs
www.lnb.lv – nacionālā bibliotēka
www.lvm.lv – Latvijas valsts meži
www.mebeles.lv – mēbeles Latvijā
www.mebeles.biz – specializētā mēbeļu datu bāze
www.mk.gov.lv – Ministru kabinets
www.mkacdb.eu.int – market Access Database – tirgus pieejamības datu bāze (tarifi, tehniskās prasības, sertifikāti, tirgus pētījumi)
www.nap.lv – nacionālās attīstības plāns
www.nva.lv – nodarbinātības valsts aģentūra
www.piaa.gov.lv – profesionālās orientācijas informācijas centrs
www.puls.lv – visas dzīves sfēras
www.sef.lv – sociāli ekonomiskais fonds
www.sppkp.lv – Starptautiskās palīdzības programmu koordinācijas pārvalde
www.statistic-bund.de – statistika Vācijā
www.tdf.lv – tehnoloģiskās attīstības forums
www.unece.org/stats/linkr.htm – ANO Eiropas komisijas UNECE reģiona statistikas organizācija
www.vdc.lv – Latvijas vides datu centrs
www.vdi.lv – valsts darba inspekcija
www.vmd.gov.lv – Valsts mežu dienests
www.zdh.de – Zentralverband der deutschen Handwerks

t.sk. par ES fondu apgūšanu
www.altum.lv – ALTUM finansu palīdzība uzņēmējiem
www.em.gov.lv – Ekonomikas ministrija
www.esfondi.lv – ES atbalsta interneta vietne
www.hipo.lv – Latvijas Hipotēku un zemes banka
www.lad.gov.lv - Lauku atbalsta dienests
www.liaa.gov.lv - Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra
www.lga.lv - Latvijas Garantiju aģentūra
www.llkc.lv – Latvijas lauku konsultāciju un izglītības centrs
www.lsif.lv - Sabiedrības integrācijas fonds
www.piaa.gov.lv - Profesionālās izglītības attīstības aģentūra
www.vraa.gov.lv - Valsts reģionālās attīstības aģentūras
www.zm.gov.lv – Zemkopības ministrija

Pielikumi